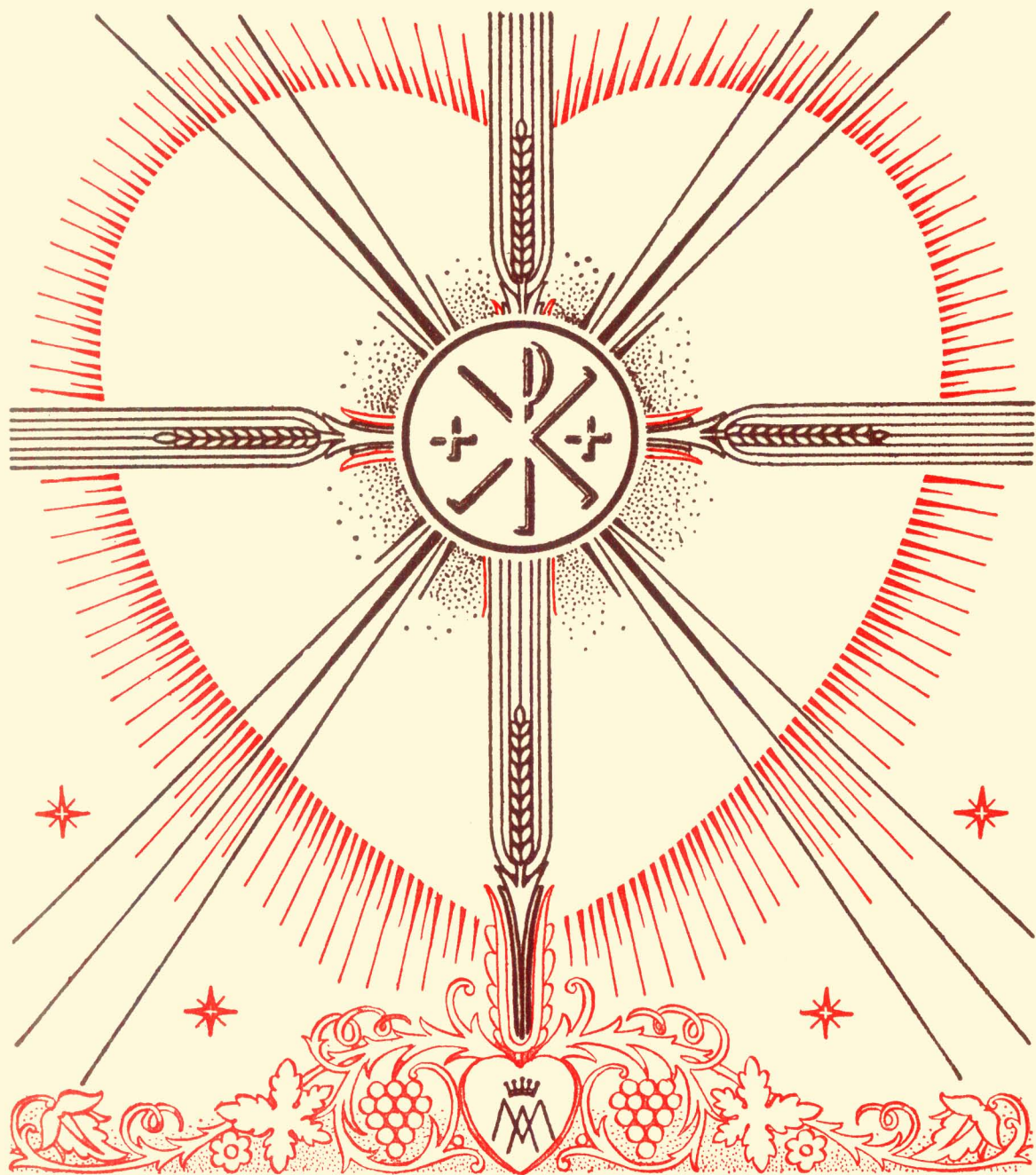

PAPI + LELKISÉG

KIADVÁNY SZOROZAT

4. szám.

második év

1942/43.

A PAPI LELKISÉG

kiadványsorozat

az iskolaév folyamán négyszer jelenik meg: az iskolaév elején, karácsony táján, húsvét táján, iskolaév végén.

Célkitűzéseit lásd az első évfolyam első száma 6—12. lapjain.

Összeállítja Hunya Dániel S. J. teológiai tanár, a szegedi Egyházmegyei Nagyszeminárium lelki igazgatója.

Kiadásért felel Magyar Károly lelkész.

Levelezések, megrendelések címezendők: Papi Lelkiség, Szeged, Dóm-tér 2.

Postatakarékpénztári csekkszám száma: 51,576.

A kiadvány egyes számainak ára 3.— P. Fizetéseket kérjük csekken eszközölni.

*

Egyházi jóváhagyással.

A katolikus pap: a Szentlélek erejének férfia.

A mindenség legfőbb Papjának és Áldozatának, a Megváltónak szent vonásait így látta a szeráfi tűzzel megtisztított ajkú próféta: *Hivatik az ő neve csodálatosnak, tanácsadónak, Istennek, erősnek, a jövődőség atyjának, békesség fejedelmének.* (Iz. 9, 6.)

A jelzők közül kettőt tesz időszerűvé mai helyzetünk: az erőt és a békét, mert az emberiség az erőnek s a békének hiányát szenved szakszerűtlenül.

Gyöngék vagyunk: ezért nincs soha békénk. Csak az erő teremti meg bennünk is, körülöttünk is a békét.

Nagy összeesküvések szövődnek állandóan ellenünk. Ennek az összeesküvésnek vezére a hajnal bukott angyala, serege a világ, csatatere a betörés száz lehetőségét nyújtó saját természetünk: vakoskodó eszünk, habozó és elégedetlenkedő akaratunk, lelkünk ellen lázadó testiségünk.

Ennek a gyöngeségnek megváltása csak az erő lehet. Ezért mutatkozott meg a testetöltő Megváltó a próféta előtt az erő Isteneinek.

*

Velünk szemben pedig hihetetlen erők sorakoznak.

A lázadó angyal értelmi ereje, mely a mi természetes értelmünkkel el nem érhető. Vele vitába nem szállhatunk. Szellem ő és bukott állapotában is megőrizte elméjének élességét. Szellem ő és bukott állapotában sem szűnt meg erősen akarni: sőt gyűlölete a büntető Isten ellen általunk fel nem mérhető fokra erősíti elszántságát mindennel szemben, aminek valami köze lehet még az Istenhez.

Az ellenünk esküdt világ is erősebb nálunk. A beléje rejtett titkok kínzó és sokszor észvesztő erők. A benne mosolygó vonzások ellenállhatatlanok és megejtők.

Ha valaki csak egyszer is belenézhetett a sötétség fejedelmének örvénylő erejébe úgy, mint Mózes, Dávid és Izaiás: kénytelen reszketve megvallani saját gyöngeségét és beburkolódní Isten erőköpönyébe: *Az én erőm az Úr!* (II Móz. 15, 2; Zsolt. 117, 14; Iz. 12, 2.) Ezt az ember nyelvére fordítva így is lehetne mondani: *Az ember ereje az Isten.*

Az emberiség Főpapjának, az Emberfiának megváltói ereje is az istenség. Ezt ő maga vallja be a farizeusokkal folytatott párbeszéde közben: *Semmit sem teszek magamtól!* (Jn. 8, 28.)

Krisztus Urunk nem beszél magától: *Amire engem az Atya tanított, azt beszélem.* (Jn. 8, 28.)

Krisztus Urunk az ördögűzést sem végzi magától: *Ha meg én*

az Isten Lelke által üzőm ki az ördögöket, akkor elérkezett hozzátok az Isten országa. (Mt. 12, 28.)

A golgotai áldozatot sem önmagától mutatta be az Emberfia, amint Szent Pál apostol írja: *Krisztus . . . a Szentlélek által hozta önmagát szeplőtelen áldozatul Istennek.* (Zsid. 9, 14.)

Ha Krisztus Urunk úgy beszél, mint akinek hatalma van: szavának ez az ereje Istentől van.

Ha Krisztus Urunk *szánja a sereget* (Mt. 15, 32) és *szereti az emberiséget, mint az Atya szereti őt* (15, 9): Szívének ez a kitarulása a világ felé a mindenséget szeretetével elárasztó Istentől van.

Ha Krisztus Urunk *a világ világosságának* mondja magát (Jn. 8, 12), ez a mindent bevilágító és mindent irányítani tudó értelmi erő is az Istentől van.

•

Az isteni erőnek az emberiség megváltására az Emberfiába való átszármaztatása az égnek és a földnek szeretetben való összelobbanása pillanatában, a megtestesülés csodájában történt. A *virtus Altissimi*, a Magasságosnak ereje a Boldogasszonyra való rászállás, szent árnyékvetés megfoghatatlan gyönyörében ömlött bele Jézusba, *akinek neve csodálatosnak . . . Istennek, erősnek fog hivatni.*

Az igének, az áldozatnak, a lelki vezérségnek — tehát a megváltói erőknél — forrását ott kell keresnünk, ahol az Emberfia mutatta: *a Szentlélekben.*

•

De vajjon ki adta át ezeket az erőket az újszövetség megváltó munkásainak, a krisztusi papságnak? Honnan valók a mi erőink?

Ha a krisztusi papság születését, működését és eredményeit nézzük: csodálatos hasonlóságot fedezünk föl az Emberfia és az Isten embere között.

Születésünk: Krisztus születése. — A Szentlélek száll gyarló emberségünkre. Ereje beárnyékolja gyöngeségünket. Gyöngeségünk fölbátorodik az isteni Erőhöz, az isteni Erő lealázkodik emberi gyöngeségünkhöz: szeretet kél bennünk és ebből a szeretetből, remegő összehajlásból születik meg a pap. „Quod in nobis natum est, ex Spiritu Sancto est.”

Papi életünk: Krisztus megváltói élete. — *Világ világossága vagyunk.* Vakok jönnek hozzánk látásért. Tanácstalanok irányításért. Az örök élet titkaiban járatlanok természetfölöttvaló tudásért. Mikor a természetes fények irányító ereje csődöt mond: az emberiség a mi világosságunk mellett folytatja útját a földi élet útvesztőiben. — *Vigasztalás vagyunk a világnak.* Mikor a földi szó és szeretet az emberi kétségbeesés mélységéig lehatolni nem tud: értünk sikoltanak a lelkek s a mi gyóntatószékeink és áldoztatórácsaink, lelki leveleink rántják vissza az örvénybezuhanástól a fáradt lelkeket. — *Áldozata is vagyunk a világnak.* A golgota áldozatát rajtunk is látniuk kell az embereknek, ha a kereszt áldozatához akarjuk édesgetni a világot. Agyunk elég a hívekért való aggodalomban és lelkükért való töprengésben: az igehirdetés nagy szellemi munkájában. Szívünk elemésződik a lázadó lélek ostromaiban, a szeretetlen világ hihetet-

len hálátlanságában, a világnyomor szemléletében. Idegzetünk felőrlődik a lelkipásztori állandó éberségben, harcrakészültségben.

Papi halálunk: Krisztus megváltói halála. — A világ és alvilág gyönyörködik haláltusánkban. A ráknehezedő felelősségből, emberi törekvésünk tudatából ólmos korbácsot fon és kínozza sötétségbe borult lelkünket. A „beteljesedett” szó kiejtéséhez nincs jogunk. Csak a Főpapnak volt joga, aki fenéig tudta kiüríteni a megváltói szenvedés kelyhét. S ebben van szomorú különbség Krisztus és a pap halála közt.

Csak ha ezekben az elnagyolt vonásokban is szemléljük az újszövetségi papság életfolyamatát, — eszmélünk arra: micsoda erők kellenek nekünk! Ó ezek nem emberi erők! Ezek nem emberi tehetségek, mint a költőnek, az írónak, a képzőművésznek, államférfiúnak, hadvezérnek a tehetségei. Ezek isteni erők.

Milyen úton jutunk ezek birtokába?

Különös, hogy Krisztus Urunk nem vállalta ezeknek az erőknek a közlését.

Három évig éltek tanítványai az Emberfia közvetlen közelében. Egyéniségének varázsa három évig bilincselte magához őket. Isteniségének számtalan bizonyítéka döbbsentette rá a tanítványokat az ő végtelen erejére. És ez a csodálatos isteni egyéniség még nem öntötte az újszövetség első papjaiba a megváltói erőket.

Még nem voltak a világ világossága a feltámadás után sem. — Az emmauszi tanítványokat így kénytelen feddeni Jézus: *Ó ti balgagok és késedelmes szívűek mindazok elhívására, amiket a próféták szólottak!* — Ezek még nem voltak alkalmasak arra, hogy a világ vak szemét megnyissák!

Még nem voltak a megváltói élet oltárára fekvő áldozatok. — Hiába erősködött Péter: *Ha meg is kell halnom veled együtt, nem tagadlak meg téged* (Mk. 14, 31); — néhány óra múlva a többi tanítvánnyal együtt elfut. Akinek az emberiségért mindent föláldozó Krisztus mellett eltöltött három év nem volt elég arra, hogy a nehéz órákban Mestere mellett kitartsa: hogyan lett volna ereje ahhoz, hogy áldozatul eméssze föl magát az emberért, akin nem krisztusi, hanem luciferi vonások ütköznek ki?!

Pedig az olajfákhegyi jelenet Krisztusa mellől már áldozópapok gyanánt futottak szét az apostolok.

Hatalom volt bennük. Erő nem volt bennük.

Innét érthető meg a búcsúzni kezdő Istenfián szomorkodó tanítványoknak adott krisztusi vigasztalás: *Jobb nektek, hogy én elmenjek; mert ha el nem megyek, a Vigasztaló nem jövend hozzátok; ha pedig elmegyek, el fogom őt küldeni hozzátok.* (Jn. 16, 7.) A hatalom tehát, amelyet Krisztus az utolsó vacsorán és később mennybemenetele előtt ruházott tanítványaira, még nem volt hatékony a világmegváltói munka folytatására. A földbevetett mag még nem elég a kivirágzáshoz és gyümölcsözéshez. Eső és napsugár kell a természetrendjében: a Szeretet erős Lelke kell a természetfölöttvaló rendben!

És az Úr mindjárt föl is fedi a vigasztaló Lélek küldetésének a

titkát: *Ki mikor eljön, meggyőzi a világot a bűnről, az igazságról és az ítéletről: tudniillik a bűnről, mert nem hisznek énbennem; meg az igazságról, hogy az Atyához megyek és már nem látok engem; az ítéletről pedig, hogy e világ fejedelme már megítéltetett.* (Jn. 16, 8—11.)

A Szentlélek küldetésének e szavaiban tulajdonképen az újszövetségi papság föladata hangsúlyozódik. Meg kell győznie a világot arról, amiről az Emberfia még nem győzte meg.

Meg kell győznie arról, hogy Krisztust hinni: a világ kötelessége; s aki nem hisz Krisztusban az apostolok által beszélő Szentlélek szavára, vétkezik.

Meg kell győznie a világot arról, hogy Krisztus és az Atya kapcsolata — az Atyától való eljövedele és a hozzá való visszatérése — istenszülei és istengyermeki kapcsolat; s az Emberfia eltűnése a látható állapotból nem halál-állapot: hanem isteni élet-állapot.

Meg kell győznie a világot arról, hogy a világ fejedelmének nincs többé az a hatalma a lelkek fölött, amelyet a Golgota áldozata előtt gyakorolt: hanem ítélet és lánc alá került; a megváltott lélek diadalmasan állhat vele szembe és taposhat a fejére.

Erre már megvolt a hatalom az apostolokban; hiszen elhangzott a szó: Elmenvén tanítsatok . . . Akiknek megbocsátjátok bűneiket . . .

De ezt a hatalmat rabságban tartotta még a félelem, a~~a~~ erőtlenség tudata és a feladat felmérhetetlen nagysága.

Krisztust nem látták. Személyes távolléte évek és évtizedek multával eloszlatta volna azt a meleget, amelyet közelsége felgyújtott és fokozott bennük: a lélektan törvénye szerint.

A hatalomnak tevékenységbe való indítását és az eléje tornyosuló akadályok ellen való fokozását az isteni örök terv a Szentlélekre bízta.

Az isteni hívásra visszhangzó férfiú lelkébe a püspök leszállatja a Szentlelket, amint a szentmisében a pap szavára leszáll az Istenfia. A Szentlélek, mint az erő Lelke, magához ragadja a papi lélek képességeit és erősít és fölfokozza azokat: mintegy a maga mindenhatóságának közlőivé teszi.

Micsoda változás! A pünkösöd megújulása mindenegyes papszentelésben.

Beléje költözik a szó ereje. — A férfi, aki félt a papság hatalmának elnyerése előtt, szóra bátorodik a Szentlélek erejében. *Ne aggódjatok azon, hogyan és mivel védekezzetek vagy mit mondjatok; mert a Szentlélek megtanít benneteket azon órában, mit kell mondanotok.* (Lk. 12, 12.)

Bámulatos lelki megvilágításokban lesz része. A Szentlélek, *kit az Atya az én nevemben küld, az majd megtanít titeket mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek.* (Jn. 14, 26.) Amit az apostoloknak mondott az Istenfia, azt nekünk, a későbbi századok papjainak juttatja eszünkbe a Szentlélek.

Beléje költözik az apostoli *buzgalom* ereje. — A természeténél fogva kényelemre hajló embert megragadja a Szentlélek, mint Fülöp apostolt és viszi a nagyvárosok szegény-negyedeibe, a fiók-egyházak és tanyák elhagyottaihoz, a pogányság sivár sivatagjaiba.

Beléje költözik a megváltói szenvedés ereje — melyről Szent Pál apostol a 2. korintusi levél 11. fejezetében beszél. A megvesszőzés, a megkövezés, hajótörés, veszélybenforgás, éhség, szomjúság, virrasztás, lerongyolódás, csaldódás, elhagyatottság és minden elgondolható apostoli szenvedés elviselése Krisztus nevéért: csak az apostoli küldetéssel együtt járó Szentlélek erejével érthető meg.

A világapostol és a lelkiség történelmének legnagyobbjai, Asszisi, Xavéri és Szalézi Szent Ferenc nagy áldozatvállalásaikat a Szentlélek vértező erejének tudják be.

Szent Pál apostol, miután átgondolja emberi gyöngeségét és a vele szembenéző nagy feladatot, alázattal állapítja meg, hogy *a Lélek támogatja a mi gyöngeségünket*. (Róm. 8, 26.) Majd amikor a már elért sikereket veszi számba, ilyen vallomást tesz az emberdicsőítésre mindig hajlandó korintusi népnek: *Isten kegyelméből vagyok az, ami vagyok*. (I Kor. 15, 10.)

Kétségtelen, hogy az újszövetség papképző és papalkotó munkáját, az evangéliumterjesztés, világmentés krisztusi föladatát a háromszemélyes Isten a Szentlélekre bízta. A három Személy közül, ha szabad magunkat törékeny szavakkal így kifejeznünk, a Szentlélek lép előtérbe a Megváltó mennybemenetele után.

A vetést és öntözést a tanító és elvérző Krisztus elvégezte. A mi korszakunk a napsugár szentlelkes korszaka.

Mi katolikus papok, a világ végéig minden egyéb emberfajtnál időszerűbbek vagyunk. Minden nappal közelebb van a világítélet ideje s azért minden nappal sürgetőbb a világmegszentelés föladata. Minél szélesebb körben terjed el a lelki nagykorúság a világban, annál szembetűnőbbé válik a katolikus pap embermegszentelő — tehát embererősítő, embervezető, emberüdvözítő — hivatása.

A munka, amelyet az embernek és az emberiség lelkivezetőinek végezniök kell, ebbe az egyetlen szóba sűrítendő össze: *erőkifejtés*. Az embereknek üdvözülniök kell. De ezt erőkifejtés nélkül el nem érik. *A mennyország erőszakot szenved és csak az erőkifejtők nyerik el azt*. (Mt. 11, 12.) És nekünk újszövetségi papoknak, nemcsak üdvözülnünk, hanem üdvözíteniünk is kell: tehát kétszeres erőkifejtésre van szükségünk: magunknak erőseknek kell lennünk és másokat is erősíteniünk.

Föladatunk azonos az apostolokéval. A gyöngeségben is testvéreik vagyunk. A mi erőnk sem lehet más, mint a Szentlélek.

A hatalom is megvan bennünk, mint az utolsó vacsoráról távozó és a mennybemenő Jézust vigyázó apostolokban. Pünkösdünk is megvolt. Éreztük a természetfölöttvaló erő mámorát nem egyszer: a szószéken, amikor végignéztünk a ránkmeredő emberek világosságra szomjas tömegén; az irgalom ítéletszékében, amikor lelket öntöttünk az ájultakba, a hullákba; a szentségek kiszolgáltatása közben, amikor lehelletünk nyomán új vagy több élet fakadt az ugaron.

Sokszor észleltük ellágyultan és mellre kulcsolt kézzel szemlélve az ég felé Szent Pál apostollal: *engem a gyöngét választott ki az Isten, hogy zavarba hozzam az erőseket*. (I Kor. 1, 27.)

Csak hogy ez az erő, amelyet a Pünkösöd vihara ver föl ben-

nünk, nem olyan velejárónk, mint a Szentléleknek: nekünk csak hozzáadás a mi gyöngeségünkhöz; nekünk csak vértünk, isteni öltözékünk, mely rólunk könnyen lerongyolódhatik. S ha engedjük leszakadozni rólunk ezt az erősséget, elhitványodunk, nevetségesen és szomorúan vegyülünk bele az erőtlenek és elbukottak vezértelen, szétzúllt seregébe.

Nem csoda, hogy Szent Pál apostol aggódva könyörög Timoteus püspöknek: *Őrizd meg a reád bízott szép kincset a Szentlélek által, ki bennünk lakozik.* (Tim. II 1, 14.)

És nem csoda, hogy az élet egyetlen erejét, a Lélek lángját oly ihlettel kívánja megőriztetni a nemzetek apostola thesszalonikai híveivel: *A Lelket ki ne oltsátok!* (Thessz. I 5, 19.)

Csodálatos tehetségek szónokoltak már szószéken úgy, hogy izzott szavuk erejében az ember. És szavuknak nem volt üdvözítő ereje: mert kialudt bennük a Lélek.

Csodálatos tehetségek lendítették már előre az emberiség élet-szintjét anyagiakban; de lelkiekben egy lépést sem tudták előre vinni a varázslatuk alatt raboskodó embereket: mert nem volt bennük Lélek.

Az anyag és szellem nagy áldozatait emésztették már el hiúság- és dicsőség-oltárokon az emberiségért; és sem jobbra nem lett, sem boldogabbá tőlük az ember: mert nem volt bennük Lélek.

A katolikus pap ereje sem a saját természetes tehetségeiben és akarásában van. Szinte naponta hamvadnak el tehetségekkel megáldott papok eredményei a szemük előtt. A világ nem érti nagy-képességű papjainak nagyszerű tavaszának gyümölcstelen nyarát. Mi tudjuk a titkot. Ezekben a szegény lelkekben elviharozott a Pünkösöd: kialudt a Lélek.

Hogy a világ erőit és a maguk erőtlenségét szolgálai állapotban tarthassuk, Szent Pál apostol módjára *a Szentlélekhez kötözötte*n kell dolgoznunk szakadatlanul.

Akkor igéink tüzzel égnek bele a lelkekbe.

Akkor életünk lángoszlop gyanánt jár és vonzza maga után a többi embert az örök utakon.

Akkor ellenségeink elkullognak utunkból vagy lábaink zsámo-lyául szolgálnak diadalszekerünkhöz.

Akkor érezheti meg bennünk a világ a Szentlélek erejének férfiai, akik a világbéke Fejedelmének munkásai a lázadó angyal békebontó seregei ellen.

Pakocs Károly.

A pap egészen Krisztusból van.

A Credo-ban valljuk: „Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de caelis et incarnatus est.” Az Úr Jézus értünk emberekért, a mi üdvösségünkért emberré lett. Megváltani, üdvözíteni az embereket, ez istenemberi hivatásának célja. Mint Isten és ember a legtökéletesebb közvetítő Isten és ember között. Ponti-

fex, hídverő, az eget és földet összekötő aranyhíd megépítője. Pontifex, főpap, aki keresztáldozatával kiengesztelte a mennyei Atyát és megnyitotta a kegyelem forrásait.

A megváltó keresztthalál csak egyszer, csak egy helyen, csak kevés ember jelenlétében történt. Isten azonban azt akarta, hogy a megváltás kegyelméből ne csak egy kor, egy nép merítsen, hanem minden ember. Azt akarta, hogy a megváltás hatóereje törje át az idő és tér korlátjait, a Megváltó legyen „lux vera quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum” (Jo. 1,9). Krisztus megváltó művét tehát állandósítani kellett. Ezért alapította meg az Úr Jézus az újszövetség papságát. Helyesebben az újszövetség egyetlen papi hatalmába, az Ő papi tisztjébe belevonta mint segítőket, eszközöket az embereket is. Jézus az örök és egyetlen főpap, a „Summus et aeternus sacerdos”, a papok csak „ministri et dispensatores mysteriorum suorum”, ahogy Krisztus főpapi miséjében imádkozzuk. A pap csak eszköz, „causa instrumentalis”, a „principalis agens” Krisztus, azért mondja Szent Ágoston (In Joann. 6. n. 7. ML. 35. 1428): „Ha Péter kereszttel, Ő (Krisztus) kereszttel, ha Pál kereszttel, Ő kereszttel, ha Júdás kereszttel, Ő kereszttel.” Minden papi ténykedésünket úgy kezdhethetünk, mint az absolutio szavait: Dominus noster Jesus Christus te absolvat et ego auctoritate ipsius te absolvo. Krisztussal oldozunk, kereszttelünk. Vele misézünk. Minden kegyelmi ténykedésünkre áll a „Per Ipsum et cum Ipso et in Ipso”. E szoros létrendi kapcsolatot miatt mondjuk, hogy a pap „alter Christus”.

Bizonyos értelemben véve minden hívő alter Christus, mert a keresztség jegyével, de különösen a megszentelő kegyelem révén természetfölötti életközösségbe kerül Krisztussal. Ezt a krisztusi kapcsolatot krisztusi Élettel kell kiépíteni. Minden hívőre áll az: induere Christum, idem sentire ac Christus, crescere in plenitudine aetatis Christi. De a pap sokkal mélyebb kapcsolatba kerül Krisztussal. A pap létjogosultsága, hivatása, papi kegyelme és ereje Krisztusban gyökerezik, krisztusi. A pap Krisztus nélkül nemcsak nem létezhetik, hanem Krisztus nélkül a papot nem is lehet megérteni. A pap küldetése, áldozata, kegyelemközvetítése: Krisztus küldetése, Krisztus áldozata, Krisztus kegyelemközvetítése.

Az alter Christus tétel adja meg a legmélyebb feleletet ezekre a kérdésekre: Mi a katolikus pap? Mi a katolikus pap feladata? Mi a katolikus pap kötelessége saját megszentelését illetőleg? Honnan merítse munkájához az erőt? Kit kövessen? Az alter Christus méltóságából következik a pap minden más méltósága és címe. A mariológiaiában az istenanyaság az aranyos háttér, amelyre minden Mária-képet rá lehet festeni, amely minden Mária-kép alapja. Mária Mater Dei, azért: gratia plena, immaculate concepta, semper virgo, in caelum assumpta, mediatrix omnium gratiarum. Hasonlóképpen vagyunk a pap „alter Christus” méltóságával. Ebből levezethetjük a papnak minden hatalmát és címét. A pap alter Christus ezért: habet potestatem in corpus Christi reale et corpus Christi mysticum, est mediator Dei et hominum, legatus et minister Christi et dispensator mysteriorum Dei, bonus miles Christi, homo Dei, sal terrae, lux mundi

et pastor animarum. Tekintsük röviden egyenkint papi mivoltunk e nagy jellemzőit.

1. *A papnak hatalma van Krisztus teste fölött.* Az Úr Jézus mondotta, hogy hatalma van életét odaadni és újra visszavenni azt. (Ján. 10, 18.) Hasonló hatalmat kap a pap a szentelésben. A szentmisében megjeleníti Krisztust az oltáron és titokzatos módon, de valósággal feláldozza Krisztust a mennyei Atyának. A „Hoc est corpus meum”-ot a szentatyák a teremtő Isten „Fiat”-jával hasonlítják össze. A pap átváltoztató szavaira mintegy újra teremődik Krisztus teste és vére. Összehasonlítják Szűz Mária „Fiat”-jával. „O veneranda sacerdotum dignitas — mondja Szent Ágoston — in quorum manibus Dei Filius velut in utero virginis incarnatur”. A pap szava bizonyos értelemben még hatalmasabb, mint Szűz Mária szava. Szűz Mária csak egyszer mondotta: „Fiat mihi secundum verbum tuum”, a pap mindennap ismétli a „Hoc est corpus meum”-ot, Szűz Mária „Fiat”-ja csak passzív volt: „Virtus Altissimi obumbrabit tibi”, a pap szava aktív: ő isteni hatalommal felruházva hívja le Krisztust az égből és jeleníti meg az oltáron. De nemcsak Krisztus valóságos teste fölött van hatalma a papnak, hanem Krisztus titokzatos teste fölött is. Krisztus a „caput corporis mystici”, ebben a hatalomban is részesíti másodénjét, a papot. Amikor a pap keresztel, gyóntat, áldoztat, a természetfölötti életet adja, növeli a hívekben, beépíti őket Krisztus titokzatos testébe és bekapcsolja őket e titokzatos test vérkeringésébe. A papnak e kettős, Krisztus teste fölötti hatalmáról mondja a Római Katekizmus (p. 2. c. 7. q. 2.), hogy emberi értelmünket felülmúlja. Megértjük tehát a szentatyákat, amikor szinte versengenek egymással a papi méltóság dicséretében és egy Szent Efrém és Aranyaszájú Szent János alig talál szavakat a „summa dignitas” kifejezésére. Assiszi Szent Ferenc mondotta: Ha angyalal és pappal találkozna egyszerre, a papnak köszönnék előre, a szentelésben kapott nagy hatalma miatt.

2. *A pap közvetítő Isten és emberek között.* Csak egy Isten-ember van, csak egy személyben fonódik össze az isteni és az emberi természet: Jézus Krisztusban. Ezért van csak „egy közvetítő az Isten és az emberek között, az ember Krisztus Jézus, ki mindenkiért odaadta magát váltságul”. (I Tim. 2, 5—6.) Miként az újszövetségnek csak egy főpapja van, úgy van csak egy közvetítője is. Ha tehát a papot is „mediator Dei et hominum”-nak mondjuk, ez csak azért lehetséges, mert a pap alter Christus. Amikor tehát a protestantizmus elvet minden emberi közvetítést, minden emberi papságot és a lelket közvetlenül akarja Istenhez kötni, félreismeri az újszövetségi közvetítés lényegét és logikusan el kellene vetnie Krisztus közvetítését, Krisztus papságát is. A katolikus pap nem ék Isten és ember között, hanem Istennek és embernek Istentől rendelt összekötője. Pontifex, hídepítő, pap, aki az emberek kérését tolmácsolja Istennek, aki az emberek nevében bemutatja Istennek a legfőbb imádó, háláadó, dicsőítő és engesztelő áldozatot, aki sacerdos, vagyis sacra dans, Istennek ajándékát, kegyelmét az emberek között kiosztja. A pap „in tempore iracundiae factus est reconciliatio”, és mint Jeremiás próféta, ő is „sokat imádkozik a népért és az egész szent városért”.

(II Makk. 15, 14.) Jaj tehát annak a papnak, aki nem él „papi” életet, kinek működése nem összekötés, hanem szétválasztás, aki durvaságával, büszkeségével, zsugoriságával, erkölcstelenségével elriasztja a híveket Istentől. Igaz marad ugyan Prohászka mondása: korhadtt villanypózna, rozsdás drót is közvetít éltető áramot, a bűnös pap is érvényesen szolgáltatja ki a szentségeket, szent küldetéssel hirdeti az Isten ígését, de igaz a Szentírás mondása is, amely Héli fiairól azt állítja: „Nescientes Deum neque officium sacerdotum ad populum”, nem ismerik az Istent és nem tudják, mi a pap kötelessége a néppel szemben. Az ilyen papnak bűne, mint Héli fiainak bűne: „peccatum grande nimis coram Domino” (I Reg. 2, 12. 17.).

3. *A pap Krisztus követje.* Az Úr Jézus mondotta: „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket” (Ján. 20, 21.). Az apostoli munka tehát nem más, mint Krisztus küldetésének folytatása, befejezése. A pap itt mint alter Christus lép fel, Krisztus itt is azonosítja magát apostolaival: „Aki titeket hallgat, engem hallgat és aki titeket megvet, engem vet meg” (Lk. 10, 16.). Szent Pál tehát joggal vonja le a következtetést: „Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos” (II Cor. 5, 20.). Ennek az isteni küldetésnek szent örömmel, de egyúttal szent felelősséggel kell eltöltenie a papot. Krisztus életfeladatának tekintette az Őt küldő Atya akaratának teljesítését. A pap életfeladata Krisztus akaratát teljesíteni, mert a pap „legatus Christi”, Krisztus küldötte, Krisztus apostola. Krisztus az ő akaratát nem adja személyesen, rendkívüli úton tudtul követének, hanem a megyés főpásztor által, a rendes úton. Ebből tehát az következik, hogy ha valakit püspöke bizonyos munkakörrel megbíz, azt az illetőnek olyan készséggel kell vállalnia, mintha Krisztus személyesen parancsolná. A szentpáli figyelmeztetés itt a maga teljes erejével hat: „Aki ellenszegül a felsőbbeknek, az Isten akaratával száll szembe” (Róm. 13, 2.). A pap isteni küldetéséből az is következik, hogy Krisztus a papot felruházza mindazon hatalommal és kegyelemmel, amely e követség ellátásához szükséges, és kötelezi az embereket arra, hogy a pap munkáját és tanítását megértéssel és készséggel fogadják. A követ annak az országnak az érdekeit tartozik szolgálni, amelynek ügyét képviseli. Nem jó követ, nem jó pap, aki nem tudja, mit jelent „sentire cum Ecclesia”, de teljesen félreismeri követi, papi hivatását az, akit minden más jobban érdekel, mint a reábízott lelkek örök üdvössége. A jó papnak megmarad a vigasztaló igazság, hogy aki hűséggel jár el követi megbízatásában, aki „ministerium suum implet”, annak „reposita est corona iustitiae, quam reddet illi Deus, iustus iudex” (II Tim. 4, 8.).

4. *A pap Krisztus szolgálója és Isten titkainak sáfára.* Az alter Christus tételből következik a pap más két szép címe, melyre a népek apostola szent önérzettel hivatkozik: „Sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei” (I Cor. 4, 1.). A „minister Christi” nem más, mint a „legatus Christi”-nek más tartalmas megfogalmazása; a „dispensator mysteriorum Dei” pedig bentfoglaltatik a „mediator Dei et hominum” méltóságban. A pap Isten szolgálója, így nevezi őt a nép is. „Senki két úrnak nem szolgálhat,

— mondja a Megváltó — mert vagy az egyiket gyűlöli és a másikat szereti, vagy az egyiket eltűri és a másikat megveti" (Mt. 6, 24.). Ennek a figyelmeztetésnek szomorú igazságát látjuk nemcsak az Egyháznak, hanem az egyes papoknak történetében is. A túlzott anyagiasság és evilági beállítottság mindig fordított arányban állott az igazi papi lelkiséggel. A földi dolgokkal úgy kell sáfárkodnunk, hogy barátokat szerezzünk az égben, akik befogadnak majd minket, ha meghalunk (Lk. 16, 9.); az isteni dolgokkal pedig úgy kell sáfárkodnunk, hogy magunkat és másokat is befogadjanak az égbe. Ezért hű sáfároknak kell lennünk. „Hic iam quaeritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur" (I Cor. 4, 2.). A szentségek kiszolgáltatásában maradjon meg a „prima charitas", az a buzgóság és lelkiismeretesség, amellyel papi életünket kezdtük, és vigyázzunk arra, hogy a „quotidiana vilescunt" elve ne vonja be legszentebb ténykedéseinket is a felületesség, a közömbösség és lélek nélkülség fekete patinájával.

5. *A pap Krisztus jó katonája.* Az Úr Jézus mondotta: „Nem azért jöttem, hogy a békét hozzam, hanem a kardot" (Mt. 11, 34.). Az Úr Jézus a kardot hozta, de nem a háborúk véres kardját, nem a földi érdekharok kardját, ezt a kardot az apostoli férfiúnak, mint Szent Péternek is, vissza kell tennie a hüvelybe (Mt. 26, 51.). Az Úr a lélek kardját hozta, „amely kérlelhetetlenül tesz különbséget igazság és hazugság között, jó és rossz között, Isten és világ között" (Stockums: Das Priestertum. Herder 1934. 79. old.). Mint alter Christus-nak, a papnak is kézbe kell vennie ennek a krisztusi harcnak a kardját és küzdenie kell, hogy „Jesum Christum Sacerdotem aeternum et universorum Regem" mindenhol elismerjék és egyre szélesebb körben terjedjen el a „regnum veritatis et vitae, regnum sanctitatis et gratiae, regnum iustitiae, amoris et pacis". (Praefatio in festo Christi Regis.) Ezért inti Szent Pál Timoteust: „Labora sicut bonus miles Christi. Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus, ut ei placeat cui se probavit" (II Tim. 2, 3—4.).

6. *A pap Isten embere.* Krisztus és a pap között létanalógia van. „Miként Krisztus istenségből és emberségből áll, úgy tevődik össze a pap is saját emberségéből és isteni hatalomból. Ezt az isteni hatalmat nem kapja a pap mint második természetet emberi természetéhez, de mégis Istenhez hasonló tulajdonság, amely emberi természetével elválaszthatatlanul össze van kötve. Ebből az ontológiai szemszögből nézve, a pap a látható jelenségek világában valósággal úgy szerepel, mint alter Christus, mint második istenember, mint lény, mely isteniből és emberiből tevődik össze, lényegében és létben mint Isten embere" (Stockums, 40—41. old.). A pap tehát homo Dei, kinek hivatása és hatalma Istentől van, kinek munkája és sikere Istenért van, kinek létértéke és létcélja Istenre utal. Az újszövetség papjára tehát még jobban ráillik a „Sanctum Domino" mondás, melyet az ószövetségi főpap homlokán viselt (Ex. 28, 36.). Ebből az következik, hogy semmi sem mállasztja jobban a papi lelkületet, mint a „conformari huic saeculo" (Róm. 12, 2.), vagyis az a papi élet, mely gondolkozásmódjában, vágyaiban, törekvéseiben és szórákozásaiban a világ fiához alkalmazkodik. „Tu autem o homo Dei haec fuge, sectare vero iustitiam" (I Tim. 6, 10—11.).

7. *A pap a föld sója és a világ világossága.* „Ti vagytok a föld sója — mondotta az Úr apostolainak. — Ha a só ízét veszti, mivel fogják megszózni? Semmire sem való többé, mint hogy kivessék és eltapodják az emberek. Ti vagytok a világ világossága . . . úgy világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jótetteiteket és dicsérjék Atyátokat, ki a mennyekben vagyon” (Mt. 5, 13—16.). Az Úr nem ad itt dogmatikusan kicsiszolt meghatározást, hanem egyszerű, a hétköznapi életből vett tartalmas hasonlattal mondja meg, minek kell lennie a papnak. Jézus a „Salvator et Servator”, ezért a papnak is bűntől kell megmentenie és az örök életre megőriznie a híveket, miként a só is a romlástól óvja az ételt és ízt ad neki. Vigyáznia kell a papnak arra, hogy tévedésbe ne essék és az erkölcs útjáról le ne térjen, mert ha hamisat tanít és rosszat tesz, ki fogja őt kijavítani, megjavítani? Az Úr a „lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum” (Jo. 1, 9.). A pap alter Christus, tehát ő is „lux mundi”. Világosság nélkül sorvad és kialszik az élet. A papnak az igazi életet, a lélek életét kell ápolnia, megmentenie. De vigyáznia kell arra is, hogy ugyanakkor, amikor kezében a világosságot hordozza, ne álljon a sötétség szolgálatában és ne adja másoknak a hűtlenség példáját. Erre figyelmeztette őt a püspök már akolitussá szentelésében, és a papszentelésben hozzáfűzte, hogy legyenek „spirituali conversatione praeefulgentes . . . praedicatione atque exemplo aedificetis domum id est familiam Dei . . . ut se et alios et Dei Ecclesiam illuminent”.

8. *A pap lelkipásztor.* Gábor főangyal a születendő Istenembert Jézusnak nevezte, „mert ő szabadítja meg népét bűneitől” (Mt. 1, 21.). Ez az Úr legszebb címe: lélekmentő, üdvözítő. Később Ő maga jópásztornak mondotta magát, aki életét adja juhaiért, aki megkeresi az elveszett századik bárányt. Az Úr Jézus úgy keresi a bűnös lelket, mint a szegény asszony az elveszett drachmát, mint a kereskedő a drágagyöngyöt, úgy bánik a bűnössel, mint az irgalmas szamaritánus a kifosztott, megsebesített emberrel, megmenti, meggyógyítja. A pap alter Christus, tehát az ő legszentebb feladata is a lélekmentés, a lelkipásztorkodás. „A presbitereket, kik köztetek vannak, — írja Szent Péter — kérem mint előljárótársuk és Krisztus szenvedésének tanúja és az ő dicsőségének is részese, mely a jövőben ki fog nyilváníttatni: legeltessétek Isten nyáját, mely rátok bízott, gondját viselvén nem kényszerűségből, hanem szabadakaratból Isten szerint; sem nem rút nyereszkeedésből, hanem buzgóságból; sem nem mint uralkodók a választottak felett, hanem szívből mint a nyájnak példaképei. S ha majd megjelenik a pásztorok fejedelme, elnyeritek a dicsőség hervadhatatlan koronáját.” (I Pét. 5, 1—4.). Az Úr Jézus a jó Pásztor, aki életét adta juhaiért, a papnak, az alter Christus-nak is késznek kell lennie vérét és verejtékét adni híveiért, mint a népek apostola mondja a thesszalonikaiaknak: „Akként ragaszkodtunk hozzátok és szívesen akartuk nektek adni nemcsak az Isten evangéliumát, hanem életünket is, mert annyira megkedveltünk titeket” (I Thessz. 2, 8.). A lelkipásztor legnagyobb öröme és legszebb dicsősége az, ha minél több lelket vezethet a pásztorok pásztorához, az Úr Jézushoz. „Ki a mi reménységünk, örömünk vagy dicsőségünk

koszorúja? — folytatja Szent Pál. — Nemde ti, a mi Urunk Jézus Krisztus előtt az ő eljövetelekor? Igenis ti vagytok a mi dicsőségünk és örömünk". (19—20.)

Láttuk, hogy a pap legszebb címe az „alter Christus". Ebből vezettük le a pap főbb címeit és főbb feladatait, de ebből vezethetjük le a pap legfőbb kötelességét is saját megszentelését illetőleg. „Ad vitae sanctimoniam quod attinet, — írja a szemináriumok szent kongregációja („Vixdum haec Sacra Congregatio" kezdetű levélben a német püspöki karhoz, 1921.) — quam a sacris ministris Deus exigit, hoc tenendum est eam non in bonis tantum et honestis moribus consistere, sed ex cunctis his constare virtutibus; quibus sacerdos divinam in se referat imaginem Jesu Christi, summi et aeterni Sacerdotis, ita vitam ipsam Christi Domini vivat ac sit *alter Christus*, non modo potestatis participatione, sed etiam imitatione factorum". Ez az alter Christus méltóság a legmélyebb megokolása az egyházi törvénykönyv 124. kánonjának: „Clerici debent sanctiorem prae laicis vitam interiorem et exteriorem ducere eisque virtute et recte factis in exemplum excellere."

Nagy a pap méltósága. „Grandis sacerdotum dignitas, sed grandis eorum ruina si peccent" mondja Szent Jeromos. Corruptio optimi pessima. Az Egyház ezért Jeremiás fájdalmával kesereg a „Filii dilectissimi" bukásain. Az Úr Jézus fájdalmát, melyet neki másodénje, papja, barátja okoz, a zsoltáros szavai fejezik ki legjobban: „Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique, tu vero, homo unanimes, qui mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulavimus cum consensu . . ." (Ps. 54, 13—15.).

Agnosce dignitatem tuam — mondja Szent Leo, gondoljunk többször papi hivatásunk fenségére, az ebből származó kötelességre és felelősségre. De ugyanakkor gondoljunk azokra a kegyelmi erőkre, isteni segítségekre, amelyeknek gondos felhasználása által Krisztusban gyökerező papi mivoltunk erőteljes papi életté bontakozik. A gondolatot pedig kövesse a tett, a legnagyobb papi tett: a kifejllett papi élet! „Noli negligere gratiam, quae in te est, quae data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii" (I Tim. 4, 14.). Az Egyháznak Szent Pál pasztorális leveleitől kezdve XI. Pius pápa papságról szóló körleveléig egy legnagyobb szívügye van: szent papság. Azt akarja az Egyház, hogy papja „sit alter Christus, non modo potestatis participatione, sed etiam imitatione factorum", hogy minden pap mondhassa a népek apostolával: „Imitatores mei estote, sicut et ego Christi" (I Cor. 4, 16.).

Dr. Erdős Mátyás.

A papi erők színvonala.

Ha a papi fejlődés eredményeiről, a fejlett papi erőkről esik szó, akkor a „magasabb lelki életet" kell értenünk azon. Nem érthetjük a papi életfejlettségen a kezdők és a haladók életét. A kezdők ugyanis még csak kezdők. A haladók igaz, már hitből élnek,

a hit értékei szerint foglalnak állást, formálódnak kegyelmi módon, a Krisztus-eszményre rádöbbennek, és a hit-remény-szeretetben megszilárdulnak. Igazán: Isten gyermekei, kik kisterézkés lelki alkattal dicsekedhetnek és akiket az Úr Jézus *gyermekeimnek* mondott (Jn. XIII.). Ámde ezeken is túl van a papi élet és fejlődés érettsége.

A valódi papi életerőt a *tökéletesek* között kell keresnünk. E megkülönböztetést is Mesterunktől kaptuk. „Nagy sereg méne pedig vele, és megfordulván mondá nekik: Ha valaki hozzám jön és nem gyűlöli atyját és anyját, feleségét és gyermekeit, fivéreit és nővéreit, sőt még önnön lelkét is, nem lehet az én tanítványom. És aki nem hordozza keresztyét és jön utánam, nem lehet nekem tanítványom” (Lk. 14, 25—27). Vagy, amint ugyanezen szövegben Szent Máté mondja: „nem méltó hozzám” (10, 37). Kérlelhetetlen feltételei ezek Krisztus tanítványainak, az apostoloknak, a tökéletes életűeknek, tehát a papi életnek. Ezek Krisztus barátai: Ti az én barátaim vagytok. Már nem mondalak benneteket szolgálóknak, mert a szolga nem tudja, mit mível az Ura” (Jn. 15, 14—15). Lényeges különbség van az evangéliumi ifjú lelki alkata, az újszövetségi istengyermek erényes állapota és az apostoli-papi hivatás tökéletessége között. Ez utóbbiban kell a papi élet valódi erejét keresnünk.

Midőn Főtisztelendő szerkesztő Spirituális úr „Papi lelkiségünk” VIII. száma tárgyául az „erős papság”-ot tűzte ki, valószínűleg arra gondolt, hogy a hozzászólók a papi életet a tökéletesek szintjéről nézzék és adják tapasztalataikat hozzá, élményeik alapján.

E szintről nézve: a papnak mustárfaként föléje kell emelkednie a plébánia, a környék, a táj híveinek, hogy híveik, a föld zarándokai, a papi lelkületnek ágai között, árnyékában pihenőt találjanak; a papi személynek istengondolta lelkéből eszméket kell kitermelnie, kivirágoztatnia s vele hívei lelkét megtermékenyítenie, meggazdagítania; a papnak továbbá gondját kell viselnie a hívek lelkében elhintett igéknek, hogy azok elvekké érlelődjenek; még ennél is mélyebbre kell hatni a papi személyiségnek, illatossá-zamatossá, azaz szeretet-sugárzóvá kell tennie hívői lelkét, hogy erről megismerhessék őket, hogy Krisztus tanítványai; végre Krisztus fehér keblére kell emelnie övéit, hogy ott szentjánosként megpihenhessenek s ekként üdvözülhessenek.

*

A papi élet elé tornyosuló nehézségek és gátlások éppen a papi élet tökéletes minőségéből erednek. A papok olyan magas, fényes társadalmi szintre emelt személyek, hogy az osztályok mindegyikének szeme rájuk tapadva bennük keresi: az oltalmat adó mustárfát, az üdvös eszmék kivirágoztatását, a társadalmi bajok megszüntetését, a mélyebb életelvek megérlelését, az örök eszményeknek közlését és a sugárzó szeretetnek nyújtását. — Tény az, hogy mindenki megneveli vagy elneveli övéit. Istennek szentelt személyektől pedig a sugárzó szeretetet mindenki jobban kívánja, mint másoktól. Ezért is a papnak theotimusznak, Isten szeretetében mélyen gyökerezettnek kell lennie.

A világ bajai, nehézségei mindenütt tornyosulnak: a plébániá-

kon, a külső, belső pasztorációkon, továbbá társadalmi osztályokban, nemzeti, népi vonatkozásokban: földi életünk minden terén. S ezer-egy kérdés helyes megoldását nem utolsó esetben a papi személyektől kérdik, várják. Korunkban ugyanis, sajnos, majd teljesen elsüllyedt a *tekintélytisztelet*, helyét meg elfoglalta mind a társadalmat, mind a lélekvilágot szétmállasztó *szabadosság*. S ennek nyomában terjeng mindenfelé az anarchikus mérgezés, aminek következtében szétesnek mind a társadalmi szervezetek, mind a lelki alkatok. — Ebben a szabados zűrzavarban gondviselészerűen érkezett XI. Pius pápa A. C. tevékenységének szakosztályos megindítása, megszervezése és országokkénti lendületben tartása, amivel a körüljáró ordító oroszlanokat távoltarthatjuk híveink lelkétől. S a ma papságának majd minden szabadidejét a szakosztályok továbbbszervezésére és emelő irányítására kell fordítania. A kötelező plébánia-vezetésen és a hitoktatáson kívül a szakosztályos A. C. a mi erőpróbánk. — Pedig ez csak a kisebbik papi életfeladatunk, kötelességünk. Vannak ennél még súlyosabbak is.

A *szellemi ordások mindenütt ólálkodnak*. Középkorban az egyes szaktudományoknak alapja, középpontja és célja a bölcselet volt. Ma, sajnos, már nincsen szaktudományokat átfogó, egyesítő, egységesítő tudományunk. Nagyfiúkká lettek a speciális szaktudományok, melyek a fölöttük létező tekintélyt nem hajlandók elismerni. Ezért egyesek szellemi, világnézeti, életnézeti téren állandóan kategorizáló „izmus”-okat vetnek a köztudatba, amelyeket azután a megszervezett sajtó népszerűsíteni igyekszik. S különös, hogy ezekre az újonnan felvetett élet- és szellemirányokra is a papoktól várja a világ a végső eligazító ítéletet. E miatt a papnak az élet és szellem irányjaiban teljes felvértezettséggel kell bírnia. Ha ezt elmulasztja megszerezni, okvetlenül lemarad s megvető gesztussal a legelső szellemi torlasznál lesajnálja. Tehát szükséges a profán szellemi továbbképzés, hogy védekezésben, ítéletadásban a pap alul ne maradjon. De ennél még szükségesebb az egyházi szellemenben és életben a lépéstartás.

Az *erkölcsi fenevadak barlangjaikban lesben állanak*. A megapapulások az erkölcséletben még súlyosabb nehézségeink közé tartoznak. Élményeink olyan fóruma az életnek, amelyen mindenki tudósnak és szakértőnek érzi magát. Miért? Azért, mert az élmény tárgya és jelenségei világosak az alany előtt, s e világosságra támaszkodva az én a legvadabb élményeket hajlandó igazságoknak mondani. Természetes, hogy azok, akik sáros lábbal tapossák a lelki ismeretet, vele nem merészkednek a napra jönni, hanem viperákat, fenevadjaikat sötét barlangjaikban rejtegetve tartják, elszántásgukban hizlalják és idegzetüket rombolják. E fenevadak csak ugrásszerűen merészkednek a napra jönni s mindannyiszor pokoli kritikát hangoztatnak az Egyház és papjai ellen. Mintha bizony az Egyház volna oka a világ minden becstelenségének! A világ egy nap alatt millióiban többet vétkezik, mint az Egyház gyarló személyeiben húsz század alatt vétkezett. Isten a tudója annak, hogy személyei mennyi aggodalommal és édesanyjai szeretettel gondolják híveik lelki lázát a szentgyónásban. E helyen papjaink az orvosok mellé, ha nem fölé

kerülnek: „mert a szellem az, ami él, a test nem használ semmit” (Jn. 6, 64). Sporttal és hindu lélekzéssel nem lehet lelket gyógyítani, de szellemmel lehet testet is erőre keltetni. — A napi szentáldozások feltétele igen terhes szellemi-orvosi kötelezettségbe sodorja papjait, ők mentik meg a lelkeket a mérges viperáktól és a romok helyén jellemet, Szentlélek-templomot építenek. Ez a legmagasabb művészet. Gyóntatóban a pap orvos és művész egyszerre. Ehhez komoly elmélyülés szükséges. E beleéléshez hősi önuralomra van szüksége a papnak.

A test, világ, sátán Isten ellen ágaskodnak. Az élet csodálatos, láthatatlan csermely, folyó és folyam. A nemes és vallásos élet pedig a kiegyensúlyozott, szabályozott folyam. Mi között kell kiegyensúlyozódnia az életnek? A test és lélek, a világ és Egyház, a sátán és Isten között. S ha ez a kiegyenlítés az ellentétek között már megtörtént, akkor jön a még nehezebb: az élet emelkedő irányítása: enyém és tied között a tájon; mienk és tietek között az országban; civilizáció és kultúra között az értékelésben. És az élet e kiegyenlítési munkája majdnem kizárólagosan a pap nyakába szakad, aki nek a kultúra értékeivel: az igazsággal, az erkölccsel, a művészettel és vallással lehet és kell dolgoznia. Ha maga körül széttekint, e munkában segítőtársra alig akad az A. C. tagjain kívül. S hozzá: a testtel, a világgal és a sáttal nemcsak másokban, hanem önmagában is kell küszködni mindennap, egész életén át. És állandóan kell világoskodnia és megvilágítania: a lelket, az egyházi intézményeket, az igazságtételeket. Végre bemutatnia az Istent mint Atyát, hogy bizalommal közelébe térhessenek az elcsigázottak, a szegények és betegek. Az egység útját is neki kell készítenie a családok, a nemzetiségek, a nemzetek és a felekezetek felé, hogy a közösségi kiegyenlítést, a békét, a viruló zöldágot Galamb hozhassa Égből a földre. — Ezek a pap hősi erőlködései, életteljesítményei a lelkek felszabadítása és Isten dicsősége érdekében . . . Önmagáról való megfeledkezéssel . . .

A papi magas életfejlődéshez és hősi teljesítményekhez az erőt elsősorban nem ember, hanem Isten — aki szentélyi életre hívta meg övéit — szolgáltatja. Csak három nagy isteni erőforrásra hivatkozunk most, amelyek megoldhatatlannak látszó feladatokat oldanak meg bennünk papokban. Ezek:

1. *Meghívottak vagyunk.* Jézus választott ki minket a szentélyi életre. Hittétel, hogy az egyházirend Krisztus-rendelte valóságos újszövetségi szentség. Szent Máté evangélista X.-ik fejezetében Krisztus különös szeretetét ecseteli övéinek kiválasztása és édesanyai irányítása körül (Mt. 10; Lk. 6; Mk. 3). És mindenegyes szentélyi személy életében igen gyakran tapasztalja a különös égi leereszkedést. És ezen égi leereszkedésnek elsejét abban a heroikus élettényünkben s módjában látjuk, ahogyan nehézségek nélkül, mosollyal szakadtunk el a puha családi fészektől s annak boldog életétől és szinte röptünk a szentély felé. Legmélyebben akkor éreztük át az igazságot, hogy Istenért semmi sem nehéz; máról-holnapra ifjú védelmezőivé lettünk a halhatatlan lelkeknek, az Egyház-

nak, az Istennek — bárkivel szemben, a magunk módja szerint. Vele a kezdők mérőföldjelzőjét elhagytuk. — Következett utána a megszomjúhozott szemináriumi, noviciátusi élet, melynek idejében az erkölcsi, az isteni és krisztusi erények nap-nap utáni gyakorlása egészen természetünkkel lett. Szinte égi igézettel a szentséges és szeplőtelen Szívek előtt hosszú, boldog órákat töltöttünk térdelve és talpazatukat tele-teleszórtuk erényszirmainkkal. Egészen a *haladók* korszakát éltük át. Felszenteltetésünk után meg egyszerűen odaállítottunk mustárfának a zarándokúton és mi lelkesedéssel vállaltuk isteni szerepünket. — Életünkben, elmélkedések és gyóntatások közben — ó hányszor döbrentünk arra, hogy az Ég fénye, ereje, olaja ereszkedett le lelkünkbe. E tény, élettényt elfelejtenünk sohasem szabad; kihagyni sem szabad papi életünk és erőnk magyarázatában.

2. *Szentlélekkel beteltünk.* Ez a második, az ordinációs élettényünk, amely tetőzi az előbbi. Varázslatosan mondja ezt el a Szentírás: „Majd pedig szétoszló nyelvek jelenének meg nekik, olyanok, mint tűz s leereszkedének mindegyikükre. Ekkor mindnyájan betelének Szentlélekkel s beszélni kezdtek különféle nyelveken, amikép a Szentlélek adta nekik, hogy szóljanak” (A. Cs. 2, 3. 4.). S tele lettek édes borral, elragadtatással. „Mondja az Úr, hogy kiárasztok az én Lelkemből minden emberre... Éspedig szolgálomra és szolgálóimra öntök ki ama napokban Lelkemből s prófétálni fognak” (A. Cs. 2, 13—18). — A Szentlélek Úristen tüzét kaptuk meg a felszentelésben. Ez élettényünk, amellyel állandóan élnünk kell. Int erre Szent Pál apostol: „Intelek, hogy gerjeszd föl az Isten malasztját, mely benned vagyon az én kezeimnek rátétele által” (II Tim. 1, 6.). Vagy: „Ne hanyagold el a kegyelmet, mely benned vagyon” (I Tim. 4, 14.). — A szentléleki ajándékok a lélek természetes képességeinek természetfeletti megtoldása, sőt az égi szellemnek fényes kigyulladás, életerőnk hősi megszilárdulása és tevékenységünk boldog megindulása. A bölcsesség ajándéka az értelmet, az értelem ajándéka az akaratot, a tudomány ajándéka a szívet, a tanács ajándéka a lelki ismeretet, az Úr félelmének ajándéka eszményigényünket, a jámborság az emlékezetet és énes alanyunkat az erősség ajándéka *kiteljesíti* teljes egészében, mélységében. A Szentlélek ajándékainak szelleme és élése már maga a papi tökéletes élet. Egyedül csak ez az emelője a papi lelkületnek a tájak és idők fölé. Ezért naponkint buzgón kell imádkoznunk a Szentlélek ajándékainak megéléséért, s naponkint ezt kell szenttamási vagy alapvető aszkétikai-misztikai feldolgozásban átmélnünk, megsejlelnünk és átélünk elővételezésben. Aki ezt megteszi emelkedett papi szándékkal, az a magas lelki élet papi szintjén mozog, az könnyen megoldja mind a külvilági, szellemi, erkölcsi, mind a vallási nehézségeket, az önmagában boldog, mert alanyában éli szentléleki erősségét, amely fönntartja a Szentlélek templomát. S e szellemben benne foglaltatik a szentléleki tökéletesség: az *Áldozatos* felebaráti szeretet. Meghalunk önmagunknak és élünk a közösségeknek.

3. *Krisztus az eszményünk.* Mi szentélyiek, Istentől nemcsak meghívottak, nemcsak a szentléleki ajándékoktól megvilágosítottak vagyunk, de egyben: utunkat, igazságunkat, életünket a *történelmi*

Úr Jézusban bírjuk. Nincs ez úton számunkra tétova: nem vagyunk „fehér botra” hagyott koldusok. Jézus mondja: „Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem jut az Atyához máskép, mint én általam” (Jn. 14, 6). Jézus tehát az Út, mely e földön vezet át; Jézus az Igazság, mely az észben bontakozik ki; Jézus az Élet, amelynek lelkiismeretünkől kell fakadnia és szent élménnyé lennie, hogy általa az Atyához juthassunk, ahol „sok lakóhely vagyon”. — Hála Istennek! a külföldön többen fáradoznak a Christo-centrikus teológia összeállításán. Azon, hogy a teológiai szaktárgyak oly elrendezést nyerjenek, hogy kézenfekvőbbé legyen Krisztus-életeszményünk: úti, igazsági, életi-ismertetése, ismerete, hogy így teljesebben megigézzé papjait s általuk a hívő lelkeket. A Christo-centrikus teológiának tehát az Úr Jézust szellemében és életében, részletkérdéseiben be kell mutatnia: az *Úton* e földi vándorúton; az *Igazságban*, a szellemi s hitvilágosságában; az *Életben*, a kegyelmi elvekben-élményekben; az *Atyánál*, a mennyei dicsőségében. Mindnégy létrendben kell Jézust szemléltetnie elsőlegesen, mert máskép nem juthatunk égi Atyjához. Szemlélve *történelmi Krisztusunkat*: evilági zárándoklásában; szellemi, hitvilágnezeti világosságában; továbbá erkölcsi életelveiben; s végre mennyei dicsőségében, már feleletet jelent a négy létrendről jövő nehézségekre is. Teológia ne legyen csak szaktudományi ismeretközlés, de legyen karizmatikus s krisztocentrikus: „Ut luceat, ardeat, moveat et pacem addat.”

„Az Ideál a Krisztus, az Isten Fia, ki az életnek, mégpedig az örök életnek jegye alá állít: *mindent*. Krisztus a Szentháromság ideálja, ami mozgatta, amit szeretett. Jézus fölséges alakja a világ gyöngyös koronája... Ezért a Krisztusért volt minden. Ez a nagy eszmény, mely világított és indított teremtetéseket... Az Istenember a központ, a kiindulás és a korona. Az *isteni* egészen hozzáalkalmazkodik a világban... Azért gondolom, hogy Krisztus az első, a primogenitus, s hogy miatta van minden és hogy eljött volna, ha nincs is bűn a földön”... (Prohászka).

A papi életfejlődésről és életerőről vallott gondolatmenetnek befejezésében még csak azt kell megjegyezni, hogy boldogok azok a szentélyiek, kiknek nem szükséges egymagukban egész életüket eltölteniök: mert egy ember csak két szem, több ember már sok szem, s ha egy szintéren mozgók, egymásnak kölcsönösen segítségére lehetnek a fel-felbukkanó nehézségek lefegyverzésében és a gyakorlati, *isteni megoldások* fenntartásában. — Papi életmunkánk a papi szent életközösséget mondja mindennap hangosabban időszerűnek és kötelességszerűnek...

P. Oslay Oswald O. F. M.

A magyar papság átütő ereje.

Érdeklődés.

Buzgó katolikus világgal beszélgetünk. Művész, de igen érdeklik az Egyház ügyei, a papság problémái is. Egyszer csak emelkedettebb hangon ezzel a kérdéssel lép meg: „Aztán van-e *átütő ereje* a most kikerült fiatal papságnak?” A kérdés fejen talált. Mit válaszoljak ennek a nagyon jószándékú világinak, aki olyan sok szeretettel érintkezett alkalomadtán kispapjainkkal s olyan lelkesen tudott nekik beszélni, ha elmentek szobrait megtekinteni?! Mondjam egyszerűen, tompán, sután, hogy bizony ezeknek sincs s talán nem is lehet átütő erejük, és ezzel a felelettel kegyelemdőfést adjak annak a kis reménységnek, amely szívében sarjadt a jövő magyar papsággal kapcsolatban?! Fejen talált a kérdés és ... kissé szíven is. Elnéztem a levegőbe... s aztán azzal válaszoltam, hogy az ilyen átütő erőnek sok külső és belső föltétele van. Ezekről a föltételekről pedig már bőven lehet beszélni...

Természetesen nem ezek a föltételek érdeklik a kérdezőt. De tapintatból ezt is meghallgatja.

Kellenek nekünk az ilyen kérdések. Kellenek, hogy mindinkább ébresszenek. Ébresszenek a nagy ébredésre — amely mégis csak első eleme a papság átütő erejének.

Átütő erő.

Valahogy jól hangzik ez a két szó együtt. Kérdéssé téve és a papság mellének szegezve pedig olyan nagyszerű akciókatolikus kortűnet.

Van-e a papoknak átütő erejük? Egyenkint is. Aztán méginkább együtt. Ennek a nagyszerű helyzeti erővel rendelkező társaságnak, a magyar katolikus papságnak!

Mi ez az átütő erő?

Mi volna más elsősorban, mint a pap saját életének megneveltsége és megszenteltsége?! A durva, neveletlen, műveletlen vonásoktól való megtisztultság; az evangéliumi szellem, a krisztusi erő, a kegyelem hatalma és átsugárzása a papi emberen, aki a lelkek számára jóval több, mint ember: Isten követe, Krisztus küldöttje, lelkek megváltásának, örök üdvösségének eszközlője. A papi átütő erő mindenekelőtt a pap emberi mivoltán átütő, érvényesülő erő, a krisztusi új élet nemességében, magasabbrendűségében kivirágzó erő.

Aztán mi volna más ez az átütő erő, mint döntő hatás arra a nyers, alaktalan tömegre, amelyet életnek nevezünk, magyar életnek mondunk, vallásos életnek szépítünk?! Döntő hatás valami egészen sajátos erőnek erejében, amely erő tiszta öntudat, küldetés, becsület, egyéniség, jellem, szentség, közösségért áldozattá váló hőselkű kereszténység, együttvéve: valódi papiség. Döntő hatás ebben az istenadta fészekben, a magyar élettérben, döntő hatás a magyar szívekben, döntő hatás a magyar akarásokban és célok kitűzésében.

döntő hatás az egygyéforradásban, a szentistváni történelmi vonal élet-erős tartásában és végül is olyan népi, nemzeti közösségi élet kibontásában, amelyből érdemes részt kérnie az élet rúgottjainak is, a reményeikben megfogyatkozott kisembereknek is.

Mi volna más ez az átütő erő, mint a jól fejlesztett emberi és krisztusi potenciák érvényesülése, amelyek kinőnek életet teremtő, alakító, szíveket boldogító, sorsokat megszentelő hatalommá, tekintéllyé, vezérlessé — s a papi testvéri összhang folytán olyan élenhaladássá, amelynek magyar sorsdöntő irányítása alól kibújni nem lehet?!

Ez az átütő erő hiányzik magyar papságunkban.

A fejlődésnek valamelyes állapota már az is, hogy ezt a hiányt észrevevesszük. Mert lehetne nem észrevenni is. Lehetne nekünk köldök-szemlélettel boldogan pipázni is és megelégedetten nézni, hogy mekkora nyugalom van körülöttünk s mily szépen zajlik az élet a magavájta mederben. Lehetne nekünk csendháborítóknak, békebontónak, 1918-as forradalmárnak bélyegezni azt, aki állítani merné, hogy a magyar papságnak nincs átütő ereje. Lehetne nekünk papoknak szinte véd- és dacszövetséget kötnünk a célra, hogy a régi „jó” szellemünkből, aranykornak mondható jó világunkból nem engedünk egy tapodtat sem.

Ezt mi mind nem tesszük és még sok egyéb hasonlót nem teszünk. Ez is valami!

Sőt ki merjük mondani őszintén, becsületesen, hogy mi tagadás, bizony ez az átütő erő hiányzik! A magyar papság front-ereje, közéleti tekintélye, a tömegekkel való legbelső életegysége meglepően csekély! Itt is, ott is hangzanak már papi ajkáról a megállapítások erre vonatkozólag. És e megállapítások nem végződnek csak jámbor sóhajjal, hanem néhol a lelkek megmozdulásával is. S e lelkek nem éppen „felelőtlen fiatalok”, „tapasztalatlan kezdők”. „Odaát voltunk még (Erdélyben), — mondta nemrégén egyik főpapunk — amikor vettük hírért a hercegprimási előterjesztés sorsának (a házasságjog dolgában). Megdöbbsentünk, hogy a magyar katolikus egyház első papjának, az első magyar zászlósúrnak beadványát így kezelhetik és egyszerűen félretehetik odafönt Szent István országában. Akkor láttuk, hányadán van magyar katolikus papságunk...”

Kereszténységet és magyarságot züllesztő hiány.

Ha a magyar katolikus papság átütő erejének hiánya nem volna egyéb, mint elméleti adat, akkor sem lenne ugyan ékesség a magyar címeren, de legalább nem rombolna. Sajnos, ez a hiány nem elméleti adat csupán, hanem embersorsok és népünk sorsának döntő tényezője.

Mert hogy nincs átütő erőnk, ennek már van átütő ereje. Őntudatokat, lelkiismereteket, erkölcsöket, üdvösségeket, családi, nemzeti bástyákat „átütő” és romboló ereje.

Ez természetesen is. Hiszen a legkevesebb ember tudja lelkét teljesen egyensúlyozni és a kereszténység életterejére felemelni a papok

fejlett személyi értéke és összetartási ereje nélkül. Szinte minden ember a papoktól várja és veszi az indítást a személyi értékek kidolgozására és az erényes cselekvésekre. Erkölcsöt fejleszteni, vallást gyakorolni, önmagát fegyelmezni, tekintélyt tisztelni, másokért áldozatot hozni stb. igen nehéz, ha mindezeket az erényeket nem látja példát adó fokban megtestesülve „Isten szolgájában”. Az átlagembernek a pap mutatja be Istent, Krisztust, Egyházat, vallást, tisztességet, jellemet, munkát, áldozatot, vagyis mindazt, ami az emberi élet legszemélyibb és legfontosabb teljesítménye. S minél egyszerűbben gondolkodik erkölcsi és vallási tekintetben valaki, annál inkább a papban keresi, fürkészi és szemléli Istent, Krisztust, Egyházat, stb.

Ebben a szemléletben a papi hibák óriási arányokat öltenek s ennél még nagyobb baj az, hogy züllesztik a lelkeket, amelyek ilyen szorosan, szervesen kapcsolódnak a pap személyéhez és élete példájához.

Ez a logika kivédhetetlen, züllesztő hatása ugyanúgy, amíg valamicskét hisz valaki a papok isteni küldetésében és hatalmában.

Igaz is. Vegyük csak a faragatlan emberies gondolkodást, amint elindul és tornázik az erőtlen, evangéliumtalan pap példáján: Mit kezdjek — tisztelettel legyen visszaadva az ilyen darabos élmény — Istennel, aki nekem ilyen közvetítőt ad, amilyen ez a pap is, akit napról-napra meg kell élnem és elfogadnom? Mit kezdjek Krisztussal, aki csak ilyen utódot tudott nekem juttatni? Az Anyaszentegyházzal, aki ilyen emberrel és így öleltet engem keblére? Mit kezdjek a vallással, amelyet számomra legelső képviselője maga is így gyakorol? Mit érhet a kegyelmi világ, amely azt sem tudja legalább elfogadható emberré tenni, aki folyton vele foglalkozik? Mit erőlködjem az erkölccsel, ha erőlködés nélkül is leszek mindig olyan erkölcsös ember, amilyen a papom?

A hívek lelkéből, de még a pogányok lelkéből sem fogja soha senki törölni azt a meggyőződést, hogy a papnak élete átütő erejével kell a lelkekre vezérlést gyakorolnia; s ha ennek ellenkezőjét tapasztalják, az nagyobb pusztítás a lelkekben Mohácsnál is.

A kereszténység legerősebb züllesztése papjai hibás vagy rossz életének példája. Mindig az volt, de ma fokozottan, amikor a pap személyi értékeitől függetlenül már alig képesek elfogadni a papi tekintélyt és a lelki hatalmat. Hiába, a régi gyermeki nagy hit oda van! Az a nagy hit is, amely itt-ott előtűnik kiváló emberek gyakorlatában, már kevésbé gyermekded egyszerű hit; inkább művelt hit. A művelt hit pedig szintoly határozottan követeli meg a pap életértékeit, mint a megfogyatkozott hit.

Hogy a fejlett papi értékek hiánya nemcsak általában erkölcs- és vallás-züllesztés, a kereszténység züllesztése, hanem egyben *magyarság-züllesztés* is, az bővebb magyarázatra nem szorul. Magyar-ságunknak ősi szent egysége van vallással, erkölccsel, kereszténységgel.

Talán szükségképen kell hiányoznia ennek az átütő erőnek?

Kétségtelen, nagyon megnyugtató volna kényelmes emberi természetünknek, ha tételként mondhatnók ki, hogy bizony a papi átütő erő s ezzel a magyar papi átütő erő is *szükségképen* hiányzik. Nincs ez ellen mit tenni! Legfeljebb tojástartót járunk, hogy fönntartsuk valahogyan papi tekintélyünket.

Azonban nem így van a dolog. Nemcsak nem kell szükségképen hiányoznia, hanem ellenkezőleg: föltétlen léteznie kell és — lehet! Mert íme:

A papság egyáltalán nem kénytelen satnya, csenevész egyedekből toborozni tagjait — ellenkezőleg: szabad keze van és súlyos kötelessége, hogy népe legjavából vegye ki levitáit.

A papság egyáltalán nem kénytelen a vezetésre képesítő nagy személyi műveltséget és jellemértékeket nélkülözni — ellenkezőleg: legösibb feladata ennek a vezérlő műveltségnek és ragyogó jellemértéknek minden szorgalommal és eszközzel való folytonos fejlesztése.

A papság egyáltalán nincs elzárva attól, hogy az önmagában elétté váltott evangéliumot közkinccsé tegye s Krisztus szellemével és erejével átalakítsa az embereket — ellenkezőleg: ez legfőbb küldetése és legsúlyosabb kötelessége.

Isten keze sem rövidült meg velünk szemben. Ad Ő elég hivatást, csak karoljuk fel őket. S a hivatások, amelyeket Isten ad, mind telivér hivatások. Mert Isten csak alkalmasat hív és egészen hív. A teljes értékű papi élet *tőkéje* pedig az egyházi rend szentségében van biztosítva. Aki azt jól kihasználja, annak szükségképen van átütő papi ereje.

Vagy talán magyar nemzeti, népi *mivoltunkban* van valami szükségszerű gátlás? Kiváló magyar főpapunktól hallottam, amikor szinte csak úgy gondolkozva mondta: Nem tudom, eszközeink arányban állnak-e a nagy papi célokkal, eszményekkel?!

Eszközökön értette a hivatottak személyi adottságait, képességeit is.

Az igaz, hogy a magyarországi papi hivatások személyi adottságai között van egy csomó vonás (felszínesség, szalmaláng, érzelmi túltengés, coelibatusi probléma, önfegyelmzési nehézség, kitartó munka hiánya, aztán sok egyszerű szellemi tehetség), amelyek a főnti kérdés fölvetését indokoltá teszik, de az is igaz, hogy népünk emberi, erkölcsi és vallási adottságai igen alkalmasak arra, hogy az evangélium számára kiváló munkásokat hívjon meg belőle Isten. Lehetnek nálunk értékesebb népek, de bennünk vannak olyan kereszténységhez szabott vonások, amelyekkel versenyezhetünk bármely néppel. Tudunk nemesen emberiek lenni, testvériesen melegszívűek lenni, tudunk szent dolgokért szentül is lelkesedni, tudjuk az evangéliumot szívünkön át ajkunkra venni, tudunk világosan gondolkozni és meggyőzni. Tudunk mi komolyan dolgozni és áldozatokat is hozni, ha nem is vagyunk berendezkedve a hosszú kitartásra keresztek viselésében.

Úgy érzem, nem nagyképűsködés, ha azt mondjuk, hogy tervszerűen és gondosan fölfejlesztett papi pedagógiával és egységre való

tömörüléssel az Anyaszentegyház világviszonylatában is kitűnő papságot tudnánk előállítani.

Jelenleg nagy bajunk az, hogy rengeteg nálunk az elásott érték. Nem a halottakra gondolok, hanem az élőkre. Az élet pora, hordaléka, a magára hagyott ember küzdelmeiből, csalódásaiból előálló durva kéreg befödi a legszebb személyi, lelki értékeket is. Amikor egyik-másik fiatal pap képes mázsás kicsi erényeket (gyermeki kedvességek, szeretetszolgálatok) gyakorolni öreg főnöke mellett, csodás tavaszi megújulásnak lesz tanúja az öreg lélekben. Aki addig mogorva és zárkózott, talán világfájdalmas öregúr volt, aki alig tudta valamiben kedvét találni, akit aztán a nép is messzire elkerült, a mázsás kicsi erények hatása alatt visszanyerte (már amennyiben nyerhette) életkedvét, érdeklődését; megjelent arcán a mosoly és szeretet: kívánt élni és valamit dolgozni.

Mennyi a mi papságunkban a holt tőke! Meghalt, mert nem volt erezte, amelyen át a közös nagy szervezet életereje folytonos árammal éltette volna.

Nagyon hiányzik a magyar papságnak a meleg testvériségben való összeforradás. Nem tudom, van-e még papság a világon, amely annyira igényelné ezt a természete szerint, mint a mi papságunk. De nálunk mélységesen erős és biztos igény. Talán elsősorban ennek hiányában nincs átütő erőnk.

Ha könnyen segíthetünk, miért nem?

Minden pap biztosan rászavazna, ha az átütő magyar papi erő csupán egy-egy szavazatba kerülne. Tehát kell nekünk, szívesen vennők, ha volna, örülnénk neki.

És ha a semminél kicsit többet kellene érte adnunk, vajjon volna-e szívünk, hogy sokalljuk?! Nehéz elgondolni olyan embert, aki — habár volt étvágya — azért halt éhen, mert nem akart méternyit sem közelíteni a terített asztalhoz. Sokallta az egy lépést.

A magyar papság átütő erejének, illetve ez átütő erő kibontakozásának biztosításához nem kellene hallatlan eszközök. Egészen egyszerű eszközök is megteszik, amelyekért elég szinte csak kinyújtunk kezünket.

Felsorolom nagyjából ezeket az eszközöket.

a) Hivatáskérdésben.

Komolyan meg kellene fogunk az értékes gyermekek kiválasztásának ügyét. Mert hogy értékes gyermekek bőven vannak ebben az országban, azt nehéz józanul kétségbe vonni. Talán semmit sem tévedünk, ha azt mondjuk, hogy sokkal több értékes gyermek születik magyar földön, mint gondoljuk. Sokan kallódnak el, mert senki sem törődik velük. A gyémánt sem kiabál a föld gyomrában, hogy vegyék ki onnan. Hány ilyen hangtalan értékünk lehet nekünk katolikus magyaroknak, akikről dr. vitéz József Ferenc főherceg „A Szív” ujság ezévi május 22-i számában azt írja: „... kiengeszteljük... a legjóságosabb szívű Úr Jézust (aki nagyon szeret minket és valami nagyra hivatta elő a magyar nemzetet)”. Majd megint írása végén: „Isten előtt

nincs lehetetlen. Ismétlem, ezt a nemzetet valami nagyon nagyra szánta."

Országunk legértékesebb gyermekeiért ki kell nyujtanunk kezünket. Nemcsak azokért, akik jelentkeznek, hogy vannak. Hanem azokért is, akik nem jelentkeznek. Ezek néha sokkal értékesebbek a jelentkezőknél.

Nem kell ehhez sok. Egyházmegyénként vagy esetleg országon is, a legkiválóbb (papi és világi gyakorlati nevelőkből össze kellene állítani kis bizottságokat, amelyek évről-évre végigjárják a közösségeket és megtekintik az összes fiúgyermeket. Figyelemreméltó adottságú, főleg szellemi adottságú gyermekekről kimutatást készítenek. A jegyzeteket központilag rendezik és földolgozzák. Ezeket a gyermekeket megkülönböztetett figyelemmel kísérik, családjukra, nevelésükre irányítólag, esetleg támogatólag hatnak. A helyi papság és tanítóság külön gondjába ajánlják. S amikor eljön az ideje, megfelelő intézetekben veszik közös nevelés alá őket. Minél előbb, annál jobb.

Ez első helyen pénzkérdésnek látszik egyesek szemében. Hígygük el, hogy elsősorban nem pénzkérdés, hanem a vezetők, esetünkben a papság életrevalóságának, realizmusának kérdése. Ha tudunk reálisan gondolkozni és van kedvünk és bátorságunk megfogni az életet, akkor ez a dolog már el is indult. Természetesen ehhez az kell, hogy legalább egy rátermett és tekintélyes pap legyen ezzel hivatalosan megbízva egyházmegyénként, aki aztán, ha országosan nem kap irányítást és támogatást, maga is képes kezébe venni e föladat végrehajtását.

Ma nagy segítség kínálkozik ehhez állami és egyházi részről is a tehetségek fölkarolásával és nevelőintézetek fölállításával. Csak meg kell ragadnunk a lehetőségeket. Az állam szívesen bizza az örök népnevelő Egyház arra elhivatott papjaira a tehetségesek nevelését, különösen ha az évek folyamán a beléjük helyezett bízalomnak teljesen megfelelnek.

Megérezzük azonban mindjárt, hogy ebben az állami és egyházi barátságos közreműködésben nem lehet szó eddigi értelemben vett „kisszemináriumokról”, hanem csakis nevelőintézetekről, amelyek nem papi szemináriumok. E miatt azonban nem kellene aggódnunk, mert csak nyerhet általa papnevelésünk is. Hogyan? A felelethez föl kell említenünk a kisszemináriumok egy sajátosan gátló jelenségét a papi nevelődés szempontjából. Ezekbe a kimondottan „papi” nevelőintézetekbe csak kifejezetten papi szándékkal vesznek föl gyermekeket, akik aztán ilyen alapon aránylag elég sok anyagi, szellemi és kegyelmi jóban részesülnek. Márpedig az a gyermek tudja is meg nem is, hogy pap akar lenni. Mindenesetre még nem elég alkalmas arra, hogy teljes belátással és véglegesen döntsön élete iránya felől: mi akar lenni? Lassan érik és — változik gondolkodása. Majd jön a kamaszkor sajátos lélektani hullámmásával. Az így alakuló fiatal léleknek jelenthet támaszt is az a tudat, hogy ő már elkötelezte magát a papságra; de jelenthet lelkiismereti zavart és erkölcsi törést is. Mert tegyük föl, — amit könnyen föl lehet tenni sok ilyen ifjúnál — hogy

eljut lelki hullámlásának olyan szakaszába, ahol szívesebben venné, ha nem kellene papnak lenni, sőt esetleg világos előtté, hogy neki nem való a papi pálya. Lehet olyan változás is életében, hogy erkölcsi kötelességnek látszik talán gyóntató előtt is, hogy ne vállalkozzék papi életre. Ilyen helyzetben mit tegyen az ifjú a küsszemináriumban? Mondja meg világosan előljárójának, hogy nem óhajt pap lenni vagy biztosan nem lesz pap? Határozott előljáró már anyagi okok miatt is elbocsátja. Ez az elbocsátás azonban derékba töri az anyagilag szegény fiú tanulását, mehet vissza talán a legegyszerűbb életsorsba. Ha pedig anyagilag tehetős és folytatni tudja tanulmányait, akkor is marad egy kis folt életén: volt már papjelölt és elküldték vagy eljött. Nem nagy folt ez, de minél érzékenyebb vallási erkölcsileg, jellemileg, annál inkább érinti.

De tegyük föl, hogy abban a bizonyos ifjúban *nincs* elég jellemző, hogy őszintén megmondja lelke elfordulását a papságtól és leszámoljon azzal, hogy elveszti a küsszemináriumban élvezett előnyöket. Ez esetben lelkiismereti meghasonlással, tudatos jellemtelenséggel marad papjelölt. Mi lehet ilyen ifjúból? De ennél még nagyobb baj, hogy ilyenek valóságos métélyei a küsszemináriumnak. Érettségi után aztán ezek legtöbbje elmegy, világi lesz. És még kint a világban is a legkevésbé tud közülük felemelkedni előbbi töréseiből valódi jellemességre. Semmit sem nyert, csak veszített velük az Egyház is, állam is.

Akadnak azonban ilyen ifjak között olyan gyöngébb jellemek is, akik akár szüleikre való tekintettel, akár egyéb ok miatt, átmennek a „nagyszemináriumba” is. Ha ilyenek föl is szentelődnek, gondolhatjuk, mit jelent ez az Egyháznak.

Összehasonlíthatatlanul egészségesebb előképzést lehet biztosítani a papságra olyan fiúnevelő intézetekben, amelyek kifogástalan jellemű, erkölcsileg, vallásilag és nevelőileg teljesen helytálló vezetők kezében vannak, s amelyekben *szabadon hagyják az életpálya választását*. Ilyen intézetekben a papi behatás termékeny talajra talál.

Ha aztán egészen papi kezekben vannak ilyen intézetek, azokban fejlett katolikus pedagógiát lehet kibontani. És ez a nem kifejezetten papi, de annál fejlettebben katolikus öntudatos, férfias, szinte katonás nevelés a legalkalmasabb arra, hogy életerős papi hivatásokat adjon az Egyháznak. És ad is majd bőven, ha az ifjak *életessémenyt* látnak az őket nevelő papokban.

Csúcsértéket jelentenének azok a papi kézben lévő nevelőintézetek, amelyekben (esetleg az állami főntartás miatt is) csak tehetséges fiúkat vennének föl. Ma a tehetségkutatás még kissé fogyatékos, nem tudja az egész emberi érték mérlegén totális szemlélettel osztályozni egyedeit. Inkább csak az értelmi, emlékezeti, képzeleti adottságokat tudja kielemezni s azokat is inkább elméleti jellegükben, mint az értékes emberi élethez való viszonyukban. Messze van még az a totális elemzés, amelyben elől van a jellemérték s az egyedi és nemzeti élet alakítására alkalmas adottságok lemérése. Vagyis a vezetésre alkalmas egyedek fölismerése és megfelelő képzése.

Milyen egyenes kilépéssel vállalhatná a katolikus Egyház azt a

legvalódibb tehetségkutatót és tehetségművelést, amely magyar népünk vezetőinek képzésére irányul. Ebbe az irányba aztán szervesen nőhetne bele a legegészségesebb papi hivatásképzés — még akkor is, ha érettségiig szinte alig volna szó a nevelésben papi hivatásról. Alkalmas, rátermett vezető-nevelés az ifjak legjavából nem keveset sodorna elemi erővel a papi pályára, ahol a legeszményibb és legönzettelenebb népvezetés útja nyílik. Döntő természetesen itt is a nevelők élete az ifjak előtt mint igazi életeszmény.

b) *Papnevelésben.*

Nagyszemináriumi papnevelésről van szó.

Itt is azt kell mondanunk, hogy csak kezünket kellene kinyujtanunk jelentős fejlődési eszközök és értékek megfogására.

Ne várjunk mindent fönről. Rómától és a Főpásztoroktól. Sokat tehetünk magunkban is, aminek talán örülne Róma is, a Főpásztorok is.

Ma még hiányzik az Egyházban a papnevelésre való előképzés. Egyetemi teológiai tanárok kiképzése már megindult Rómában. De nem a szemináriumi nevelőké. (A bécsi Augustinum régebben talán igen, ma már nem mondható a papnevelésre való előkészítés korszerű intézetének.) Bizonyára nem azért, mert ez kevésbé fontos, hanem talán azért, mert nehezebb, vagy mondjuk — nincs még embere, aki megfogta volna. Mert ezek a magasabbrendű fejlődési eszközök úgy látszik, inkább egyesek erőlködésén múlnak.

A papnevelésre való előképzés hiányát mindannyian érezzük, ha nem is egyformán, akiknek hivatásunk a papnevelés. De vajjon kell-e nekünk ölbetett kezekkel viselnünk ezt a hiányt, amíg Deus ex machina módjára nem jön valami segítség.

Fölvetem az „egy lépés” lehetőségét. Nem tudna a magyar papnevelői kar valamit tenni? Csak valamit, ami legalább elindulásnak jó?! Azt ne mondja senki, hogy nekünk sem eszünk, sem szívünk, sem akaratunk nincs elég egy ilyen mozdulathoz. Nyugodtan biztosíthatnánk akárkit, hogy a magyar papnevelői kar nem alkalmatlan ilyen lépésre. A baj talán ott van, hogy a magyar papság máig sem szokott hozzá határozott kilépésekhez. Így aztán még kevésbé a papnevelői erők, adottságok, képességek összetett gyümölcsöztetéséhez. Nem tudnánk mi, például spirituálisok, egészen közönséges összetalálkozásnál egymás számára hasznos dolgokat mondani, mondjuk akárcsak pusztán tapasztalati alapon?! De még mennyit! S nem tudnánk mi ezeket a mondanivalókat előre beirányzott terv szerint előkészíteni és önzetlen testvéri együttesben megbeszélni?! Aztán esetleg kiadni magunk számára? — Több ez, mint egy lépés a terített asztalhoz? Idestova már tíz éve emlegetem magam is ezt egyes találkozások alkalmával. Azon akad el, hogy nincs aki kezdje. Szerzetes mégsem kezdheti. Ennek élére mégiscsak világi papnak kell állnia. Munkát aztán szívesen vállalnak minden bizonnyal a szerzetesek is. Magam nagyon készségesen. De azt hiszem, a többi spirituális urak is vállalnak lehetőségük szerint. Mi tagadás, egy kis alázat kell hozzá, — mert melyikünk ült világhírű pedagógusok lábánál és hozta onnan neveléstani

és nevelői oklevelét? De az alázat a siker legbiztosabb kulcsa. Azzal már igazán lehetne mit kezdeni.

A lelki nevelés csak egyik rész. Igaz, ez is szédítően hatalmas nagy anyag. Tudásanyag, megbeszélési anyag.

De a papnevelés nemcsak lelki nevelés. Ma már nagyon nyomós szempontok követelik a papnevelés átgondolását és lehető kiteljesítését: tanügyileg, fegyelmileg, gyakorlatilag. A szemináriumok tanügyét az Egyház nagyon egyszerű körvonalazással látta el eddig. Vajjon nem lehetne-e ilyen országban egységes és aránylag fejlett és népünk vezetésére igazán előkészítő tantervet gondolni át?

A papnevelés fejlődése számára értékes objektív lehetőségek vannak. Csak az „egy lépés” kell még.

De a szemináriumi papnevelésnél semmivel sem kisebb jelentőségű a szeminárium *után* szükséges papnevelés. Az újmisést régi gyakorlat szerint egészen elbocsátja a szeminárium. Leveszi róla kezét. Már nem tartozik hozzá. Néha még belátogat a fiatal pap, — a szerint, mennyi szeretet fűzi a szemináriumhoz — de aztán elkopik ez az érdeklődés is. A szeminárium maga sem rendezkedik be — talán meg is van tiltva, hogy berendezkedjék — a papok készséges, vendégszerető fogadására. Szállási, ellátási nehézségek vannak stb.

Pedig nincs nehezebb és a papi lélek végső kialakulása tekintetében válságosabb ideje a papnak, mint a szeminárium után következő évek. Ha ezek az évek nem állnak szerető, megértő, atyai gondozás alatt, rendesen súlyos kopást, törést, elváltozást hoznak az ifjú pap életébe, amelyet aztán egészen soha nem hozhat helyre.

Ma még elméletileg is hiányzik az Egyházban a teljesen megfelelő módszer, amely épségben átmentené a szemináriumi lelkületet a lelkipásztor életébe, illetve biztosítaná a papi lelket a szeminárium után. Jelentős kikezdések nálunk a kápláni ismétlő vizsgákkal kapcsolatos szemináriumi napok, amint Székesfehérvárott, Kolozsvárott és Egerben stb. elkezdték.

Az átütő papi erőnek ebben a nagyon jelentős kérdésében is sokat lehetne előre jutni eszmecserékkel, közösen átgondolt, kidolgozott tervvel.

c) *Papi összefogás.*

Ha Krisztus nem alkotott volna hierarchikus Egyházat és nem hagyta volna meg olyan nyomatékosan, hogy a papság legelső vagy szinte egyetlen ismertetőjegye az egymás iránt való szeretet legyen (Ján. 13, 35), akkor is ki kellett volna találni, hogy egy ilyen nagyhivatású, vagy helyesebben legnagyobb hivatású testületnek, amilyen a papság, legelső törvénye: az *organikus lét szilárdsága, biztossága*. Ennek pedig emberek között legfőbb eszközlője az összefogás, összetartás megértésben, szeretetben, cselekvő, kölcsönös testvériségben.

Jól tudjuk mi papok azt, hogy ez így van s hogy minden ember szervezkedés, egység ősmintáját kellene szolgáltatnunk. Jól tudjuk mi papok azt, hogy mit jelentene magunknak is, az emberiségnek is jólét, boldogulás, kiteljesedés tekintetében, ha megvolna ez az egységünk — és mit jelent a valóságban, ha nincs meg ez az egysé-

günk. Megvillan olykor lelkiismeretünkben is a félelmes felelősség szétesettségünk, erőtlenségünk miatt és ennek következményeképpen is a mérhetetlen felelősség a hívekért, az egyetemes népért. Mégis engedjük érvényesülni nehézkességünk törvényét: az önzést.

Ha aztán önzésünk papi életünk síkján is nyeregbe kerül, nemigen van hatalom, amely azt onnan kiemelve.

Jelen papi szellemünk olyan, hogy hamarjában csak valamilyen csodás hatalom tudna átemelni bennünket a Krisztustól áhitott papi egység világába. Ezt a csodás hatalmat nem célszerű várnunk. Tompa magunkbazuhanással legyinteni pedig és napirendre térni e legfőbb feladatunk felett túlságosan merész luxus volna.

Vajjon nem léteznek egészen egyszerű eszközök, amelyek szinte az „egy lépés” módszerével segítenének bennünket? Kíséreljünk meg mondani néhányat.

Itt van a *papi találkozások* lehetősége. Nem vagyunk mi remetek, sem maharadzsák. Az átlagos magyar pap elég közvetlen társaslény. S ha összejövünk, nem szoktunk háttal ülni egymásnak. A magyar papi összejövetelek mindig barátságosak. Rendesen szíves szeretet aranyozza be a vendéglátó részéről. Ez a szeretet gyakran túlrad testi ellátásban, kiszolgálásban. S talán éppen e túlradás teszi kicsit költségessé ezeket a találkozásokat s elhinti a papi lélekben a gondolatot, hogy elég az ilyesmiből ritkán is.

Vajjon nem lehetne-e ezzel a szeretettel, de jóval egyszerűbb ellátási keretben többször találkozoznunk? S e találkozókat kitölteni papi programmal? Kell-e ehhez sok? Kell-e egyéb, mint egy kis bátor akarás? Egy határozott lépés?

Mi a papi összejöveteleket ma még úgy gondoljuk, hogy leszámítva baráti találkozásokat, csak parancsszóra jövünk össze. Egyébként jókora lekipásztori okulás, tapasztalat reményében élénkebb lelkű pásztorok még vesznek maguknak fáradságot egy kis utazásra.

Át kell vinni a papi köztudatba a nem kénytelen papi összejövetelek fontosságát. Hirdetni kell, magyarázni kell egymásnak! Fő az, hogy elkezdődjék, akármilyen egyszerű céllal, tartalommal. Csak szeretet legyen benne! Csak a papi lelkek találkozzanak benne! Akkor jól indult.*

* Örömmel vettem e napokban a hírt Korompai Lajos budapesti hitoktatótól egy budai papi üdülőhely létesítéséről. Ez egyelőre még csak kised mozgalom, de máris jelentős papi egyéniségek kapcsolódnak a tervhez pénzbeli támogatással is. Itt nemcsak arról van szó, hogy annyi budapesti hitoktatónak, akik a körünyetegen üdüléshez alig jutnak, igazán *papi* üdüléshez pedig szinte sohasem, megfelelő helyet biztosításnak egy kis pihenésre és testvéries találkozásra, hanem még inkább megfog bennünket az, hogy papok mozognak paptestvéreik érdekében. Ezt a tervet semmiképpen nem volna szabad elejteni. Már csak azért sem, hogy életerős bizonyítékát adjuk annak a papi szellemnek, amely egészen nagy vállalkozásokba is belevág, nem azért, hogy haszna legyen belőle, hanem csak azért, hogy minden munka és áldozat árán előálljon valami jó dolog a paptestvérek segítésére, vigasztalására, üdítésére.

Ha sikerül tiszta szándékkal végére járni ennek a tervnek, biztosra veszem, hogy Isten nagy áldása lesz rajta. (Lásd bővebben: Egyházi lapok 159. old. „Testedzés és a pap” cikket.)

Néhol rekollekciós, tehát lelki céllal vannak gyakrabban ilyen összejövetelek. Értékesek ezek. De fázik még tőle a magyar papság nagyobbik része. Ehhez még nem elegendő a magyar papság lelkiisége. Lentebb kell kezdeni. Egyszerű testvéri találkozón.

De hát honnan vesszük ehhez az időt? — kérdik sokan. Időt — a mai zsúfolt napi programmok mellett? Erre csak azt mondom, próbáljuk meg, meglátjuk, hogy nem veszítünk vele, még időt sem. Mint általában azzal, ha a pap napjaiból nem akarja kihagyni a lelkiesség teendőit. Idevág, amit az egyik francia püspök mondott a rengeteg elfoglaltsága miatt panaszkodó államférfinak: Ehhez az elfoglaltságához vegyen még hozzá mindennap egy órai elmélkedést s biztosítom, hogy lesz ideje. Elfoglaltság és elfoglaltság nagyon különbözik — lélek szerint. Ha rendben vagyok, másként áll kezemhez a munka. Ha Isten velem van, nagy problémák is egyszerűen oldódnak. Némely szenten megbámuljuk, mit tudtak dolgozni, mintha naponta 48 óra munkaidő állt volna rendelkezésükre. Pedig csak arról van szó, hogy ők Istennel teli lelkükkel egy nap alatt könnyen végezték azt, amit én két nap alatt sem végzek könnyen.

Kell azért természetesen egy kis időáldozat! És ehhez valamicske nagylelkűség!

Ha aztán elindult a papi találkozó és otthonos lett benne a szeretet: megindul a papi kegyelmek titkos munkája. Először csak úgy, hogy meleg szívet viszünk haza a találkozóról. Majd munkára serkentett jókedvet. Később áldozatokra kész papi bátorságot, új látásokat, életerős programot, apostoli lendületet. És végül valami csuda nagy dolgot: *a papi egység öntudati és kegyelmi őseréjét*. Mert ez őserő. Az őserős papság legfőbb titka.

Ne várjunk e találkozókhöz felső rendelkezést. Esperesek meleg lelke bőven elég ehhez. Mégiscsak rajtuk fordul ez meg. Az érdi papi táborokban 1941—1942-ben már egészen világosan állt ez a jelenlétük előtt. Le is szögezték többen. Az ottlévő esperesek igazat adtak.

Tőlük várja tehát a magyar papság az egy lépést.

d) *Papi lelkiesség.*

Ide is kell még elég komoly „egy lépés”. De nem is igen több.

Helyt kell adnunk tudatunkban annak az elemi papi meggyőződésnek, hogy a papi *lelkiesség* a gyökere, forrása minden papi erőnek. Fontos sok minden más, de egy sem ilyen fontos. A növénynek is fontos a jó föld, a szántás, az eső, a napsugár stb., de mindez semmit sem használ, ha megállt benne a lélek, a principium vitale. Sok minden fontos az embernek is, de semmit sem érnek annak, aki ravalatra van terítve.

Ha nincs rendezett, kegyelmies, telivér papi lelkiességünk, semmit nem ér papi vonalon mégoly szép hivatalunk, rangunk, javadalmunk, eszünk, szónoklatunk, baráti kapcsolatunk stb. Semmit nem ér! Pedig mindezek nagyszerű segítségek is lehetnek — ha ép és Istennek tetsző a lélek.

Itt az „egy lépés” az, hogy legyünk erről az igazságról mélysé-

gesen és megdönthetetlenül *meggyőződve*. Hittel és tapasztalattal, tanulmánnyal és tárgyalással, szívvel és ideggel... Meggyőződve!

Amíg a papi lelkiséget úgy kezelhetjük, mint holmi nélkülözhető jámborságot, addig pusztá képzelgés az egészséges papi jellem, az átütő papi erő — mert sorvatag vagy holt bennünk éppen az, amiből az életerő jön: a lélek, a lelkiség.

A papi lelkiség: kegyelmek és erények fogyhatatlan tőkéje; Isten és szabadakarat meghitt és hűséges kapcsolata. Főtápláléka az Eucharisztia, stílusa Krisztus Áldozata, szelleme a közösségért való önzetlenség, lendülete a nagylelkűség.

Magyar papi lelkiség! Krisztus Szíve szerint való magyar papi lelkiség, jöjjön el a te időd, uralmad, országod! Minél előbb!

Vigasztalanok lehetnének kilátásaink, ha csak a felszíni benyomások és ütközések szerint ítélnénk... A felszín tapasztalata igen kedvezőtlen.

De ott a mélyen, a szív és lélek mélyén, ahol még nem halt meg népünk szeretete, ahol Krisztus még nem akárki nekünk, ahol a papi pecsét még nem tetemre hívó jel, ahol a lelkiismeret még nem kövült meg: ott a mélyen, mélyen bagariák, kérgek, hamurétegek alatt piroslik és parázslik az isteni tűz, az egykori fiatalos lélekszíkra, a papi principium vitale, amelyet csak jó kézzel kell szabaddá tenni és jó szívvel kell szítani — és lesz belőle lelkiség, papi lelkiség, Egyházunk és népünk jövőjének tűzhelye, erőinek apadhatatlan forrása, a nagy történelmi változások varázsvesszeje, Isten szórólapátja és minden kibontakozás kezessége, záloga.

Ez a jó kéz, amely kibontja a rejtett parazsat, ez a jó szív, amely lánggrasztja az elhervadt tüzet — megint csak egy lépés. Lehet, hogy ez már kicsit hosszabb lépés. Sok kegyelmet kívánó lépés.

Hogy ezen a hosszabb lépésen el ne akadjunk, azért látott napvilágot „A nyáj a pásztorért” c. kettős kis nyomdatermék, s azért akar terjedni és országosan erős lenni a papok lelki segítésének mozgalma. A hívek hatalmas könyörgő serege van hivatva a hosszabb lépést rövid lépéssé és a rövid lépést megtett lépéssé tenni.

A papok Anyja és Királynője szeplőtelen Szíve biztos reményünk forrása, hogy a hívek e nagy segítségével meglesz és a papok lelkében hatékony lesz.

Kiteljesül a minden ígéretet magában foglaló *magyar papi lelkiség!*

S annak erejében a *magyar papság átütő ereje*.

Hunya Dániel S. J.

A Jézus Szíve-tisztelet lelke.

Úgy emlékszem rá, mintha tegnap lett volna, azaz sokkal jobban, mert hiszen az öregember közelebbinek érzi a félszázados multat, mint a tegnapot. Egy kis piros füzetecske volt. A hittanárunk hozott belőle a hatodik osztályba néhány tucatot, s felszólított minket, hogy iratkozzunk be a Jézus Szíve Társulatba. Bizonyára meg is magyarázta, hogy miről van szó, de azt én, diákfejjel, eleresztettem a fülem mellett. A füzetecskébe azután beírtuk a nevünket, s azzal napirendre tértünk a dolog fölött. A kis piros füzet sokáig megvolt, emlékszem rá, de magának a tiszteletnek még csak nyoma sem alakult ki bennem. Éppen csak, hogy tudomást vettem létezéséről. Ez volt az egész.

A teológián — el lehet képzelni, Innsbruckban, a Jézustársaság atyáinak vezetése alatt — sokat hallottunk róla és természetesen gyakoroltuk is; Fribourgbán egy hónapig voltam együtt Páter Mateóval, e kultusz nagy apostolával, de én nem tudom, hogyan volt, hogyan nem, tény, hogy énbennem nem lett azzá, amivé mostani felfogásom szerint lennie kell, tudniillik a pap legeslegeslőrendű, minden egyebet túlszárnyaló érzelmévé, vezércsillagává, mely őt a Szűzanya-kultusszal együtt hivatva van állandóan lelkesíteni. Tudatosan mondtam, hogy legyen érzelem és vezércsillag, — természetesen nem édeskés érzelmekre gondolok, hanem férfias, tetterős, lelkesítő szenvedélyre, amilyen például a hazaszeretet — tudatosan kerültem az „ájtatossági gyakorlat” kifejezést, mert nézetem szerint az, amiről beszélni akarok, sokkal több annál. Lelke az előbbinek.

Mint afféle öreg dogmatika-lektor sokszor magyaráztam végig az erre vonatkozó traktátust. Lelkigyakorlatok folyamán is legtöbbször kitértem a Jézus Szíve-tiszteletre s fejtegettem a lényegét. Hiszen világos, most sem akarok egy betűt sem hozzátoldani Anyaszentegyházunk tanításához, s ha, ne adja Isten, ilyesmi csúsznék ki tollam alól, a legalázatosabban előre is visszavonom; azonban, sajátságos, de való, hogy amit évtizedek óta tanítottam, azt amúgy igazában most, hetvenegy éves koromban értettem meg. Nincs kizárva, hogy mások is vannak úgy, mint én, s azokat talán érdekelni fogja, miképen jutottam erre a megértésre.

Egy napközi elgondolásból indult ki az egész, habár valószínűleg tudatalattilag már régóta folyt. Páter Mateó alapeszméje, mely minden beszédében újra és újra előfordul, az, hogy az édes Jézus koldulja ki a mi szeretetünket. Az jutott eszembe, hogy ha én a magamét tényleg oda is adnám neki egészen, milyen keveset kapna Ő. Mert vajjon mennyit ér az én szeretetem? Nagyon melegszívű vol-

tam mindig. Rokonságomért rajongtam. Jóbarátom nem volt sok, de mind elsőrangú s én életemet tudtam volna odaadni értük. S mégis, most, mikor visszatekintek a sír széléről és egy hetvenegy éves kor magaslatáról, azt kell látnom, hogy ezek az érzelmek legtöbbször csupán azoknál maradtak holtomiglan-holtodiglanok, akik idejekorán meghaltak. Sok esetben mindketten túléljük barátságunkat. Túlzás volna azt mondanom, hogy mindig én voltam a hibás; lehet, hogy egyikünk sem. De nem ezen fordul meg a dolog, hanem azon, hogy azok a mi nagy barátságaink olyan rövid életűek. Tehát mit ér a szív, melynek ennyire hervadékony a virága?

Néha az volt az ok, hogy az illető szellemileg más irányban fejlődött s nem értettük meg többé egymást. Máskor pusztán a hosszú távollét szüntette meg a barátságot. Hiába: „Procul ab ore, procul a corde.” Hát még, ha valaki érzékeny és neheztelő természetű! Hányszor szakad meg a legbensőbb viszony egy kis félreértés, meggondolatlan szó vagy mellőzés miatt. Ma jóbarátok, holnap pedig megfojtanak egymást egy kanál vízben.

Mindebből csak azt akarom kihozni, hogy a szeretetnek az emberek között, itt a földön nagyon ideig-óráig van csak értéke. Amíg megvan, nagy kincs, de maradandóságára számítani nem okosság. „Infelix homo, — mondja Szent Ágoston — qui confidit in homine.” Hát még mennyivel inkább vagyunk így az Úristennel. Mert hiszen, ha csak valamelyes nevelést hoztunk magunkkal a gyerekszobából, vagy pedig úgy ragadt ránk belőle valami az emberek közt való forgolódásból, akkor egymással szemben mégis csak igyekszünk tapintatosak lenni. Vagy legalábbis olyankor vagyunk azok, ha nem keltünk fel ballábbal vagy nem fúj a sirokkó. Ellenben az Úristennel szemben...! Szinte ki se meri az ember mondani: képesek vagyunk félretenni minden tekintetet, és pedig ezt cselekszik azok is, akik egyébként buzgón vallásosak. Mert hiszen azokról nem érdemes beszélni, akik nyíltan pártot ütnek Ővele szemben. Addig, amíg a mi múltékony szeretetünk tart valaki iránt, a viláért sem tennénk olyasmit, amiről tudjuk, hogy visszatetszenék neki; míg az Úristennel szemben egy bocsánatos bűnnek oda se nézünk, sőt nagynak tartjuk, hogy a halálosaktól őrizkedünk. Mintha csak nagyra értékelnők azt, hogy jóbarátunkat nem gyilkoljuk meg! Hát hiszen igaz, valami emberevő pápuánál ez is erényszámba mehet, de végre az csak mégsem illik, hogy mi az Úristennel szemben csupán erényes pápuák színvonalán legyünk, s éppen csak hogy ne törjünk az életére!

Ezerszer hallik a panasz, hogy az emberek ilyen meg olyan rosszak. Hát kérem ez igaz is, meg nem is: én mindig igyekeztem meglátni bennük a jót. Azonban, ha a magunk háza előtt söprünk, akkor megtaláljuk azt a szemetet, amelyről eddig beszéltem, s magunkra vonatkozólag hajlandók leszünk igazat adni a költő szavainak, mely szerint az ember

„önző, falékony húsdarab,
előremászik, mint a hernyó,
előremászik és harap”.

Mármost az Úristen ezért az emberért teremtette volna meg a világot? Ez lett volna az az Ő külső dicsősége, mely Őt arra indította, hogy értelmes lényeket hozzon létre? Ilyen szívek szeretetére áhított? Ő, aki legjobban tudta, hogy milyenek lesznek azok a szívek, amelyek az Ő teremő kezéből kikerülnek?!

Igen. Határozottan igen, mert hiszen ezt tanítja a kinyilatkoztatás.

De ha igen, akkor nincs-e ok arra, hogy bizonyos száralomra hangolódjunk az Úristen iránt. Mert bizony olyan dolgot tett, amit mi — bocsánat én Uram Istenem! — az Ő helyében nem tettünk volna.

Nem, erre nincs ok. Nem pedig azért, mert a sok milliárdnyi magamfajta szívű ember megteremtése alkalmat szolgáltatott neki arra, hogy teremtsen egy szívet, amely méltóképen tudja Őt szeretni.

Ez a szív Jézus Szíve.

A megtestesülés pillanatában lángolt fel először a földről olyan szeretetnek tüze, mely méltó viszonzása az Istenség szeretetének az ember iránt. Emberi szívből tört elő, de isteni cselekmény volt, mert isteni személy volt az Istenember. Hogy pedig ez a fenséges tüemény ne legyen ugrásszerű, hanem szerves összefüggésben maradjon a hétköznapi, magunkforma emberrel: az Úristen gondoskodott egy áthidalásról, egy a csúchoz vezető lépcsőfokról, megteremtette előzőleg a Boldogságos Szűzanya szeplőtelen szent szívét. E két szív tehát egymástól elválaszthatatlan, mi azonban most csak az Istenemberéről beszélünk.

Jézus Szíve tehát, e legfelségesebb műremeke az isteni Mindenhatóságnak, mint ilyen önmagában is méltó célja lehetett volna a teremőnek. Csakhogy az Úristen a maga dicsősége mellé mindig odaveszi célnak a mi boldogságunkat is. „Úgy szerette Isten e világot, hogy egyszülött Fiát adta; hogy mindaz, aki Őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Mert nem azért küldötte Isten az Ő Fiát e világra, hogy ítélje e világot, hanem hogy üdvözöljön e világ Ő általa.” (Jn. 3, 16.)

Jézus Szíve tehát nemcsak egy, a mi megcsodálásunknak szánt remekmű. Nem olyasvalami, mint a Sainte-Chapelle káprázatos szépsége valami verőfényes napon, mikor ablakai, a világ legszebb üvegfestményei a legpazarabb színekben ragyognak; szóval nemcsak arra való, hogy nézzük, gyönyörködünk benne, leboruljunk előtte és imádjuk az Istenséggel való személyes egyesültsége és substantialis szentsége miatt: hanem Isten részéről a legfelségesebb ajándék az emberiség számára, melynek legelső célja, hogy megnemesítse és rendeltetése színvonalára emelje a mi hitvány szívünket. Az, hogy megtanítsa bennünket szeretni; szeretni Istent, szeretni embertársunkat. Erre az oktatásra, saját istenemberi Szívének gyakorlati bemutatására fordította földi életének harminchárom esztendejét, a betlehemi jászoltól a Kálvária keresztféig és az Olajfák-hegyéről való mennybemeneteléig.

Eddig jutottam én a Jézus Szíve-ájtatosság ismeretében, és mint említettem, az még mindig nem volt képes engem amúgy igazában eltölteni fontosságának és jelentőségének azon tudatával, mellyel róla most bírok.

Sokáig gondolkoztam azon, mi volt ennek oka az én esetemben, de mi oka ennek másoknál is, kikről határozottan tudom, hogy pont úgy vannak vele, mint én voltam. Ime, a következő gondolat ötlött eszembe. Tessék megítélni, nincs-e igazam.

Mikor az Úristen valakit külön kinyilatkoztatásban részesít, s tegyük fel, előszóval közöl vele valamit, nagyon természetes, hogy az illetőnek nyelvén beszél. Franciához franciául, olaszhoz olaszul, némethez németül, magyarhoz magyarul. Azonban nemcsak a nyelvéhez fog alkalmazkodni, hanem egész *érzelemlámpájához* is. Így azután megeshetik, hogy egy francia nyelven történt és a francia érzelemlámpájában álló kinyilatkoztatás kevésbé érthető és nem egészen rokonszenves a magyar lélek számára. Ki ne tudná, mekkora a különbség a latin népek és a germánok érzelemlámpája között? Az olasz áradását az angol hajlandó gúnyosan megmosolyogni. Az olasz pap folyosóalakú szószerén fel-alá szaladgál és hadonáz, mint egy szélmalom, míg korának leghíresebb egyházi szónoka, az angol Newman bíboros, a szószeré szélére könyökölve, minden gesztus és minden különösebb pátosz nélkül mondta el ezeket térítő beszédeit.

Mindebből egyáltalában nem következik az, hogy a déli temperamentum érzelmei mélyebbek, mint az északié, melyhez mi magyarok közelebb állunk. Az angol ember rendkívül tartózkodó; nehezen köt barátságot, de ha egyszer megtette, akkor éppen olyan értékes jóbarát, mint az olasz, akinél ez a barátkozási folyamat sokkal gyorsabban megy végbe. Ezt én tapasztalatból tudom. Legjobb barátom izig-vérig angol ember volt.

Mivel pedig a Jézus Szíve-tisztelet kinyilatkoztatása francia nyelven és a francia érzelemlámpájában történt, nem tehetek róla, én annakelőtte mindig éreztem rajta a francia ízt és sokáig tartott, míg azt megszoktam, sőt megkedveltem. Igen, megkedveltem, mondom, de azért most is azt tartom, hogy a mi számunkra kissé magyarosabb módon kell azt fűszerezni és tálalni.

Erősen francia ízűnek tartom például az elmélkedési és imakönyvekben elég gyakran előforduló beállítást, hogy „tapasszuk oda ajkainkat az édes Jézus oldalsebéhez és szívjuk onnét az Ő szent vérét”. Tudjuk, hogy az édes Jézusban minden imádásra méltó; azonban Ő, aki annyira tapintatos, hogy szent testét és vérét kenyér és bor színe alatt nyújtja nekünk, meggyőződésem szerint, nem kívánja tőlünk, gyarló földi emberektől ezt a „kemény beszédet”. Az ilyen kifejezéseket, legalább nálunk Magyarországon, mellőzendőknek tartanám.

Hasonlóképpen kemény a mi fülünknek az a kifejezés is, hogy „lakjunk az Ő oldalsebében”. Tudom, hogy igen sok szentnek volt ez a buzdulata, de nem voltak magyarok. Más a magyar szent. Tessék megnézni Kaszap Istvánt, milyen kemény, férfias az arckifejezése.

Az Anyaszentegyház annyira kényes annak meghatározásában, hogy az édes Jézus szent testének melyik részeit és miképpen szabad *különös* tiszteletben részesíteni. Így például eltiltotta az öt szent sebnek, a vállsebnek, a fejnek külön kultuszát. El a Szent Szívnek a keblen kívül ábrázolását. Ez utóbbit illetőleg van egy saját tapasztalatom. Innsbruckban, a konviktus lépcsőházában volt az eltiltás

előtt egy ilyen Szent Szív-kép. A kivágott szív, teljes anatómiai hűséggel megfestve. Egy anglikán úriember jött be egyszer hozzánk. Mikor meglátta, valósággal elszörnyedve kiáltott fel: "Great Scott! Is that an object of cult too?" — „Jaj nekem! Hát ez is istentiszteleti tárgy?!”

Az ilyen ábrázolásokkal csak tekintélyét rontjuk a Jézus Szívetiszteletnek. Mert hiába, mi nem vagyunk hajlandók ömlengésekre; mi valahogy józanabbul szeretünk. Kívánjuk látni az észkokokat, hogy azokkal fűthessük fel lassan és fokozatosan érzelmeink tüzeit, legalábbis olyankor, amikor vallási dolgokról van szó. Mert hiszen más téren van nálunk szalmaláng elég, ellenben az Úristenhez való viszonyunkat valami hideg racionalizmus-féle színezte meg a hitújítás ideje óta. Ezzel számolni kell.

Amint tehát mondom, én egészen a legutóbbi időkig hirdetem, sőt úgy-ahogy gyakoroltam is a Jézus Szívetiszteletet, mikor egyszerre csak egy az én szempontomból üdvös gondolat ugrásszerűleg tovább juttatott benne. Minden lelki ember tudja, hogy vannak pillanatok, amikor egy ezerszer hallott vallási igazság úgy villan fel a lélekben, mint valami Sztalin-gyertya, és ragyogó fénybe borítja azt. Ez megeshetik a legközönségesebb igazsággal, például azzal, hogy bennünket Isten teremtett. Az aszkézis tankönyve „lumina” név alatt tárgyalja ezeket. Ilyenről beszélek itt.

Az a gondolatom támadt ugyanis, hogy ha már az édes Jézus teljesen nekem adta önmagát, akkor nekem adta a Szívét is, hogy tudjam Istent és az embereket azzal szeretni. Ősrégi misztikus gondolat, de engem csak most fogott meg. Legalábbis csak most fogott meg ennyire.

Szent Pál apostolnak mindenesetre semmi kifogása sincs ezen gondolat ellen, mert hiszen azt mondja a Galátáknak: „Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis.” No meg ott van az ő egész elmélete Krisztus misztikus testéről, melynek mi tagjai vagyunk. Ott van az a szentek életében nem ritka látomás, melyben az édes Jézus szívet cserél velük, saját Szívét helyezve keblükbe.

Magától értetődik, hogy ezt a gondolatot mentesíteni kell minden érzelgősségtől, minden betsveszteres színezettől, minden szemforgatástól. Ez teljesen higgadt, nyugodt, férfias gondolat akar maradni. Szenvedély ugyan, de amelyet az ész kormánya irányít, mint amilyen egy komoly férfiúnak minden áldozatra képes szeretete egyetlen gyermeke iránt. Kész érte bármely pillanatban odaadni életét, de azért érzelme kemény, mint az acél.

Ha ezen genetikus fejlődésnek utolsóelőtti fázisát tekintjük, azt hiszem azt kell mondanunk, hogy abban a Szent Szív-kultusz, bármennyire magasztos legyen is, valami rajtunk kívül álló dolog; valami csodaszép, imádandó tárgy, mint a Szentostya a szentáldozás előtt. Ellenben az utolsó fázissal bevonul a keblünkbe, teljesen a miénk lesz, mint az Eucharisztia, mikor a szentáldozásban magunkhoz vesszük.

Gyakorlati hatása pedig az az érzés, az a tudat, hogy most már van mit adnunk Istennek, van mit adnunk embertársainknak. Nem ezt a mi kemény, hideg szívünket adjuk neki; nem ezt az önző húsdarabot, mely csak addig képes lángolni, amíg legalábbis annyit kap, mint

amennyit ad, hanem Jézusnak legszentebb Szívét. Az pedig egészen más természetű szeretet, amely abból árad. Azt nem hűti le a távolság és egymásnak hosszabb ideig való nem látása; azt nem öli meg és nem változtatja gyűlöletté semmiféle félreértés vagy megbántás; azt teljesen kielégíti, hogy szerethet. Ha viszontszeretetet talál, szívesen veszi, de az nem erősíti őt, mert nem keresi a magáét. Az nem szűnik meg soha.

Páter Ernő

Az Oltáriszentség lelki életünkben.

Talán nincs még egy kérdés, amely az emberiség minden tagját bármikor is jobban érdekelte volna, mint az élet s ami ezzel szorosan összefügg: az egészség kérdése. Ezért egyike a legérdekesebb tanulmányokban bővelkedő kutatásoknak: a gyógyítás története. Az ember nem akar hinni a józan eszének, ha látja, hogy különböző korokban mi minden hajmeresztőt és ellentéteset műveltek ugyanazon cél elérésére. A hivatásos orvosok mellett, akik keserves, a kor igényeinek megfelelő tudományos előkészület után mertek csak hozzáfogni a gyógyítás kényes művészetéhez, mindig megtaláljuk a sarlatánok, a kuruzslók egész légiját, akik titkos manipulációkka és felülmúlhatatlan bőbeszédűséggel igyekeztek pótolni a tudomány hiányát... Ezek rendesen biztosabb gyógyulást mernek ígérni, mint a komoly tudomány embere, és éppen ez imponál a minél gyorsabb és tökéletesebb gyógyulás után áhítózó betegnek...

Amit a testi élet és egészség körül tapasztalunk, ugyanaz nyilvánul meg a lelki élet terén is. Hihetetlen, hogy mi mindent nem műveltek, irtak és tanítottak már ezen mindenekfelett fontos kérdésről is. A képzett, tanult és tapasztalt egyházi férfiak mellett minden időben és minden helyen ott volt a lelki sarlatánok és kuruzslók egész hada, mindig nagy hanggal, merész fellépéssel — és mérgezték a lelkeket... Ezeknek is hasonló nagy sikereik vannak, mint a testi kuruzslóknak, és pedig hasonló okokból. A betegek könnyű, gyors és teljes gyógyulást keresnek, s ezt ígérik megígéző határozottsággal a lelki sarlatánok is... Ismerjük be, akadnak köztük néha jóakaratóak, becsületesek is, akik — mint Saul a megtérése előtt — tudatlanságból cselekszenek... Arról lehet ezeket felismerni, hogy szívesen tanulnak másoktól és elismerik, hogy lehet náluk valaki okosabb is. — Jó régen hallottam már a történetet, hogy egy derék falusi kovács nagyon ügyesen távolította el a hályogot a betegek szeméről. Híre ment még a fővárosba is és egy szemésztanár leutazott, hogy tanúja legyen a kovács művészetének. Bámulattal látta, hogy kitűnően végzi az ember a végtelenül kényes műtétet s utána megkérdezi tőle: „Tudja-e, jó ember, hogy csak egy-két milliméterrel kellene hibáznia és a beteg örökre megvakulna?...” S erre megmagyarázta a derék kovácsnak a szem szerkezetét és a hályog mibenlétét... Ettől kezdve a kovács többé sohasem vállalkozott hályogoperációra.

Nekünk is nagyon sokszor kellene gondolnunk ezen történetre, amikor alaposabb felkészültség nélkül mások lelki életéhez szólunk hozzá, vagy könyveket írunk nehéz, kényes lelki kérdésekről. Ha egészen tisztán látnánk és kellő alázatosság volna bennünk, de sok felesleges, hogy ne is mondjam, káros mű nem látna napvilágot... Legyen elvünk ezért az életre, hogy nehéz dolgokhoz csak alapos előkészülettel és alázatos lélekkel nyúlunk hozzá...

Egy ilyen nehéz, de a lelki életre legfontosabb kérdés: a legméltóságosabb *Oltáriszentség*. Ezért én is úgy nyúlok hozzá, mint a hályogműtéthez szokás. Egymásután jelentek meg a szentévvvel kapcsolatban e csodálatos szentséget tárgyaló művek. Nem tartom magam illetékesnek, hogy értékről véleményt adjak. Csak egyet nem szabad elfelednünk: ne gondoljuk, hogy bármelyik meg fogja fejteni számunkra a nagy Titkot... Sőt nem egy lesz olyan is, amelyik közel sem fér a lényeghez és az író szellemi sziporkáit adja le a Titkok Titka körül...

Ezen kis írásban én is egy-két gondolatot szeretnék adni, amit arra szánok, hogy általános eligazítás gyanánt szolgáljon e mélységes és titkos Szentség egyedülálló szerepére lelkünk életében. Egyúttal talán arra is kapunk némi irányítást, hogy az Eucharisziáról szóló könyvek értékét nagy általánosságban megbírálhassuk...

Ilyen nehéz kérdésekben legjobb hasonlatokkal élni s azért nézzük először a világi ember beállítottságát az élet célját illetőleg, hogy jobban megítélhessük a mienket. Egyszerűség kedvéért vegyünk egy ambíciózus, tanult ifjút... Pályát választ... Mérnök leszek... Egyszerre megrajzolja magának az ideált: hogy fog ő majd nagy műveket tervezni, hogyan bámulják majd az emberek, az újságok sokat írnak róla és... hozzá még tekintélyes összegeket fog a dicsőség mellé keresni. (Egy ilyen beteljesedett életideálú fiatal mérnökkel találkoztam nemrég... Ő építette át a Margit-hidat...) Csábító jövő... s ez lebeg mindig a törekvő ifjú szeme előtt és sarkalja megfeszített munkára, bámulatos kintásra... Ugyanígy van a többi pályákon is mutatis mutandis... No és a mi pályánk? A mi ideálunk? Szédítően magas és merész, — de egyben kiábrándító is... Nem beszélek most azokról, akik ugyanolyan, sőt alantasabb földi vágyak betöltésére vetették fel Isten szolgálóinak ruháját; — hanem az igaz papokról... Mi alkottunk magunknak egy magasztosabb ideált, mint a világiak, a mi terveink az Isten trónjáig érnek, mint Szent Ágoston is megjegyzi. A cél folyton itt van szemünk előtt, kezdettől fogva: az Oltáriszentség. Itt van az Isten előtted, Őt kell elérned. „Ego ero merces tua magna nimis.” De talán éppen azért, mert fölötte magasztos, kevésbé tud bennünket megkapni ez a cél. Míg a világiak szemük előtt látják az idősebbekben az óhajtott cél birtoklását, a mi célunk megvalósulása főleg a lélek mélyén megy végbe, azért nem oly szembetűnő. („Isten országa bennetek vagyon...”) Azért mi is inkább azok példáján tudunk lelkesedni, akik a papságban is külső sikereket, emberi elismerést, hírnevet stb. szereznek Isten szolgálatában. A szentek is csak akkor imponálnak, ha már megvan a kellő földi elismerésük és dicsőségük; ha életükben együtt lettünk volna velük, talán mi találtuk

volna bennük a legtöbb kifogásolnivalót, és pedig főképen olyan dolgokat, amik a magasabb életszentség jelei, — hiszen főleg ezeket nem veszi be az úgynevezett „józan ész”... (Nonne stultam facit Deus sapientiam huius mundi?“...) — Ugyanez áll az Oltáriszentségre is. Életünkben nem tudjuk nagyon értékelni, mert az érzékeknek túlságosan egyszerű, az értelemnek meg túlságosan magas... Ezért legtöbbször az a szomorú eset áll elő, hogy megelégszünk egy bizonyos lagymatag hittel, melyet a szentáldozás vagy a szentmise alkalmával igyekezzünk mesterségesen kissé felcsiholni, hogy utána ismét magától lelohadjon és éljük a magunk természetes életét...

Hogyan próbáljuk előszöris megközelíteni?... Azt mondtuk, hogy végtelen értékhez hasonlítható, amelyet bérül kapunk a végén... Érték... Az emberi életben rögtön a pénz jut eszünkbe, amivel fizetik a munkások bérét... A pénzről is el lehet mondani földi értelemben, hogy „omne delectamentum in se habet”... minden gyönyört magában foglal. Ha pénzt kapok, azért vehetek mindent, amit szemem-szám kíván. Ételt, italt, ruhát, könyvet, autót, utazást, házat, földet, mindennemű szórakozást, kényelmet, rangot stb., stb.... Valóban minden földi gyönyör megvan benne... A Szentostyában is értéket találunk, mely minden gyönyört magában foglal: a lélek számára... Van benne: tisztaság (szűzeket nevelő bor), erősség (mártírok erőssége), türelem, bölcsesség — egyszóval minden erények mélysége... Még kívülről is — csodálatos összetalálkozás — olyan, mint a pénz alakja: kis fehér, kerek pénzdarab... Ez a mi napi bérünk... Akinek némi kis természetfölötti érzéke van, az túl boldog lehet minden reggel az isteni napszám fizetésének idején... És mindnyáján egyforma értéket kapunk, ugyanazon mennyei dénárt. „Ego ero merces tua”... Csak a gyermek nem ismeri még úgy a pénz értékét, mint a tapasztalt felnőtt... Olyanok is sokan vannak, akik egész életükben tékozló gyermekek maradnak... Nem dolgoznak meg igazában a bérért s azért nem is tudják értékelni... Azzal sem takaródzhatunk, hogy a Szentostya olyan semmitmondó, hogyan sejtsem meg tehát benne a végtelen értéket?... Hiszen az állam pénze is ilyen semmitmutató. Vegyek csak a kezembe egy százpengős bankjegyet. Egy darab papír az egész, valamelyik történelmi alak képével. Valódi értéke jóformán semmi, mint egy hitvány papírdarabé... És mégis milyen tisztelettel nézünk rá... Szinte látjuk mindazt, ahogyan titokzatosan hozzátapadva ahhoz a bűvös papírhoz, amit 100 pengőért lehetne venni... Már sokkal kevesebbért is leütötték egymást — emberek... És mi teszi az értékét az egyszerű papírnak? Az, hogy az állam kezeskedik érte, mögötte áll az állam egész tekintélye, melynek akaratából nyomták. Minél nagyobb, minél becsületesebb az állam, annál szilárdabb a papír értéke.

Ott van a kis kerek ostya az Úr Jézus képével. Valódi értéke semmi, akárcsak a papírdarabé, de az átváltoztatás szavai után kezeskedik érte az Isten országának letéteményese, a katolikus Anyaszentegyház, azaz valójában maga a mindenható Isten... Ha tehát hiszek az állam bankjegyének s tudom, hogy minden földi gyönyört magában foglal, nem hinnék legalább ugyanilyen erős hittel az isteni bér, a

fehér Ostya értékében, hogy „omne delectamentum in se habet” — hogy minden mennyei gyönyört magában foglal?... S nem szégyenleném tovább viselni a keresztény nevet? — sőt a Jézus papja nevét? Igaz, hogy ezen isteni pénznek nem itt a földön van az igazi vásárlóereje, hiszen az egész világ sem hasonlítható hozzá értékben... Úgy vagyunk vele, mint a papírpénzzel egy hajótörött, idegen országban... Ez sem dobja el azért a papírpénzt, hanem féltékenyen őrzi, mígnem újra hazatalál s akkor boldog lesz, mert mindent vehet... Mi is úgy őrizzük a mindennél drágább értéket számkivetésünk földjén, amíg el nem érünk majd igazi hazánk, a mennyei Jeruzsálem kapujához, ahová egyedül ez lesz a beléptidíj és minden gyönyörnek vételára... Hiszen nem ezekkel a szavakkal nyújtja-e át a pap a szentáldozásban: „a mi Urunk Jézus Krisztus teste őrizz meg lelketek az örök életre?”... Itt kapjuk meg valóságban, de igazi értékét csak ott ismerjük meg világosan; most csak hisszük, boldog reménységgel és hálás szeretettel, és elrejtjük szívünk mélyében, az örök élet szekrényében...

Bizonyára sokszor elgondolkoztunk már azon, hogy miképpen képzeljük el az Úr Jézus belénkszállását. Hogyan lehet, hogy külsőleg annyian megkapják a szentáldozásban az isteni Bért és mégis olyan kevésen látszik meg a hatása... Pedig mindenki a valóságos Krisztust kapja... A kinyilatkoztatás titokzatos fogalommal ismertet meg bennünket, melynek révén ismereteket szerezhetünk magunknak a magasabb lelki értékekről. Az isteni kegyelem ez s főleg a megszentelő kegyelem. Ez az a mennyei beléptidíj, melyet Krisztusban és Krisztus által kapunk a szentségek útján... De hogyan képzeljük el, hiszen fogalmunk sincs közvetlen tapasztalatból mibenléte felől... A józan gyakorlati életben még a neve sem szerepel és úgy tűnik fel, hogy minden a mi cselekedeteinktől függ s a kegyelem legfeljebb mint ráadás szerepel. Talán legjobban itt is egy hasonlattal fogunk boldogulni. Vegyük például a fényképezést... Mi ott a legfontosabb pillanat? — Az expozíció... A gép elcsettenése pillanatában... pedig ez semmibe sem kerül, egy pillanat műve és mégis ettől függ minden... A rengeteg pancsolás, az ezüstréteggel bevont üveg vagy film, maga a gép sötétkamrája, az előhívás, fixálás, kopírozás stb. mind csak feltétel, csak szükséges járulék; a lényeg az expozíció, a tárgy, mely belerajzolódik a filmbe a fénysugarak titokzatos hatása folytán... Hasonlóan működik bennünk az Úr Jézus csodálatos kegyelme. A lélek lapjának előkészítése a bűnbánat ezüstrétege útján csak mint szükséges előfeltétel szerepel, hogy megtörténhessék az egyedül alkalmas fényképező kamrában — az Isten Anyaszentegyházában — az expozíció. Ez csak egy pillanat, kis, jelentéktelen gesztus: „ego te absolvo”... vagy: a kis fehér ostya átnyújtása és lenyelése... Ekkor történik az isteni objektumnak lelkünkbe rajzolódása, annál tisztábban, szebben, plasztikusabban, minél jobban volt előkészítve a lélek bűnbánat-ezüstrétege... De bár a legfontosabb megtörtént, Krisztus a lelkünkbe szállt, mégsem veszünk Róla érzékelhetőleg tudomást, mint ahogy puszta szemmel semmit sem látok az exponált filmen. Még hosszú, szabályszerű eljárások kellenek, amíg a kép reve-

lálva lesz, megtisztítva s véglegesen rögzítve... A régebbi fotogra-
fusok aranyfürdőnek nevezett vegyi anyaggal adták meg a végső
rögzítést a képnek...

Ugyanígy vagyunk Krisztus képével is a lelkünkben; részünk-
ről a főmunka: a revelálás, a fixálás csak a szentség vétele után
következik. Ha rögtön kiteszem a napsütésnek az exponálás után a
filmet, minden megfeketedik, s a kép eltűnik. Ugyanígy Krisztus arcá-
val... De hogyan kell megőriznünk: revelálnunk és fixálnunk a lel-
künkben?... Másszóval — s itt érünk az elején feltett kérdés lénye-
géhez: hogyan találhatjuk meg Krisztust az Oltáriszentségben, hogyan
lesz valóság a sok titokzatos ígéret: „az bennem lesz és én őbenne”...
„él bennem a Krisztus”... stb...? Ez a titok: a Kereszt, a szenve-
dés... Krisztus ezen az áron adta magát nekünk, tehát mi is ezen
az áron vehetjük meg Őt. Mennyi rengeteget összeírtak és taní-
tottak már jót és szépet, meg feleslegesen, vagy helytelen a szent-
ségi Jézusról! — S hogy a sok fától el ne tévesszük magát az erdőt,
— az Egyház minő csodálatos egyszerűséggel és rövidséggel tárja
elénk a lényeket az Oltáriszentség kis imájában: „Isten, ki nekünk
a csodálatos Oltáriszentségben *kínszenvedésed* emlékezetét hagy-
tad...” Tehát nem prédikációid, sőt még csak nem is magasztos cso-
dáid vagy megdicsőülésed emlékét: hanem *kínszenvedésed* emlékét...
Pedig tudjuk, hogy ott van az egész Krisztus, a Szűzben fogantatott,
az istállóban született... a názáreti, a tanító, a csodatevő, a meg-
dicsőült... és az imádság mégiscsak egyféle Krisztusról — a szen-
vedőről beszél — s minden bizonytalansággal nem alap nélkül.

Ha tehát az Oltáriszentségre gondolok, előtte megjelenek vagy
magamhoz veszem, elsősorban a Szenvedő Krisztus Arcának kell lel-
kemben felmerülnie... Tehát a lelkünk Krisztus-fényképe nem lehet
más, mint a Veronika kendőjének szenvedő Krisztus-arca... Az elő-
hívás, a rögzítés és a kopírozás tehát egyedül a szenvedés arany-
fürdőjében lehetséges, különben nem az igazi Krisztus-arc fog leraj-
zolódni a lelkemben... Az Úr Jézus szent embersége még ebben is
hasonló hozzánk, hogy mi is nagyon sok alakban szerepelünk életünk
folyamán, de azért megvan egy alapvonásunk, egy sajátos termé-
szetünk, amely legmélyebb valónkat tükrözi hűségesen vissza...
Egyikben a komoly alapvonás az uralkodó, a másik még szinte a
haláloságán is élcelődik; emez csendes nyugalom után vágyódik
mindíg, amannak a nyilvánosság az éltető eleme... A gonoszok, a
farizeusok nagymesterek abban, hogy lelküknek ezen legmélyebb és
igazi arculatát gondosan elrejtse az emberek előtt és — csak leg-
szűkebb környezetük sejti végtelen gonoszságukat, míg a nyilvános-
ság előtt az erény ruháiban tetszelegnek. Ezekről mondja az Írás:
„báránnyá bújta farkasok”... A jóknak is megvan az alaptermés-
zetük és könnyű felismerni bennük. Mármost ha az Úr Jézus szent
emberségének ezen alaptermészetéről szólnak, ezt a szenvedésben
jelölhetjük meg... „Nos autem praedicamus Christum crucifixum”...
„És én nem ismertem mást köztetek, mint a Krisztust, és pedig a meg-
feszítettet”... Tehát vigyázzunk! Akármilyen össze a szentségi
Jézusról és akármilyen címen, ha nem uralkodó vonás benne a szen-

vedés, a megfeszített Krisztus, úgy vegyük az egészet, mint többé-kevésbé sikerült hamisítványt... Onként felmerül itt az ellenvetés: hát a Jézus Szíve-tisztelet?! Még az Egyházon kívülállóknak is feltűnhetik, mennyire utat tör magának a katolikusok lelki életében a Jézus Szíve-tisztelet s maga a hivatalos Egyház is mind nagyobb mértékben teszi magáévá ezen tisztelet megnyilvánulásait. A megfeszített Krisztust nagyon gyakran látjuk helyettesítve a Szívét mutató Krisztussal és gyakran halljuk hangoztatni e tisztelet központi jellegét. Nem az következik-e mindebből, hogy módosítanunk kell az előbb mondottakat oly értelemben, hogy Krisztus szent emberségének igazi alapvonása nem a szenvedés, hanem a szeretet, nem a szenvedő, hanem az irgalmas Krisztus? Hiszen maga a Szentírás e szavakkal jellemzi Isten lényegét: Szeretet az Isten „És mi hittünk az Ő szeretetének”, mondja Szent János, ki talán legközelebből ismerte Krisztust az apostolok közt...

Ez mind igaz és helyes, de mégis fennmarad teljes egészében, amit fentebb állítottunk, azaz: hogy a szenvedő Jézus legyen állandó földi mintaképünk... A Jézus Szíve-tisztelet nem más, ha legmélyebb lényegét vesszük, mint a szenvedő Jézus bensőséges megismerése. Arról beszél nekünk szüntelen e csodálatos ájtatosság, hogy — mi a titka a szenvedésnek?... Mi tette képessé az Urat, hogy értünk, haszontalan szolgálkért oly kimondhatatlan sokat szenvedjen? Viszont arra is megtanít bennünket, hogy mi módon kell nekünk is Krisztusért szenvednünk?... Mikor Assiszi Szent Ferenc, Krisztus ezen élő képmása a földön, a feszületre nézett, felkiáltott: „O carità, o carità... Ő rögtön megértette a kereszt titkát, ami: a szeretet. De mi, bűnökkel terhelt, érzékies tekintetünkkel nem látunk mélyen, hanem megállunk a külszínnél és megrémülünk a kereszt láttára... „Hogy bírnám én ki”, gondolom magamban... mert még nincs bennem igazi szeretet Jézus iránt... Ezért rajzolja ki most az Egyház Jézus Szívét kívül a mellére, hogy még a bűnös szemek se tudják elkerülni és megértsék, hogy a szeretet és szenvedés elválaszthatatlan, egyik a másiknak fokmérője... Ha szeretek valakit, szívesen szenvedek érte, — viszont a kiállott szenvedés művelő aztán a szívben a szeretetet... Nézzük az édesanyát... Mit nem képes szenvedni kisgyermekéért... Józan emberi ésszel véve, gyűlölnie kellene kisdédét, aki neki annyi gyötrelmet okoz, — és mégis az ellenkezője történik: éppen azért szereti annyira, mert sok gyötrelmet állt ki miatta... Hogy ez másként is lehetne, példa rá a sok női szörnyeteg, kik irtóznak a gyermektől, a vele járó szenvedésektől...

Jézus Szíve arra tanít meg bennünket, hogy a keresztény lélek szenvedése nem fakírok undorító önkínzása, sem az eretnekek gőgös öngyilkossága, hanem csendes, türelmes, Krisztus Szívének szenvedésével egyesült kereszthordozás. A Jézus Szíve-tisztelet mintegy édes csalogató az üdvözítő szenvedésre... Először szinte elkábít a szeretettel, hogy ne érezzük annyira a kereszt súlyát: mint a jó szülő, aki utazást, futballt s mindennemű szórakozást ígér gyermekének, csak rávegye a tanulásra, így az Úr Jézus is Szívének ékességeivé teszi a keresztet és a töviskoronát, olyannyira, hogy a szerető lélek

örömmel nyúl a nagy Szív után, melyen aránylag kis kereszt és töviskorona van — elválaszthatatlanul... Miért elválaszthatatlanul?... Mert e földön egyedül a szenvedés visz közelebb Istenhez... „Égető szomszúság gyötör, hogy az emberek szeretetem e szentségében tiszteljenek és szinte senkit sem találok, aki megerőltetné magát kissé, hogy szeretetemet viszonzza...” — panaszkodik az Üdvözítő... És miért nincs senki? — Mert félünk a megerőltetéstől... Mi itt a földön a szentségi Jézust csak szüntelen megerőltetés árán tudjuk megközelíteni... Márpedig irtózunk a megerőltetésektől... Csak szépen, kényelmesen, kedvemre menjen minden, akkor meg vagyok elégedve... Sablonos áldozások... Majdnem közömbös, hétköznapi megszokottsággal bemutatott misék... Igen, ez megy, — mert nem zavarja kényelmemet... Bezzeg valami kedvemre való szereplés vagy olvasmány vagy politikai esemény nem hagy hidegen, — ott egészen jelen vagyok, ott csupa figyelem, csupa ideges feszültség bennem minden... mert az érdekel, mert azt szeretem...

Pedig ha nem *erőlködöm* mindennap azon, hogy a szentségi Jézus legyen az én legnagyobb örömöm, szereplésem, politikám, mindenem, — akkor sohasem fogom Őt igazán megismerni, sohasem fogom a Szívét sem megközelíteni... Az Oltáriszentség számomra kis, jelentéktelen szimbólum marad, ami csak adandó pillanatokban fog hivatalosan érdekelni, de szívem a földi életé, a magamé, a szenzációké...

Ne álltassuk magunkat! Itt semmi másról nincsen szó, mint „én”-emnek küzdelméről Krisztus ellen. Szenvedés mindaz, ami éneket sérti, ami nekem bármi okból kellemetlen. Tehát nem az a szenvedés, ami egyszerűen kínos és kellemetlen, hanem az, ami *számomra* hic et nunc, — most a jelenben kellemetlen... Ismertem egy fiatal páter, aki azért készült örömmel az indiai misszióba, mert megígérték neki, hogy kap egy jó motorbiciklit... Ha a misszióról szó esett, ő rögtön bekapcsolta a motorbiciklit és órákig lelkesen tudott beszélni róla, hogy milyen pompás lesz, hogy fog ő száguldani... alig várja, hogy kimehessen... Mintha az Úr Jézus és a lelkek csak kis mellékes dolgokká törpültek volna az áhított motorbicikli mellett... Vajjon nem berreg a mi lelkünkben is egy ilyen titkos motorbicikli, ami egyedül képes felvillanyozni és munkára serkenteni? Ha igen, akkor nem szenvedek és nem is jutok közelebb az Oltáriszentséghez, mert csak az igazi, a Krisztusért viselt szenvedés visz az Oltáriszentséghez és nem a motorbicikli...

Egy másik papjelölt főképp azért vágyott az alaszakai misszióba, mert bolondult a repülőgép, no meg a kutyaszánok után... Főleg ezek vonzották a keservesnek ígérkező misszióba... Ez sem más, mint a motorbicikli kutyakiadásban... Ha azért vagyok nagyon önmegtagadó, mert én előbb akarok szent lenni, mint az átlag és én nagyobb szent akarok lenni, mint a többi... — az én kis hitvány éneket keresem és nem a szenvedő Krisztust... Ha igazán Őt keresem, akkor már nem a többiekkel hasonlítom magam össze, hanem azért imádkozom, hogy mindnyájan nagy szentek legyenek, és legalább az utolsó lehessen közöttük én is... Akkor nem türelmetlenkedem, hogy magam elképzelte szentségi vágyaim nem valósulnak meg olyan gyorsan

san, mint képzeltem és szeretném... Hanem türelmesen látogatom a rejtett Istent az Oltáriszentségben és tudom, hogy mindannyiszor lelkem alázatos, bűnöktől megtisztított fényképezőlemezére megtörténik az isteni Szív képének expozíciója, melyet azonban a napi keresztek szerető, türelmes aranyfürdője képes csak előhívni...

K. J.

Kanter Károly (1853–1920), a modern papi eszményképe

A papi eszményképről sok szép közleményt olvashattunk a „Papi Lelkiség” tartalmas kiadványaiban.

1. Van-e igazán értelme, célja papi eszményképről beszélni és írni?

Mintha a fiatal papi nemzedékben nem volna észlelhető az az emelkedés, mely a világi akadémikus ifjúságnál és fiatal diplomásoknál olyan sok reményre jogosít (bár a háború ezeknél is újból töréssel fenyeget). A civil akadémikus ifjúságnál igazán örvendetes a keresztény életeszmeny értékelése főképen azóta, amióta a katolikus szervezett ifjúság a szélsőséges politikai irányzatoknak teljesen hátat fordított. Az egyetemi ifjúságnak folyton gyarapodó rétegei élnek öntudatos kegyelmi életet. Ezeknek lelkiatyjuk van és sűrűn járulnak a szentáldozáshoz. Pl. az én kollégiumomban naponta vannak áldozók, vasárnaponkint pedig állandóan körülbelül 30-an térdelik körül az áldoztatóoltárt. És ezek az ifjúság legjavából valók. A szombatesti és elsöpéntek előtti gyóntatónak sok a dolga. És akárhány lelkigyakorlatot rendezünk Budapesten egyetemisták számára, mindig akad szépszámú közönsége. A Manrézában sűrűn követik egymást az egyetemi lelkigyakorlatok. Az ifjúság maga kezdeményezte, hogy a tudományegyetemhez hasonlóan a műegyetemen is megszerveztessék az egyetemi lelkészség. A katolikus diákszövetségtől rendezett leányok szabadegyetemének állandóan 700–800 hallgatója volt. Ugyancsak a katolikus diákszövetség égisze alatt végre bevonult a hittan-tanítás a Pázmány-egyetemre, melynek bölcséleti karán lecke-könyvbe is felvehető dogmatikai órákat hirdet P. Jánosi. Ebben az egyetemi ifjúság régi harca realizálódik.

Az egyetemi szervezetek egységesítésének vonalán utóbb Teleki kultuszminisztersége óta a kultuszkormány is fáradozik. Az ifjúságtól kiindult felelőtlen kísérletek és tervek közt a szegedi elgondolás a Katolikus Diákszövetség befolyására egyenesen kiköti, hogy a magyar egyetemek ifjúsági szervezeteiben, bármilyen típushoz tartozzanak is, csak olyan egyetemista lehessen tisztviselő, aki vallásos egyetemi szervezetnek tagja. — Kifogásolható volt mindig az egyetemi katolikus szervezeteknél, hogy nem érdeklődtek a magyar katolikus Egyház hivatalos mozgalmairól, de legutóbb itt is megtalálták végre az utat a katolikus akció felé, melynek kebelében ugyancsak a Katolikus Diákszövetségtől kért és szervezés alatt álló egyetemi

intéző bizottság egy csapásra fogja megoldani a két egyetemi katolikus csúcsszervezetnek: a Katolikus Diákszövetségnek és a Foederatio Americanának régóta óhajtott megértését és együttműködését.

Ezzel szemben a fiatal klérusnál sűrűn fordulnak elő aposztáziák. — Mit jelentenek ezek? A papi eszménykép csődjét? — Egy másik rész pedig favágó-életet él, utilitarista gondolkodású, mely az egyházi ügynek szóló feltétlen odaadás helyett a könnyű megélhetés és jövedelmezőbb állások lázában ég. — Ez viszont a papi eszménykép-nélküliség ürességét jelenti.

Az egyszeri rektorhoz beállított a kispap azzal a bejelentéssel, hogy én, kérem, kilépek, mert úgy érzem, hogy nem lesz belőlem jó pap. Mire az egyszeri rektor azt felelte: Hát minden suszter jó suszter? Hát suszter és kész!

Pedig a mi pályánk olyan pálya, ahol mindenkinek kivétel nélkül jól kell tudnia megfelelni, mindenkinek legalábbis jó papnak kell lennie. Szükség van tehát a papi eszményképre, mely közelebb hozva az élethez, egyszerűen a jó pap fogalmával is jelölhető.

A jó papnak vannak általános, mondhatnánk, örök érvényű jegyei és vannak a korhoz mért, a kortól követelt jegyei. Akiben mindkét fajta jegy feltalálható, az kimeríti a modern jó pap fogalmát.

2. Ilyen értelemben mintaképünk boldogult Kanter Károly. Hogy életében és halála után is az életszentség nimbusza övezi, az csak növeli elhivatottságát, hogy mintakép gyanánt tündököljön előttünk. — Messze átlagon felüli jámborsága, lángoló eucharisztikus lelkülete, a szegényekkel való törődésének asszisi méretei és páratlan katolikus közéleti agilitása azok a rendkívüliségek, melyeknek gazdagsága magas piedesztálra helyezik szemünkben. Igazán hegyen álló szobor, hivatva arra, hogy elsőben a papság tekintsen fel reá. Papi életében még a szenteknek az a közös vonása se hiányzik, mely az önfegyelmzés és önsanyargatás rendkívüli eszközeihez is nyúl. — Az 1897-i és 1898-i lelkigyakorlataiban — akkor lett várplébános — erős harcot indít az evés-ivás túlzásai és a dohányzás ellen, olyan határozottsággal, amely nem a lelkigyakorlatos páter beszédeinek pillanatnyi visszhangja, hanem egyrészt mély bűnbánati lelkeségének, másrészt a lélek abszolút uralmának elhatározottsága. — Mint várplébános szigorúan előírja magának, hogy „asztalodat teljesen át kell alakítanod, mert látod, hogy tönkre tesz testileg és anyagilag”. Ezt a feltételt aztán úgy valósította meg, hogy az úri asztal megmaradt, de vendégei — gyakran csekélységem is — láthatták, hogy alig eszik valamit, borhoz nem nyúl és nem dohányzik, pedig ez utóbbi szenvedélye volt. — 1905-ben tartott lelkigyakorlat-jegyzetében ez a feljegyzés olvasható: cilicium portabo feria V. ante decubitum. Az 1906-i lelkigyakorlat feljegyzéseiben pedig „fölkelés álomból csütörtök éjjel 12 órakor, cilicium, flagellatio”. — Ilyen a világ előtt rejtve maradt legbensőbb lelki castigatiók alapozzák meg Kanter Károly zelóztatásának rendkívüliségét és keltenek abszolút bizalmat Kanter Károly aszkézisének komolysága és őszintesége iránt. Emellett azonban megmaradt kifelé az aranyos kedélye, mosolygós kedvese és csodálatos lelkipásztori sokoldalúsága.

A jó öreg Ripka Ferenc — volt budapesti főpolgármester s Kanter Károly politikai munkatársa, nála járván Kanter politikai működésének adataiért — mondotta: nem szeretem a hivatalnok papot, ki szoros kötelességén kívül semmire sem kapható, zollstockkal méri a több munkát és rögtön a honorárium után szaglász...

No Kanter Károly igazán nem volt hivatalnok-pap, hanem a szó teljes értelmében omnibus omnia volt és mindig önzetlenül.

3. Már kispap kora óta behatóan foglalkozott lelkigyakorlataiban — minden évben tartott — a papság *méltóságával és feladataival*, ami azután fűtötte benne befelé a tökéletességre való törekvést, kifelé pedig a fáradhatatlan munkát és agilitást. Mint udvari plébános ráakadt a papságnak ezen gyönyörű meghatározására: aulista regis — mit mindjárt jegyeire bont és gyakorlati teendők nyelvére fordít: „bonum exemplum omnibus, neminem contemnere, heroismi spiritus, cooperatorem omni modo portare, Eucharistia ad reformandos mores.” A papi rend tudatos nagyrabecsülése nem nevelt benne gőgöt, hiszen alázatosságát mindenki csodálta, hanem elsősorban a hierarchikus vonalon hatott nagyon termékenyen és a paptestvérek iránti szeretetét alapozta meg. Főpásztora iránt mérhetetlen tisztelettel viseltetett. Mindig óvakodott attól, hogy valakiről rosszat mondjon. Néha a közepén harapta el a szót, ha mégis valami bírálatfélébe látszott belesodródni. De főpásztorával szemben még gondolatban sem engedett meg ilyesmit. Mikor elkészült a legboldogabb alkotása, az örökimádás-temploma, a lelkes Kállay eldisponálásakor nagyon féltékeny volt arra, hogy a templom szelleméhez alkalmas papot kapjon és feljogosított-nak érezte magát arra, hogy határozott személyt kérjen hatóságától. A kért egyént nem kapta meg, hanem engem a Csallóköz felső ismeretlen sarkából. A dispoziációs levéllel a kézben bemutatkozva nála mint a templom és a közp. oltáregyesület igazgatójánál, nem titkolta meglepetését, hogy nem a kért személyt kapta, de rögtön ekesszólóan bizonygatta, hogy nyilván ez az Isten akarata és elso perctől fogva meghitt munkatársává fogadott. Minden elvi mozzanatnál vagy új dolognál a legelső szempont volt megtudni a főpásztor szándékát. És ebben árnyéka sem volt a felfelé való hajlongásnak, hanem kizárólag egyháziasság vezette.

A papság iránti szeretetét különösen ki kell emelni. Már a kispapok iránt is atyai szeretettel viseltetett. Minden centralistának ünnepet jelentett, ha a királyi várba rendelték asszisztálni. A bánásmód közvetlensége, melegsége és szeretete mellett tízóraival is kedveskedett. Még a 11 órai szentmise után is akadt rendszerint gyónója, de ha itt-ott mégis fel tudott ugrani a lakására, jóságos mosollyal intett a kollációzó kispapok felé. Egyik stílustalan asszisztáló csoport a bőségesen rendelkezésre álló trafik-készletet egyszerűen zsebrevágta. A jó prelátus utána csak annyit változtatott, hogy kimérten gondoskodott trafikról.

A művész Demény Dezső káplánja volt, úgyszólván egész plébánossága ideje alatt. Egy világ választotta el tőle, de úri modorával kitűnően megvolt vele. Ő volt az egyedüli pesti plébános, aki vacsorára is tartotta a mensa communis-t és nem terelte vacsorapénz kiutalásával a káplánt a korcsmába. Fialapapok, hitoktatók iránti

szeretete és erkölcsösségükért érzett aggodalma alapította vele az első hitoktatói otthont és a Regnum Marianumot. Az egész budai klérus körülötte forgott és intézményeiben: Rákóczián, Budai Kat. Kör, Regiszi Szent Ferenc-egyesület, Oltáregyesület, Szent Vince konferencia — mindenkit foglalkoztatott. Gyönyörű együttműködést teremtett a papságban. A már említett szegedi „Papi lelkiség” folyóirat sokat foglalkozik a papság egységszervezetével; Kanter Károly azt jobban megoldotta, mint a legtökéletesebb szervezet.

4. Kanter Károly az egyházi engedelmesség tökéletes szellemében mindig teljes erejét fektette bele abba a működési körbe, amelybe a Gondviselés állította.

Fiatal papi éveiben a különféle iskolatípusok hittantanítását gyakorolva a hitoktatást tekintette életfeladatának. Irodalmilag is harcolt a hitoktatás még számos megoldatlan problémáinak érdekében.

Mikor lipótvárosi káplánkodása idejében megüresedett az V. kerületi főgimnázium hittanári állása, terjedelmes feliratban fordult Simor János bíboros hercegprímáshoz elnyerése érdekében. „A tulajdonképeni lelkipásztorkodás terét, — írja — melyben 12 és fél éven át működtem, nem tudnám ugyan minden aggály és bizonyos fájdalom nélkül elhagyni, de számotvetve önmagammal úgy találtam, hogy hivatásomul a jó Isten talán mégis inkább a hittanári pályát jelölte ki.” De alighogy leírja ezeket a szavakat, alázatossága megijed és rögtön hozzáfűzi: „Az ember azonban önmaga megítélésében könnyen tévedhet, amiért is Eminenciádnak, Eminenciád mély bölcsességének és magas kegyességének megnyilatkozását, mint az isteni Gondviselés intó és parancsszavát véve, előtte a legalázatosabb fiúi engedelmességgel meghajolok, — ugyanazon érzellemmel, mint amilyen 12 és fél év előtt Eminenciád felszentelt kezeibe az engedelmesség ígéretét letettem.”

5. Ez a példaadó készség és engedelmesség segítette át életének egyik legnagyobb krízisén. Ugyanis 1890-ben megpályázta a lipótvárosi plébániát, melyet a beteg plébános helyett évek óta vezetett, és gyászosan megbukott. A figyelmes egyházi hatóság erre áthelyezte a belvárosba. A sikertelenségek semmit sem rontottak lelkesedésén, sőt az ősi belvárosi templom teljesen megfogta a lelkét és nem kellett a lelkipásztorkodástól, melytől nemrég fájdalmasan elbúcsúzott, megválni. A belvárosi plébánia templomban lett a fiatal Kanter Károly káplán Budapest lelkiatyja és sodródott bele a Központi Oltáregyesület életébe és a legragyogóbb eucharisztikus pasztorációba. A hitélet akkori szervezetlenségében az Oltáregyesület lett Kanter Károly kezében a hitélet tengelye, a mai értelemben vett katolikus akció, amiből nemcsak hatalmas vallásos tömegek és mozgalmak nőttek ki, hanem életének legnagyobb műve, az örökimádás-templom, az oltáregyesületi központ s zárda is.

6. Kanter Károlynak egyik kiválóan példaadó tulajdonsága, hogy mindig tudott időt szakítani arra, hogy a magyar Egyház és élet közéleti problémáival is lelkesen foglalkozzék. Ez is abból az attitűdből származott, hogy nem volt hivatalnok-pap.

Nagyszerű érzéke volt az élet nagy viszonylatai és a közérdek jelentősége iránt.

Egy faluban történt, hogy a lelkész kiüzent a sekrestyével egy szomszéd falubeli áldozó aszonynak, hogy az ostyákat nem vásárolja idegenek számára. — Kanterben éppen az ellenkező lelkület élt, mert a lelkekért izzó buzgalmában mindenki híveihez tartozott, aki őt, vagy templomait, amelyekben dolgozott, felkereste. Ez a nagy látókör és lelkipásztori lelkes szív vitte őt bele a székesfőváros törvényhatósági bizottságába is, ahol a Vázsonyi-féle szabadkőműves, zsidó, demokrata uralom fénykorában hősies bátorság kellett, Kanter zelózus, megalkuvást nem tűrő apostoli és e mellett izzó magyar lelkületével helytállani. — Így lett Kanter a mai keresztény Budapest úttörője és egyik megalapítója.

7. Kanternek, mint modern papi mintaképnek rajza nagyon hiányos maradna, ha nem emelnék ki de Paul Szent Vince szellemű rendkívül *karitativ* lelkületét. Az bizonyos, hogy az alter Christus-jelleg a kat. papban a dogmatikus vonalon legpregnansabban az oltárnál, a szentmise áldozatban domborodik ki; de a gyakorlati téren az evangelizare pauperibus vallásában a szegényekkel való áldozatos törődés marad minden idők számára az alter Christus leghódítóbb tulajdonsága. Külön könyvet lehetne arról írni, hogy mit dolgozott és mennyit áldozott Kanter a szegényeknek és az elesetteknek. Erre az akkori viszonyok közt legalkalmasabb szervnek kínálkozott a Szent Vince konferencia, mely benne élte Budapesten a fénykorát. Óriási apparátussal dolgozott és az esztergomi magas káptalant éppúgy, mint a születési és pénzarisztokráciát rendszeresen belevonta jótékonyságú tevékenységébe.

Míg ő maga tagja nem lett a főkáptalannak, a jó Brühl József, a szegények pénztárának kezelője volt az exponense. 1902-ben gróf Zichy Nándorral, a modern magyar katolicizmus patriarkájával megalapította „a keresztény házasságok és családiasság, az erkölcsös keresztény élet és a jövő nemzedék erkölcsi és anyagi javának előmozdítására irányuló törekvés” ápolására a budapesti Vigadó termében a Regiszi Szent Ferenc-egyesületet. Működésének arányait jelzi az a levél, melyben gróf Zichy Nándor megköszöni az esztergomi főkáptalan 500 korona összegű adományát, s mely köszönő levél adatai szerint egyedül az 1908. évben a Regiszi Szent Ferenc-egyesület 1036 szegény házasulandó párt segített a házasság szentségéhez és 2183 gyermeket törvényesített. Kanter páratlan zelózitása ehhez még hozzákapcsolta a konvertitákkal való törődés olyan lelki és anyagi áldozatos odaadását, aminőre azóta sem volt példa.

8. A mai reális kollektivista kor, melyben a szociális munkába beleállott az államhatalom is, erősen emberi munkára épít. — Kanter Károly imádkozó ember volt. Nem várta a sült galambot, de munkájának gyümölcsét elsőben az isteni kegyelemtől remélte. Imádságos karizmatikus lelkülete minden munkáját, szervezkedését átjárta és karitativ tevékenységét mint a kereszténység kiáradását tudta beállítani, ahol a hangsúly elsőben a lélek üdvösségén van. Vallásosságának mélységéből mérhetetlenül tudott bízni a Gondviselésben, amit dr. Glattfelder Gyula érsek, egyik munkatársa, annyira ünnepel egy levelében: „Több mint félszázad alatt sok kiváló papi egyéniséggel találkoztam, de az isteni Gondviseléssel szemben oly föltétlen bizal-

mat tanúsító odaadást, mint nála, még nem találtam. A sikert mindig a természetfeletti segítségtől várta.”

9. Kanter abszolút vallási beállítottságának és kegyelmi életből fakadó tevékenységének különösen jellegzetes vonása *eucharisztikus lelkülete*. — A templomi kultusz, jelesen a szentmiseáldozat és a legméltóságosabb Oltáriszentség rajongó szeretete töltötte el egész lényét. A szentmiseáldozat bemutatása nála sohasem vált szokássá. Olyan mélységesen hitt a misztérium realitásában, hogy gyakran szinte megrendült a konszekráció jelentőségének átélésében és formálisan beleizzadt. — Itt sokat tanulhat tőle minden pap. Az Oltáriszentség előtt imádkozni, imaórákat tartani, szentséglátogatásokat végezni, szentségi Úr Jézust engesztelni páratlan odaadással tudott. A gyakori szentáldozás elterjesztésének buzgó apostola volt már akkor, amikor még ismeretlenek voltak X. Pius pápa eucharisztikus enciklikái. — Egyébként a mindig imákat rebegő Kanter közmondásos volt. Lelkeket menteni, téríteni, mélyen vallásos életre nevelni: apostoli hévvel töltötte el. Ez nála nemcsak lelki telítettségének szükséglete volt, hanem az a szent meggyőződés, hogy kötelessége és hivatása. Leghathatósabb eszközül használta a szószerket és a gyóntatószókat. Nem volt a szó klasszikus értelmében nagy szónok. De annyi lelkesedés és meggyőződés áradt beszédeiből, hogy lenyűgözte és magával ragadta hallgatóit. Beszédeire sajátos módon készült. A témája felett elmélkedett és egész nap magában hordta, aztán elolvasott hozzá 3–4 kész beszédet és ezzel a nagy anyaghalmazzal lépett a szószékre, amiért gyakran túlhosszúra nyúltak a beszédei, melyeket közönsége örömmel bírt, de ő maga erős kárt szenvedett egészségében.

A gyóntatásnak igazán nagy mestere volt. Bámulatosan bírta a 3–4 órás gyóntatásokat. Nem arra törekedett, hogy fogyjanak a gyónók és sok abszolúciót osszon ki, hanem behatódóan foglalkozott minden gyónójával; intenzív lelki életre akart nevelni minden gyónót. Tehát tömeggyóntatásra ő alkalmatlan volt, de viszont az egész főváros mélyen vallásos rétegének ő volt a lelkivezetője. — Csoda, hogy ezt bírta.

Egy világi munkatársa írja róla: „Bőven volt alkalmam fáradhatatlan tevékenységét közelről megfigyelni és ez határtalan csodálatot és tiszteletet váltott ki bennem. És mert ezt a szent férfiút ilyennek ismertem, végtelenül fájt, hogy oly hamar ment a feledésbe. Erre legkirívóbb bizonyíték — írja ez a világi úr — a magyar Kat. Lexikon, melyből Kanter Károly kimaradt. Igaz, hogy a függelékben már szerepel, de csak 7 sorocskára méltatással. Pedig hol tartanánk hitélet dolgában, ha Kanter Károly úttörő munkát nem végez! — Az ő emlékét legalább a Zichy Nándor szobron kellett volna Molnár apáttal megörökíteni.”

10. A modern magyar papságnak ezt a díszét és ragyogó példaképét nekünk papoknak kell elsősorban megismerni és buzgóságunk ébrentartására szemünk elé állítani. Világviszonylatban — bár nem rendalapító — De Paul Szent Vince és Regiszi Szent Ferenc mellé állítható, kiket nagyon tisztelt s kiknek szellemében dolgozott; vagy még inkább a nem régen szentté avatott Eudes János mellé, de leginkább konzseniális az arsi plébános néven ismert Vianney Szent Jánossal,

kit mintaképiül választott s kinek arcképe íróasztala fölött függött.

A Gondviselés kifürkészhetetlen jósága és kegyessége a modern időkben különösen nagy papi egyéniségekkel ajándékozta meg a magyar katolikus Egyházat, kiknek küldetése éppen nem ért véget halálukkal. Akiknek életértéke irodalmi hagyatékokban és alkotásokban fekszik előttünk, ott a könyvek betöltik a Gondviseléstől intendált hivatásukat. Kanter Károly azonban nem volt vérből való irodalmár. De jámborsága, zelóizása, eucharisztikus lelkülete, alkotásokban gazdag élete, szigorú aszkézise mellett sugárzó emberi kedvessége és melegsége, karitatív tevékenysége egészen különálló, a lekipásztori papságnak sokatmondó karizmatikus jelenséggé avatják, mely oltárra kívánczozik. Őnála az életével kell foglalkozni, hogy példaadó hivatása kárba ne vesszen, hanem gyümölcsözzék a magyar katolikus élet és elsősorban a magyar kat. klérus számára. És a magyar klérus nagyon rászorul erre a pompás lekipásztori ideálra, mely igazában akkor tudna hatni a magyar papi lélekben, ha oltárra emeltetnék, amihez minden feltétel megvan.

Vagy talán csak jámbor nők és világi hívők feladata ilyen célkitűzéssel foglalkozni? Vagy esetleg mi papok nem hiszünk eléggé a szentek kultuszának abban a formájában és elgondolásában, amely Szentegyházunkat annyira jellemzi? Ezt a kételyt hála Istennek elűzte belőlem az a korombeli budapesti hittanár barátom, ki éppen a napokban jelezte nekem, hogy erősen hisz Kanter életszentségében nemcsak azért, mert ilyennek ismerte és tisztelte földi életében, hanem mivel egy fontos kegyelmet, melyre nagy szüksége volt, az ő közbenjárására kapott a jó Istentől. — Kell, hogy a papság is törődjék Kanter kultuszának fejlesztésével, hogy megismerjük Isten szándékát; különösen tiszte ez az esztergomi egyházmegyei klérusnak, mert a megboldogult ennek az egyházmegyének nevelése és büszkesége, hisz az esztergomi ősrégi szemináriumban kezdte kibontani izzó papi hivatását s mint a bazilika plébánosa adta vissza jámbor papi lelkét Teremtőjének.

Ő az ég után a papságé elsősorban!

Dr. Tiefenthaler József

Lélekerősítés.

Ha figyelmesen olvassuk a szentek életét, igen sokszor azt látjuk, hogy maguk a szentek nem mindenben, nem minden erény gyakorlásában tündököltek. Egyik a lemondásban, másik az önkéntes, mások bűneiért való engesztelésben, harmadik az Isten akaratában való tökéletes megnyugvásban tűnt ki. Ez nem jelentette azt, hogy csak ezt gyakorolták, a többit teljesen elhanyagolták, hanem azt, hogy életüket erre a vágányra állították be. A többi erény gyakorlását ehhez szabták, jobban mondva életük valamennyi mozzanatát egy kiválasztott eszmény szolgálatába terelték. Éppen úgy, mint amikor valaki nagy útra készül, bizonyos időtől kezdve minden lépését, min-

den gondolatát a nagy út szolgálatába állítja, jön-megy, ír, gondolkodik, ügyeit intézi csak azért, hogy útja sikerüljön s így elérje végső célját. Nem mindenkit kanonizálnak (Isten őrizzen, hogy csak a kanonizált szentek legyenek a mennyország örökösei), mert ehhez Isten különös kegyelme szükséges, de igenis törekednünk kell, hogy mi is a kanonizált szentek társaságát élvezzük! Az Úr Jézus barátainak nevez bennünket, illő tehát, hogy ne csalódjék bennünk!

A világi pap élete a legnehezebb! Munkálnia kell a rábízottak üdvösségét, törekednie kell az önmegszentelődésre is, azonkívül sok olyan munkát is végeznie kell, amely csak nagyon közvetve szolgálja a lelkek üdvösségét. Aztán még kenyérgond is akad, mert testével is kell valamit törődnie, hogy hivatásában segítségére lehessen. Ezt a nagy szétagoltságot be kell állítanunk egy cél szolgálatába, ha nem akarunk sokoldalú munkánk közepette szétesni. A szentek példái segítségünkre sietnek. Válasszunk ki magunknak egy eszményt s egész életünket igyekezzünk erre áthangolni. Legyen például egyikünk eszménye az örök élet. Elmélkedjünk sokat róla s egyszer csak azt vesszük észre, hogy elmélkedésünk legkedvesebb és leggyakoribb témája lesz. Sőt majd tapasztalni fogjuk, hogy napközben, amikor egy-egy szabad percünk akad, gondolatvilágunk önkénytelenül is itt, ennél a témánál állapodik meg. Aztán minden munkánkat erre az egy témára irányítjuk. Egyáltalán semmi nehézség nincs benne. Pl. adóbehajtási körmutatást készítek (nem a legnehezebb foglalkozás), bele kell kapcsolnom az örök élet gondolatkörébe. Hogyan? ... Munkám, tehát a kimutatás készítése, az egyházközség intézményeinek fenntartására irányul. Az Anyaszentegyház minden intézménye végeredményben a lelkek üdvösségét, s így az örök életet szolgálja. Tehát már az örök élet gondolatkörét elértem, pedig hol kezdtem?! Majd megérezzük az Isten boldogító akaratát, amely még nagyobb erővel vonz az örök életbe. Ennek az állandó gondolatkörnek aztán megvan a maga jutalma is. Lelkünkől sohasem fogy ki az öröm! Erre pedig mindig szükségünk van, különösen a mai világban! Tudunk örülni a megpróbáltatásnak, mert ez egyengeti számunkra az örök élet útját, tudunk örülni az örömnak, mert ez mintegy praefigurálja az örök élet örömeit. Ez a gondolat úgy összeköt bennünket a túlvilággal, hogy sokszor repülni szeretnénk feléje. Olyan más szemmel nézzük majd a csillagos eget, oly más lélekkel fogunk imádkozni, hogy minden szavunkból kicsendül majd ez a mindent átfogó, mindent egy cél felé irányító gondolat.

Egyik nagyon komoly, imádságos lelkületű paptársammal beszéltem erről a témáról. Ő a Gondviselés hatalmas gondolatát állította be életének vezéreszményévé. Bár gondja rogyásig van, mert az „omnibus omnia fieri”-t igyekszik megvalósítani. Rövid négy esztendő alatt hitelszövetkezet, Hivatásszervezet, földreform, KALOT, KALÁSZ stb., stb. hirdeti tevékenységét, de ezek mellett elsősorban pap a szó szoros értelmében, sőt görög szertartású lévén, majd egy tucat gyermekkel is megáldotta a Teremtő. S ezt a papot sohasem láttam még szomorúan, pedig küzdelmes az élete! De sohasem csügged, mert — mint mondotta, őt a Gondviselés irányítja és minden gondolata a Gondviselésre irányul.

Ezek a vezéreszmék annyira átalakítják a pap lelki világát, hogy az élet legnagyobb zökkenője sem fogja kibillenteni. A papot sokféle veszedelem környékezi! A gonoszlélek nem alszik, de állandóan arra törekszik, hogy a papot elaltassa, sötétséget borítson lelki szemének ama képességére, amely hivatva van a papi eszmények meglátására. S ha ez sikerül, a szabadesés biztosítva van! Azt hiszem, hogy a papi bukások és aposztáziák nagyrészt azért következnek be, mert nincs a papnak vezéreszméje, amelyet betlehemi csillagként követhetne, gondolatai széthullók s a hézagok közé észrevétlenül betelepszik az „adversarius” vetőmagva, amely a támadt rést lassan szélesíti, majd hasadékká feszíti szét. Az erősen beágyazott vezéreszme ezt nem engedi. A pap légköre tömjénillattal lesz telítve, amelytől a gonosz futni kényszerül. Ha pedig a pap ezt az első számú ellenséget gyakran futásra kényszeríti, nem fog a korpa közé keveredni.

Természetesen a papi élet vezéreszméinek kialakítását nagyban elősegítené a papi lélek hatásosabb gondozása, a vándorspirituális intézménye, amelyről már más alkalommal szóltam. Addig is, amíg ez megvalósul, igyekezzünk lelkünket egy-egy megfelelő gondolkör világába áthangolni s így jól megerősíteni, hogy a sötétség fejedelmének esetleges erősebb tömegtámadása ne találjon bennünket készületlenül. Vezéreszménk a legmodernebb betonerődünkké válik, amelyről az ellenség legkorszerűbb fegyverének mindent elsöpörni akaró lövedéke is hatástalanul lepattan.

Álmosdon, a mennybemenetel előünnepén.

Timaffy Endre

magyar gör. kat. adminisztrátor

Anglikán közeledések.

Mult cikkünkben röviden jeleztük, hogy az *anglikán* közeledésekkel külön kell foglalkoznunk, mert a helyzet és a körülmények teljesen mások, mint a *német* protestánsoknál.

Anglia elszakadása fokozottan történt. VIII. Henrik király 1533-ban csak két dolgot akart: 1. Uralma alá hajtani az Egyházat, a kor abszolutisztikus eszméinek és a renaissance idején újraéledő pogány-római elveknek értelmében. 2. Felbontani Aragoniai Katalinnal kötött házasságát, hogy elvehesse Boleyn Annát. Ezért Henrik még csak szakadár volt, mikor a parlamenttel elismertette magát „az angol egyház fejének”. A szerzetesrendeket feloszlatta, vagyonukat elkobozta és szétosztotta hívei között. Így az angol nemesség egy részét anyagilag is lekötötte a szakadárság mellett. A nép nem akart változást hitében. VI. Eduárd, Henrik fia, kiskorú volt. A szakadást valamivel igazolni kellett, és ezért az államférfiak, akik továbbra is szakadásban akartak maradni, most már protestáns teológusokhoz fordultak és azok tanácsai szerint alakították át az egyházat. A dogmatikai elhajlás a liturgiában is meglátszott, de még mindig megtartottak sok katolikus szertartást, hogy a nép ne vegye észre a változást. A Mária királynő alatt bekövetkezett katolikus restauráció (1555—1558) nagyon rövid volt. Féltestvére, Erzsébet már csak azért is kénytelen volt a protestáns párthoz állni, mert VIII. Henrik és Boleyn Anna frigyéből származott és ha magát katolikusnak vallja, egyúttal törvénytelennek kellett volna vallania. Az egyházi törvények, valamint Anglia régi törvényei értelmében az is volt.

Erzsébet alatt az anglikán egyház már határozottan protestánsná lett. Csakhogy ezt a változást igen ravaszul hajtották végre. A katolikus püspököket börtönbe vetették vagy elűzték, helyükbe protestáns értelműeket ültettek. Az istentiszteletet úgy szabályozták, hogy nem vallották be a lényeges módosításokat, hanem csak úgy szövegezték meg a törvényt, hogy „az istentisztelet legyen egységes” (Act of Uniformity). A hitvallást 39 cikkelyben fogalmazták meg, szándékosan ingadozó és többféleképpen magyarázható szöveggel, hogy a katolikus párt és a protestáns párt is belemagyarázhassa a maga felfogását pl. az Oltáriszentségről szóló tanításba. Azonban mégis túlteng a protestáns elem, úgy a tanításban, mint az istentiszteletben, amelyből az áldozat fogalmát teljesen kirekesztették.

A püspökök és teológusok gyűlésén az ú. n. „Convocatio”-ban összeállított hitvallást és istentiszteleti rendet azután állami törvénnyé is tették: a parlament két háza elfogadta és a királynő szentesítette. Az elgondolás tehát közjogilag teljesen következetes: a törvényt

az országgyűlés két háza és az uralkodó együttesen alkotják meg, mint az egész angol nemzet akaratának kifejezői. A valóság azonban kezdettől fogva nem felelt meg ennek a jogi elméletnek. Sokan, különösen az egyszerű nép köréből, továbbra is katolikusok maradtak. Ezek nem ismerték el a királynő és parlament jogát a vallási kérdésekben. Ezeket üldözték, de ravaszul, mint „felségségsértőket” és „lázadókat” büntették, mert nem akarják elismerni a királynő „egyházi felségjogát” (supremacy). Voltak aztán mások, akik meg jóhiszeműleg elfogadták a protestáns elveket és jelszavakat. „Ha már a Szentírás a hit egyedüli forrása és mindenki maga magyarázza, akkor miért éppen így, és miért nem másképp?” — „Ha a pápa nem az egyház feje, a világi uralkodó még sokkal kevésbé.” Ezek azt vetették az államegyház szemére, hogy szervezetében és kultuszában még nagyon sok „pápista” elemet tartott meg. Tüntetőleg távol maradtak a hivatalos istentisztelettől. Őket is üldözték, bírságotlák, bebörtönözték, füleiket levágták, mert „nem alkalmazkodtak” (innen a nevük: „nonkonformisták”) a hivatalos istentisztelethez, amelyet az akkor megszerkesztett „Book of Common Prayer” tartalmaz. Ennek címét különben rendesen hibásan fordítják le magyarra és a többi szárazföldi nyelvre. („Book of Common Prayer” nem annyi, mint Közönséges imakönyv (Liber communis precum), hanem „A közös imák könyve”, (Liber precum communium) = „az együtt végzendő imák könyve”, tehát a nyilvános istentiszteletet szabályozó könyv.

Az Erzsébet királynő után következő Stuart-uralkodóház folytatta az igazán lelkes anglikán politikát; már csak azért is, mert a kálvinista elveket követő prédikátorok és hallgatóik mindinkább a köztársaság felé hajoltak. Ezzel az irányzattal szemben a püspöki egyházkormányzat és a vele szimpatizáló körök nyújtottak politikai támogatást. I. Jakab királytól ered a mondás: „Ha nincs püspök, nincs király.” Alatta indult meg a nagyobb mérvű kivándorlás az észak-amerikai gyarmatokba (a mai Egyesült Államokba). Többnyire csak olyanok mentek oda, akik nem akartak „konformálódni” az anglikán államegyházhoz. Ezek a „non-konformista” angolok, adták meg az amerikai „yankee” típus lelki és kulturális jellegét. Mindmáig is kevés hívő tartozik a magát odaát „episzkopális”-nak nevező anglikán egyházhoz.

I. Jakab fiát, I. Károlyt ledöntötte trónjáról és le is fejezte a kálvinista árhullám, amely elborította Angliát. Tizenegy évig köztársaság volt Cromwell diktatúrája alatt (1649—1650). Ő magát „Lord Protector”-nak címezte és esküdt ellensége volt az anglikán egyháznak. A kálvini elveket a végsőkig keresztülhajtó ú. n. „independens” szekta híve volt.

1660-ban visszahívták a Stuartokat II. Károly személyében. Erős anglikán reakció következett be. A parlament alsóházának tagjai szinte kizárólag a vidéki köznemesség, a „gentry” soraiból kerültek ki. Ezek voltak a királyi ház legerősebb támaszai, az ú. n. „gavallérpárt” (Cavalier party). Jelszavuk volt „az Egyház és a király”. Befolyásukat féltették a vagyonosodó és mindinkább előretörő városi polgárságtól, amely nagyrésztében köztársasági érzelmű és „kálvini

protestáns" volt. Ismét kötelezővé tették a „Book of Common Prayer”-t, amelyet újra átjavítottak és kissé közelebb vittek a katolikus liturgiához. Ezen tört ki a nyílt konfliktus. Eddig ugyanis megvolt a külső egység. A katolikusokat büntették, mint „makacsokat”. De az anglikán egyház elégedetlen elemei nem tömörültek. Csak „irányok” voltak és „árnyalatok”. A kóborló prédikátorok egymással semilyen kapcsolatban sem voltak. Hallgatóságuk is csak esetről-esetre összeverődött emberekből állott. A külszín azt mutatta, hogy az angol nemzet nemkatolikus része vallásilag egységes. A parlament azonban tőresre vitte a dolgot. Törvényt hoztak, hogy a javított liturgikus könyvet minden lelkész köteles alkalmazni. Aki 1661 augusztus 24-ig, Szent Bertalan napjáig, nem honosítja meg saját templomában, azt megfosztják javadalmától. A határnap felvirradt. A hatóságok mindenütt megtartották a vizsgálatot. Kiderült, hogy négyszáznál több lelkész nem hajtotta végre a törvényt. Ezeket karhatalommal kiűzték paplakaikból, mint „nonkonformistákat”. Ezzel nyilvánvaló és végleges lett a nemzet lelki szétszakadása. A szekták eddig elszórt csoportok voltak, amelyek egymással nem függtek össze. Nem is tudtak egymásról. Most aztán vezérkart kaptak. A kiűzöttek között voltak tekintélyes, képzett emberek, jó szónokok, ügyes szervezők. Mindezek most már nem az államegyház keretein belül, hanem annak ellenére igyekeztek elveiket hirdetni, azoknak érvényt szerezni. A lakosság zöme sokhelyütt velük tartott. Az anglikánizmus tovább is élvezte az állam védelmét, az ellenzék meg személyi nimbuszal és a szellem fegyvereivel küzdött. II. Károly és a körülötte tömörülő felső tízezer léha, erkölcstelen élete is ártott az államegyháznak. Papjai vidéken jólábon voltak a birtokos nemességgel. Résztvettek annak mulatságain, lovasvadászatain. Este aztán nagy ebéd következett, utána tánc, amelyben a „rector” (= anglikán pap) is résztvett. Persze hogy az ilyen „lelkészi kar” nem sokat törődött a hívekkel. Ezek annál inkább hallgattak a kiüldözött és lenézett „nonkonformista” prédikátorokra, akik komolyan vették vallásukat és szenvedtek is érte. Egyes vidékeken a lakosság szinte teljesen elpártolt az államegyháztól. Így különösen a keleti megyékben: Norfolk, Suffolk, Lincoln, Cambridge, Essex, Huntingdon, Rutland, amelyeket az „East Anglia” gyűjtőnéven szoktak összefoglalni. II. Károly halála előtt († 1685) katolikussá lett. Öccse és utóda, II. Jakab, már megelőzte néhány évvel a megtérésben. Mikor trónralépett, országát ismét katolikussá akarta tenni, de nem számolt az angol nemzet önérzetével, amely büszke volt jogaira. Ezenkívül annyira hozzákötötte magát unokatestvére, XIV. Lajos francia király politikájához, hogy a hazájuk függetlenségére féltékeny angolokat elriasztotta. Még azokat is, akik különben családjának hívei voltak. 1688-ban elűzték; leányát Máriát és ennek férjét, a kálvinista Orániai Vilmost ültették trónra. Ez nem volt ugyan valami fanatikus protestáns, de az anglikán államegyházat ő és miniszterei most már határozottan a protestáns irány felé terelték. A Jakabhoz hű anglikán főpapok meg is tagadták a hűségesküt az új uralkodó párnak és lemondtak állásukról; köztük maga Sancroft canterbury érsek is. (Non-jurors.) A királyi házaspár után II. Jakab másik leánya, Anna lépett

a trónra (1702—1714). Ő már szeretne volna visszahívni féltestvérét (aki Jakab második házasságából származott), mert bántotta a lelkiismeret, hogy 1688-ban szembefordult atyjával. Vallásilag is inkább a katolikus irányba hajlott, de nem hagyták. Már türelős volt a protestáns irány. A távoli rokon hannoveri Welf-dinasztia került a trónra 1714-ben. Ez a család otthon, Németországban lutheránus volt. Természetes, hogy Angliában anglikánnak mutatkozott. Első két angol uralkodója, I. György (1714—1727) és II. György (1727—1760), nem is tudott angolul. Az anglikán államegyház így mindinkább balra tolódott. Már nem üldözte a belőle kiszakadt „nonkonformistákat”, mert közben az erkölcsök is szelídültek. Beérte kiváltságos közjogi helyzetével és nagy vagyonával. A tized, mint dologi teher, úgyszólván terhelt minden ingatlant. Ez persze az államegyház lelkészének járt. Mindenki megfizette: a katolikus éppúgy, mint a „nonkonformista”. Ezenkívül pedig az anglikánizmusban tovább burjánzott egy csomó középkori visszaélés, amelyet a tridenti zsinat szüntetett meg, már az angol államegyház elszakadása után.

Egyik ilyen visszaélés a javadalomhalmozás. Egy-egy vagyonos földbirtokosnak 8—10—15 kegyurasága is volt nagy földbirtokai után. Valamelyik fiát rendesen papnak adta és összes kegyúri javadalmaiba beültette. Gyakran volt köztük „zsíros” javadalom is. Az így jól „el látott” fiú mindenik helyen soványan díjazott helyettest (vicar) tartott; maga pedig nagyúriasan élt „összesített” és gyakran igazán tekintélyes jövedelmeiből. Híveit sokszor évekig nem is látta. De megvolt a párhuzamos visszaélés is: azon elv alapján, hogy minden dologi jogot lehet értékesíteni, az is divatba jött, hogy a megszorult földbirtokos eladta a birtokával járó „kegyúri bemutatási jogot” (advowson). Ezt a jogot megvette vagy olyan valaki, aki pap fiát akarta elhelyezni, vagy egy anglikán pap gazdag felesége. Az eladási hirdetésben mindenkor benne volt: 1. hogy a javadalom mennyit hoz? és 2. hány éves a mostani javadalmas? (Azaz, lehet-e remélni, hogy a javadalom hamarosan megüresedik?) A „bemutatási jog” vevője aztán a maga emberét, fiát vagy férjét mutatta be a püspöknek.

Érthető, hogy ezek a nyugodtan „viruló” jogszokások nem emeltek az anglikán államegyház tekintélyét. Istentisztelete is nagyon ellaposodott a 18. században. A „Prayer book” imáit és a zsoltárokat nem énekelték (az „pápista ízű” dolog lett volna), hanem csak recitálták. A prédikáció igen száraz és unalmas volt. Minden jobb családnak külön, fenntartott padja volt. A padok közt magas elzáró deszkafalak. A pap nem is láthatott be a padokba. Egykorú feljegyzések szerint a nők gyakran elaludtak a hosszú, száraz prédikáció alatt; a férfiak pedig, hogy elűzzék az unalmat — kártyáztak.

A katolikusok ebben a korban már nem voltak veszedelmesek az anglikánizmusra. A 250 éves üldözés alatt igen megfogytak. Papjaikat Rómában, Francia- és Spanyolországban kellett neveltetniük. Azok csak titokban dolgozhattak, bár a 18. században már nem ölték meg, sőt nem is vetették börtönbe. De kevesen voltak. A pásztor nélküli nyáj mindjobban elolvadt. Végül már csak néhány régi előkelő család és ezek szűkebb cselégsége volt katolikus.

A protestáns vallásosság egészen a szektákba szorult. Ezeket sem üldözték már, de a hatalom nem is pártolta őket. Közönyösen szemet húnyt. Templomot nem építhettek, mert ezeket az államegyháznak kellett átadni. Azonban a gyülekezési szabadság védelme alatt építhettek „gyűléstermeket” (Meeting-house); ezekben tartották istentiszteleteiket. Lelkészeiket maguk tartották fenn és minden vallási szükségletükről maguknak kellett gondoskodniok. Ezért mindig volt bennük áldozatos szellem és tevékeny egyházas érzés. A 18. században voltak néha belső, nagyobb buzgóságra törekvő megmozdulások az anglikánizmusban is. De ezek rendszeren úgy végződtek, hogy a mozgalom hívei kisodródtak az anglikán államegyházból, amelynek megmerevedett keretei között nem volt számukra hely. Így a Wesley-alapította methodista mozgalom. Elindítója haláláig tényleges lelkésze maradt az anglikán államegyháznak († 1788). De halála után a methodisták elhagyták az államegyházat és önálló szektaként szervezkedtek. Az államegyház vallási élete pedig úgy lehanyatlott, hogy egykorú feljegyzések szerint 1800 húsvét vasárnapján a londoni Szent Pál székesegyházban ketten járultak az áldozáshoz.

A 270 év óta tartó elszakadás után, számot vetve a sok ide-oda ingadozással, hitvallás-szerkesztéssel, módosítással, királyi és parlamenti beavatkozással, így jellemzhetjük az anglikán államegyházat a 19. század elején: csontváza katolikus, szíve protestáns, agyvelejében a kétféle eszmekör küzd egymással, de úgy, hogy a protestáns mindig nagy túlsúlyban marad. Külső megnyilvánulásában, személyi kérdésekben pedig teljesen a mindenkori hatalomtól függ. Mert a nagy javadalmakat: püspökségeket, kanonokságokat, egyetemi tanári állásokat a korona tölti be; a kisebb javadalmakat pedig a kegyurak.

A 19. század harmincas éveiben azután elkezdődött egy mozgalom, amelynek elindulásában igazán Isten ujját kell látnunk: az „oxford-mozgalom”. Néhány fiatal anglikán lelkésznek fájni kezdett, hogy egyházuk lelkileg olyan siralmas helyzetben van. A kereskedelem és ipar fellendülése mind nagyobb befolyáshoz juttatta a „non-konformisták”-at, akik közt sok vagyonos iparos és kereskedő volt. Ők voltak a tevékenyek karitás, a szociális munka terén. Náluk volt élet, mozgás. Az államegyház ellenben teljesen kiszolgáltatva a miniszterek kényeinek, akik gyakran indifferens, sőt néha vallástalan emberek voltak. A hatalmat váltakozva birtokló „Tory” és „whig” politikusok saját embereiket ültették be a javadalmakba. A püspökök a felsőházban hűségesen mindig azzal a párttal szavaztak, amelynek püspöki széküket köszönték. A templomok meg csak úgy kongtak.

A mozgalom 1833-ban indult el a fiatal Keble Jánosnak az oxfordi egyetem előtt tartott prédikációjával. „A nemzeti aposztázia” volt a beszéd tárgya. Elpanaszolta a siralmas állapotokat. Az államegyház lelki elszáradását. Orvossággul kiadta a jelszót: vissza az apostoli idők hitéhez, buzgalmához, felebaráti szeretetéhez, liturgiájához. A mozgalom elindító kis röpiratokat adtak ki „Tracts for the times” címen. Innen kapták aztán nevüket is, „traktáriánusok”. Csakhamar többen csatlakoztak hozzájuk, de volt ellenzékük is.

Nem szükséges elmondanunk a további fejleményeket. A két nagy megtérési hullám (1845 és 1850) egész sereg kiváló tehetségű és nagy tudású anglikánt hozott vissza az Anyaszentegyházba. A törzökös katolikusok a hosszú elnyomatás alatt (amely csak 1829-ben szűnt meg törvényesen; a gyakorlatban már néhány évtizeddel előbb) gyanakvók és félénkek lettek. Kezdetben hűvösen fogadták a jövevényeket. Eltartott 20—30 évig is, amíg a „régí” és „új” katolikus elemek összeforrtak. Róma nem volt olyan bizalmatlan. A konvertita Manning lett 1865-ben westminsteri érsek, és mint ilyen, az angliai katolikus Egyház főpásztora.

Azonban mindig megmaradt az anglikánizmusban egy töredék, amely kovász módjára tovább erjesztette a tömeget és hirdette a katolikus elveket. A vezér évtizedekig Pusey volt, a szentírástudomány tanára az oxfordi egyetemen, mellette Liddon kanonok, kiváló szónok. Az anglikán püspöki kar sokáig rossz szemmel nézte a mozgalmat, sőt üldözte és becsukatta annak embereit. Minél több katolikus tanítást hirdettek, — mintegy kiásva azokat az őskeresztény kor egyházatyáinak irataiból — annál inkább kiütközött az irányuk a liturgiában. Egyre több szertartást vettek át a katolikusoktól. Ezért lett a nevük „ritualisták”. A 70-es években Tait, canterbury érsek, külön törvényt szavaztatott meg, hogy hatásosabban lehessen üldözni a „ritualista” lelkészeket. Egy-kettő még börtönbe is került, akárcsak a 17. században. De ez sem tudta elállítani a mozgalmat. A katolizáló hajlamú lelkészek egyúttal a buzgóbb lekipászorok is voltak. Templomaik megteltek, a hívek élete is megjavult. A másik irányhoz tartozók templomai továbbra is üresek maradtak.

A nagyközönség egyrésze az angol individualizmus elveit vallotta. „Nem kell bántani őket. Ha nekik úgy tetszik és híveik is szívesen látják ezeket a szertartásokat, hadd legyen meg az örömük.” A közönyösek pedig hasonlóképp gondolkodtak. Így aztán a 90-es évektől kezdve már nem volt se üldözés, se büntetés. Néhány protestáns izgató próbált botrányt okozni az olyan anglikán templomokban, ahol a „ritualizmus”-t gyakorolták. Ezeket azonban maguk a hívek tessékelték ki. Az államegyház jobbszárnya mind bátrabb lett és a századforduló óta már eléggé nyíltan „anglo-katolikus” pártnak nevezte és nevezi magát.

Ne feledjük azonban, hogy a katolikus Anyaszentegyház is megerősödött a lepergett 130 év alatt. Az 1829-i „emancipáció” után kezdett nyilvános templomokat építeni, majd iskolákat is. A burgonyavész folytán Írországból éhínség dühöngött a negyvenes évek végén. Többszázezer ír átjött Angliába munkát és kenyeret keresni. Az ipari városokban népes ír telepek keletkeztek. A megtérők közt pedig volt sok művelt és magas társadalmi állású ember. Tudásukat, tollukat a megismert igaz vallás szolgálatába állították. A katolikus vallás közéleti súlya is emelkedett. A püspöki hierarchiát IX. Pius 1850-ben helyreállította Angliában és Walesben, XIII. Leó 1878-ban Skóciában. A megtérések állandóan folytak és folynak napjainkig. Mind több katolikus templom és iskola foglal helyet az ország térképén.

Ilyen körülmények között merült fel az eszme már az 1850-es

években, hogy az anglikán egyház egyesüljön „testületileg” a katolikus Anyaszentegyházzal („Corporate reunion”). Az eszme akkor csak elméleti fejtegetésekig jutott el. A 90-es években már voltak „megbeszélések” Lord Halifax és Portal abbé, francia lazarista között. A világháború után ültek össze Malinesben (flamandul: Mecheln) azok a katolikus és anglikán teológusok, akiknek tárgyalásait Dér Iván ismerteti füzetében (Malinesi megbeszélések. Budapest, 1941. 63 old.). Ezek a megbeszélések igen barátságos és megértő hangnemben folytak, mégpedig négy különböző alkalommal: 1921 december 6—8; 1923 március 14—15; 1923 november 7—8; 1925 május 19—20. A tárgyalásokon rendszeren 3—3 katolikus és anglikán résztvevő jelent meg. Némely kérdésben teljesen meg tudtak egyezni, másokban nem. Így nem érték el a teljes eredményt. Azóta meghalt Mercier bíboros, aki az egyik résztvevő volt katolikus részről és meghalt Lord Halifax is, aki tulajdonképpen az eszme megpendítője volt már a múlt század kilenvenes éveiben és éltető lelke a 20-as évek tanácskozásainak is.

Szerzőnkön kívül P. König Kelemen is említi a malinesi megbeszéléseket. Mind a ketten sajnálják, hogy nem sikerült teljes meg egyezésre jutni, valamint fájlalják azt is, hogy az Apostoli Szentszék a megbeszéléseket csak magánjellegűeknek tekintette, néhány bátorító szón kívül nem karolta fel, magát nem képviseltette és Mercier bíborosnak sem adott formális megbízást.

Ha kissé jobban szemügyre vesszük a helyzetet, könnyen rájövünk, hogy Róma nem is cselekedhetett másképp. Tudnunk kell ugyanis, hogy a katolikus Anyaszentegyház ma Angliában ismét imponáló és életerős szervezet. Van 4 érseksége, 14 püspöksége. Akkor (az 1920-as években) már 5000 papja is volt, körülbelül 2.000.000 hívővel. Aki tehát tájékozódni akar, hogy mit tanít a katolikus Anyaszentegyház, forduljon ezekhez. Mindenesetre ez az angol püspöki kar és papság illetékes, hogy Krisztus tanítását hirdesse az angoloknak. Nem érdemes tehát átkelni a csatornán és Belgiumba jönni tudakozódni. A közeledés lehetett megtisztelő Mercier bíborosra, kinek jól megérdemelt nagy tekintélye volt hazáján kívül is. De mégiscsak más vetésébe vágta a sarlóját, mikor az angolokkal szóba állt. Róma viszont vigyáz arra, hogy Krisztus nyájának pásztorai foglalkozzanak kiki saját nyájával és ne kövessenek el határsértést.

Van az angoloknak egy nemzeti sajátságuk, amelyet a más nyelvre nehezen fordítható „cant” szóval jelölnek. Ez annyit jelent, hogy szeretik agyonhallgatni, mintegy észre sem venni azt, ami rájuk szégyenletes vagy megalázó; de ők aztán megütköznek azon, ami másokban kevésbé tetsző. Az anglikán egyház emberei szeretnek úgy beszélni, mintha egyházuk mindenben egységes és összetartó volna és az egész angol nemzetet magában foglalná. Az angol katolikusok persze jól tudják a helyzetet és mindjárt felvetették volna a kérdést: „Kinek a nevében jöttök tárgyalni?” Hiszen vannak az anglikánizmusban lelkészek, akiknek prédikációja és liturgikus gyakorlata már 95 %-ban katolikusnak mondható. De vannak csak 80 vagy 70 %-osak, sőt olyanok, akik mégcsak 10—15 %-ban azok. Van aztán sok olyan, aki meg egészen katolikusellenes gondolkozású és

még a Prayer Book liturgiáját sem végzi el, mert túlságosan „pápis-tának” tartja. Az egyik anglikán templom beljese olyan képet mutat, mintha katolikus templom volna. De pár száz lépésre van másik anglikán templom, amelyben csak a négy meszelt fal és a padok láthatók. Dr. Frère püspök ismeretes, mint nagyon a katolikus irányba húzó ember. (Ilyen volt az akkori londoni püspök is: dr. Winnington Ingram.) De ott volt a durhami püspök, dr. Hensley Henson, aki meg nem hiszi a Szentháromságot, míg dr. Brown püspök prédikációiban az embert a majomtól származtatta. Ezek aligha álltak a malinesi tárgyalók mögött.

Ha az anglikán egyház valami *teológiai* megmozdulást akar csinálni, ahhoz összes püspökei gyűlésén hozott határozat kellene. A püspökök pedig gondosan kerülnek minden határozott színvallást. Mert akkor napfényre jönnének a mélységes szakadékok, amelyek elválasztják egymástól az anglikánokat, akik csak *külső egységben* vannak egymással.

Tegyük fel azonban, hogy a teológusok, sőt maguk a püspökök valamelyes megegyezésre jutnának és ezt ki is akarnák nyomtatni, mondjuk mint tankönyvet az iskolák számára. A nyomdász mindjárt azt kérdezné: „Hol van a törvénycikk, amely ezt a hitvallást becikelyezi? Ugyanis az anglikánizmus mostani hitvallása, istentiszteleti rendje stb. angol állami törvény. Módosításához újabb törvény kell, amelyet a parlament két háza elfogad és a király szentesít. Amíg ez nincs meg, az új hitvallást csak úgy nyomtathatom ki, mint az illető urak magánvéleményét, de nem mint az angol *államegyház hivatalos* tanítását.”

Lehet-e remény arra, hogy az angol parlament megszavazzon ilyen vallási törvényt? Főleg olyat, amely közeledés Róma felé? Aligha. A lordok házának 764 tagja van. Óriási túlsúlyban van az anglikán elem, mert az államegyház a felső tízezer egyháza és a dinasztiaé is. Van vagy 40 katolikus lord is. Ezek ilyenkor tapintatosan félreállnak. De az anglikánok közt rengeteg árnyalat van és sok anglikán lord még egészen a régi, katolikusfaló hangulatban van. A szektáknak kevés a hívük az előkelő testületben.

Az alsóházban más a helyzet. 615 tagja vallásilag nagyon vegyes. A többségben lévő konzervatív párt az anglikán választókra támaszkodik, de ebből nem következik, hogy minden képviselője anglikán. A liberális párt és a munkáspárt inkább a szektárius választók bizalmát élvezi. A katolikus képviselők (számszerint 21-en) részint a konzervatív, részint a munkáspárt tagjai. Mivel a városokban a szekták vannak túlsúlyban (presbiteriánus, methodista, baptista, kongregationalista, ádventista, quaker, plymouth testvér, unitárius stb., stb.), bátran mondhatjuk, hogy a képviselőház egyharmada ezekből tevődik össze. Mikor anglikán ügyekről van szó, a katolikusok így okoskodnak: „Nem az én vallásom, sőt elvben sem fogadom el, hogy vallási kérdéseket szótöbbséggel el lehessen dönteni.” Tehát tartózkodnak a szavazástól. A protestáns szektáriusokban nincs ennyi tapintat. Ők így okoskodnak: „Nem vagyok ugyan tagja az államegyháznak, mert azt találom, hogy nem eléggé protestáns. De mint

angol törvényhozónak, jogom van beleszólni az államegyház ügyeibe, amelyeket állami törvények szabályoznak. Most itt kísérleteznek, hogy az államegyházat ismét „pápistává” tegyék. Világos, hogy kötelességem az ellen szavazni. És ellene is fogok szavazni.” Így is történt a 20-as években, mikor az alsóház nagy többséggel elvetette az ú. n. „Prayer book” javaslatot. Az anglikán püspökök ugyanis nagy igyekezettel kidolgoztak egy szertartási könyvet, amely az „anglo-katolikus” párt igényét lett volna kielégítendő. Átvettek egyes szertartásokat a nyugati Egyháztól. Vagyis inkább felújítottak néhány szertartást, amelyet a 16. század előtt Angliában is végeztek. Ezenkívül pedig átvettek egyet-mást a görögből, szírből stb. Ezt a katolikus Egyház felé való „közeledést” azonban ellensúlyozta az, hogy a hittani részben meg elhomályosítottak vagy elalkudtak egyes tanoikat, amelyek az eddigi „Book of Common Prayer”-ben még megmaradtak egészen helyes értelmükben. Azaz hogy az új fogalmazvány liturgikus téren jobb volt az eddiginél (vagyis inkább bővebb), dogmatikus téren viszont rosszabb. Az új művet csupán „fakultatív” használatra akarták behozni. A lelkész tetszésétől függjön, hogy templomában melyik „Prayer Book”-ot alkalmazza: a régie vagy az újat? Már ez maga kissé furcsa módja az „egység”-nek. Törvénybe iktatják a változatosságot és erre aztán azt mondják, hogy „egység”. A taktika azonban teljesen megfelel a hagyományos anglikán eljárásnak: kompromisszumokat kötni, hogy az államegyház minél több embert fűzzön egybe külső egységben. Különben pedig mindenki hihet, amit akar. Az alsóház többsége csak a liturgikus részt nézte. Hiszen nem is lehetett elvárni, hogy a képviselők nagyon sokat értenek a dogmatikához. Látván, hogy a könyvben vannak katolikus szertartások, megijedtek és elvetették a javasolt szertartási könyvet. Az összes katolikusok tartózkodtak a szavazástól. A sok nemanglikán protestáns azonban szavazott. Természetesen mind a „pápista ízű” Prayer Book ellen. Sok anglikán velük.

Ez a teherpróba két ténytet mutatott meg világosan. Egyik az, hogy az anglikán püspököket saját híveik sem követik úgy, mint mi katolikusok követjük püspökeinket. A főpásztorok azt hitték, hogy az általuk kigondolt és csak fakultatív használatra tervezett szerkönyvet legalább saját híveik elfogadják. Nem így történt. Volt nagy belső ellenzék is. A másik tény, hogy az államegyház nem független. Akármilyen irányban akar megmozdulni, számolnia kell a törvényhozás tagjaival; még azokkal is, akik nem hívei az államegyháznak.

Lássuk most már, hogy ha az államegyház ilyen gyenge mint szervezet és mint politikai tényező, van-e nagyobb talaja a nemzetben? Angliában nincs „vallási népszámlálás”. Azaz hogy az állam nem kérdezi hivatalosan, milyen vallásúak az egyes honpolgárok. Nálunk pontosan meg lehet tudni mindenegyes lakos vallását és az állam mindenkor kérte is a hivatalos adatokat. Ott ez nincs így. Az állam hivatalosan csak az anglikán egyházat ismeri. Ez koronázza a királyt. Csak az ő főpapjai ülnek a felsőházban. Azonban ma senkit sem kényszerít a hatóság, hogy az államegyház híve legyen. Így az egyes vallások kénytelenek maguk megszámolni híveiket, ahogy

éppen tudják. A szekták rendszeresen a templomi ülőhelyeket számolják össze. Az anglikánoknál ez nem szükséges, mert padok vannak a templomaikban. Általában az a protestáns elv dívik, hogy a „communiciáns”-ok, az úrvacsorázók számát veszik alapul. Az anglikánizmus körülbelül 2.000.000 ilyen úrvacsorázót mutat ki évente. De most mekkora számmal kell ezt megszorozni, hogy a hívek összes számát kapjuk? Az anglikánizmus iránt rosszindulatú körök azt állítják, hogy csak hárommal. Lenne tehát az eredmény 6.000.000. A legszélsőbb optimisták szerint nyolccal. Eredmény akkor 16.000.000. Még mindig kevesebb, mint Anglia és Wales lakosságának a fele, mert az 35.000.000. Vegyük a középátlagosnál magasabb hetes szorzószámot. Lesz tehát 14.000.000, körülbelül kétötöde az összesnek. Így az anglikán tárgyaló felek nem állíthatják, hogy az ő egyházuk a nemzet zöme lenne. Ezért nem akartak saját katolikus honfitársaikkal tárgyalni, hanem elmentek Belgiumba, ahol ezeket a részleteket talán nem tudják.

Az angol katolikusok, ismerve a helyzetet, nyugodt mosollyal szemlélték a malinesi „megbeszéléseket”. Ők lassan, de következetesen végzik az apostoli munkát, szép eredménnyel. A huszas években átlag 8—9000 volt az évi megtérések száma Angliában és Walesben. Minden egyházmegye évente kimutatja konvertitáit. Látjuk ebből, hogy ezek megoszlanak az ország egész területén. Itt egy matróz tér meg, ott egy kereskedősegéd, emitt egy előkelő özvegyasszony, amott egy szegény gépipró. Az egyik megtért vadőr egy királyi uradalomban, a másik ezredes, a harmadik protestáns lelkész és így tovább. A megtérők szépen beolvadnak a meglévő katolikus Egyházba, amelynek nyája így gyarapszik. Nem is jönnek mind az anglikánizmusból, hanem sokan a kisebb szektákból. Dr. Williams, birminghami katolikus érsek mondotta pár év előtt, hogy egyházmegyéjében kb. 900—1000 konvertita van évenként, és hogy ezeknek egy jó harmada a kis szektákból jön. A katolikus papság létszáma évről-évre nő 120—140-nel. Míg az anglikánizmus és a többi szekta panaszkodik, hogy egyre kevesebben lépnek lelkészi pályára. Minden évben keletkeznek új katolikus templomok, új iskolák, intézmények. A női kolostorok száma már meghaladja az ezret. Mindez a növekedés a rendszeres, buzgó apostoli munka eredménye, amelyet a Szentlélek kegyelme kísér. A malinesi tárgyalások megindulásakor a mozgalom nem gyorsult meg. Mikor elakadtak, semmit sem lassúdott. Sőt most már évi 9—10.000 a megtérők száma. Annak a jele, hogy az „anglikán unió” csak jámbor utópia, de nem valósítható meg. Az anglikánizmus olyan elveken épül, amelyek nem azonosak Krisztus Egyházának alapelveivel.

A víz és a jég ugyanabból az anyagból vannak, de más halmazállapotban. Nem egyesülhetnek. Vagy a víznek kell megfagynia vagy a jégnek megolvadnia. Az anglikánizmus sem egyesülhet a katolikus Anyaszentegyházzal. Hívei csak egyenként térhetnek vissza.

Kassa.

Dr. Vécsey József Aurél

Iskolában Jézus Szívénél.

Nekünk papoknak minden kívánságunknak abban kellene kulminálnia, hogy áldozat legyünk a népért — Krisztussal. Ezért kell járnunk a legszentebb Szív iskoláját, nemcsak per octavam SSi Cordis, hanem egy életen át. Életiskola, vakáció itt nem volt és nem is lesz soha.

Jézus a Mester. Tanuljatok tőlem. Szívére utal. Érzelmeinek, vágyainak legszentebb székhelyére. Amit a legfőbb Tanító jónak látott megcselekedni, mi bátran tehetjük, hisz megint csak parancsának teszünk eleget: Kövess engem! A Jézus-követés így összhangban lesz az étellel, amely mindig súlyosan büntet akkor, ha a Szív szavát megtagadjuk. Mindenkinél mindene lenni csak a legszentebb Szív példájára tudunk — a saját szívünkkel. Annál tökéletesebben követjük Jézust, minél jobban megtanuljuk és magunkévá tesszük a szív tudományát. Lehet-e Krisztus papjának szebb életcélja?

A Jézus Szíve-iskola első tantárgya:

1. a szeretet.

Erről kellene, hogy megismerjenek bennünket az emberek. Azt hiszem, hogy ha megolvassná valaki, hogy melyik szót mondjuk ki legtöbbször a szószéken és egyáltalában minden vonatkozásában papi életünknek, ez a szó a *szeretet* lenne. Elsősorban nekünk papoknak szólna a jézusi figyelmeztetés: szeressétek egymást. Csak akkor tudjuk a híveinket, a ránbízottakat is szeretni, ha egymást is szeretjük.

Érden voltam, több mint félszáz róm. kat. pap társaságában. Volt köztünk gör. kat. pap is. Egyik napon gör. kat. szentmisén vettünk részt s a miséző arra kért bennünket, hogy szeressük mi rómaiak a görögöket. Helyesen válaszolt beszédére egy közülünk: Hogyan szeressük mi a görögöket, mikor egymást sem tudjuk szeretni.

Igaz? Legalábbis jó sok jel erre mutat. Hogy nem tudunk összefogni, közös nagy ügyeinkért lelkesedni — a szeretet hiányát engedni sejtetni. Mennyi sok szép gondolat, nemes törtetés, vágy és lendület vált semmivé az Egyházban csak azért, mert nem tudták szeretni egymást azok, akiknek pedig külön isteni parancsuk van erre. A szeretet a papi társadalom kötőanyaga.

A szeretet a papi lélek hajtóereje.

Mi papok ébredünk rá legelőször arra a biztos tényre, hogy az életben nem lényeges a vagyon, a jólét, a rang, nem fontos a cím és az észrevevés, csak egy: a *szeretet*. Hogy szeressünk valakit és minket is szeressen legalább valaki.

Ha igaz, hogy az emberi élet szakadatlan küzdelem a szeretetért, mily irtózatossá kijelentés egy pap ajkáról: 30 évig voltam egy faluban és úgy éreztem, nem szeretett senki.

Jézus Szíve iskolájában ezt így is mondhatjuk: Nem volt senki, akinek a Te Szívedre lett volna szüksége. Hogyan adhatott, osztthatott ez a pap szeretetet, amit nem kapott soha. Szeretetért szeretetet. Egész krisztológiánk tengelygondolata: Mennyire szeretett, lehet-e tőle sajnálni a szeretetet? Lehet-e a jót rosszal viszonzni, lehet-e a szívet tövissel szurkálni?

Mi papok mint pásztorok, ne restelljük *koldulni* a szeretetet a nyájtól. Ők a mi szeretetünk legfőbb tárgya. Makacs erőszakossággal kell szeretnünk a népet. Nem tud igazán szeretni az, aki okoskodik, filozofál, aki okossággal vagy mértéktartással szeret, hanem aki hibával, gyarlósággal, sárral és bűnnel *együtt* szeret.

Jó pap csak a meleg szívű pap lehet. Akinek a szíve szeretettel van bélelve. Csak ez tud szíveket szerezni. Csak a Szent Szív szerinti papnak lehet joga a néptől szívet koldulni.

Az applicatio pro populo mise mindig erre tanít. Jézus kezében áldozza fel magát a népemért. Nem az érényeiért, jótulajdonságaiért, hanem elsősorban bűneikért, botlásaikért. Ne licitáljuk túl Jézus Szívének szeretetét.

Furcsa, ha a népünkben csak a hibát látjuk meg és csak a bűnt ostorozzuk. Egy öntudatos nyolcadikos diák mondotta egyszer: Sok lelkigyakorlat és szentbeszéd oly furcsa! Ezt ne tegyük, azt se. Erre se lehet menni, arra se. Itt is bűn, ott is. Ez mind negatívum! Mutasák inkább a pozitívumot...

Hány hívőnk beszélne így, ha tudná magát *így* kifejezni!

Ezért ülöm meg különös áhítattal és benső melegséggel népemmel a Jó Pásztor vasárnapját. Van egy szép, nagy Jó Pásztor-képem, leviszem a templomba. Nézzétek, milyen jó a mi Jézusunk! Ilyen alkalom a Jézus Szíve-ünnep és az ünnepet követő vasárnap is, az ú. n. *szíves* vasárnap. Nézzétek, milyen nagy Szíve van a mi Istenünknek!

Jézus Szíve ünnepe körül jó lenne elgondolkodnunk Lacordaire esetén. Bejárta egész Franciaországot, gyóntat, prédikál, misszionárius. Halálos ágyán vigasztalják: Ne féljen! Ennyi érdem számon van tartva. Lacordaire mégis igen retteg. Megmondja, miért: Úgy érzem, nem prédikáltam eléggé arról, mily irgalmas, jóságos az Isten!...

A tékozló fiú paraboláját minden évben egyszer felolvasom híveimnek az evangéliumból. Ilyen alkalommal erről prédikálok természetesen. Alig hallgatnak valamit istenfélőbb áhítattal, mint ennek kifejtését. Mindig aktuális, mindig örök és mindig új és mindig szép. Ezt Jézus inkább a Szívével mondta, helyesebben dobogta. Ezen a vasárnapon a Fugel Gebhard-féle szemléltető képek közül, ráhámozva, leviszem egyik mellékoltárra a tékozló fiú és az édesanya ölelkező jelenetének ábrázolását. Tapadó szeretettel nézik. Így szeret minket Jézus!...

Ha valakit igazán szeretünk, odaadjuk érte szívünket. Ennél többet nem tehetünk. Ha ezt meg tudja tenni a pásztor a nyájért, a legnagyobb szeretete van. Úgy vagyunk mi a néppel, a híveinkkel, mint az édesanya a gyermekével: még a szerelemnél is nagyobb szeretettel kell szeretnünk őket!

2. A szenvedés.

Ha nagyon szeretünk, nagyon szenvedünk is. Jézus a mesterünk ebben is, amikor megmutatja kereszttel és töviskoszorúval sebzett Szívét: Nézd a Szívet, amely az embereket annyira szeretette...

A legnagyobb terheket mindig a testvérkéz rakja az ember vállára, mondja Prohászka. Mily vigasztaló ennek megfontolása papi

életünkben. A szenvedéseknek micsoda hosszú sorozata lenne elviselhetőbbé számunkra a „testvérkéz” tudatában.

Mi lenne számunkra Krisztus szenvedés nélkül? S mi lennénk mi papok — szenvedés nélkül? ...

Ha a szenvedésen épül fel az emberiség minden nagysága, úgy a mi felemelkedésünknek is itt a fundamentuma.

A szentek, a lelki élet nagymesterei, az igazi hősök valósággal hajszolták a szenvedést. Remegtek érte, mint a legnagyobb kitüntetésért. Nekünk napjainkban nem kell így hajhászni ezt a dicsőséget. Mi papok sok joggal elmondhatjuk a Próféta szavait: „És ha kérdezni fogják: Micsoda sebek itt ezek...? Ezekkel sebesítettem meg azok házában, akik szerettek engem.” (Zach. 13, 6.)

a) *Rosszakarátú elferdítés.*

Egyike a legsúlyosabb szenvedéseknek, amelyeket híveink okoznak szívünknek. A legtisztább szándékkal előadott gondolatainkat öntik le a maró megjegyzés lúgjával.

Háború van. Fokozott imádságot sürget a Helytartó. Imahadjáratra szólítja fel a hívőket. Az ártatlan gyermekek imáját éppúgy kéri, mint az aggastyánokét. Melyik pap nem sietne eleget tenni a könyörgő felszólításnak? S mily szenvedés szívünknek hallani a szarkasztikus megjegyzést: Még egy rózsafüzér sem sült el! ...

Micsoda sebek ezek!

b) *Tudatos megátalkodottság.*

A Szentlélek elleni bűnök egyike. Nem ritka. Minden jó szó, szép példa, meggyőzés és lelki ráhatás ellenére megmarad gonoszságában. Tudatos megrögzöttség. Hallja a harangszót, látja a jó példát, mindezek ellenére nem mozdul. Keserű lesz és fanyar.

Több mint 700 gyónköteles hívem között idén is elmaradt kb. 4. A statisztika szerint ez talán nem is számítható százalék.

Mégis elmondhatom, jobban fájt nekem ennek a négy hívemnek elmaradása, mint amilyen örömet okozott a 700 hívő szentgyónása.

A legszentebb Szív iskolájában tanultuk ezt.

c) *Romboló példanyújtás.*

Vannak hívők, akik ragaszkodnak ahhoz, hogy szenvedést okozzanak a papnak. Talán, talán tudják, hogy éppen azok a könnyek, amelyeket sorsuk felett sírunk, a tandíj a szentséges Szív iskolájában.

Nem akarunk csak az élet napos oldalán sütkérezni, sem a nyugodt élet egyedüli élvezőinek neveztetni, de nagy nyugalmat kell erőltetnünk magunkra, amikor a botrányokat látjuk szeretteink között. Mikor a jószág Jézus is átkot mondott a botrányoztatókra! Vigaszunk, hogy előre megmondotta: ilyennek jönnie kell. Hagyjuk; Krisztus már elkiáltotta felettük és helyettünk a jaj-t...

Jó nekünk papoknak, ez a szenvedés. Borzasztó volna talán a sorsunk, ha minden simán, zökkenő nélkül menne. Mi nem pózból akarunk szenvedni, mint Dosztojevszkij alakjai, nem külsőségből keressük a megaláztatásokat, mint Tolsztoj, hanem hogy hasonlóbbakká legyünk a bűnökért megroncsolt Szívhez.

Mert hőiesen elviselni a rosszakarátú elferdítéseket, több szen-

vedés talán, mint műtőasztalon feküdni. Találkozni nap mint nap a tudatos megátalkodottsággal, nagyobb szenvedés, mint túrni az arcucsapásokat. És látni a rosszakaratú példanyujtást, mélyebb szenvedésnek ismerem, mint az ütlegetést. Hisz ezeket mind azoktól kapjuk, akiket nagyon szeretünk.

3. Az engesztelés.

Az engesztelés a dogmatika szerint alapjában és velejében bűnbánatot jelent. Az ember igenis alkalmas arra, hogy Istent személyesen is meg tudja bántani, de nem alkalmas arra, hogy neki lovagias elégtételt szolgáltatson. A bűnbánó jóakarát, ha csak a maga fogyatékos erejére támaszkodik, itt marad a földön.

Az engesztelés lehetőségét Jézus teremtette meg. Jézus volt a legnagyobb engesztelő.

Városon éppúgy, mint falun több-kevesebb fénnnyel és bensőséggel megülik az első-péntekeket. A legtöbb helyen előző vasárnapon ki is hirdetik, hogy e héten, pénteken, első-péntek.

Tegyünk itt valamit. Amikor felhívjuk híveink figyelmét az első-péntekre, azonnal hívjuk fel az *engesztelésre* is. Ez az első-pénteki buzgóság lényege! Ahol sok hívó első-péntekes, igen megéri nem több, mint ötperces oltárbeszédben rámutatni az engesztelés mivoltára. (Kitűnő eligazító Erdey F. könyve.) Hívőnek és papnak egyaránt kell engesztelnie. Mindig kihirdetem nekik, hogy az első-pénteki szentséges nagymisémet én is engesztelésül ajánlom fel. Ne féljünk a megszokástól. Egy évben csak tizenkét esetben kell felhívunk szíves figyelmüket. Bő gyümölcsöt hoz buzdításunk.

Az első-pénteki gyónókat külön is kérjük az engesztelésre.

Havonkint hirdessünk egy engesztelő novénát. Az ember előtt úgylátszik, hogy ilyennek nincs foganatja híveink között. Tévedünk. A legegyszerűbb falusi lelkek között is szép számmal akadnak engesztelők. Mert vannak Jézus Szíve-tisztelők! A Jézus Szíve-tisztelet pedig az engesztelés kulcsa.

Sokhelyütt jól beválik minden hó első péntekének vigiliáján, a késő esti órákban, az ú. n. engesztelő szentóra tartása. Mennyire rászorul erre pásztor és nyáj egyaránt!

Sajnos, sokhelyütt nem is tudják a hívek: mi az engesztelés. Nem is hallottak engesztelő litániákról. Nem is ismernek az engesztelés ezer lehetőségéből csak egyet is! Itt nem ismerik Jézus Szívét, aki a bűnösökért engesztelő áldozat...

Az engesztelés nemcsak elit lelkeknek való. Mindenkinnek, aki átérzi, mennyire megbántják Isten végtelen fölségét és mennyire kell őt expiálni. Erre pedig a legegyszerűbb hívó is el tud jutni. Márcsak azért is, mert neki is van szíve, mely merőben *emberi* ugyan, de rokon az *istenemberi* Szívvel. Ahol pedig a Szív van érdekelve, ott az ész nem tud és ne is akarjon fölényes lenni.

A bántalmak a szívnek fájnak, engesztelni is csak a szívvel lehet. Ezt a mondatot mindenki megérti, engesztelni tehát mindenki tud, aki beiratkozott a szentséges Szív iskolájába.

Istennek hála, mindjobban kezd kibontakozni nálunk egy nagy népi engesztelő mozgalom képe. Nagy lelki megújulást tud ez létre-

hozni, hisz az egész Jézus Szívéből sarjadzik és ide tér vissza. Kezdjük ezt a munkát is a legkisebbeknél, a gyermekeknél. Tanítsuk meg őket: engesztelni. Száz meg egy móddal! Ezer lehetőséggel. Imával, fohással, jócselekedettel, alamizsnával, önmegtagadással. Hihetetlenül szép eredményt tudunk elérni, igen kevés munkával, de meleg szívvel. Messze a láthatár szélén kezd kibontakozni egy ú. n. engesztelő templom építésének gondolata is. Mindegy, hogy hosszú évek múlva valósul is meg, csak ne aludjék el a lelkekben a katolikusoknak ez a fogadalmi temploma, annak gyönyörű terve. S nem lehet másnak szentelve a templom, csakis a legnagyobb Engesztelőnek, a legszentebb isteni Szívnek, akinek iskolájában a három legfontosabb tantárgy között talán nem is a legutolsó: az engesztelés.

Csácsbozsok,

Schnattner Szigfrid O. S. B.

Legjobb barátunk.

„Boldog, ki igaz barátot talál!” (Jéz. Sir. k. 25, 12.) A barátság már a régi pogány világban is legjobban értékelt és nagyrabecsült kincsek közé tartozott. Szerepe, hatása az egyéni élet kialakulására, gondolkodására, sorsára igen sok esetben döntő hatású volt. A papi szív osztatlansága, az élettárs és család kikapcsolása a barátnak jelentőségét még jobban hangsúlyozza. Az igazi jóbarát valóban a papi életnek egyik komoly támasza. Boldog lehet az, akinek van ilyen egészen Krisztusért lelkesedő és neki élő jóbarátja!

A közmondás azonban úgy tartja, — s méltán — hogy *a legjobb barát valamennyi között a jó könyv*. Ennél hűségesebbet, türelme- sebbet, készségesebbet, ennél igénytelenebbet és szerényebbet soha nem találhatni! A jó könyv mindig jelen van, mikor az élő barátok már elhagytak. Mikor már terhükre voltál barátaidnak, vagy ők voltak a te terhedre, azok visszavonulnak, elhagynak, ez soha. Ha meg- úntad, félreteszed; nem haragszik, szemrehányás nélkül áll rendel- kezésedre mindenkor, mikor eszedbe jut és utána nyúlsz. Nem tolak- szik és nem erőszakos! Évekig elfeledheted, mikor megint kezéd- ügyébe esik, ugyanolyan szívesen segít, tanácsokat ad, tanít és vezet. Meríthetsz belőle annyit, amennyi jólesik, se nem sokalja, se nem sajnálja. Türelmes és következetes. Magának semmit sem igényel, mindig csak ad neked. Nem panaszkodik, ha sarokba dobod, és éppen olyan szívesen áll rendelkezésedre, ha újra előveszed, mintha a leg- jobban bántál volna vele. Valóban a leghűségesebb, a legjobb barát a könyv!

Mégis lehet rossz barát is a könyv; a rossz könyv, melynek betűi mérget rejtenek a lélek számára. De a jó könyv, melynek tar- talma a léleknek éltető táplálék, mindenképen legjobb barátod! Vala- mennyi között a legértékesebb azonban a lelki életről, a tökéletességről szóló könyv, mely tipikusan a papi életnek legbensőségesebb, leg- meghittebb társa, barátja! A lelki könyv, lelki barát, mely mindenkor a lelkiségnek, a lelki értékeknek kincseit nyújtja azoknak, kik barát- ságát fenntartják.

A lelki életéről szóló könyvek mindenesetre a papi könyvtár büszkesége. A közelmúltban megtartott esztergomi egyházmegyei zsinat is a legmelegebben ajánlotta és hangsúlyozta, hogy ezeknek sohasem szabad hiányozniuk a plébániai könyvtárból és egyéni könyv- szekrényünk polcairól sem. A lelki olvasmány, ha nem is írja elő egyházi törvény, mégis a legszükségesebb a papi életben. Miként jóbarát nélkül nehéz élni e földön, úgy lelki életet élni is szinte lehetet- len lelki olvasmány nélkül. Semmiféle kánon nem kötelez ugyan rá, mint ahogyan semmiféle törvény sem írja elő a jóbarátot, maga az

élet törvénye teszi azt nélkülözhetetlenné. Mindenkinek szüksége van rá, aki lelki életet él, aki a tökéletességre komolyan akar törekedni. De kétszeresen szükséges a papi léleknek, aki egymagában él, aki csak Krisztusnak adja szívét. A lelki olvasmány nem akarja elvonni szívünket attól, akinek feláldoztuk, mégis jóakaratunkra, szeretetünkre számít.

A szerzetesi közösségben az a lelki kapocs, mely egymás között a szent szabályok értelmében fennáll, a legnagyobb ösztönző erő és segítség a papi lelkiség kifejlődésében és megőrzésében. Nagy erő, melynek szükségessége sokszor kísértett a világi papi körökben is a történelem folyamán. Az élet sodra azonban a világi papot mégis a magában álló életre kényszeríti. Egyedül kell sokszor megszereznie a testvéri közösségtől élnie. Egyedül kell a világ szellemével szemben küszködni. Egyedül kell Krisztus mellett hűségesen megállnia! Ez az egyedüllét, ez a magárahagyatottság talán éppen akkor fosztja meg őt a lelki irányítástól, mikor a legjobban rászorulna. De egyébként is önállósága sokkal magánosabb típust alakít belőle, semhogy igényelne másoktól lelki irányítást. Ő maga is ahhoz szokott, hogy irányítson, nemhogy őt irányítsák. Pedig mindez nem teszi feleslegessé azt, hogy mégis irányítsák. A leghatározottabb papi jellem, a legerősebb és a legszilárdabb papi egyéniség is rászorul bizonyos lelki irányításra, különösen akkor, mikor a maga életének egy-egy fordulóján nehéz kríziseken kell átmennie. Lehet, hogy ez ritkán történik meg, lehet, hogy ilyenkor még jobban magába temetkezik és egymaga akarja lelki harcát megvívni. De bármennyire is tudja lelki vajúdásait, harcait és küzdelmeit magábazárni, megoldani és elsímitani lelkében alig tudja legjobb lelki barátának, a lelki olvasmánynak használata nélkül. Éppen ezek a kemény és zárt papi egyéniségek szorulnak legjobban arra a lelki irányításra, lelki vezetésre, melyet a lelki olvasmány nyújt. Sőt tovább megyek és azt állítom, hogy ki sem fejlődhetett volna ilyen kemény, ilyen határozott és külső lelki irányítást nélkülözni tudó, de a mellett jó papi egyéniség, ha nem használta volna ezt a lelki barátot, a lelki olvasmányt. Csakis a lelki olvasmány tudta őt az élet újabb és újabb nehézségei, bonyodalmai és problémái között biztosan és helyesen eligazítani.

Valóban a lelki olvasmány bizonyos értelemben a lelkivezető pótlása. Lelkivezetőt, megértőt és hűséges lelki barátot vajmi ritkán találunk, s ha találtunk is, nem mehetünk hozzá nap-nap után. Nem rángathatjuk elő mindenegyves alkalommal, mikor éppen igen sürgősen reá szorulnánk. De a lelki olvasmány minden pillanatban rendelkezésünkre álló hűséges barátunk, mindenkor segíteni kész társunk! Ilyenkor tűnik ki legjobban, mikor hirtelen kerülünk dilemmába, hogy milyen segítségünk a lelki olvasmány!

Ámde nemcsak a hirtelen előforduló nagyobb kérdések, nehezebb lelki problémák megoldásában hűséges segítők, a legjobb barátunk a lelki olvasmány, hanem a papi élet, a papi lelkiség mindennapi folyamán is. A szemináriumi évek, bármennyire is előkészítettek az életre, mégis inkább csak az alapokat vetették meg. Ezekben az alapokon meg kell indulni és tovább kell haladni. Az igazi lelki nagyság, az igazi papi jellem és életszentség nem a szemináriumban, hanem

az életben fejlődik ki. Döntő jelentőségű tehát, hogyan indulunk, hogyan haladunk és fejlődünk. Nemis annyira a szemináriumban, inkább kint az életben volna szükségünk azokra a jóságos lelkekre, kik szemináriumi éveinkben lelki életünk és jellemünk kifejlesztésében segítettek nekünk. Kint kellene legjobban lelki irányítás és segítség, mikor sokkal komolyabb nehézségek és veszedelmek gátolnak és fenyegetnek a tökéletesség útján. Kint kellene leginkább a tisztulásra, de főleg a tökéletesedésre, az erények megszerzésére és kiteljesedésére segítség, irányítás és állandó ösztönzés. Pedig éppen e tekintetben marad a világi pap egészen magára és soha senkinek sem jut eszébe, hogy e téren akár számonkérje, akár buzdítsa vagy éppen segítse őt. Még beszélgetéseinkben sem igen szoktunk e témáról megemlékezni. Különös, de mégis való képe a világi papi életnek. Mindenesetre minél valóságosabb, annál szükségesebbé teszi a legjobb barátunk, a lelki olvasmányunk használatát. Csak is a lelki olvasmány, aszkétikus irodalmunk alkalmas felhasználása segít és vezet, irányít és buzdít minket, a lelkiség fejlődésében és tökéletesedésében. Hála Istennek, hogy e téren aszkétikus irodalmunk, az egyházatyák klasszikus műveitől a legújabb lelki könyvekig bőségesen állnak rendelkezésünkre!

Talán éppen az is a baj, hogy a lelki élet irodalma oly bőséges és oly áttekinthetetlen, hogy nem utolsó nehézség a legalkalmasabbak megválasztása.

Mit olvassunk tehát? A sok közül melyiknek nyujtsunk elsőbbséget?

Valamennyi között a papi aszkézis álljon elsősorban. A papi lelkiségről, a papi életről és működésről, a speciális papi erényekről tárgyaló műveknek nyujtsunk előnyt valamennyi között! Hiszen a papi hivatás kérdése nem zárul le azzal, hogy megértjük és tudatosítjuk Isten hívó szavát lelkünk mélyén. Sőt éppen ezután kezdődik az igazi nagy probléma: kialakítani a hivatás szellemét, a krisztusi papság lelkületét. Ez a szellem, lelkület nem foglalható kánonokba, nem mérhető érzékelhető módon, nem észlelhető és figyelhető kézzelfoghatóan; hiszen szellem, lelkület és így kialakulása, fejlődése, papi életünkben való érvényesülése a szellem titokzatos életének útjait követi. De ha kialakult is bennünk, még mindig nem szűnt meg probléma lenni. Sőt éppen az életben válik igazán problematikussá. Az élet ugyanis csakhamar lekoptatja azt rólunk. „Ti nem e világból valók vagytok!” mondja az isteni Mester. Valóban, a papi szellem és lelkület egészen és merően különböző a világ szellemétől. És mégis éppen ez a hivatás állít oda a világ kellős közepébe. Ha nem is e világból valók vagyunk, de e világba vezet vissza szent küldetésünk, mert e világ gyermekeit kell megtérítenünk, e világot kell Krisztus gondolatai és tanításai szerint átgyúrunk. A pap tehát egyedül áll papi lelkületével az ellenséges világ kellős közepén és vajmi hamar tapasztalni fogja, hogy papi lelkületének, szellemének finom himpóra csakhamar fogyatkozóban van! Minél jobban forgódik a világban, annál jobban lekopik róla ennek a szellemnek minden lelkisége. Az egyházi törvénykönyv és az egyházmegyei zsinatok igyekeznek ugyan ezt a veszélyt kissebbíteni azzal, hogy bizonyos

években lelkigyakorlatokat írnak elő. Ámde a lelkigyakorlatok legjobb esetben is csak évente egyszer rázzák fel lelkünket. A szellemnek, lelkületnek ébrentartásához, fejlesztéséhez, felfrissítéséhez azonban ez kevés. Ennek állandó lelki hatás szükséges. A szellemnek, lelkületnek éppen lelki tartalmánál és tulajdonságánál fogva állandó hatásra hatásra van szüksége. Csakis úgy tudjuk ellensúlyozni azt az elnyelő hatást, melyet a világ papi lelkületünkre kifejt: ha állandóan, ha naponta pótoljuk, naponta ellensúlyozzuk.

Erre egyetlen eszközünk és módunk a napi lelki olvasmányban nyílik. Ezért kell ezekben az olvasmányokban első helyre tennünk azokat, melyek éppen erről a papi lelkületről, a papi életéről, speciális erényeiről tárgyalnak. Évente legalább egy-két ilyen irányú, papi aszketikus könyvet sorozzunk lelki olvasmányaink közé.

A papi aszkétikus irodalom mellett azonban ne hagyjuk tekinteten kívül az általános aszkétikus irodalmat se. Hiszen a lelki élet, a tökéletességre való törekvés nemcsak a papi életnek egyik feladata, hanem a lelki vezetésnek is fontos területe. Nemcsak a nagy bűnösök megemlése képezi papi működésünk gondját, hanem a tökéletességre törekvők is. Sőt ma már azt mondhatjuk, hogy a gyakori szentáldozás, főleg az első pénteki áldozás mind nagyobb terjedése is nagyobb igényeket támaszt a tökéletesség felé igazodók lelki vezetése tekintetében. Ezért a magunk lelki életének és a nálunk lelki irányítást keresők igényei is szükségessé teszik, hogy az aszketika-misztika irodalmát is időről-időre sorra vegyük lelki olvasmányainkban.

A papi élet a magánosság élete. Ez azonban mégsem jelent teljes elszakítotttságot minden közösségtől. Csupán az emberi relációk leállítását jelenti, hogy szívünk-lelkünk egészen az Úr barátságából éljen. Ámde minél lelkiobb vonalon mozog lelki életünk, annál nagyobb szerep jut annak a szent közösségnek, melyet lelkünk a szentek egyességében talál. Ennek a lelki kapocsnak erősítése és elmélyítése is sokat nyer, ha időről-időre, legalábbis évente egyszer a szentek életéből is beiktatunk egy-egy nagyobb életrajzot lelki olvasmányaink közé. Nemcsak azért fog termékenyítőleg hatni lelkünkre, mert színes és konkrét leírás lévén, képzeletvilágunk gazdagságát növeli, hanem valóságosan is közelebb hozza a szenteket lelkünkhöz. Példájuk eleven ereje lelkünk dinamikáját felfokozza és olyan légkört teremt lelkünk köré, mely nem kis fokban megóv bennünket a világ szellemének befolyásától.

Valamennyi lelki olvasmány között azonban legszívesebben lapozgassuk a Szentírást, melyben maga Isten szól lelkünkhöz, mely a mennyei Atya üzenetét tartalmazza. Benne találjuk meg a szentek Szentjének, az Úr Krisztusnak is leghűségesebb életképét, aki minden papjának örök példaképe. A Szentírás olvasása legyen lehetőleg napi lelki táplálékunk, ha nem is sokat olvasunk belőle egyszerre. Minden esetre lassankint áthatja majd egész gondolkozásunkat, érzésvilágunkat, egész lelkületünket. Mindíg újak és mindíg szebbnek fogjuk találni, ha szellemébe és lelkébe bele tudunk hatolni annak a kegyelemnek segítségével, mely az Írás mélységes forrásából buggyan. A Szentírás lapjain ismerjük meg mind mélyebben a világosságot

Atyját, akitől minden világosság ered és akitől való minden jó adomány és tökéletes ajándék! (Jak. 1, 17.)

Barátkozzunk meg e lelki baráttal, legjobb barátunkkal papi életünkben, a naponkinti lelki olvasmányyall

Nyissuk ki lelki olvasmányunkat mindig azzal a lelkülettel: Szólj Uram e sorokon keresztül Te magad lelkemhez!

Valóban Isten igazságai, Isten gondolatai tüzesednek ki minden igazságban és minden gondolatban, melyet lelki olvasmányainkban lelkünkbe fogadunk! Isten gondolataival, Isten szellemével és lelkével töltekezünk, mikor a mi „legjobb barátunkkal” találkozunk!

Dr. Erdey Ferenc.

Szentírásos papi lelkiség. IV.

Az eddigiekben papi szemmel, papi szívvel és papi lélekkel igyekeztünk lehetőségeket felkutatni és módokat megjelölni, melyeken át mint papok közelíteni törekedtünk a Szentíráshoz, annak szelleméhez és lelkéhez. Ezen lehetőségek felkutatása és módoknak megjelölése, mint láttuk, majdnem egyedül és kizárólagosan az értékelés síkján mozgott. Papi szemmel, majd emberi szemmel néztük a Szentírást. A cél a szentírásos papi lélek, a szentírásos papi szív kialakítása volt. Ennek azonban a via appritiativa — az értékelés útja — mellett gyakorlati vonatkozásai is vannak. Így jutunk el azután a gyakorlati úthoz, a Szentírás olvasásának útjához, az olvasás kivitelezésének hogyanjához és mikéntjéhez.

Szent Pál apostol szerető gondoskodással hívja fel tanítványa, Timotheus figyelmét: „Attende lectioni.”¹ Ezt a figyelmeztetést magunkra is vonatkoztatva mi is azért törekszünk papi lelkiségünket a Szentírás olvasásán nevelni és szépíteni, hogy papi tökéletesedésünket ezáltal is munkáljuk, ahogy ennek áldását Aranyszájú Szent János oly szépen kifejti: „Geminum confert donum lectio Sacrarum Scripturarum, sive quia intellectum mentis erudit, sive quia a mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem Dei perducit.”² Ez a papi tökéletesedés normája, foglalata, tartalma és célja. Szent Bernát szerint a szentírásolvasás célja: „Docere, quid facias, discernere, quod caveas, ostendere, quo tendas.”³ Ezért kell a Szentírás olvasásának gyakorlatáról, magáról az olvasásról is hallanunk. Mi a teendő a Szentírás olvasása előtt, alatt és után?

Olvasás előtti teendőinket röviden így foglalnám össze:

Az első és legfontosabb dolog a Szentírás olvasása előtt magunkban megfelelő lelki légkört, alkalmas lelki diszpozíciót megteremteni és kialakítani. Ennek a kegyelmi, lelki légkörnek kialakítására az olvasás előtt egy-egy gondolattal idézzük emlékezetünkbe, amit az első részben a Szentírás értékeléséről hallottunk. Hozzuk vonatko-

¹ I Tim. 4, 13.

² S. Chrysostomus; Migne, Patr. Graec. LIII. 262.

³ Op. S. Bernardi; Migne Patr. Lat. CLXXXIV. 1272.

zásba Istennel a Szentírást, fogjuk azt fel, mint a mennyei atya levelét, figyeljünk fel a könyv szentségére, állítsuk vonatkozásba a Szentírást az Úr Jézussal, úgy értékeljük azt, mint Ő értékelte, lássuk benne a minket titokzatosan továbbtanító isteni Megváltót, gondoljuk el Kempis Tamásnak az előzőkben kifejtett eucharisztikus Szentírásfelfogását, tekintsük a Szentírást és olvasását sacramentale-nak. Ezek egyike-másikának pillanatnyi ráfigyelésszerűen való meggondolása az olvasás megkezdése előtt, gondolom, alkalmas lelki diszpozíciót tud teremteni az olvasáshoz. E lelki diszpozíció létrehozását nevezhetném a szentírásolvasási szándék felindításának is. Ha a szentmise előtt intenciót keltünk fel magunkban és ugyanezt tesszük a breviárium imádkozása előtt is, akkor a szentírásolvasás előtti intencióformálás is üdvös és hasznos, amennyiben éppen az említett megfelelő lelki hangoltságot adja meg a szentírásolvasó számára. Az természetesen magátólértetődő és kézenfekvő, hogy ezt a szándékkeltést rövid egy-két gondolattal végezzük el.

Ennek a lelki légkörnek megteremtése után imádsággal foghatunk legüdvösebben és leggyümölcsözőbben a Szentírást olvasásához. Beda Venerabilis hitvalló és egyháztanítóról olyan szépen mondja a május 27-i breviárium: „Ex oratione ad lectionem transibat, ac vicissim ex lectione ad orationem.”⁴ Tehát imádsággal fogni az olvasáshoz és az olvasást imádsággal bevégezni.

Imádkozunk olvasás előtt már csak pusztán tiszteletből is az Isten szava iránt. Ahogy Szent Izidor mondja: „Qui enim vult cum Deo esse frequenter debet orare et legere.”⁵ Istennel, az Ő szavával vagyunk együtt olvasás közben, ezért imádkozunk a Szentírást olvasása előtt.

Mit imádkozunk? Ha abból a meggondolásból indulunk ki, hogy a Szentírást a Szentlélekisten műve, akkor olvasás előtt imádkozhatjuk pl. a *Veni Sancte* himnusz első versszakát vagy a Szentlélekről szóló oratiót: *Deus, qui corda fidelium sancti Spiritus illustratione docuisti*, stc. Alkalmas imádság a Miatyánk is. Keppler püspök érdekesen adja indítóokát az Üdvözlégy Mária imádkozásának a Szentírást olvasása előtt:⁶ „A boldogságos Szűz Máriát úgy is tekinthetjük, mint evangélistát. Ő is ott volt, jelen volt akkor, amidőn az Üdvözítő ajkán az emberi szó az isteni igazság hirdetésének eszközévé vált. Ezért észszerű Őt a szentírásos szentbeszéd és szentírásolvasás előtt imával segítségül hívni, amikor az Isten szava titokzatosan megtestesülve valósággá válik a hívek lelkében.”

Alkalmas imák továbbá a Szentírást olvasása előtt: Szent Ágoston imája: „Az istenség színe előtt” vagy Szent Ambrus: „Könyörgés egyenes és tiszt szívért”, Alcuin: „Ima a lélek javairért”, továbbá Newman bíboros imája a lelkiismeret tisztaságáért. Nagyon alkalmas a Szentírást olvasása előtt elimádkozni Szent Bonaventúra imáját: „A lelki haladásért”, Szent Anzelm imádságát: „A lelki tökéletesedésért”.

⁴ II. Nocturn. Lect. IV.

⁵ Migne: Patr. lat. LXXXIII; 679.

⁶ Keppler: Predigt und hl. Schrift. 34.

Szép és alkalmas ima Eckehardt mestertől: „Imádság Jézus lelkületeért” vagy Sailer püspök: „Felajánlás”-a.⁷

Az eucharisztikus, Kempis Tamás-féle szentírásfelfogást mutatja az „Oculi omnium in te sperant Domine” etc. imának szentírásolvasás előtti elimádkozása, célzással az Úr tanítását lelket tápláló szentírási asztalára. (V. ö. Kempis: Krisztus követése, IV. k. 11. fejezet.)

A szentmise liturgiájából átvett evangélium előtti „Munda cor meum ac labia mea” etc. imával is bevezethetjük az olvasást.

Faulhaber bíboros ajánlja⁸ a Szentírás olvasása előtt ugyancsak ezen liturgikus ima elmondását: „Dominus sit in corde meo et in labiis meis” etc.

Alkalmazható olvasás előtt a breviáriumkezdő ima is: „Aperi Domine os meum ad benedicendum” etc.

A Zsoltárok könyvéből vett megfelelő idézetekkel is kezdhethetjük a Szentírás olvasását:⁹ „Adj világosságot, Uram, nekem a sötétségben!”¹⁰ Vagy: „Világosítsd meg szemeimet, hogy törvényed csodáit szemlélhessem!”¹¹ Továbbá: „Ragyogtasd fel orcád fényét szolgáló felett és taníts engemet igazságaidra.”¹²

Ezen imák mellett természetesen a sajátmagunk szavaival mondott egyjár imaszóval is utánozhatjuk Szent Béda egyháztanító eljárását: ex oratione transire ad lectionem.

Az ezután következő módok és lehetőségek, melyekkel a Szentírás olvasásához fogunk, ha nem is mindig és mindennapos olvasásnál használhatók fel, mégis, úgy gondolom, néha alkalmazhatók és sikerrel használhatók fel arra, hogy a Szentírás olvasása „digne ac competenter” történjék. Így pl. megfelelő lelki diszpozíciót hozhat bennünk létre a Szentírás olvasásához a bibliai képek szemlélete. Jók erre a célra a Dorée- és R. Leinweber-féle sorozatok, továbbá R. Schäfer: Bilderbibel-je. A kiváló, nagy művészek alkotásaiból: Dürertől: A Szentírást olvasó Szent Jeromos; Az apostolok. Fra Angelicótól: A passiót szemlélő Szent Domonkos. Rembrandttól: Szent Pál levelet ír a thesszalonikai hívekhez.

Egy-egy ilyen képre vetett pillantás a Szentírás olvasása előtt a „nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu” elv szerint fel fogja kelteni az áhítatot a Szentírás olvasásához.

A képzőművészet alkotásai mellett néha az éneket és zenét is felhasználhatnánk a szentírásolvasás bevezetésére, főképen bibliai szövegeket alkalmazva. (Igen megfelel a közös olvasáshoz.) Megszólaltatni pl. hanglemezen Bach: Máté passiójának egyes részleteit; Kienzl: Bibliás emberének híres áriáját: „Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért”, vagy G. Rossini: „Stabat Mater”-ét, vagy R. Wagner: Parsifal-jának egyes részleteit.

⁷ Ezen imák meglelhetők az Ars sacra kiadásában Münchenben megjelent „Gebete grosser Seelen” c. műben.

⁸ Bibel-Hirtenbrief. S. 26.

⁹ Fonck Lipót S. J.: A világ világossága; 38. o.

¹⁰ Zsolt. 17, 29.

¹¹ Zsolt. 118, 18.

¹² Zsolt. 118, 135.

Az előkészület után következik maga a Szentírás olvasása. *Többféle olvasási módot* említhetünk fel a Szentírás olvasásának mikéntje és hogyanjára vonatkozóan. Lássunk ezek közül néhányat.

A. Stonner: *Vom Sinn und Wert der hl. Schrift* c. könyvében¹³ két olvasási módot említ. Az első az ú. n. exegetikus olvasási mód. Ő az exegetikus szentírásolvasási módon nem a biblikus exegesis (szövegkritika, szövegromlás, szövegjavítás) útját érti, hanem azt a módot, ahogyan ő maga mondja: „Mit dieser Methode nimmt man ein Buch der hl. Schrift fortlaufend durch.“ Tehát a Szentírás egyik könyvét végigolvasni a másik után.

Ugyancsak ő a másik olvasási módot tematikus olvasási módnak nevezi. Ez az előző, könyvről-könyvre haladó, exegetikus olvasási móddal ellentétben különféle helyeken, különböző könyvekben fellelhető fogalmakat és témákat egy gyűjtőfogalom, egy közös téma körül csoportosítja, mintegy konkordanciaszerűen emelve ki és csoportosítva.

Th. Soiron¹⁴ nem kettős, hanem hármas felosztást követ a Szentírás olvasási módjainak megjelölésénél.

Ő első helyen az ú. n. kurzív olvasási módot említi, vagyis a szentkönyvek kánoni felsorolás szerinti egymásután vételét a Szentírás olvasásánál.

A második olvasási mód szerinte a systematikus olvasási mód, mely abban áll, hogy vagy az egész Szentírást, vagy annak egy összefüggő egészet alkotó részét, vagy továbbá egyes szentkönyveket is bizonyos szempont szerint olvasunk el, illetve így állítjuk össze és rendszerezzük a Szentírás egyes részeit és helyeit logikus nézőpontok szerint.

A harmadik olvasási mód szerinte a pragmatikus szentírásolvasás, amelyikkel az üdvtörténet jelentősebb eseményeinek kibontakozását, a kinyilatkoztatásnak egyes fokozatait vizsgálhatjuk és kísérhetjük figyelemmel.

Ezen szentírásolvasási módok felemlítése és elsorolásával semmiképen sem akarunk semmi néven nevezendő didaktikai eljárást, még kevésbé egy hermeneutico-exegetikus biblikum studiumot belevinni a Szentírás olvasásába, mint napi ájtatossági gyakorlatnak végzésébe. Azt azonban le kell szögeznünk, bármi módon is történjék az olvasás, minden elolvasott könyvet, fejezetet vagy még a legkisebb szentírási egységet: minden verset egy meghatározott, gyakorlati perspektívába kell beállítanunk. „Wir müssen jede gelesenen Verse unter eine bestimmte praktische Perspektive stellen.”¹⁵ Ez a meghatározott gyakorlati perspektíva természetesen nem lehet más, mint elsősorban lelki épülés és másodsorban lelki építés.

Hogy magunknak valóban lelki épülés, híveinknek pedig lelki építés legyen papi szentírásolvasásunk, jó észbevennünk a régi aszketikus író megállapítását és éppen a Szentírás olvasásáról adott tanácsát: „Hauriendus est saepe de lectionis serie affectus et formanda

¹³ München, 51, 52. o.

¹⁴ Das heilige Buch, 18, 19. o.

¹⁵ Dr. Könn: Über die Bibellesung. S. 4.

oratio.”¹⁶ Tehát a lelki diszpozíciót, imádságos, kezdő lelkületet az olvasás alatt is ébren kell tartanunk és lelkünkben őriznünk.

Egy másik, régi, aszketikus írónál olvassuk: „Quid enim prodest lectione continua tempus occupare, Sacrorum auctorum scripta legendo transcurrere, nisi ea etiam masticando et ruminando succum eliciamus et transglutiendo usque ad cordis intima transmittamus.”¹⁷ Éppen eleget mondó szavak és gondolatok a Szentírás igazi szelleméhez közelíteni akaró, annak lelkét megfogni törekvő papi szív számára.

Hogy a mindennapos olvasás ne váljék megszokott, gépies cselekedetté, arra is törekednünk kell, hogy „E quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrem memoriae demittendum est, quod fidelius digeratur; et rursus revocatum crebrius ruminetur.”

Sokat mond a Szentírás olvasását igazán lelki aktusnak felfogni akaró papi lélek számára a Szentírás olvasásának módjára nézve az a bőséges lelki fructus, amiről Aranyszájú Szent János beszél: „Quod ad augendas corporis vires sensibilis cibus facit, id animae lectio Bibliorum praestat; spiritale enim alimentum fortem reddit animam levem, elatam, et in caelum transfert.”¹⁸

Hogyan biztosítjuk a *kegyelmi gyümölcsök állandósulását* lelkünkben a Szentírás olvasásának végeztével, vagyis mit tehetünk erre a célra az olvasás után? Itt megint különböző lehetőségekre mutatunk rá, melyek közül bármelyik biztosítani tudja az elérendő és kívánt eredményt.

Alkalmas a szentírásolvasás végén rövid egy-két percig tartó szemlélődést, kontemplációt végezni az olvasott anyag felett; compositio loci, imaginatio facti, colloquium breve cum personis, etc.

A. Stonner ajánlja: „Das Kernstück des Textes nochmals verlesen.”¹⁹ Bizonyára mindenegyres szentírásolvasásnak van egy központi gondolatot, az olvasmány magvát tartalmazó része, vagy legalábbis gondolata, amiből nagyobb lelki hasznot remélünk, ezért az olvasás végével újból röviden szemünk elé vesszük.

Jó néha a szentírásolvasás befejezését imatesttartásban állva vagy térdelve végezni. Ha az olvasás elején a kegyelmi légkör létrehozására Istennel lépünk imádságos kapcsolatba, akkor helyénvaló a szentírásolvasás végén külső testtartással, imádságos helyzettel kimutatni, hogy az olvasás alatt Isten közelében voltunk.

Necsak imádságos testtartással, de magával imával is végezzük a szentírásolvasást. Itt ismét a már előbbieken említett Gebeten grosser Seelen c. gyűjteményből ajánljunk egy-két imát. Ilyen pl. Newman bíboros: Onátadás-a, Ima lelki tűzért, ugyancsak őtől: Megnyugvás Istenben; vagy R. Guardini: Esti imája, vagy egy-egy zsoltár áhítatos elimádkozása. Vagy egy fohász a boldogságos Szűz Máriához vonatkozással és az evangéliumi helynek magunkra alkalmazásával: „Mária pedig elrejté mindez igéket szívében.”²⁰ Természetesen helye

¹⁶ Gnig. Carth. Migne P. L. CLXXXIV; 328.

¹⁷ Scal. Claustr. Migne P. L. CLXXXIV; 481.

¹⁸ S. Chrysostomus; Migne P. Gr. LIII. 262.

¹⁹ Bibellesung mit der kat. Jugend. 234.

²⁰ Lk. 2, 52.

van a szentírásolvasás befejezésénél a kötött imaformulák mellett az egyéni találékonyságnak is, engedjünk az olvasás végén szabad folyást szívünk érzéseinek és lelkünk indulatainak és fejezzük azt be néhány szavas, sajátmagunk szavaiból alakított imádsággal, esetleg csak röpmával vagy fohással.

Az előző számok egyikében kifejtett Kempis Tamás-féle eucharisztikus szentírásfelfogásra gondolva végezhetjük néha a szentírásolvasást rövid szentséglátogatással, pár pillanatig tartó adorációval. Ennek az eucharisztikus szentírásfelfogásnak a lényege az, hogy a Szentírás olvasása, belemélyedő átélmelkedése mintegy az Úr második, lelket tápláló asztala az Eucharisztia mellett. Reggelente odajárulunk áldozni az Eucharisztia asztalához, naponta tápláljuk lelkünket a szentírásnak, az Isten szavának asztalánál, miért ne térnénk az isteni szó szentírási asztalától olvasás után vissza pár pillanatra a szentségi Üdvözítő asztalához, szentségházához, köztünk-lakozásának szekhelyéhez.

Teológiai tanulmányaink alatti biblikus stúdiumainkban — valljuk meg és ismerjük be — valójában és igazában nem tudtuk meg-
lelni a Szentírás igazi szelleméhez, valódi lelkéhez vezető utat. Azért van szükség egyéni papi életünkben, papi lelkiségünk építése és szépítésében arra, hogy megtanuljunk papi szemmel nézni, papi szívvel megszeretni a Szentírást és hozzá közelférközni. Ez a munka elsősorban értékelés, másodsorban gyakorlati kivitelezés. Ezt a kettős munkát papi szívvel és papi lélekkel végezve, lelkiségünket az írott Isten-szaván nevelve és fejlesztve minden bizonnyal meg fogjuk tapasztalni magunkon. Nazianzi Szent Gergely szavait: „Cum Scripturas sacras in manus accipio, animo purgor, templumque Dei capax efficior, atque instrumentum musicum a Spiritu Sancto pulsatum, divinum gloriam canens; per eas corrigo; atque alius efficior.”²¹

Ez sok hozzátevést nem kívánó, bővebb kifejtést nem igénylő foglalat, tartalma szentírásos papi lelkiségünk munkálása és fejlesztésének. Quod Deus in omnibus nobis per Verbum suum perficere dignetur!

Szeged.

Berkes László

²¹ S. Gregor. Nazianzenus: Orat. 43. n. 67.

Felhasznált forrás: Anton Stonner: Bibellesung mit der kath. Jugend. 1935. Ferd. Schöningh. Paderborn.

Cluny titka.

II. Catholicum vivificans.

Tömeghódító erők.

A vezető rétegek megnyerése mellett eléggé titokszerű az is, hogyan hódította meg Cluny a tömegeket. Hogyan férköztek a reform képviselői a legszélesebb népi rétegek szívéhez, milyen eszközökkel vezettek egész pogány nemzeteket aránylag csekély véráldozattal a katolikus Egyházba és hogyan fordították őket élesen szembe a pogánysággal? Izgatón érdekes kérdések ezek; s a mai katolikus pap előtt azért sem lehetnek közömbösek, mert hasonlóak napjaink apokaliptikus színjátékából felénk meredő nagy kérdőjelhez: hogyan vezessük vissza Krisztushoz az istentelenségbe és pogányságba süllyedő milliókat?

A felelet önként kínálkozik a clunyi mozgalom történetében. Nem a vallástól és Egyháztól független társadalmi és politikai tényezők segítségül hívása volt a sikerek legmélyebb titka, hanem a kereszténység egyetemességének és cselekvő jellegének, vagyis katolikumának bátor és következetes alkalmazása. Az eszközök egyetemessége a béke szolgálatában — a pax Romana — tette alkalmassá egy új, tökéletesebb gazdasági és társadalmi rend kezdeményezésére, mi által meghódította korának proletárjait; a vérségi és jogi közösségeket felkaroló és kibékítő egyetemesség — a respublica christiana — politikája nyerte meg számára az állam támogatását; a harcos hit — bellum crucis — hódoltatta meg előtte a pogányokat s nevelt belőlük a kereszténységet védelmező harcosokat.

Le Bon: A tömegek lélektana c. munkájában történelemkutatás alapján mutatja ki, hogy az emberek erőteljes és tömeges mozgósításának három hatalmas eszköze van: az önfenntartás, a fajfenntartás ösztöneinek és a vallási hajlamnak felszítása. Cluny valóban mindhárom elemi erőt befogta Krisztus szekerébe. Közgazdasági tevékenysége az önfenntartás ösztönét, politikai műve a fajfenntartását, kultikus szerepe a népi vallásosságot állította be Isten országának kereteibe s tette ott építő erőkké. Azért nevezem mindezt catholicum vivificansnak szembeállítva a vivummal, mert egyéni, faji, természetfeletti örök életet biztosító éltető erők, de világhódító erővé mindegyik csak szentek kezében lehet. Csak a katolikum lelki tartalmát magukban kiérlelt szentek tudják az Egyház éltető erőit olyan lendületbe hozni, hogy magukkal sodorják a bővebb életet akarók millióit.

Pax Romana.

Bizonyításra nem szorul az öffenntartás ösztönének, vagy talán helyesebben szükségleteinek tömegmozgató ereje. Az utóbbi századok nagy liberális és szociális forradalmi egyaránt a nagyobb jólét ígéretével tüzelték harcba az alsóbb néprétegeket. A marxi szocializmus a történelem egész folyamatát az anyagiak utáni törekvésből magyarázza. Ebben a gazdasági jellegű társadalomszemléletben a felsőbb kultúrák csak mint „felülépítmény”, elhanyagolható luxus kapnak szerepet, ha ugyan ezeket teljesen ki nem küszöbölik.

A clunyi mozgalom bámulatraméltó lendülettel állította be céljai szolgálatába ezeket az alapvető emberi indítékokat. Hogy világosan lássuk ezt, figyeljük meg egy jól rendezett középkori kolostor gazdasági életét. Érdekes leírás maradt fenn a XIII. századból Szent Bernát clairvauxi monostoráról. Ha nem is tartozik szorosan a clunyi mozgalomhoz, nagy vonásokban bizonyára hasonló volt más bencés kolostorok házatája is. A szemtanú szerint az Aube folyóból kivezetett méréföldnyi hosszú csatorna az épületek közelében két ágra szakad. Az egyik a falakon kívül eső halastóba ömlik, a másik a műhelyek gépezetét hozza mozgásba. Először a malomkerék lapátjaiba ütközik s a malomköveket és szitákat ragadja táncba. Innen a szomszédos házba siet, hol hatalmas üstökben sörgyártás folyik, majd a kallómalomban a testvérek ruházatáról gondoskodik. Forgatja a rokkakerekeket, veri a nagy mozsarakat, kalapácsokat, falábakat. A tímároknál saruk készítésében segítkezik. Aztán több kisebb ágra szakadva felkeresi a többi műhelyeket, főz, szitál, forgat, zúz, öntöz, mos, öröl, puhít. Végül a földalatti helyiségekből magával visz minden szennyet vissza a folyóba. (L. Piszter: Szent Bernát). Nem csoda, ha a kolostorok ilyen berendezése általános csodálat tárgya volt, s messze földről vonzotta hozzá az ipari mesterfogások után érdeklődőket. A kolostorok az iparosodás melegágyaivá lettek.

Hatásuk alatt egyes főpapok is közreműködtek az iparosító munkában. Szent Dunsztán angol érsek maga is a reformmozgalom híve, papjait kitaníttatta különféle mesterségekben, nemcsak azért, hogy megélhetésüket biztosítsa, hanem hogy tudásukat továbbadva mesteriséghez szoktassák az angol népet is. (Schütz: Szentek élete.)

Hasonló, de még szélesebbkörű hatása volt a kolostorok mezőgazdasági berendezésének. Vele szorosan kapcsolódott a kereskedelembe való részvétel is. Sackur alapos kutatásai kimutatták, hogy a reformhoz csatlakozott apátságok rövidesen nagykiterjedésű birtokokhoz jutottak, s azokon körültekintő gazdálkodást folytattak. Az apáturak nagy súlyt helyeztek a gyümölcs- és szőlőtermesztésre, a hal- és baromfitenyésztésre. Sóbányák voltak és a sót a vásárokon kitűnően fel tudták használni csereeszköz gyanánt. Gazdálkodásuk nagyarányú telepítési mozgalmat indított el. Sok vagyontalanná vált szabad paraszt talál a kolostori földeken új életlehetőséget, mint ahogy az iparosok és kereskedők az apáti városok lakói lettek. Az apátok alattvalóiknak szabadabb, függetlenebb, emberhez méltóbb megélhetést biztosítottak, s ez természetesen nem maradhatott hatás nélkül a világi urak gazdálkodására sem. A szabad parasztok száma

• állandóan növekedett. A rabszolgaság, miután megszüntetésére az Egyház századok óta nagy erőfeszítéseket tett, ekkor tűnik el rohamosan az európai országokból.

Nem kisebb szociális jelentősége van a pénzügyi segítségnek, melyet az apátságok a korabeli társadalomnak nyújtottak. A vásárokra nyert pénzüsségeket nagyrészt kamatnélküli kölcsön alakjában juttatták el a rászoruló nemesek és parasztok kezéhez. Ezáltal pótolták a tőkének mai gazdasági szerepét, a nélkül, hogy a tőkehalmozás mai káros következményei beállhattak volna. A tőke vissza nem fizetéséből előálló veszteségek nagyrészt megtérültek a jelzálogul kapott földekből és a kisegítettek hálás ajándékaiból.

Amint Sackur megjegyzi, a clunyek azáltal, hogy a szociális rend *házait* mindenütt kipótolták, emelték az általános anyagi kultúrát, s mindezt egy olyan korban, melyben a szellemi élet még a mostaninál is erősebben függött az anyagiak állásától. Így érték el, hogy az egyházi vagyon, bár az előző századokban hatalmaskodó urak és fejedelmek állandóan dézsmálták és elragadozták, most meggyarapodva nem írgység tárgya és támadások célpontja volt többé, hanem a társadalmi haladás zászlóvivője.

A gazdasági életbe való ez a mélyreható beavatkozás nem volt valami rendkívüli kezdeményezés, hanem a bencés rend alkotmányának és a kor szükségleteinek rendes folyománya. Az *ora et labora* elvéből ebben a korban, midőn a legegyszerűbb szükségletek kielégítésére sem volt a világi társadalomban megfelelő gazdasági szervezet, természetszerűleg következett, hogy a kolostor szinte önállóságra rendezkedjék be. Clunynek csak annyit írunk a javára, hogy a reform végrehajtásával a becsúszott visszaéléseket, szerzetesek magántulajdonát megszüntette s hogy helyreállította a tervszerű, fegyelmezett közös gazdálkodást. A nagyszámú új kolostoralapítás azután a középkor gazdasági életét jelentősen előbbre vitte. Amint Czettler gazdaságtörténetében kifejti, a szerzetesházak székhelyei lesznek a textiliparnak, a ruha- és bőrfeldolgozásnak, mellettük fejlődik ki először a mezőgazdasági ipar, a serfőzés, malomipar stb. „Egy-egy kolostor tehát a mai gazdasági szakiskolához hasonlítható.” A laikus testvérek különböző mesterségeket űznek, a tanultabbak könyvírók és másolók. Földjeik kezelése kapcsán fejlődik ki a precarium intézménye. A kolostorok ugyanis nagykiterjedésű birtokaikat, ha már maguk nem tudták megművelni, parasztoknak vagy földesuraknak adták ki haszonélvezetre megművelés, terménybeszolgáltatás vagy katonai védelem fejében. A németországi kolostoralapítások többek közt öregség eseteire szóló biztosítás, életjáradék élvezetét is célozták. Így az apátságok az ipar fejlődését és eddig művelés alá nem vont területek bekapcsolását a gazdasági életbe egyaránt szolgálták; előmozdították a falvak és városok telepítését, fejlődését; pótolták a pénzügyi és kereskedelmi élet hiányait.

Hogy a szentbenedeki Regula ilyen egyetemes feladatkör betöltését tette lehetővé, a katolikum örök tartalmának köszönhető. Mindent munkába venni, „*ut in omnibus glorificetur Deus*”, nem más, mint az eszközök jogoltságának követelménye. Az Egyház, mint tökéletes társaság, jogosítva van összes szükségleteiről maga gondos-

kodni, amennyiben a társadalom vagy az állam, azokat megfelelően ki nem elégíti. Szent Ágoston, midőn Isten országának célja gyanánt a békét jelöli meg, az égi örök béke alátámasztására az egyén testi és lelki békéjének egész sorozatát állítja fel, sőt a földi ember egyenesen a földi javak helyes használata által érdemli ki a halhatatlanság békességét (De civ. Dei 19, 13); hasonlóképen Isten országa is, míg a földön zarándokol, a vallásosság és jámborság engedte határok között, felhasználja a földi békét. (M. o. 17.) A földi javaknak ez az egyetemes beállítása az örök célra voltaképen a római kor pax Romana fogalmának új tartalmú, megszentelt alakja.

Godefroid Kurth a pax Romana eredeti tartalmát úgy jellemzi, mint valami feltételezett szerződést a nemzetek között. A nemzetek odaadták szabadságukat az Örök Városnak, az pedig kötelezte magát, hogy megszerzi számukra a földi boldogságot. Megszabadította őket folytonos viszályaiktól; jogrendjével, utáival fellendítette az ipari és kereskedelmi életet. Mindenfelé városokat emelt és eddig nem ismert testi és szellemi jóllétet biztosított a lakosoknak. A barbár népek álmainak célpontja volt ez a virágzó kultúra, hatalmas vonzóerő, nem kis mértékben megindítója a feléje zúduló népvándorlás áradatának.

A birodalom bukása után az Örök Város és a pax Romana eszménye transzcendentális magaslatoakra emelkedett. Az Örök Város, Isten városának ez a földi képviselője — a római Egyház — kötelezte magát, hogy azoknak, kik neki adják szabadságukat, megszerzi az örök mennyei boldogságot. Ennek az örök boldogságnak csak alsóbbrendű eszközei a földi javak, csak arra valók, hogy felemelje velük a rabszolgákat, a nyomorgókat, megvédelmezze az üldözötteket, emberibb jogokat és életet biztosítson minden hozzá fordulónak. Az egyszerű nép istápolója, szerető anyja lett, magához vonzotta mind a fáradtakat és megterhelteket, s levette róluk a nehéz igát.

Ma, midőn a szegények lelkéből elemi erővel tör fel ismét a vágy emberibb élet után, az Egyház is felemeli szavát és mutatja a kivezető utat. A szociális pápai körlevelek elveinek alkalmazásával újjá lehet és kell szervezni a társadalmi rendet. Az elveknek gyakorlati végrehajtására nem elég néhány apostoli férfiú idegőrlő munkája, egységes erővel meg kell mozdulnia az egész papságnak és szerzetességnek. Hívatásszervezetet akarunk? Alkossuk meg mindenekelőtt a magunk hivatásrendjét, gazdasági, társadalmi összefogását, ez lesz majd a mintája és magja az egész társadalom újjáalakulásának! Mutassuk meg mi is, ahogy Cluny egykor megmutatta, hogyan lehet krisztusi alapokon újjáteremteni a gazdasági életet! Mert ma csak egy hatásos érv van nagy tömegek szemében az Egyház igaza mellett: a tett!

Oly nagy távlatok nyílnak meg itt a szemünk előtt, hogy nem lehet röviden elintézni. Vizsgálatukra több tanulmányban kell visszatérnünk.

Respublica christiana.

A modern politikai tudomány mindinkább értékeli a fajfenntartás ösztönét mint közösségképző erőt. A nemzetiszocializmus elmélete és gyakorlata egyenesen rá akar építeni minden közösséget,

legyen az család, állam vagy egyház. Habár az ösztönnek, mint ilyennek ezt a túlzott fontosságát nem engedhetjük meg, áll az, amit Szent Tamás így fejez ki: „Quodlibet singulare naturaliter diligit plus bonum suae speciei, quam bonum suum singulare” (Summa: 1 qu. 60. a. 5. ad prim.). Az egyén saját érdekét, sőt életét is természetszerűleg — az emberben ez az eszes természet követelménye — hajlamos feláldozni a közösségért. A tömegekben ez a vonás mozgatja meg a magasabbrendű, nemesebb érzéseket, ez lehet alapja egy tisztultabb társadalmi rend kialakulásának. Sikerre számíthat azért minden megmozdulás, bármily súlyos áldozatokat követel is, ha biztosítja a családok szaporodását, a nemzet fejlődését, az emberiség boldogabb jövőjét. A clunyi mozgalom mindhárom területen újat és nagyot alkotott.

A reformált kolostorok mindenekelőtt kiegészítői lettek a keresztény család intézményének. Jámbor Vilmos aquitaniai herceg példája, Cluny megalapítása, szinte divatot teremtett a felsőbb körökben. Lassankint minden nevezetesebb főúri családnak megvolt a saját alapítása vagy legalább nagy adományokkal írta be nevét az apátságok történetébe. Ezzel iparkodtak a család mennyei otthonát előkészíteni, bár igen gyakran földi otthonukká is lett a kolostor egyes családtagoknak. Különösen Németországban szolgált gyakran menedékül a békességnek ez a szigete az árváknak, míg a bánatos özvegy női zárda kormányzását vette át. De igen gyakori jelenség lett az is, hogy a nemesi családok egyik-másik sarja már korán örökre eljegyeztette lett a szerzetesi életnek. Mai szemmel tekintve azt mondhatnók, hogy a kolostorban talált elhelyezést a fölös számú gyerek, akiknek rangjához méltó megélhetéséről a család már nem tudott volna gondoskodni. Így teltek meg a kolostorok nemes származású szerzetesekkel, bár a szegények elől sem volt elzárva az út. A Regula külön fejezetben rendelkezik „A nemesek vagy szegények fiairól, akiket felajánlanak Istennek.” (59. §.) A fiatalok otthoni komoly keresztény nevelés után családjuk testi-lelki javáért szívesen meghozták a világról való lemondás áldozatát, s a fogadalmaiknak úri becsülettel tettek eleget. Ugyanazon ok tehát, amely ma a középosztály erkölcsi leromlására vezet, ebben a hittel teli korban hatalmas erkölcsi megújulás csírája lett.

Segítőre találtak a clunyi mozgalomban a kialakulóban levő európai nemzetállamok is. Már Szent Ágoston hangsúlyozza, hogy az égi város polgárait különböző nemzetek és nyelvek közül hívja s ezeknek különféle szokásait, törvényeit és intézményeit meg nem semmisíti, sőt fenntartja és követi, mint amelyek mind a békére irányulnak; csak ne gördítsenek akadályt az igaz vallás elé. (De civ. Dei 19, 17.) Valóban az Egyház ezzel a megértő módszerrel járt el minden időben az újonnan megtért pogány népek szokásaival szemben, csak a kimondottan rosszat törekedett kiirtani. Ilyen volt a clunyi mozgalom munkája is az egyes európai országokban, csak egy lépéssel még több: a nemzetek politikai fejlődését és polgárosodását is kifejezetten előmozdította. A társadalom békéjét állandóan megbontó hűbéri tagoltsággal szemben ugyanis Cluny már ebben az időben az erős központi hatalom hívének mutatkozott. Azzal egyide-

jüleg, hogy kivonta magát a püspök joghatósága alól, függetlenítette házait és birtokainak zömét a kisebb hűbérurak önkényétől is és közvetlenül a királyok és a császár pártfogása alá helyezkedett. A fejedelmek természetesen örömmel fogadták a mindinkább erősödő nagytekintélyű szervezetnek hódolatát s a clunyi apátokat meleg barátságukkal tüntették ki. Másrészt a treuga Dei mozgalmának átütő erejű sikere is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a laza magán-szerződésekre felépülő, belviszályokkal zaklatott, széthulló országok helyébe, lassan egységes, erős központi hatalommal rendelkező nemzetállamok léptek, s így megnyílt a magasabb közjogi polgárosodás lehetősége.

A béke eszméje nem volt a germán népek előtt idegen, sőt egész jogrendszerük rá épült. A közbéke jelentette számukra a jogot. A Hausfriede, Dingfriede, Heerfriede azt jelentette, hogy kinek-kinek saját házában, a gyűlésen és a táborban szünetelt a magánharc és a vérbosszú. Aki büntetést követelt el, békevesztetté (friedlos) lett, bárki megölhette. Egyébként a közbéke nem volt valami általános, az egyes törzsek, rokoni közösségek (Sippe) közt napirenden volt a fegyveres megtorlás. Az aquitániai papságtól kezdeményezett és Odiló által nagy világmozgalommá fejlesztett treuga Dei harmonikusan beleilleszkedett a germán jogrendszerbe s azt a közbékének kiterjesztése révén egy magasabb közjogi egység felé vezette. Az egyházi zsinatok tudvalevőleg különböző egyházi büntetések, másutt világi hatalom közbevetésével vagyoni és személyjogi következmények terhe alatt is, a hét négy utolsó napján — Krisztus szenvedésének, halálának és feltámadásának tiszteletére — eltiltották a magánharcot. Az intézmény a leginkább széthullott országokban, Franciaországban és Olaszországban hamar elterjedt, a fejedelmek bírói hatalma elé kerülő ügyek száma szaporodott, végül is Franciaországban IX. Szent Lajos király alatt (XIV. sz.) a királyi béke (paix de roi) alakjában kiteljesedve a magánharcnak teljesen véget vetett. Hogy ez mit jelentett ebben a korban az egész nép számára, ma már alig tudjuk felmérni; nehéz is elképzelni az egymás ellen állandó fegyveres harcot folytató földesurak garázdálkodását, a nyomukban járó nyomort. Bizonyos az, hogy Cluny a politikai érdekek vitájába való legcsekélyebb beavatkozás nélkül a legszélesebb néprétegek közjavát szolgálta, közösségi életét fejlesztette. Tette ezt olyan tapintattal, hogy nép és fejedelmei egyaránt saját ügyüknek előbbrevitelét látták benne. Pedig csak Istennek akart szolgálni.

Az emberi közösség életérdekeit mozdította elő Cluny azáltal is, hogy megindította az Egyháznak az állam halálos öleléséből való kibontakozását. A clunyi apátok kezdettől fogva ellenségei voltak annak, hogy egyháznagyok világi hatalmasságok kezébe tegyenek hűbéri esküt és az övékhöz hasonló szabadságot követeltek a püspökök számára is. Évszázadoknak kellett eltelni, míg ez a felfogás csak némileg is áthatotta a társadalmat és VII. Gergelyben hősi elszántságú harcosára akadt. Cluny alapítója, mikor egyenest a római pápa joghatósága alá vetette az apátságot, még korántsem gondolhatott ilyen messzemenő következményekre. De Cluny példáját s nem kis

részben egyenes hatását követte az apátságok hosszú sorozata. Ezek valamennyien a szentszék jogainak érvényesítését támasztották alá.

Ebben az időben, mint azt az álizidori dekrétumgyűjtemény is tanúsítja, sürgetően támadt fel a vágy a pápa lelki főségének szabad érvényesülése után. Más úton az óhajtott reformok keresztülvitele alig volt remélhető. A törekvés támasztékot talált az emberiségben soha ki nem alvó elképzelésben egy világbékét hozó nagy világ-államról. Az eszme a római civilizáció emlékeiben talált tápot és két irányban keresett kibontakozást: egy világi birodalomban a császár és egy lelkiben a pápa vezetése alatt. Cluny mindkettőt szem előtt tartotta. A pápa világi uralmát éppoly kevésbé óhajtotta, mint a világi fejedelem kontárkodását az Egyház ügyeiben. De e kettő közti viszálynak sem volt híve, hanem Szent Ágoston szellemében kibékítésükön fáradozott akkor is, midőn Hugó apát személyében Canossában IV. Henrik számára kérte a feloldozást.

Szent Ágoston békerendszerében a család békéje szorosan összefügg a földi ország békéjével, ez viszont teljes nem lehet mindaddig, míg meg nem egyezik Isten országának békéjével. Ezek Cluny politikájának alapelvei, a mindenkori ideális katolikus politika: a családi tűzhelyek békéjére építeni az országokét, Isten országának békéjét pedig az országok és népek belső békéjére és egymásközi meg egyezésére, de arra is, hogy az állam engedje érvényesülni a nemzetekfeletti egyetemes Egyház sajátos alkotmányát. Így alakul ki a *respublica Romana* új magasabbrendű ellenpártja, a *civitas terrena* és *civitas Dei* harmonikus összeműködéséből előálló s az összes keresztény népeket magában egyesítő *respublica christiana*.

Ma, midőn az egyháziak politizálásának kérdése ismételten vita tárgyát képezi, példát vehetünk arról a nagyvonalú, következetes, erőteljes és mégis tapintatos eljárasmódról, ahogy a clunyi apátok működtek. A nélkül, hogy bármiféle hatalmi törekvést sértettek volna, tudták képviselni a maradéktalan katolikus álláspontot. Ezt elérték azzal, hogy a krisztusi békepolitikát nem passzív megadással, hanem erőteljes tettekkel, nyomatókkal vetették latba, mindig megadták a császárnak, ami a császáré és Istennek, ami az Istené. „Az én békémet hagyom nektek” — végrendelkezett az isteni Udvözítő ugyanakkor, midőn tanítványainak és a hívőknek egységéért imádkozott. Ezzel kijelölte azt a politikát, melyet papjainak követniök kell: egy emberként, egyesült erővel dolgozni az egyetemes békéért és a keresztény népek egységéért.

Bellum crucis.

A néplélektan igazolja, hogy nagy tömegek vallás nélkül emberi életet nem élhetnek. Ezt ma már, a bolsevistákat kivéve, az új pogányok is megengedik nekünk, csak nézetük szerint a szükséglet kielégítésére jó bármiféle babona, mesterségesen kiagyalt mítosz vagy észvallás. A nélkül, hogy a kérdés elméleti vizsgálatába bocsátkoznánk, lássuk azt, mily úton-módon ragadhatta ki a Clunyben átélt katolikum szinte máról-holnapra a magyarokat, lengyeleket, svédeket, norvégeket, dánokat a pogányság karmaiból, s tette őket, ahol kellett, a kereszténység harcosaivá? Mert nem elég azt mon-

dani, hogy a kereszténység minden eddigi vallásuknál jobban kielégítette őket, az a kérdés, miért fordultak szembe eddigi babonáikkal, azokkal a hiedelmekkel és kultuszokkal, amelyeket modern kutatók szeretnek a népek szelleméből fakadt műveltség gyanánt jellemezni? Kellett lenni valaminek ezekben a pogány vallásokban, ami miatt gyűlölettel fordultak el tőlük s valaminek a kereszténységben, amiért felszabadítóként üdvözölték. Ha ezt a kérdést sikerül eldönteni, akkor látjuk azt is, hogyan kell ma viselkednünk az újpogányság támadásaival szemben.

Ha a clunyi reformból kiindult térítőmozgalmat tekintjük, bizonyos harcias vonás ötlük a szemünkbe mintegy ellentétül a béke eszményéhez. A keresztesháború gondolata nem Szent Bernát idejében fogamzott meg először, ott élt már az a clunyi reform évszázadaiban is. Már Majolusnak a provencai szaracénok által történt elfogatása s a tőle kicsikart váltságdíj oka lett a mórok Arles-i Vilmos gróf által történt leveretésének s az Itáliába vezető út felszabadításának. Odiló idejében a spanyolországi mórok elleni harcokban nyer Cluny jelentős szerepet. A spanyolok küzdelmeiket a clunyi Szent Péter — a templom pártfogója — oltalma alá helyezik, kötelezik magukat, hogy a zsákmányból minden aranyat és ezüstöt a templomnak ajándékoznak, s fogadalmukat egy nagyobb csata után teljesítik is. Hihetőleg így akarták megnyerni a szerzetesek jóindulatát, imáit és a harcos nemességre gyakorolt nagy befolyását a kereszténység közös ügyének érdekében. Magyarországon Szent István emeli fel kardját a pogányok ellen, mintegy jelképekül a nemzet ezeréves jövő küzdelmeire. Ha a clunyiek egyenes ösztönzését nem is lehet mind-ebben bizonyítani, semmi jele annak sem, mintha a pogányok elleni fegyveres kényszert elítélték volna. Nem is teheték, hiszen a királyok elsőrendű kötelessége volt épp a kereszténység védelme s misem állhatott távolabb Clunytól, mint ennek a kötelességnek gyakorlását eltiltani. Más jelek viszont, habár magasabb értelemben, harcias szellemet árulnak el.

Mindenekelőtt ilyen a szerzetesek és a reform szellemében működő térítő világi papság nagy személyes bátorsága és vértanúi elszántsága. Szent Vikbert, a clunyi hatás alatt álló gorzei monostor szerzetese, amint a Namur környékén kalandozó magyaroknak hirdeti Isten ígését, egész gondolkozásukat gyönyörően kifejezi. Gembloux-i Siegebért így írja le az esetet: „Eléjük állott nem védve anyagi paizzsal és sisakkal, csak szavának kardjával övezve. Kész volt kiüríteni a szenvedés kelyhét és életét kockára tenni testvérei lelkének megmentéséért. Krisztus vitéze először is békét ajánlván nekik szónokolni kezdett és lassankint csillapítva dühüket üdvösségükön fáradozott. Nem is szűnt meg a bálványimádás fertőjétől bemocskoltaknak hirdetni a hit tanait és az örök Király misztériumait, míg néhányat közülük az ördög birodalmából el nem vont és nevüket a keresztény vitézkedők közé be nem vette.” (L.: Galla F. A clunyi reform...) Így állt áldást osztva a pogány magyarok elé Szent Gellért püspök is, így ment elébe a vértanúságnak Szent Adalbert egészen az északi Poroszországig.

A vad harcosok előtt rendkívül tiszteletreméltónak látszott a

nemes megjelenésű, fegyvertelen szerzeteseknek és püspököknek bátor fellépése. Annál is inkább, mert egy-egy nevesebb személyiség vértanúságának híre bejárta egész Európát és Szent Adalbert példaadására valósággal mozgalom indul meg a vértanúság pálmájának elnyerésére. A hősiesség ilyen áramlásának a vitézi szívek nem állhattak sokáig ellen.

De harcias volt az a kereszténység is, amelyet lelkükbe befogadtak. A bencéskereszt jelmondata: „Crux sacra sit mihi lux; non Draco sit mihi dux”. A szent kereszt legyen az én fényem; ne a sárkány legyen a vezérem! — Clunyból kiindulva egész Európa csatakiáltása lett. Benn volt ebben az évezredfordulónak apokaliptikus hangulata, mindenekfelett pedig a kereszténységnek az a megfogalmazása, amely egészen a mai napig kitörölhetetlenül vésődött be az európai népek szívébe: Krisztus keresztjének harca és diadala a sátán felett. Ebben az időben léptek csatasorba a népmesék királyfiái és szegény kondásai a hétfejű sárkány ellen, hogy mindmáig hirdessék: a néplelek mélységeibe a kereszténységből semmi annyira be nem hatolt, mint a Jelenések sárkánya felett aratott krisztusi győzelem.

A mai ember nem is tudja felfogni, mit jelentett az egyszerű, barbár népnek, mely a túlvilági rossz szellemek uralmát napról-napra s nem alaptalanul átélte, egy olyan vallás, mely örökös rettegéséből Krisztus keresztje által kiemelte. Micsoda diadalmas érzés volt tudni, hogy szabad lett az ember, többé nem marhat bele a sátán sarkantyúja. A szent kereszt, a szentségek, a szentelmények, ördögűzések hosszú sorozata a nép számára mindenekelőtt fegyverek voltak az ártó szellemek uralmának megtörésére.

A pillanatot, midőn Szent Mihály arkangyal kiveti a mennyből a sátánt, éppoly gyakran és szívesen örökítik meg szobrokon, mint a sárkányölő Szent György lovagot vagy festményeken egy apokalipszis jeleneteit, állati és emberi alakjait. Szűz Mária tiszteletének fellendülését sem úgy kell értelmeznünk, ahogy azt racionalista vallástörténészek teszik, midőn valami pogány istennő helyébe állítják; a Jelenések sárkányüldözte asszonyát, a kigyótipró Asszonyt hívja benne segítségül a keresztény vitéz.

Ezzel már meg is van a felelet felvetett kérdésünkre. Manapság divatos a pogányságban valami ártatlan, természetes istentiszteletet, észvallást vagy szépségvallást keresni, valójában pedig a másvilág gonosz szellemeivel folytatott útálatos közlekedések sorozata volt. Ennek bizonyítását szolgálja a *De civitate Dei* teljes egészében; ebből érthető, miért volt a középkorra ez a könyv akkora hatással. A gonosz szellemek gyűlölt uralma volt az, amellyel a megtérített pogány népek szembefordultak, a tőlük való megváltás, a pokoltól való szabadulás, amit a kereszténységben örömmel felkaroltak.

Szent Odóé az érdem, hogy az ecclesia militans szellemét Clunyen bevezette. Markáns, harcias egyénisége az evangéliumból nem annyira a békét ragadta meg, mint inkább a kardot. Szent Ágoston és Nagy Szent Gergely voltak a mesterei. A próféták tüzes, ostromló szavaival lépett fel korának tévelygéseivel szemben, nem kímélve sem a hatalmasokat, sem az egyháziakat, sem a népet. Gúny, erő és fájdalmas panasz egyaránt fegyvertárába tartoztak, miközben féle-

lem nélkül hirdette Isten népe és a világ közti kiegyenlíthetetlen ellentétet.

Utódai mégis sikerrel kísérleteztek azon, hogy Isten békéjét kiterjesszék az összes keresztény népekre. És hacsak rövid időre is, sikerült békét teremteniök Egyház és állam között, hogy VII. Gergelyvel annál erősebben ébredjen fel a harci szellem, majd a pogányok elleni keresztesháborúkban keressen levezetést. Szent Odiló átszellemült alakja teljesen a túlvilág felé irányította az érdeklődést. A harcos Egyházzal hosszú időre a dicsőségesre és a szenvedőre terelte a figyelmet, a földön is a szentek egyességének eszméje lett az irányadó. A földet egészen mint a menny előcsarnokát állította be, így tudta az égi és földi város közt feszülő ellentétet kiegyenlíteni.

Napjainkban nem egy földi ország mutatja az apokaliptikus egyházüldöző vadállati arculatát, nem adhatjuk fel tehát a bellum crucisnak a maga helyén alkalmazott elveit. Az újpogányok megterését ma sem vívhatjuk ki másképen, mint a sátáni uralom ellen meghirdetett, megalkuvást nem ismerő keresztesháborúval. Ennek a harcnak az eszközei a bűnbánat és engesztelés, a liturgikus áldozat, szentségek és szentelmények, zarándoklatok, búcsújárások, lelkigyakorlatok, missziók, az ég szüntelen ostromlása imával, önmegtagadásokkal és jócselekedetekkel, vértanúi bátorság a kiállásban, térítő buzgalomban. A küzdelem vezérkara pedig egy egységes, jól rendezett, szent papság, amely nem alkuszik jobbra-balra, csak egy utat ismer: az Egyház fejének utasításai szerint — előre!

Methodus catholica.

Az éltető katolikum cselekvő kereszténység. Cselekvő a társadalmi béke, a politikai béke szolgálatában és a tántoríthatatlan lelki harcban a hitért és erkölcsökért. Mindezt a programmot, talán csak a politikait véve ki, a Katolikus Akció intézményében találjuk együtt. Csakhogy az A. C. elsősorban a világi apostolok mozgósítása és az egyházi vezérkar kellő harci kiképzését, egységét, összetartását, tervszerű összmunkáját jórészt már feltételezi. S bizonyos, hogy mindez készen is van az Ecclesia militans csodálatos szervezetében és intézményeiben, csak új lángra kell lobbannia a befelé való béke és kemény egység s a kifelé ható harci bátorság szellemének. Mert sokszor úgy állunk szemben a kor követelte katolikus cselekvéssel, mint öreg tartalékos tisztek, akik a régi fegyverek használatát már elfelejtették, az újakat még nem ismerik eléggé. Bele kell tanulnunk újra a katolikus Egyház bevált harci módszereibe, ki kell próbálnunk modern utasításait.

A catholicum vivificans a világhódító kereszténység harci módszere. Éspedig a pax Romana mód arra, hogy megtaláljuk a szociális élet hézagait, hol az Egyház kisegítő, subsidiarius tevékenységével megnyerheti a kiuzsorázottak millióit. A respublica christiana módszer, megtalálni a gyűlölködő egyének, társadalmi osztályok, fajok és nemzetek között a béke lehetőségét, a magasabb fejlődés útjait, ezáltal kivívni a faji-nemzeti közösségek támogatását. Végül a bellum crucis módszere: megjelölni a keresztények és pogányok előtt az

gazi ellenséget, a sötétség hatalmasságait, s feltüzelni őket az egyetlen érdemes harcra: a sátán ellen Isten országáért.

Mindezt mégis csak a catholicum vivum teszi sodró erejűvé. Csak isteni békében feltalált öröm és élvezet menti meg az elvilágiasodástól az anyagiakat felhasználó klérust; a politikában működők csak akkor maradnak tiszták a szennytől, ha erősek mint a tölgy, királyi szentek; a kereszt küzdelme csak akkor nem válik gyűlölködő fanatizmussá, ha a harcost áthatotta az isteni Király közelsége, ha önmagában már legyőzte az alacsonyrendűt, kifelé pedig a legnagyobb megtiszteltetésnek veszi a Király díszjeleit: a keresztet, halált és gyalázatot.

Kerkai György S. J.

FORRÁSOK:

- S. Benedicti Regula monasticorum. Pannonhalma 1929.
Dr. Czettler Jenő: Az emberi gazdálkodás története.
Godefroid Kurth: A keresztény civilizáció kezdetei. Bp. 1928.
Dr. Hajnik Imre: Egyetemes európai jogtörténet. Bp. 1875.
Sackur: Die Cluniacenser. Halle 1892.

Magánosság.

P. Lippert, a fiatalon elhunyt kiváló német jezsuita „Abend-teuer des Lebens”, az élet „kalandjainak” nevezi az ember életútjának azokat a helyzeteit, amelyekbe mindenki kikerülhetetlenül belejut és amelyeknek szerencsés vagy szerencsétlen megoldásától függ az ember életének boldogsága vagy boldogtalansága. Nem rendkívüli megrázkódtatásokról, sorsdöntő nagy eseményekről van szó. Az élet mindennapi, minden ember számára adott mozzanatai ezek a kalandok. Hétköznapiak és közönségesek, mégis titokzatos lehetőségekkel és kiszámíthatatlan következményekkel terhesek. Adva vannak és megoldandó feladatokat jelentenek. Gyermekkor, iskola, találkozás az emberekkel, szeretet, halál... tartoznak ezeknek a „kalandoknak” a körébe. Egyik ilyen kockázatos „kalandja” az emberi életnek a magánosság. A lélektan, a bölcselet és a teológia tanítása alapján szeretném Lippert gondolatait kiegészíteni és a szerzetesi — papi életre alkalmazni.

A magánosság... Sokoldalú és változatos téma. Egyike talán az emberi lét legnagyobb és legkockázatosabb kalandjainak. Mert az ember élete kifeszített fonál az egyediesség és a közösség két pólusa között. Az ember nemcsak „individuum”, egyed, azaz mindentől különböző magában álló valóság, hanem személy is, azaz átélte, öntudatra ébredt önállóság és függetlenség. De ugyanakkor beletartozik a közösségbe: része az egésznek, rászorul a közösségre, kötelességgel és felelősséggel tartozik a közösség irányában. Elvileg megtalálható a két pólus között a harmónia, de a gyakorlati életben nagyon könnyű a kisiklás. A közösség elnyomhatja a személyiséget, a személyiség magánosan elzárkózhatik a közösséggel szemben. Ezért nagy kockázat és veszedelmes „kaland” a magánosság. Egyénileg főként azért, mert magánosságunk vagy magánytalanságunk — sokszor éppen kiindulópontján — nem tőlünk függ. Hozunk magunkkal vonzásokat egyik vagy másik irányba, jobbra vagy balra sodornak az életkörülmények. Mikor már beleszólhatunk sorsunk irányításába, kész helyzetek előtt állunk és nagyon nehéz az élet alakítása. Jó ezért bátran szemébe nézni a tényeknek és megkeresni a megoldást a legnehezebb körülmények között is.

A magánosságról beszélhetünk először, ha szabad ezt a kifejezést használnom, *metafizikai értelemben*. A metafizikai magánosság következik minden ember számára abból a tényből, hogy egyed és egyediségének tudatára ébredő személy. A papi, szerzetesi élet számára egész különleges színezetet nyer a magánosságnak ez az alapvető problémája. Másodszor beszélhetünk magánosságról jellemteni, lélektani értelemben. Itt találkozunk a magánosság különböző tipikus meg-

jelenési formáival, melyeket két főcsoportra oszthatunk: a boldog és a boldogtalan magánosság típusaira, a szerint, hogy valakinek sikerül-e a metafizikai magánosság problémáját megoldania vagy nem sikerül.

A metafizikai magánosság adva van azáltal, hogy az ember egyed, önálló, különálló valóság és e mellett személy, aki képes magánvalóságának, önállóságának és relatív függetlenségének tudatára ébredni. A metafizikai magánosság alapvető élménye: belső világom zárt, minden tapasztalati adottságtól, embertársaim belső világától független, különálló egész. Egyedül állok a világban és saját magamnak kell az életem problémáit megoldanom. Kaphatok segítséget, indítást, tanácsot, de a végső döntésben, a végső megoldásban mindig egyedül vagyok. A sorsdöntő pedig éppen az, hogyan tudom a magánosságnak ezt a tényét és élményét feldolgozni és megoldani.

Természetesen nagyon különböző a mód, ahogy az emberek a saját magánosságuknak tudatára ébrednek. Más és más az átélés módja az egyes életszakaszokban, más és más különböző ember-típusoknál.

Az ember fejlődéstörténete nagy és mély távlatokat nyit meg problémánk megértése és értékelése felé. A kisgyermek még nem magános. Öntudata nem ébredt fel, lelki világa kialakulatlan. Magánvalóságának tényét felfogni képtelen. Ösztönös ráutaltsága a „más”-ra tökéletesen kielégül azáltal, hogy a legközvetlenebb, állandó kapcsolatban áll édesanyjával. Szinte belekapaszkodik az anyába és ebben a belekapaszkodásban megtalálja magánvalóságának tökéletes kiegyensúlyozását, ösztönös vágyainak teljes kielégülését. Az édesanya az a természetből rendelt tényező, akinek gondoskodása, meleg szeretete kiegészíti a kisgyermek bontakozó életét és eltünteti a gyermek számára a magánosságnak még az ösztönös érzéseit és megsejtéseit is. Az anya és a gyermek kapcsolata nagyjelentőségű tény az ember életében. Ez az első kapcsolat a „világ”-gal, a „más”-sal sorsdöntő lehet az egész jövő alakulására. Valahogyan minden ember magával viszi a jövőjébe azt a gyermekkori sejtést és öntudatra nem ébredt ösztönös megérzést, hogy az édesanya szeretetének melegében elrejtőzve megoldódott minden problémája, kielégült minden vágya. Az anya gondoskodása eltakarta a magánosságnak, az egyedülvalóságnak tényét. Ha ez a kapcsolat idő előtt felbomlik, nagy nehézségek, súlyos konfliktusok fakadhatnak nyomában. Ha gyermeki alakjában időn túl megmarad, ferde jellemalakulásnak, határozatlan, gyámoltalan egyéniségnak lehet forrása. De minderről akkor mitsem tudunk és csak a későbbi jellemfejlődésből lehet időnkint visszakövetkeztetni arra, mi történt velünk az emberélet hajnalán.

A *gyermekkornak* is megvannak a maga krízisei. Ezekről azonban ma még keveset tudunk. Általában azonban azt mondhatjuk, hogy az öt-hatéves korral elkészül a „gyerek”: a fejlődő emberpalánta tökéletes, „kész gyermek”-ké alakul. Megtanul beszélni, járni, belenő környezetébe, kiigazodik a maga kis világában, alakít magának valamilyen naív és primitív elgondolást a mindenségről. Az élet új hangjai és színei, a nap-nap után felbukkanó külső benyomások, az érzékelés és a képzelet kialakulása, mintha egyidőre eltakarnák a magánosság belső

problémáját. A gyermek a serdülőkorig nem éli át tudatosan a magánosságot.

A *serdülő ifjú* dőbben rá először tudatosan a magánosságra. A modern lélektan az ifjúkor alapvető élményét éppen az Én, a belső világ felfedezésében látja. Az Én felfedezése azonban egyúttal az első tudatos találkozás a magánossággal. Mikor az ember tudatára ébred Énje titokzatos világának, akkor látja meg, hogy egyedül van, szemben egy idegen, sokszor ellenségesnek látszó világgal. Innen a serdülő fiú zárkózottsága és ellenséges magatartása környezetével, szülőivel, nevelőivel, sokszor az egész társadalommal szemben. De ez a magánosság valahogyan még nem mély és nem gyökeres. A fiatalember lendületes érzésvilága, vágyainak álmokképei, a képzelet színpompás csodavilága áthidalják a távolságot a valóság és az eszmények között. Az eszménytkereső, ideálokért lelkesedő fiatalember képes önmagát átadni, beleolvadni egy ideába, képes mélyen bekapcsolódni tiszta szerelemben egy más személybe, képes ráhagyatkozni egy szeretett nevelő segítő kezére, képes feladni a kritizáló, állástfoglaló Én-t és képes elfelejteni a magánosságot.

A *férfikor* a realizálódás krízise. Guardini mondja, hogy akkor vagyunk egészen férfiak, mikor egészen magánosoknak érezzük magunkat. Az érzések meghűlnek, a képzelet ellankad, az eszmények távolsága megnövekszik. A képzelet nem képes többet oly könnyen áthidalni a távolságot a valóság és az eszmények között. A lendületes vágyak, a szépen kiszínezett álmokképek véresre sebzik magukat az élet kemény tövisein. A „más” már nem képes mindent megoldani és az ember megtanulja, hogy belső világának legnagyobb és legmélyebb problémáit senki és semmi el nem intézheti: egyedül, magánosan kell szembenéznie a külső és a belső világ kérdéseivel.

A felnőtt emberek magánosság-élményében is találunk nagy típusbeli különbségeket. Vannak *felszínes lelkek*, akiket egészen leköt és megigéz a külvilág. Életüket betölti a mindennapi munka, az élet kicsinyes örömei, soha nem jutnak el önmaguk igazi mélységeihez. Ezek számára közvetlenül nem létezik a magánosság problémája. Csak nagyon mélyre hatoló emberismeret tudná kimutatni, hogy a probléma az ilyen embernél is fennáll. A megoldatlan feladat kerülő úton talál érvényesülést és sok lelki ferdeségnek, rendellenességnek lehet forrása. Felületesség nem lehet az élet mély problémáinak igazi megoldása. Vannak *gyáva lelkek*, akik soha nem mernek szembenézni magukkal. Köröskörül ég az erdő, de ők meghúzódnak belső világuk szűk várkastélyában, a nagy magánosságot pedig eltakarja az élet, a munka, a szerep, az élvezetek. Sokszor emelkedett, értékes lelkek állanak meg ezen a síkon. Életüknek ezért nem adatik meg az a termékenység, amelyre hivatottak lettek volna. Rendkívüli, *kiváló lelkek* számára irtózatossá terhet, egész életre szóló terhet jelenthet a magánosság. Keserűen, de bátran hordozzák és... valami mindig hiányzik az életükből. Az *igazán nagy emberi egyéniség* átéli és vállalja a magánosság keresztjét, de nem vérzik el alatta, mert megtalálja a kifelé vezető utat ott, ahol az egyedül megtalálható. Mindez átvezet már a jellem magánosság világába. De mielőtt ennek típusait megvilágítanók, alkalmazzuk a mondottakat a papi és szerzetesi élet problémáira.

A világi ember számára a serdülőkor krízisei után a férfikor magánosság problémájának megoldását nagy fokban megkönnyíti az a tény, hogy számára új formákban, új keretben folytatódik a család. Élettársat talál, akivel belső testi és lelki életközösségbe lép, akivel megosztja sorsát, az élet minden örömét és bánatát. Utódaiban folytatódik élete. A szülői szeretet gondoskodásának a helyébe lép az élettárs. Aki eddig támaszra szorult, most támaszt ad kicsinyei bontakozó életének. Ha a férfikor el is hozza a magánosság problémáját, az emberileg kiegészült életben, a család két emberi életet egységbe-forrasztó életútján a probléma megoldása könnyebb, a nagy emberi magánosság könnyebben elviselhető.

A pap és a szerzetes emberileg mindig egészen magános marad. Valami befejezetlen marad az életében, amit a természet rendjében nem pótol semmi: sem a munka, sem a tanítványok, sem a jóbarátok, sem a vallásos élet. Ne gondoljunk elsősorban a testi élet örömeiről való lemondásra. A probléma sokkal mélyebb. A lelki kiegészülés, a természet általános törvényei szerint rendelt lelki kapcsolat az élettárssal marad ki a pap életéből. A probléma igen súlyos. Eljön a papi életnek is a férfikora. A fiatalos lendület elcsendesedik, a színek elszíntelenednek, a csalódások megtörik a lelkesedést és a kezdeményező erőt. Az élet realitásai ellankasztják az eszményi gondolkodást. Az ünnepek után eljönnek a hétköznapiak, ahol verejtékes munkával kell megkeresni a kenyeret az Isten országának szolgálatában és a leghűségesebb hivatás teljesítése sem jár sokszor a méltán elvárt eredménnyel. Ebben a kritikus távlatban jelenik meg a teljes magánosság tudata.

Ha ennek a papi, szerzetesi magánosságnak a megoldását keressük, akkor egy réteggel mélyebbre kell ásnunk az emberi lélek mélységeiben, mint azt eddig tettük. A végső megoldást tulajdonképpen minden ember számára csak itt találjuk meg. De a világi ember számára ez a megoldás csak végső megoldás, a szerzetes számára szinte azt mondhatnók, kizárólagos megoldás. A magános ember problémája az, hogy egyedül van, de egyedüllétében nem elég önmagának. Ha az egyedülálló ember önmagában megtalálná emberi létének kiteljesedését, a magánosság problémája nem lenne probléma. A magánosság azért probléma, mert a magános ember nem elég önmagának. „Más”-ra utalt valóság. De csak egy „Más” létezik, aki minden magánosságot tökéletesen feloldhat: a legnagyobb Magános, akinek nem probléma a magánosság, mert egyedüllétében is ő a legtökéletesebb gazdagság, az Isten. A pap és a szerzetes számára hiányozhat minden más, hivatása őt egészen és közvetlenül az Isten felé irányítja és az Istent mindig tökéletesen megtalálhatja. Emberileg, emberi problémái számára nincs teljes megoldás. De a kegyelem áthidalja a természet szakadékait, begyógyítja az emberi lélek természetes töréseit és biztosítja a belső élet harmonikus egyensúlyát akkor is, ha az ember egészen magánosan jár a földön. A szerető, elmélyedő önátadás Istennek, Isten szándékainak teljesítése, közvetlenül a belső életben, közvetve a hűséges hivatássl szolgálatban, megoldja a szerzetes és a pap magánosságának problémáit. Megoldja lényegében és gyökerében. Ez nem jelenti, hogy minden emberi problémát kikapcsol. Lippert mondja, hogy az ember útja Isten felé legmeredekebb szakaszán magányt

jelent. Az Isten sokszor hagy látszólag, tudatunk számára magunkban, hogy kiemeljen önmagunkból és mindig közelebb emeljen önmagához. Sokszor küld emberi segítséget, nevelőt, lelkivezetőt, jóbarátot. De ezek mind csak útjelzők, átmeneti állomások, a végső magánosságot fel nem oldják és csak az képes töretlenül megjárni az élet útját, aki hálás lélekkel fogadva az Úr emberileg is megnyilatkozó segítségét, mindig csak Őreá épít.

Minden ember számára ez a magánosság problémájának alapvető megoldása. A világi ember számára ezt a problémát a család keretében, a természet által kiegészített életben kell megoldani. Ha arra gondolunk, hogy az életben hányszor nem sikerül ennek az emberi keretnek a megoldása, akkor megérthetjük, hogy „in praeparatione animi” mindkinek vállalnia kell a magánosságnak azt a megoldási útját, amelyet Isten rendes körülmények között csak a papoktól és szerzetesektől kíván. A relatív emberi lét magánossága, csak az Abszolút Lét végtelen gazdagságában találhatja meg a maga megoldását.

A jellem magánosságának két főtípusa van: a boldog és a boldogtalan magánosság.

A magánosság lezárt, belső életteret jelent, ahol én egyedül vagyok, ahová egészen senki sem léphet be, ahol nekem kell egyedül mindent elintéznem és megoldanom. A boldogtalan magánosság tiltakozás a „más”-sal, a világgal szemben. Elzárkózás vagy menekülés. Minden idegen és kihasználatlan marad. A lét értéke, a világ gazdagsága nem képes megtermékenyíteni az életet. A boldogtalan magánosság az ember függetlenségének és autonómiájának kikiáltása. Talán csak az emberi közösséggel, a világgal szemben. De végső fokon elszakadhat minden szál, szétpattanhat az utolsó kötelék is, amely az embert a „Más”-hoz fűzi. Ez a kárhozat, a végső, örök és visszavonhatatlan magánosság. A következőkben elsősorban nem erre a végső tragédiára gondolunk. Olyan embertípusokra nézünk, akikben valahogyan megszakad a természetszerű közlekedés a környezettel, a társadalommal, az emberi közösséggel. Az Abszolútum felé talán törekszenek megtartani a kapcsolatot és a szakítás a világgal is inkább élményszerű, sokszor talán képzelt, mint valóságos.

A boldogtalan magánosság *főbb eseteit* a lelki életnek azokból a megnyilatkozásaiból vezethetjük le, amelyek az ember lélektani énjének kibontakozásával kapcsolatosak. Két törekvés működik közre a szellemi Én kibontakozásánál és hatékony a felnőtt ember egész életében. Az egyik célja az Én kitágítása, gazdagítása új tudattartalmakkal, érvényesülésének biztosítása. A másik célja az örködés, hogy az Én keretei túlságosan ki ne tánguljanak, a bíráló, az állásfoglalás a külvilág követelményeivel és a saját törekvéseinkkel szemben. Mind a két törekvés egyoldalú uralomra jutása, elszakadása a magasabb, objektív értékvilágtól, forrása lehet annak a lelki beállítottságnak, amelyet boldogtalan magánosságnak nevezünk.

Az Én nagyratörésének következtében a boldogtalan magánosságnak *három főtípusát* különböztetjük meg.

Az első csoport a közvetlenül nagyratörők, a megszállott, ihlett, szinte azt mondhatnám, prófétai lelkiségű emberek csoportja.

Lelküket betölti egy eszme, egy gondolat, annak fenntartás nélkül, vakon és egyoldalúan átadják magukat. Az eszme lehet egészen ideális cél is, lehet az Én könyörtelen hatalomratörése, nagyzása és érvényesítése. A mi szempontunkból csak az a lényeges, hogy az ilyen ember nem lát semmit és senkit, kíméletlenül keresztültör mindenben, ami útjában áll eszméi megvalósulásának. Az eszme igézetében vakon törtet célja felé... és ezért elszakad a világtól, az emberi közösségtől, egyedül marad. A tragédiája talán éppen az, hogy az eszme egyoldalú hangsúlyozása folytán már meg is tagadja az eszmét. Mert a szellem világában minden összefügg és nem lehet büntetlenül egyeduralomra juttatni egy gondolatot, legyen az művészi vagy tudományos eszme, az emberiség boldogításának, a társadalom megreformálásának gondolata. Nagy eszmék nagy áldozatok nélkül, nagy célok önfeláldozás és önátadás nélkül meg nem valósulhatnak, de a legszentebb cél szolgálata sem hagyhatja számításon kívül az okosság erényét és a „donum consilii”-t. Nélkülük torzó marad a mű és torzó marad az ember, aki életét a műnek szentelte.

Látszólag az ellenkező véglet felé mozog a következő csoport. Ide tartoznak azok az emberek, akik mindenre alkalmatlannak érzik magukat, semmibe sem mernek belekezdeni. Valami kínzó csekélyértékűség tudata nehezedik a lelkükre. Hiába minden, úgysem sikerül. Jobb el sem kezdenem. Az élet csak nehézséget jelent, problémát, amelyet megoldani nem lehet. Jobb kitérni előle. Az ember visszavonul sértődött, szorongó, titkon talán bosszút szomjazó magánosságban. Az élet elfolyik mellette és őt ott marad, begubózva terméketlen egyedülvalóságában. Sok minden lehet a kiváltója ennek a magánosságérzésnek. Lehet, hogy tényleg van valami hiba a szervezetben, amely gátolja a zavartalan életműködéseket és állandó lehangoltságot okoz. Lehet, hogy hiba van a tehetség körül, az értelmi képességek vagy a gyakorlati ügyességek világában. Lehet, hogy valakit már egészen kisgyermek korában ért mellőzés, elhanyagolás, amely súlyosan megsebezte a lelkét és kiváltotta benne azt a sejtelemszerű érzést, hogy én úgyis értéktelen vagyok, minek erőlködjem. Senki sem vesz észre, senki sem törődik velem. De ha ezeknek az okoknak a mélyére nézünk, akkor rendszerint kiderül, hogy a seb csak azért olyan fájó, mert sokkal többet szeretnék, mint amennyire tényleg képes vagyok. A nagyravágyás, a nagyratörés, a hatalmi érvényesülés igénye működik a mélyben. Képességeimhez viszonyítva képzeletem álmai tényleg meghaladják erőimet. A csekélyértékűség-tudatnak lehet tényleges alapja. De ebből nem az élettől való tökéletes visszahúzóadás jogultsága következik. Ne akarjak többet, mint amennyire képes vagyok a természet és a kegyelem eszközeivel, de azt akarnom kell egész szívvel és lélekkel, még ha nagy lelki akadályokat kellene is leküzdenem. Vállalnom kell a harcot és a kockázatot, a sikertelenségeket is, másként elmerülök az egyedülvalóság terméketlen és üres sivatagjában.

A magánosságnak megelőző típusai elsősorban született hibákban vagy gyermekkori élményekben gyökereznek. Inkább a tudatos élet területén játszódik már le a harmadik típus. Megegyezik az

előzővel, hogy ő is visszavonul az élettől. Megegyezik abban is, hogy ennek a visszavonulásnak végső és rejtett gyökere a túlfűtött nagyravágyás. A visszavonulás tényleges oka azonban valamilyen sikertelenség, mellőzés a felnőtt ember életében. Nem a csekélyértékűséget váltja ki ez a törés az életpályán, hanem valami mély és engesztelhetetlen sértődöttség érzését. Dolgoztam, fáradoztam, az életemet, a kényelmemet, mindent odadobtam... értetek. Nem becsültétek meg, nem értettétek meg. Tehát nem érdemes. Nem adok többet semmit nektek, magamnak fogok élni, csak a magam érdekeit fogom keresni. Úgyis hiábavaló lenne. A fiatal papi életnek egyik legnagyobb örvénye nyílik meg ebben a távlatban. Mert könnyű elmondani és elgondolni a tabernákulum előtt, hogy mindent Istenért, a lelkekért, önzetlenül és önfeláldozóan. De nehéz ezt végrehajtani az életben, nehéz némán és türelemmel tovább szolgálnom, amikor úgy érzem, hogy ilyen sérelem, ilyen igazságtalanság még soha senkit nem ért ezen a világon. „Ez” az eset olyan példátlan, hogy itt már csak a teljes visszavonulás segít. A munkakedv, a lelkesedés összeomlik és az ember sértődötten, keserűen, reménytelenül és lemondóan visszahúzódik saját kis zárt életterébe. Boldogtalan és nem tud örülni más boldogságának. „Kötelességteljesítése” gépszerű lesz és munkájának nem lesz értékes gyümölcse.

A magánosság újabb forrása az Én életének egy másik mozzanatából ered. Nem áll módomban ennek a jelenségnek lélektani képét most pontosan megrajzolni. A tapasztalati tény a következő. Egyes emberek valami különlegesen hajlamosak arra, hogy csak magukkal törődjenek, csak befelé, belső világuk felé forduljanak. Nem akarják Én-jüket kiterjeszteni, hanem meglévő világukat, rejtett belső Én-jüket védik, oltalmazzák féltő, dédelgető szeretettel. Nem lehet azt mondani egyszerűen, hogy önzők. Dolgozhatnak, fáradozhatnak az emberekért, lehetnek áldozatkészek és lemondók. Mégis a világ, az emberek mindig idegenek maradnak számukra. Mindent csak saját — nem egyszer nagyon szűk — értékmérőjük szerint bírálják el, kicsinyesek és aprólékosak. Az élet valahogyan elfolyik mellettük, mások problémáinak, lelki világának megértésére képtelenek. Elmerülnek saját kis világuk, dédelgetett Én-jük világában, nagyon megelégedettek önmagukkal, teoretikusak és félénkek. Ez a lelkület, autizmusnak nevezi a modern lélektan, maga a magánosság. Talán ez a legsorszerűbb az összes magánosságtípusok között abban az értelemben, hogy leginkább játszanak szerepet kialakulásában az ember veleszületett jellemtenyezői. Belső adottságainál fogva húzódik vissza az ilyen ember mindentől és mindenkitől, és éli, félénken és szorongva, minden új benyomástól remegve a maga egyedülvaló életét.

Ezek a főbb típusai az Én elhajlásaiban gyökerező magánosságnak. Nagy tehetségek, zsenik, alkotó művészek és tudósok, vezéregyenységek gyakori sorsa. Az ilyen ember gyakran filozófiát készít saját magánosságának tényéből: „nem is lehet másként, a nagy ember szükségképen magános”... és megy tovább büszkén, egyedül, a kiválasztottság, a rendkívüliség irtózatossághoz vezető tudatában... boldogtalanul. „Az életút — mondja Lippert — utazás lesz a Halál Szi-

gete felé, ahol hallgató ciprusok borulnak a tájra és reája nehezedik a megtörhetetlen hallgatás csendje. Örvendező dal nem csendül fel ott, két emberi szív egymásra nem talál. Visszatérés pedig a szigetről alig lehetséges... Ez a boldogtalan magánosság..."

A mindennapi életben talán ritkák az ilyen „nagy magánosok”. Aki jellemezni akar valamely lelki magatartást, kénytelen a színeket kissé erősebben ráfesteni a vászonra, kénytelen egy-egy jellemző vonást jobban kiemelni. Mindnyájunkban él valami egyik vagy másik gyökérből. A szembekiáltó típusok rajza figyelmeztet, hogy lelkünk elrejtett redőiben felkeressük azokat a finom és alig érzékelhető szálatokat, amelyek alig észrevehetően sodorják lelkünket a magánosság ködbeburkolt halálszigete felé.

Lehet-e gyógyítani a boldogtalan magánosságot? Gyakorlatilag sokszor nagyon nehéz. Mert hiszen a magánosságnak a lényege éppen az, hogy elszakadt valami ember és ember között, pedig minden gyógyulásnak alapfeltétele az volna, hogy ez a kapcsolat újra eleveinné váljon. Mégis rá lehet mutatni néhány szempontra, amelyek eligazodásul szolgálhatnak az életnek ebben a kritikus útvesztőjében. A boldogtalan magánosság gyógyításának első feltétele a baj tudatos és mély átélése, azután gyökereinek felismerése. Nagy önismeret nélkül nemigen lehet javulást remélni. Az önismeretnek gyökeresnek és alaposnak kell lennie. Nem elég csak a tünetek megfigyelése, bizonyos kirívó hibák vagy tökéletlenségek összeszámlálása. A lélek tekintetének be kell hatolnia a jelenségek mögé és fel kell ismernie azokat a mély rügőket, amelyekből magánossága és annak asszociális, terméketlen, önmagára nézve gyötrelmes mozzanatai fakadnak. Ez a gyökér pedig, mint azt fentebb kifejtani igyekeztem, lényegileg kettős: az Én elhagyatottsága a világ által, a szeretet megtagadása vagy hiánya (metafizikai magánosság) és az Énnel túlságos önmaga felé fordulása akár az elzárkózás, akár az érvényesülési törekvés túltengésének útján (jellem-magánosság). Más és más lesz a probléma megoldása, ha a magánosság inkább az egyik, mint a másik gyökérből fakad. Nagyon nehezen orvosolhatók azok az esetek, ahol a gyermekkori magáramaradottság, a szeretet és gondoskodás hiánya vagy idő előtt való elvesztése miatt válik magánossá az ember. Hiszen ilyenkor éppen az a kötél szakadt el, amely őt önmagából kiemelni képes. Az ember mindenképpen rászorul a „más”-ra, és szerencsétlen, boldogtalan marad, ha soha nem képes megtalálni, megragadni azt a mást, ami életének befejezését, beteljesedését biztosítja. A szeretet hiányának magánosai sokszor éppen ezt a kötődési képességet vesztik el. Ezért váltak lehangoltakká, szomorúakká, akik reménytelenül keresnek és mindig egyedül érzik magukat. Másoknál ez a keresés a kínos és szűnni nem akaró kapkodás jellegét ölti, az ilyen ember mindig tevékeny, soha semmi nem elég jó neki és semilyen tevékenység nem képes betölteni azt az űrt, amely lelkében tátong. A végső támaszték nem lehet más, mint minden abszolút érték és szeretet hordozója, az Isten. De Isten rendszerint földi értékek, munkakör, személyek, eszmények közvetítésével lép az ember közelébe. A világi ember számára aránylag könnyű az utat megtalálni, bár az élet ezen

a téren is számtalan igen súlyos¹ esetet mutat fel. A papi élet nagy problémája éppen abban áll, hogy a támasztékot csak igen magas síkban találhatja meg. A hivatással járó áldozatok hősiek vállalása és viselése nyitja meg az utat az örök értékek világa felé. Az abszolútumra támaszkodó, a földi szeretetet feláldozni képes pap és szerzetes Istenben megtalálja az utat embertársai felé is és kiemelkedhetik a magánosság sötét éjtszakájából. Talán könnyebben orvosolható, bár megjelenési formáiban nem egyszer drámaibb és megrendítőbb az Én magánossága. Az őszinte belátás itt tulajdonképpen az igazi alázatosság első feltétele. Az alázatosság pedig az egyedüli megoldása a magánosság összes típusainak. Az igazi alázatosság lehetővé teszi, hogy az ember magát az értékek világában az őt megillető helyre állítsa. A célokat és a vágyakat a tényleges lehetőségekhez méri. A nagyratörést feladja, de viszont mindent, amit a hivatás tényleg megkíván, vállalja akkor is, ha sikertelenségek fenyegetik. Az Én szűk kereteit, hiú, öntetszelgő önzését és önelégedettségét széttöri és megnyitja az utat, a szolgálat útját Isten és az emberi közösség felé. A mindig jobban elmélyülő kegyelmi élet, a Szentlélek ajándékainak működése hozhatja csak meg a gyógyulást ott, ahol az emberi erőfeszítés mindig kénytelen a feleúton megállni. Lényegileg a boldogtalan magánosságnak legjobb gyógyszere az a lelki magatartás, amelyet boldog magánosságnak nevezhetünk.

A *boldog magánosság* is valamilyen elzárkózást, elszigeteltséget jelent. A határokat lezárom, visszavonulok saját belső életem titkos világába. Belső szentély, ahová az ember mindig hazatérhet, ahol mindig megpihenhet, ahol az örökmécses pislogó, megnyugtató fényénél mindig békét és megnyugvást találhat. Ez a magány sohasem abszolút. Két vonás jellemzi és különbözteti meg a boldogtalan magánosságtól. Először megmarad a belső eleven kapcsolat az emberrel, a világgal, az emberi közösséggel szemben. Megmarad az emberi közösségbe való beletartozás tudata, minden felelősséggel és kötelességteljesítési készséggel. Megmarad a hatékony, segíteni akaró szeretet, amely kész bármikor elhagyni a magányt, ha az embertárs magasabb érdeke megkívánja. Érdeklődés, segíteni akarás, áldozatos bekapcsolódás az élet folyamába a jellemzői ennek a magánosságnak. Másodszor: a boldog magánosságban mindig jelen van az Isten. Jelen van az, aki egyedül képes minden emberi magánosságot megszüntetni és begyógyítani, aki egyedül képes az ember végtelenbe nyúló vágyait betölteni. Jelen van az Isten a tudatos reá gondolás perceiben, de jelen van akkor is, amikor minden érte történik, még ha az ember ténylegesen nem is gondol reá. Néha jelen lehet egy szerető és megértő lélek is, akit beengedünk a szentélybe.

A boldog magánosság mindig lelki gazdagságot, valamilyen teljességet jelent. Csak az lehet boldog önmagában, akinek mindene megvan, semmije sem hiányzik, akinek gazdag a lelke. Az ember teremtmény, korlátolt, a beteljesedését csak a más által érheti el. Csak az lehet boldog magánosságában, akinek lelkét megtölti az örök értékek gazdagsága. Akinek gondolatai bekapcsolódnak az örök igazságok világába. Akinek érzés- és akaratvilága a legmagasabb rendű

értékek, az elmúlhatatlan jószág és szépség felé áramlik. Aki bírja és valami módon megtapasztalja az Isten örök igazságának és jószágának szépségeit. Éppen ezért boldogító ez a magánosság. Ha függetlenít is az élet változó javaitól, eseményeitől, mulandó értékeitől, az örök javak birtokában megtalálja a lélek a földi életben elérhető legnagyobb megnyugvást és teljességet.

Aki lelke benső szentélyében megszerezte ezt a boldogító magánosságot, szüntelenül ide vágyódik. Erősebben, mint a külső világba. Kifelé nagyon gyakran azok az emberek vágyódnak, akik nem találják meg ezt a benső boldogító magánosságot és menekülnek saját ürességük vagy saját kínzó problémáik elől az élet sokszínű, zajos világába, hogy feledést keressenek a kínzó benső fájdalomakra. Aki bírja a boldog magánosságot, nem vágyódik el benső otthonából. De ha a szeretet, a kötelesség, az Isten hívó szava úgy kívánja, kilép az életbe és tud nagy, értékes munkát végezni.

Ez a boldog magánosság elsősorban benső, a lélek lezárt, független élete. Megkíván azonban egy bizonyos elzárkózást az élet külső körülményeitől is. Megmarad a mindennapi élet küzdelmei között, de megkívánja, hogy legyenek óráink, napjaink, amikor egészen és teljesen magánosak vagyunk. A klauzúra, a szilencium, a papi életet szabályozó életrend biztosítja azt a külső nyugalmat és csendet, amelyek a benső, lelki magánosságnak táplálói és fennmaradásának biztosítékai.

A benső magánosság sem mentes minden problémától, feszültségtől és kereszttől. Amíg az ember a földön jár, az életfeladatokat tökéletesen megoldani nem lehet. A legteljesebb istenbírás és boldog elmerülés az abszolút értékek birtoklásában, a szellemi ember uralma a világ és a mulandóság felett sem képes a sokrétegű és bonyolult emberi lélek, az ezer százból összefonódott emberi élet minden problémáját elhallgattatni. Sőt minél gazdagabb a benső élet, annál mélyebbek ezek a problémák, annál kiélezettebb a feszültség a benső és a külső világ, a benső világ egyes törekvései között. „Minden gazdag benső élet — mondja Lippert — telve van titokzatos szenvedésekkel, fájdalommal és lemondásokkal, áldozatokkal és keserőségekkel. Minden mély tudás elszomorít és minden magasabbrangú akaráshoz áldozatok és lemondások csatlakoznak. Minden erős tehetség megsebesül a teremtetett korlátokon, amelyeken túlemelkedni képtelen.” De ebben a feszültségben soha sincs törés, kimarad minden kicsinyes, szűkkörű szempont, beteges elhajlás. Ez a magasabbrendű élet minden áldozatot megér, mert a feszültségek között is a legteljesebb harmóniát biztosítja.

A boldog magánosság a papi és szerzetesi élet igazi légköre. Feltétele és gyümölcse annak a lelkiiségnek, amely egészen és fenntartás nélkül átadja magát a kegyelemnek, követi a Szentlélek inspirációit és a kicsinyes emberi korlátokon túl mindig magasabbra emelkedve közeledik már itt a földön az örök élet magános közössége és közös magánossága felé.

Dr. Zemplén György S. O. Cist.
hittud. főisk. igazgató.

A tisztulási folyamat.

A büntelenség negatívum ugyan, de azért nagy érték, feltéve, hogy valódi. Mert van nem valódi is. Azok a jó öreg nénikék a példák rá, akik régi bűneiket elfelejtették, új hibáiknak nincsenek tudatában, s akik úgy látják a dolgot, hogy csupán a környezetük rossz; az a gonosz vő, az a csörfös meny s azok az engedetlen unokák. Itt a tisztítószer az érelmeszesedés. Ellenben az igazi büntelenség, az érett emberben, az nagy dolog. Körülbelül a netovábbja annak, amit az ember ezen élet folyamán elérhet, s azt hiszem, komoly képesítés az életszentségre. Értjük természetesen a habituális mentességet minden súlyos, sőt minden megfontoltan elkövetett bocsánatos bűntől is.

Egyenes felszólításra írok erről a dologról, mert különben nem merném ekkora fába vágni a fejszémet. A feladat ugyanis nagyon kényes. Merthiszen magamforma öregembertől senki sem vár tudományos, elméleti fejtegetést, amilyent bármelyik lelki könyv sokkal alaposabban meg tud adni, hanem tapasztalatból leszűrt gondolatokat. Mivel pedig tisztulási folyamat annyi van, ahány ember megy rajta keresztül (nekem legalább az a nézetem, hogy nincs kettő, akit a Szentlélek ugyanazon az úton vezetne), s mivel az ember a másét legfeljebb felületesen ismeri meg, de nem „tapasztalja”, következőleg az embernek a sajátmagáéről kell beszélnie. Az pedig, mint mondom, nehéz dolog, mert végre is nyilvános gyónást nem végezhet; bensejének azokat a titkait, amelyekről De-Maistre gróf, a francia nagy katolikus író azt mondja, hogy még a legvallásosabb ember lelkében is vannak undort keltők, nem szellőztetheti. Tehát arra kell vigyáznia, hogy igazat mondjon mindig, annak ellenére, hogy nem mondhat meg minden igazat. Azután pedig úgy kell tennie, mintha ő már a célnál volna; mintha nála a tisztulási folyamat már be volna végezve; mintha tehát tekintéllyel beszélhetne róla, ami messze van az igazságtól, de az adott esetben szükséges hipotézis.

Szó sem lehet a kérdés kimerítő tárgyalásáról, mert hiszen az kötetre terjedne. Csupán néhány gondolatot vethetek papírra. Hogy érnek-e valamit, azt ítélik meg olvasóim.

Hadd tegyek tehát legelőször is összehasonlítást ugyanazon papnak ifjú- és aggkora között, eltekintve természetesen mindig a de-maistre-ális salaktól, vagyis mindattól, ami *materia confessionis* volt. Ossze akarom tehát vetni a két végletet, a kezdetet és az eredményt, mely utóbbiról, mint mondtuk, hypothetice, mint meglévőről beszélünk, hogy megértsük, milyen munkát végzett az isteni kegyelem, párosulva annyi-amennyi közreműködéssel közel egy félszázad alatt.

Vannak ebben a fejlődésben emelkedő, de vannak süllyedő vonalak is.

Olyan emberről beszélek, aki otthon nem kapott vallásos nevelést, aki gimnazista korában volt először templomban, — mert muszáj volt odamennie; aki cisztercita lett, mert félt a pokoltól és mert tetszett neki a tanári pálya; s aki Innsbruckban, a teológián írigykedve szokta nézni társait, hogy olyan buzgón tudnak imádkozni; akit később az isteni Gondviselés a Kármelbe vezetett át. Ilyen

körülmények között magától értetődik, hogy hit dolgában a fejlődés szinte mérhetetlen volt. A felületeségtől az óceánmélységig.

Ezt a hitbeli fejlődést mindenekfölött fontosnak tartom, de az adott esetben követett utat éppolyan kevésbé ajánlanám bárkinek, mint ahogy Szent Dismas, a jobb lator, óva intene mindenkit a magától. Azt hiszem ugyanis, hogy nagy szerep jutott benne a művészi szép iránt való rajongásnak, ami veszedelmes dolog. Folytonos utazgatás egész Közép- és Dél-Európa múzeumaiban és képtáraiban; órák hosszat való elmerülés egy Jan van Eyk, egy Velasquez, egy sixtusi Madonna előtt, ami szinte bálványozásig fajult. A szobrászat és a zene remekeinek élvezete, ami annyira betöltötte a lelket, hogy magasabbra alig gondolt. A mellett valóságos falánkság a szépirodalom terén. Mindez teljesen elvonhatta volna a lelket Istentől, amint sok esetben meg is teszi.

Akkoriban Szent Teréziának még csak a létezéséről is alig tudtam. Megfordultam Madridban, ahonnét könnyű lett volna elmennem Avilába, de az eszembe se jutott. Engem csak a Prado érdekelt. Öntudatlanul követtem azonban példáját abban, hogy *mindenfelé imádkoztattam magamért*, különösen a nővérekkel, kiknek itt is, ott is gyóntatójuk voltam. Ezt az imádkoztatást mindenkinek a legmelegebben ajánlanám. Mert az imádság nagy hatalom, s képes megostromolni az eget még egy egészen eltévelyedett lélek érdekében is.

No meg azután halálosan beleszerettem Lisieuxi Kis Terézkébe, s azt hiszem, ez volt a megmentőm. Ez esetben már némi átmenet mutatkozott az esztétikai szép kultuszából a lelki szépségébe. Az előbbi azonban még igen sokáig maradt előtérben.

A fordulat papi életem derekán, „*nell mezzo del cammin di nostra vita*” következett be a val-sainte-i kartauzi zárdában. Meggyóntam egy volt kapucinus páternek, s mint megváltozott ember jöttem ki a cellájából. Rám jött az imádság. Nem találok rá megfelelőbb kifejezést. Igen, rám jött az imádság, mint valami ellenállhatatlan szenvedély. Akkor értettem meg, hogy eladdig, 43 éves koromig azt se tudtam, mi az igazi imádság. Jobban visszagondolva emlékszem rá, hogy azért csurrant és csöppent belőle azelőtt is, de alig egy-kétszer életemben. Azt hiszem, csakis egyszer.

A felelet erre a nagy kegyelemre nem lehetett más, mint hogy vezeklő rendbe léptem át. Hogy ott azután a hitbeli fejlődés folytatódott, az magától értetődik. Az esztétikai szép kultuszát pedig a természetfölötti szépé foglalta el. A tisztulási folyamat azonban nem ment ugrásszerűleg...

Igaz, hogy ez a fejlődési vázlat egy határozottan kontemplatív hajlamú lélekre vonatkozik. Azonban én azt hiszem, s másokon azt a tapasztalatot szereztem, hogy a tiszta szándékkal, vagy mondjuk így: a *tisztuló szándékkal* végzett apostoli munka vagy az irgalmas-ság testi és lelki cselekedeteinek terén való önfeláldozó működés teljesen egyértékű az imába való elmerüléssel.

Az öregség nagy áldás, de nagy veszedelem is, mert hatalmas rögzítő.

Az Úristen nagy kegyelmének tekintem, hogy teológus korom-

ban kezembe került egy könyv a pap aggkoráról. Egyebek között azt olvastam benne, hogy amely napon a pap az első pengőt teszi a takarékbba, akkor veti meg alapját aggkori fősvénységének. Ki ne ismerné ezt a típust? Nem is kuporgattam pénzt soha, pedig lett volna rá módom. Sok hiba múlik le rólunk pusztán az idő folyásával, de igen sokba csontosodhatunk is bele, legkönnyebben pedig talán éppen az anyagiakhoz való ragaszkodásba. Ezt a veszedelmet még a szerzetesi élet sem hárítja el egészen. Szent Terézia beszél olyanokról, akik a világban nagy vagyont hagytak hátra, a zárdában pedig rongyokhoz tapasztják szívüket.

El kell hagynunk a rongyainkat. Hadd maradozzanak mögöttünk életünk útján elszórva. Ne tekintsünk vissza rájuk. Menjünk mindig előrefordult arccal a tisztulás útján, s ne éljünk emlékeink között. Ha az ég lelkesít bennünket, legyenek ott a gondolataink is. Csak előre! Csak felfelé!

Nem közönséges kegyelemben részesültem azáltal, hogy a családom anyagilag állandóan ment lefelé. Gyermekkorom emlékei egy kastélynak nyolc stílszerűen berendezett szobájában és ezüsttel megpakott ebédlőasztalánál kezdődtek, s végződtek egy parasztház két szobácskájában. Férfikorom szerzeményeitől, könyvtár és más ilyenféletől, a világháború fosztott meg, úgyhogy egy esernyővel és egy kékításkával kopogtattam be a Kármel kapuján. A szoktatás olyan gyöngéd, olyan fokozatos, olyan tapintatos volt, hogy sohasem sajnáltam ezeket a rongyokat.

A rongyok közé tartozik egészségünk is. Megvallom, naponta imádkozom egy bizonyos, az ülő foglalkozásból eredő és éppen papok között gyakori betegség ellen, amely azzal a bizonyos kényes természetű kezeléssel jár. Engem is fenyeget. Ha az Úristen rám bocsátaná, abban is megnyugszom. Ellenben, hogy más betegség ellen tiltakozzam, azt nem merném megtenni. Mert nagy kincs minden betegség. Nagy antiszeptikum. Kevés tisztítószer fogható hozzá. Szent Ágoston mondja valahol, hogy egy kis láz jobban és gyökeresebben megszabadítja az embert a torkosság bűnétől, mint akár a legszigorúbb aszkézis. Hát még az öregség, mikor a fogak rosszak, az evés kinos, az étvágy igen csekély.

*

Azonban a korral mögöttünk maradó rongyok legfontosabbikának tartom a személyes ragaszkodásainkat. Ha még egyszer újra kellene kezdenem az életet, — gondolatnak is rettenetes — de mondom, ha muszáj volna megtenni, ezt az egyet egészen másképp csinálnám. Rabszolgája voltam rokonságomnak. Nem panaszkodhatom rá: mindig nemesen viselkedett velem szemben, de mirevaló volt magamra vennem és átszenvednem annak minden bűját-bajját. Mennyi energia pocsékolódott rá erre, s vajjon kinek volt haszna belőle? Az Anyaszentegyház megkívánja tőlünk a coelibátust. Nem a hatodik parancsolati oldalára gondolok, tehát nem olyasmire, ami súlyos bűn, hanem a családi boldogságra, amiről lemondunk. A családi boldogságot aztán mások családi körében kolduljuk, azon nyalakodunk, s ezáltal elveszítjük azt a szabadságot, amelyet az Anyaszentegyház a coelibá-

tus által nekünk biztosítani akar. Nem is az édes szülők vannak szemem előtt, mert az világos, hogy azokat szeretnünk kell, hanem a többi rokon. Elemezzük csak kissé ezeket az érzelmeket önmagunkban: vajjon nem vagyunk-e kénytelenek megvallani, hogy nem egyebek, mint kivetített önszeretet. Az aggkor leszedi rólunk ezeket a rózsaláncokat; akiket szerettünk, elhaltak mellőlünk, szabadabban lélekezünk. A szeretet nem fogyatkozott meg bennünk, csak krisztusivá lett.

Egy plébánián voltam egyszer Kis Terézke-szobrot szentelni. Drága, jó öreg bácsi volt a plébános, a javadalma elsőrangú, de alig tudott megélni. Tizenkét rokon volt házának állandó lakója; ő tartotta el őket. „O diese Anhängsell!“ — kiáltott fel keservében a másik, akinél hasonló volt a helyzet. De hát minek akaszt a nyakába ilyen koloncot? Nekik se jó, mert elszoknak a munkától. Az az előbbi, akit említek, egy-két hónap múlva meghalt; el tudom képzelni, milyen nehéz helyzetbe jutott az a tizenkét személy. De meg azután a pap jövedelmének feleslege a szegényeket illeti! Világos, hogy az ilyen-nél az aggkor nem hozza meg azt a tisztulást, melyet másokon automata véghez el.

Mármost hadd szóljak arról is, hogy — már amennyire én tudom a dolgot — melyik az a rozsdá, amelyet véglegesen eltüntetni ezen élet folyamán, ha nem lehetetlenség, akkor legalábbis csak szenteknek sikerül. Mert hiszen azt elérni, hogy az ember megfontoltan ne kövessen el bocsánatos bűnt, az, azt hiszem, ha valakiben megvan a jóakarata, nem olyan nagy dolog. Isten kegyelme erre rásegíti a lelket. Ha az ember egyszer megszereti az Őristent, akkor éppen oly kevéssé tudja Őt szándékosan megbántani, mint valami szerető, gyöngéd édesanyát. Azután meg az előrehaladt korban a kísértések is nagyon legyengültek már. Mint mondtam, az étel, ritka eset, hogy ízlik, s ha többet találna enni az ember, azt úgy megkeserüli, hogy már előre el van tőle véve a kedve. Ital, hasonlóképen. Másokat megszólítani, azt úgysem teszi. Elfelejtettem mondani, hogy erről teljesen le kell szokni, pedig papi hiba. Egy idegen főtisztelendő úrral találkoztam itt a kórház sarkán, ahonnét a mi portánk háromszáz lépés. Elkísért. Ez a rövid út elég volt neki ahhoz, hogy a primástól kezdve minden magyar püspökről leszedje a keresztvizet. Mondom, az öregember joggal kérdezhetné magától, van-e neki egyáltalában érdeme abban, hogy ezeket nem cselekszi, mert annyira nincs semmi kísértése ezekre.

S azért mégis mennyi, de mennyi benne a hiba, a gyarlóság. Nevetnem kell, mikor a hívek azzal jönnek, hogy nem tudnak szórakozás nélkül imádkozni. Mintha bizony én tudnék! Úgy vagyok e tekintetben, mint aki fölött állandóan borult az ég, s csak igen ritkán csillan ki egy kis kékség. S még ha mondhatnám, hogy mindig elegendőképpen küzdök a szórakozás ellen! Sokszor nem is szórakozás, hanem az a lelki állapot, amelyben egy kis boci lehet, mikor oda van kötve a karóhoz a vásáron. Teljes lelki üresség.

Azután meg az én uralkodó szenvedélyem: a harag. Évek óta az az ambícióm, bárcsak legalább egy esztendő tudnék eltölteni egyetleneg haragkitörés nélkül. A mostaniban reménykedtem, mert

hiszen, tekintve egészségi állapotomat, már a jövő évre sem merek számítani. S íme, még csak márciusban vagyunk, s én a napokban máris odasóztam egy „biztatást” a gyerekeknek, mert nyitva hagyták a klauzúra ajtót. A jó öreg Macki Valér, nála tettem érettségít Egerben, színarany ember volt, de pokrócgoromba. A főigazgató volt a vizsgán, s ő éppen rettenetesen legorombított egy diákot. Csak úgy folyt a szájából a legválogatottabb szidás. „De tanár úr, — szólt közbe szelíden a fődirektor — hát biztassa egy kicsit.” „Hát hiszen mást se teszek, mint biztatom”, volt a felelet. Nagy tudománya volt az öregnek, de én éppen ezt tanultam el tőle, azaz hogy tudtam már annakelőtte is. Mikor kiszalad a számon, szégyelem végtelenül, de hát akkor már késő. Igaz, hogy azért van javulás. Ami azelőtt napirenden volt, most már mégis ritkaság.

Igen, a tisztulásnak nagy tényezője a megfontoltság. *Ne szaladjon ki semmi a szánkon.* Ne szóljunk egyetlen szót sem, mielőtt megfontolnók, hogy mit akarunk mondani. Csakhogy én azt hiszem, hogy ez már, — ha nem természetes flegma — akkor életszentség.

Viszont az ilyen hibáknak megvan az a hasznuk, hogy az embert alázatosságban tartják meg, vagyis azon erényben, mely minden többinek alapja. Mert hiszen, ha az ember elkezdene képzelődni, s azt hinné, hogy a tökéletességnek valami magas fokán van, az Úristen azonnal elbocsátaná a kezét, és csúfos bukás lenne a dolognak vége. Azt hiszem, ritka ember, aki ilyenekről nem tudna saját tapasztalatából beszámolni; aki ne élt volna át néhány olyan eszmélettől fosztó zuhanást a zenitről a földnek piszkos iszapjába. Akad, de nem sok. A szentalajosok kivételek.

Volt idő, amikor az ilyen tiszta lelkeket végtelenül irigyeltem. Sírnivaló tudtam volna, mikor — amint tényleg volt alkalmam rá, éspedig nem is egyszer — beletekinthettem egy a sír szélén álló öreg papi lélekbe, melynek nem volt más megsiratnivalója hosszú élete folyamán, mint az, — mondjuk — hogy a macskájának olykor keményebb hangon találta mondani, hogy sicc. Egyszer pont egy ilyen kiváltságos lelkű pappal — meghalt már, s hiszem, hogy bandériummal ment be egyenesen a mennyországba — kocsin utaztam együtt néhány óra hosszát. Egyebek között erről a bánatomról beszéltem neki. Teljesen, de teljesen megvigasztalt. „Odaát fogjuk meglátni, — mondotta egyebek között — miért volt az szükséges, hogy az Úristen bennünket ezen, és ne más úton vigyen be az örök boldogságba.” Igen, teszem én hozzá, az egyiket a sztratoszférán átrepítve, a másikat előzőleg a föld piszkos iszapjában végigvonszolva, nehogy elkapassa magát.

„Isten nem azzal törődik, hogy mik voltunk, hanem azzal, hogy mik vagyunk.” Nem tudom már, ki mondta ezt, de okosan van mondva. Nem számít, hogy milyen úton haladunk, hanem az, hogy a célhoz érjünk.

Páter Ernő

A papi lélek erőcsökkenése.

A Jézus szent Szívének szentelt június hónap legtöbb pap felszentelésének és első szentmiséjének évfordulóját tartalmazza, s így kitűnő ösztönzést ad annak felülvizsgálására, hogy mik voltunk annakidején, elindulásunkkor — és mikké lettünk. Ez az elmélyedő önvizsgálat néha meglepő, sőt megdöbbentő eredményre vezet. Kénytelenek vagyunk megállapítani eredeti buzgóságunk megfakulását, papi hűségünk ingatagságát, lelki ötvözetünk pattogzását. Ez a kopás és erőcsökkenés magában véve nem tragédia! A legacélozottabb gépszerkezet is romlik és használódik munka közben: a sokféle foglalkoztatott, az élet ütéseinek kitett papi lélek sem mentes a lassú kopástól. Éppen a legbuzgóbb lelkipásztor nyűvi egészségét, örli idegrendszerét, fogyasztja erőtartalékát, égeti el életét a leghamarabb. Arra kell tehát vigyáznunk, hogy a kopást észrevegyük, a hibákat kijavítsuk, nehogy a kopás töréssé, az erők alábbhagyása megfogyatkozássá fajuljon.

A legjobb szándékú papi lélek is átmegy nagy kísértéseken, sőt talán a legértékesebb papi életek útját szegélyzik a legszedítőbb szakadékok. E veszélyek nem vezetnek minden esetben oltárelhagyásra; csupán hosszasan kínozzák, örlik a lelkipásztort. Végül vagy hűségesebb lélekként kerül ki a pap ebből a fergetes éjből, vagy pedig kiverődik rajta a megnyirbált szárnyalású, csalódott papi lélek kelletlensége és örömtelensége. Mivel a lelki erőcsökkenés okai közül a tudatlanság, scientia inflans, az érzékiség, a lelki élet téboly és harc-feladás eseteit a Papi Lelkiség legutóbbi számának egyik megrázó cikke már felsorakoztatta,* itt csak a további és általánosabb erőcsökkentő okokról lesz szó.

A lelki kopás legtöbbször azzal kezdődik, hogy *a lelkipásztor nem részesül lelki vezetésben és ellenőrzésben*. Míg ő vezetettjei közt szétlávazza kincseit, neki nincs felülbírálója, lelkiatyja; hiányzik környezetéből az igazi lelkiséggel átitatott, alapos gyóntató. Gyónásai éppen ezért nem hoznak számára megtermékenyülést. Paptársai csak kényszeredetten és egész röviden gyóntatják. Akad paptárs, aki elutasítja még a gondolatát is annak, hogy oltártestvére lelkivezetője legyen. Ez az elhagyatottság nyomasztó súllyal nehezedik a papi lélekre. Nagyobb hibáival már szégyenkezik ismerős paptársához fordulni, mert úgy érzi, mindkettőjük számára kínos volna mélységeinek feltárása. Városba, ismeretlen gyóntatóhoz csak ritkán jut, akkor is időbeli és anyagi áldozatok, utazás árán. Az elhatalmasodó bűnállapot megviseli az egyébként jószándékú lelkipásztort, akit valósággal letör ez a szent dolog és bűnök malomkövei közt vergődő kettős életmegoldás.

Bekövetkezik a *megcsömörlés a lelki dolgoktól, sőt a papi élet teljes megúnása* is. A szentmise túl hosszú, a breviárium nyűg, a prédikációs készüllet teher, a gyóntatás idegesítő önkínzás: a pap

* Pakocs Károly: Az aposztázia felé.

menekülni szeretne vezetettjei elől, mert minden terhére van. Ingerültség, szeszély, durvaság robban ki belőle az iskolában, a sekrestyében, sőt még szentmise és gyóntatás közben is. Az elhibázott élet és a papi szolgálatból való menekülés, az oltárelhagyás, sőt talán az öngyilkosság gondolata is rögeszmeszerűen kínozza az embert. Az idegkimerültség kétségtelen jelei ezek. Túlhajtott munka, sikertelenség, feljebbvalók részéről tapasztalt igazságtalanság, anyagi gondok is előidézhetik ezt, de sokszor elintézetlen lelki ügyek (esetleg súlyos hibák a tisztaság körül) vezetnek ide. Alapos gyónás (lehetőleg egyetemes gyónás), lelkigyakorlat, önfegyelemmel végrehajtott munkamérséklet és szakszerű ideggyógyászati kezelés kiemelheti a lelkipásztort ebből a letörésből.

Különösen fiatal, kezdő papoknál gyakori holtpontra vezető a *túlzott biztonságérzet*. A frissen szentelt atya tapasztalatlan fejjel ostobaságokat tesz. Nyaralás idején paptársak maguk körében barátilag említették egy fiatal papnak, hogy a nőkkel való fesztelen együttléte botránkoztatja a fürdővendégeket, vigyázzon stb. A fiatal ember meglepően hetykén visszautasította a figyelmeztetést. Elvakultságában tévedhetetlennek tartotta magát.

A rossz példák látása is koptatja az idealizmust, főképp ha ráiskolázzuk szemeinket a hibák keresésére és észrebevására. Egy harminc év körüli paptársunk említette, mennyire demoralizáló hatással volt reá a papi bűnök egész sorozatának közvetlen szemlélete: szülőfalujának három káplánja aposztatált, két gimnáziumi tanára is, végül legmeghittebb papbarátja is. Köztük olyanok is kihulltak a sorból, akikben pedig bizott, s akikről csak utólag derült ki, hogy hosszabb időn át kettős életet éltek. Az eszményi gondolkodású pap megdöbbenéssel látja, hogy így is lehet élni. Belelát olyanok egyéni életébe is, akik nem aposztatáltak ugyan, de igen furcsa módon értelmezik a papi életet. Ezekből a rossz példákból mindig megmarad valamilyen visszhang a lélekben, valami koptató, lelki hamvasságot letörlő hatás.

Többször láthatjuk a *tehetséges papi egyéniségek lelki összecsúszását* is. A kitűnően érett, nagy tehetségű ifjút nem küldik egyetemre... Művész hajlamát, különleges adottságait nem méltányolják... Valamelyik eldugott faluba helyezik és ott felejtik. Legrosszabb diáktársa is ledoktorált már közben és jó állásban van, ő pedig, aki az osztály esze volt, elsüpped a falusi porban és küsszerűségben. Elásott tehetségnek, elveszett embernek tartja magát. Egyes paptársai vigasztalják, de mind olyan papok, akik beérkeztek és kariert futottak be. Maga pedig nem tud felemelkedni addig, hogy munkájával egyedül az Isten tetszését keresse. Mivel felettesei nem méltányolják, s ott felejtik beosztásában, — elvégzi kötelességeit, de többre nem vállalkozik. Fanyar, magába zárkózott, kesernyés ember lesz belőle, aki mindenre legyint egyet: Nem érdemes! (És ott kesereg élete fogytáig be nem teljesült vágyai halmazán...)

A *papi élet terhe* is megviseli a lelkipásztort. E tekintetben a *közös élet zökkenői* aránylag a kisebb keresztekét képviselik. Az *összetartás hiánya és a cserbenhagyás* néha a világiakat is felfigyelteti a papi front furcsaságaira. (Nem rég panaszkolta egy felelős állás-

ban lévő kiváló főpap, hogy határozott kiállása miatt a protestánsok megtámadták és meghurcolták, s egyetlen paptársa sem sietett a megvédésére...) Még súlyosabban sebzi a lelket a paptársak részéről tapasztalható *szeretetlenség, megnemértés, gáncs vagy üldözés*. Korszakos szentek, nagy rendalapítók mennyit szenvedtek paptársaik nyelvétől és törvéteitől! Ha ehhez ráadásul az *előjárók megnemértése, sőt elhamarkodott intézkedése* is járul, a legjobb szándékú papot is megkísérti az oltárelhagyás, a „non serviam” gondolata. Egészen biztos, hogy sok pap aposztáziájáért nemcsak maguk az illetők fognak felelni az igazságos Isten ítélőszéke előtt, hanem az *előjárók, hatalomban tobzódó helyetteseik is, akik a túlságos szigor, megnemértés, kérlelhetetlenség és elhamarkodott fényítékek* alkalmazásával szinte beletaszították a lelkipásztort abba az örvénybe, amelytől alapjában véve iszonyodott! Mi lett volna, ha könyörtelenség felelt volna annak az oltárhagyó fiatal káplánnak meggondolatlanságára, akit Majláth püspök jósága észretérített és P. Buttykay Antal néven a magyar papság igen nagy értékévé nevelt!? Gondoljunk a papok által bolondnak minősített Don Boscora, a lépten-nyomon új beosztásba helyezett és papi körökben mindenütt ellenszenvvel fogadott Pirotti Szent Pompiliusra, a papi teendőktolegyházhatóságilag megfosztott De la Salle-ra, az igehirdetéstől eltiltott berlini apostolra, Sonenscheinra, akiket később fényesen igazolt az Isten!

Erőkoportatást idéz elő az az egyébként tisztos keretek közt mozgó férfi vagy női *társaság* is, amely mértéken felül ígézetében tartja a papot. A pap lassan hozzászokik a társasélethez, otthonában nem érzi jól magát, s ezért állandóan csatangol. Olvasásra, önművelésre képtelen tartósan időt szentelni, mert ha út az óra, veszi a kalapját: mennie kell, várja a baráti kör vagy a kártyatársaság.

Fizikai oka is lehet a lelki összeroppanásnak. A *hajszolt munka-űtem, a sok szervezés és szereplés* — miként Koudela Géza és Korompai József tragédiája is bizonyítja — elkoportatja a kimeríthetetlennek gondolt szervezetet is. De *váratlanul bekövetkezett, huzamos és kellemetlen kezeléseket igénylő betegség* is pilledtté teszi a papot, főképp ha senki sem látogatja és magára marad betegsége idején. Egy paptársam súlyos bőrbajjal feküdt a Neuber-klinika III. osztályú kórtérképében, visszataszító külsejű, züllött előéletű betegek között. A bibliai Jób lelki ereje kellett az ilyen megpróbáltatás összeroppanás nélküli elviseléséhez!

Főképp excentrikus természetű, művészi hajlamú papok veszélye az *öntetszelgés, kevélység és világias viselkedés*, amelynek észrevétlenül erkölcsi lejtőt vájnak a sokat szereplő szerkesztő, zenész vagy poéta pap elé, ha nincs bennük ellensúlyozásképpen a komoly és mély lelkeség. Könnyen elkapja a gépszíj az embert: a sok taps, hódolat, autogrammkérés, a vallomások tartalmazó levelek, a művészek és művésznők társasága talán előbbre viszi a művészt, de legtöbbször lejárattja a lelki embert. Ehhez a típushoz tartoznak egyes különös természetű papok is, akik előszeretettel járkálnak vadcivilben, akik szívesebben feszítenek katonatiszti egyenruhában, mint abban a reve-

rendában, amelyet Prohászka a felöltéskor csókkal üdvözölt, s amelyet egykor maguk is boldogan, szent büszkeséggel öltöttek magukra.

Az erőcsökkenések közt akad olyan jelenség is, amelynek gyökerei a pap előéletébe, ifjúságába és középiskolás diákkorába nyúlnak vissza. Ezeket nem annyira erőcsökkenésnek, mint inkább *elfajuló és elhatalmasodó gyengeségnek* kell neveznünk. Gondoljunk itt azokra a terheltségekre, bűnökre és szenvedélyekre, amelyeket a kispapban annakidején fékre fogott a szigorú aszkézis, amelyek azonban nem oltódtak ki a papi lélekből a felszentelés nagy ténye s a lelkekkel való foglalkozás által. Egyes fiatalemberek abban a fel fogásban ringatják magukat, hogy szokásos bűnükből majd kiemeli őket a reverenda felöltése és a papi élet természetfeletti légköre. Így történik aztán, hogy elfojtott, de kigyomlálatlan hajlamokkal állnak be a krisztusi szörlőművesek közé, jóllehet szigorú önmegítélés alapján, a papi élethez szükséges erkölcsi egészség híján más életmegoldást kellett volna keresniök. (Többszöri eredménytelen kísérletezés után véglegesen kiállítottak a lelkipásztori munkából két egészen fiatal munkaerőt: egy javíthatatlannak bizonyult alkoholistát és egy szerencsétlen hajlamú, visszaeső bűnözőt. Az illetők hibáit és hajlamait annakidején a szemináriumban mindenki tudta, csak az előljárók nem, akik nagyon szerették és tisztségekkel tüntették ki az illetőket.)

A papi élet örömének kioltója lehet *a beteges képzelődő hajlam*, a hipochondria. Úgy negyven körül mindegyikünkben kibontakozik valami betegségféle. Az egészséges gondolkodású ember észreveszi, ellensúlyozza, gyógykezeltetni baját. A képzelődő azonban 5—6 orvost hivat, ráadásul javasasszonytól is tanácsot kér. Péter-Pálkor is megmelegíti a misebort, télen három kabátot vesz magára a fűtött tanteremben, augusztusban is zárt ablak mögött lappang szobájában, a lukacsos ülőkéjű székre nem mer ráülni, mert huzatot kapna alulról. . . Évekkel ezelőtt kísértük utolsó útjára egyik jóságos lelkű, igazán jobb sorsra érdemes oltártestvérünket, akiről az orvosok sokszor kimondták, hogy semmiféle komoly szervi baja nincs. Nem hitt nekik. Felhagyott olyan orvosokat, akik nyakra-főre rendelték neki az orvosságokat. Így is állandóan rosszulérő panaszkodott. Végül alig negyven éves korában sikerült magát meghalatnia.

Lelkigyakorlatokon sokszor szóbakerül az aknára futott papi életek elrettentő példája. Legtöbbször olyan előadók beszélnek e kérdésekről, akiknek szava világosan elárulja, hogy papi életük szerencsés és zavartalan volt, s nem kísértette meg őket az aposztázia rémképe. Ezek nem gondolnak arra, hogy a hallgatóság sorában ott ülhet egy oltártestvér, aki vergődő lelkét szívesen feltárná, ha megértést tapasztalna az ő nagy kérdései irányában; ha valaki őszinte szeretettel tudtára adná, hogy ilyen küzdelmekről akárhányszor a leg-hivatottabb pap sem mentes: *Qui non est tentatus, — quid scit?* Sokan átmertünk már ezeken az észbontó, sötét órákon, akik most is hűséggel szolgáljuk Istent és a lelkeket, s akiknek lelki viharzásába annakidején egy jóságos paptárs vagy lelkiatya belekiáltotta a figyelmeztetést, hogy *a megkísértés orkánjaiban, a látszatok és történések mögött ott vigyáz az Isten keze a neki szentelt papi lélekre*. Csak egy a fontos: *ne engedjük el ezt az isteni kezet!*

Lantos-Kiss Antal

A zsolozsma lelke.

A nyugati szerzetesek pátriárkáját, Nurziai Szent Benedeket mint a zsolozsma élettörténetének nagy alapítóját tisztelhetjük.

Szerinte a zsolozsmázó közösség — természetfeletti.

Úgy tekinthetjük, mint a Krisztus-testben való kegyelmi tagságnak hajtását és e tekintetben hű képe az Egyháznak. A szent Törvényhozó elgondolása az, hogy ez a közösség — szent egység, amelyben az „én” — személyiségének megóvása mellett — a boldogító „mi” közösségében kiegészül és kiteljesedik. Zsolozsmázó szám: az Egyház ajka.

Én imádkozom — de mindig többszámban.

Az egyesszám, mindig egyenértékű a felséges többséssel. Ez a közösség természetes, hogy csak Istenben gyökerező és csak az Egyház szellemében fogant közösség lehet, amelynek *lelke* van.

Ez a lélek él és éltet. Átfogó, gazdag, mindent átható.

Azt hiszem, velem együtt már igen sok ember kereste a zsolozsma lelkét. Ezt a megfoghatatlan, láthatatlan, egyszerű alkotó való-ságot, amely magától a zsolozsmától különbözik.

Diákkoromban sokszor megfordultam a kármeliták győri templomában. Roppant tetszett, amint a templomba lehallatszott a kóruson psalláló szerzetesek imája. Hosszú időn át tudtam hallgatni a legnagyobb áhitattal és olvadó figyelemmel a nélkül, hogy egyetlen szót is értettem volna belőle. Megkapott a zsolozsma-versszakok szabályos hullámmozgása, ritmikus zenéje, a zavartalan összhang, az együttesen imádkozó közösség.

Emlékszem, egyéb templomi imádság és közösen végzett ajtatosság, amelynek tartalmát és szavait pedig értettem, nem hatott így rám. Nemcsak a különösség vagy éppen a szokatlanság ereje fogott meg, nem, valami egészen más.

Most már tudom: a zsolozsma *lelke*.

Sokszor tapasztaltam, milyen leküzdhetetlen nehézséggel állok szemben, ha egyszerűbb felfogású híveimnek akarom kézzelfoghatóan megmagyarázni a *lélek* valóságát és létét. Hogy a testtől lényegesen különböző, anyagtalan valóság. Hogy csakis a *lélek* az alapja mindennemű: szenzitív, intellektuális vagy vegetatív élettevékenységünknek. Szellemi lény. Szellemi tehetségek és működések alanya stb.

Ha egy barnaruhás kármelita atya lejött volna onnét a kórusról és annak a kis bámészkodó diáknak meg akarta volna igen érthetően és tapasztalhatóan magyarázni, hogy mi is a zsolozsma lelke, amely tégedet meg megfogott, igen nehéz feladata lett volna.

Mert csodálatosan szép imádság rejtett titkaira kellett volna rányitni előttem. Ismeretlen világ arcára. A legnagyobb stílú Istenhez emelkedésre, az imádságok imádságára. Meg kellett volna velem értetnie, hogy a legnagyobb imádkozó e földön Krisztus volt s a zsolozsma ott folytatja, ahol az Istenfia abbahagyta. Letűnt évezredeknek imádságos lelke suttog a zsolotárók verseiben, töretlenül átmentve mind a világ végezetéig. A legszebb imaszöveg, amelyet az egyházatyák fogalmaztak. Hibátlan hagyomány. A misztikus Test pórúszainak ritmikus léleklése. S hogyan tudta volna megmagyarázni nekem, hogy: fosszuk meg az életben a gazdagokat és a tétleneket a színházról, hangversenyről és kiállításokról, zongoráról és regényektől, a műkedvelőket a képekről és a zenéről, az írókat a könyvekről — képtelenek lesznek tovább élni és mindannyian meghalnak a szomorúságtól és az unalomtól, no és fosszuk meg az Egyházat a zsolozsmától és elveszti legdrágább kincsét és papjai belátják életmódjuk képtelenségét, irtóztos ürességét.

Csak szóbeszéd mindez? ...

Nem.

Ha a hivatalos Egyház beszél a szent zsolozsmáról, a dícséret és magasztalás szüksége oly magas fokra fejlődik ki beszédében, hogy ha szabad mondanom: valósággal szenved e fejlődéstől és legnagyobbjai, kik egyúttal legjobbjai is, egész erkölcsi lényüket azzal emésztették fel, hogy kielégíthetetlen magasztalásaikat lecsillapítsák. Hogy mi valójában a zsolozsma, abban az Egyház a szakértő.

Vannak papok, akik nap mint nap mondják a zsolozsmát és nem tudnak elámulni csodálatos szépségén. Miért? Mert nem fogta meg őket soha a zsolozsma lelke!

Tolsztoj szerint, akik az akadémiákon vagy középiskolákban hozzászórtak a művészet elsajátításához, megtanulták az utánzás szolgai eszközeit és később úgy megromlanak, hogy örökre képtelenek lesznek a valódi művészet megértésére és inkább csak hozzájárulnak annak az utánzott és elfajult művészetnek terjesztéséhez, amellyel a világ tele van.

Igy vagyunk mi papok is igen sokszor a szent zsolozsmával. Megtanultuk a szolgai utánzás eszközeit. Sikerül úgy megromlanunk néha, hogy alkalmatlanok leszünk örökre az igazi zsolozsmázás eszközeinek nemcsak elsajátítására, de pusztá megértésére is.

Hiányzik zsolozsmás műveltségünk.

Ahhoz, hogy Millet Angelus-án vagy Kapás emberén vagy Molière vigjátékain, Dickens Pickwick Club-ján, Gogoly és Puskin művein ne csupán csak elcsodálkozzam, hanem azokat meg is értem, rengeteg ismeretre van szükségem. Hiányos műveltséggel semmire sem megyek. Kontár leszek, ha hozzászólók.

No és a zsolozsmánál?

Vagy nézzük Jákob fiának, Józsefnek történetét. Ezt az ószövetségi részt éppen hamvazószerdán kezdi velünk olvasatni a magyar bencés breviárium.

Ismereteimet kiegészítve, műveltségi körömet tágítva, mennyivel másként olvasom!

Józsefet, mivel atyja kedveli, a testvérek eladják a kereskedőknek — féltékenységből. Putifár felesége el akarja csábítani Józsefet, József erős marad, ellenáll. Az erőslelkű József szelídlelkű is, megbocsát testvéreinek.

Pszichológiai alapon nézve, milyen mélység ez!

Vagy esztétikai szempontból tekintve: József történetének szerzője nem vélte szükségesnek, hogy, mint ma tennék, leírja aprólékosan József véres ruháját, sem Jákob házát vagy Putifár csábító feleségének hódító öltözetét.

Az érzelmek, melyeket a történet kifejez, oly erősek, hogy minden ilyenfajta részlet fölöslegesnek látszanék és inkább csak ártana. A szerző csupán a nélkülözhetetlen vonásokat tartotta meg, pl. amikor József találkozik testvéreivel, átmegy a szomszédos szobába, sír. A művészek szerint épp a haszontalan részletek hiányának köszönhető, hogy József történetét megérti minden nemzet, minden korú és minden rangú embert meghat, századokon át eljut hozzánk és évezredekkel is túl fog élni bennünket, Tolsztoj szerint.

Ime, csak egy-két lélektani és esztétikai szempont. Hol van még a kortörténeti háttér!

Amikor szolgai módon csak „daráljuk” a szent officiumot, kevésbbé fogunk rádöbbenni a szent szövegnek csak egyetlen szépségére is.

Egyiptomi Mária officiumának mondása közben ráeszmélünk, hogy Máriát nem szépségének a korában, hanem bűnbánatának idején tartották méltónak a csodálatra.

Az Assisiből való Ferenc életében nem a gazdagságát magasztalták erényként kortársai, hanem szegénységét dicsérték.

A vértanúk zsolozsmájában nem a sikeres küzdelem dicsőítése a cél, hanem olyan lélek ábrázolása, amely annyira telve van szeretettel, hogy üldözőit szálni, hóhérait szeretni tudja. Mindehhez intelligencia, tárgyunkhoz illően így mondhatjuk: zsolozsmás műveltség kell. Egyetlenegy zsolnárnak elmélkedése, annak mélységeibe való behatolás: lelki felkészültséget igényel. Ez csak tudatos törekvésnek, szorgalomnak, buzgó önképzésnek és „kegyelmes” léleknek lesz sajátja. Ennek hiányában történhetik meg az az igen gyakori eset, hogy psallálunk, zsolozsmázunk, breviáriumozunk szinte „napszámban” és nem hat át bennünket a zsolozsma lelke, amely pedig él, éltet, erőt ad, mozgat, sőt másokra is jótékonyan hat és titokzatosan átsugárzik rajtunk keresztül másokra is. Csakugyan ilyen a szent zsolozsma?

Lehet az bennünk életelv, egészen reális éltető elem, erőforrás, kisugárzó tőke?

Akik mindezen kérdések halmozásában csak szócséplést látnának, szívleljék meg ezeket a szavakat: „Ha látjuk, hogy vannak papok is, akik — mivel naponkint breviáriumozniok kell, ezt is csak úgy végzik, mint minden más kötelességteljesítésüket — nem veszik észre, hogy közben Krisztus szellemének igazi forrásaiból meríthetnének, akkor szeretnénk mindenkinek odakiáltani, akik az Úr házában élnek és mégsem ismerik „az Úr házának gazdagságát”, az „ubertas domus Domini”-t: „Lássátok és ízleljétek, hogy mily édes az Úr...

és örömmel merítsetek vizet a Megváltó forrásaiból és mondjátok majd azon a napon: Dicsérjük az Urat és hívjuk segítségül az Ő nevét!" (Dietrich v. Hildebrand.)

Ha csak merőben kötelességteljesítés a szent zsolozsma számunkra és nem önként vállalt, örömmel végzett szent szolgálat, soha nem tudunk eljutni odáig, hogy egészen reális éltető elem legyen életrendünkben. A parancsszóra végzett robotvállalás soha nem válik a lélek erőforrásává. A mindennapi beállítottságunk tompa világszemléletével bíralt és kritizált és sokszor lesajnált zsolozsmakönyvünk lelke — soha nem válik kisugárzó tőkévé. Hogy másokra is hasson jótekonan, alakítóan, nemesítően és felemelően, először saját magunkban kell elvégezni ezt a lélekmunkát.

A múlt évek egyikében történt.

Fiatalember volt. Virágcsárdáról-virágcsárdára röpködött, élte az életet, minden órának leszakítva a virágát. Nem hatott rá semmi. Cinikus mosollyal fogadott minden kegyes ráhatást. Túl volt már mindenben. Elhallgatott már a lelkiismeret szava.

Kolostorba téved.

Hallja a szent zsolozsmát. Csak hallja...

Aztán a lélek mélyéig ér az értetlen szó és egyszer csak elkezd zokogni, őszintén, szívből igazán. Akire nem hatott soha semmiféle beszéd, aki már messze távolodott mindattól, ami vallásos érzés és lelkiület, aki fölényes mosollyal nézett el minden fölött, ami jámbor és szent, — gyökerestül megfordul és átalakul.

— Nem tudom, magam sem tudom, mi fogott meg. Képtelen vagyok elmondani. Nem érzem, nem pillanatnyi meghatódás vagy nekibuzdulás, valami egészen más. Kifejezhetetlen, elmondhatatlan...

Mint a lélek!

Mindegy, hogy hol dolgozik ez a lélek. Beuronban, Heiligenkreuzban, Jászáron, Pannonhalmán vagy Keszthelyen. Itt nagy *Krisztus-közösségben* fakad az ima, melynek természete és lényege, hogy nem feledkezik meg a misztikus test többi tagjairól sem. A legutolsó kis káplánszobában vagy a fogolytáborokban vagy a missziósterületeken egyedül breviáriumbozó pap is szervesen beletartozik ebbe a kollektív Krisztus-közösségbe.

Ha minket papokat, mélyen megragadna annak a biztos ismeretnek roppant ereje, hogy a szent zsolozsma az *Egyház hivatalos imája*, gyökeresen át kellene alakulnia egész papi életberendezettségünknek.

Mert itt piheg a zsolozsma lelke...

A zsolozsma az Egyház hivatalos imádsága. A misztikus Krisztus imája. Imádkozva bekapcsolódom a világon mindenütt végzett imafolyamba. Csatlakozom a Fejnek és a krisztusi misztikus test tagjainak imádságához. Közösségben vagyok velük. Ebben a mindenekfelett álló, közösségképző, egybefogó erőben rejlik a *lélek*.

Amint a testet a lélek élteti, úgy a zsolozsmát ez az óriási, mindent átfogó szent kollektivitás.

Egy pap egy alkalommal kijelenti, hogy az ember néha úgy megkívánja, hogy imádkozzék Jézus Szíve-litániát, végezzen kereszttutat vagy mondjon el egy tized rózsafüzért. Helyes. De mindez *egyéb*

imádság, magánájtatosság és az értékskálán kétségkívül nem az első helyen áll. Ezek is belekapcsolódnak a misztikus test imádkozó szellemébe, de a közösségi szellemet *nem* adhatják meg. Természetüknél fogva *nem*. Erre csak a szent zsolozsma képes. Egyedül és kizárólag.

Mily csodálatos ez az egység!

A test pórusai ugyanúgy lélekzenek.

A test szeme ugyanazt látja.

Millió ajak egyet beszél!

Amint a pszichológia szerint a lelki tényeket, bár ismerjük, fizikai kísérletekkel soha fel nem tüntethetjük, úgy vagyunk a zsolozsmával és a zsolozsma lelkével is.

Ismerjük a tényeket, amelyeket ez a *lélek* előidéz, de ezeket kísérletekkel feltüntetni nem tudjuk. Mert ennek a léleknek az anyagtalan világ az otthona, működésének köre ide terjed. A zsolozsma lelke a corpus Christi mysticum közösségébe torkollik, az Isten uralmának és dicsőségének egy sajátos területébe — ezért halhatatlan. Örök, mint az Egyház, amelynek szívverése a zsolozsma. Itt a földi viszonylatban ez végül is csak mutatur, non tollitur, tehát soha nem szűnik, *nem szűnhetik* meg. Ha ezen gondolkozunk, alig szabadulhatunk a csodálat lenyűgöző hatásától.

Minden zsolozsmázó — a corpus Christi mysticum óriási imaközösségének egy eleven atomja. Úgy vagyunk ezzel a képpel is, mint a tükörhasonlattal. A nagy tükörképben látjuk a tárgyakat s ha a tükörlapot összetörjük, a legkisebb részecskében is újra látjuk a tárgyat. A földkerekségén zsolozsmázó papok és világiak a legszen-
tebb imaközösség egységének tükörképe, hű képe az Egyháznak. De egyetlen zsolozsmázó hívő is tükrözi az Egyházat. Az imádságban, mely az Egyház hivatalos imája. A rózsafüzérben nem, a keresztúti ájtatosságban nem, a Jézus Szíve-litániában sem. Egyedül a zsolozsmában. Mint imádság — tökéletes! Tehát akkor a zsolozsmát kivéve, minden egyéb imádság — kevésbbé tökéletes. Ezt az értékelési hierarchiát nem mi állapítjuk meg. A legfőbb földi tekintély, isteni hatáskörrel! Ez a hivatalos Egyház! A földön tovább élő, ható és működő Krisztus. Krisztus imádkozott, tehát az alteregója is imádkozik. Mit? Amit Krisztus.

Krisztus még utolsó percében, a keresztfán is imádkozott. Zsolnárt imádkozott. Az Egyház átvette Jegyese haldokló ajkáról mint szent örökséget és tovább imádkozza.

Roppant nagy dolog az imádság!

Szomorú papi élet, ahol csak nagyon silány fogalmak beszélnek az imádság életformáló és jövőalakító erejéről. Sokan csak a szóbeli imát ismerik imádságnak. Egy kis ajakmozgás, egy kis kenetes mormolás, esetleg némi jámbor érzélemmel vegyítve. Minő torz fogalmak!

Tudok én úgy imádkozni, hogy egyetlen szót sem szól ajkam, parányit sem mormolok, még csak jámbor érzélemmel sem körítem.

Az imádság teljes önátadás az Istennek. Egészen és maradéktalanul. Így értem a sine intermissione figyelmeztetést. Így válhatik egész papi életem — imádsággá. Egyetlen, folytonos, hézag nélküli

imádsággá. Hisz a legmagasabb és legbensőbb egyesülésünk is Istennel, nem egyéb, mint ima! Ez azután már tovább nem fokozható.

A zsolozsma latreutikus imádság. Isten imádása áll előtérben minden más földi óhajjal, kéréssel szemben. Mint ilyen is első fajtájában áll az imáknak. Istent nézi és nem másod- vagy harmadrendű dolgokat. Ezért monumentálisan nagyvonalú. Széles és tág. Közösségi ima, ezért tehát objektív norma is. Transcendens és expanzív. Áthatja az egész életet. Totális imádság. A *corpus mysticum* egyetlen nagy odaadása — Krisztus útján — Istennek. Ezért elsősorban teocentrikus és csak másodsorban kriszto-centrikus. Hisz mi mindnyájan Krisztusért vagyunk kedvesek Isten szemében. A zsolozsma ezért fogja át egész napomat, életem minden áldott napját, imaóráival és teszi egyetlen nagy odaadássá Isten számára Krisztusban. A legbiztosabb út tehát a legbensőbb egyesülésre — Istennel Krisztus által. Itt is elérkeztünk ahhoz a ponthoz, ahonnan nincs tovább!

Ez a végső pont, a legutolsó és egyben a legmagasabb. A legalsó lépcső, vagy talán fokozatilag el sem helyezhető állapot az, amikor *csak* breviáriumozunk, de nem imádkozunk. Mert ne hallgassuk el azt a lehetőséget sem, hogy ez a kifejezés: *breviárium*, a papi életben sokszor egészen önálló életet él, egészen sajátos kifejezéssé vált, külön tartalommal is, mely nem fedti az *imádság* teljes és szabatos értelmét. Ezért van az, hogy a breviárium emlegetésével nem gondolunk szimultán az *imádságra* is! Nagyon sajnálatos és igen szomorú hasadás ez a legszentebb fogalomegység életében. Mert breviárium és imádság bonthatatlan szent egység! A lélek oszthatatlan.

Valahol olvastam, hogy az animus és az anima találkozik. A zsolozsmában ilyen szójáték nem történhetik meg. Breviáriumozok, tehát imádkozom. Zsolozsmázom, azaz imádkozom. Mégpedig az imádságok non plus ultráját végzem. Objektív egységben vagyok a Fejjel és a titokzatos test tagjaival. És a csodálatos az, hogy ez az egyesülés nem rombolja le egyéniségemet, hanem minden lelki értékem felhasználásával beletemet abba a Testbe, amely már meghalt egyszer „és többé meg nem hal, a halál többé nem diadalmaskodik rajta”. Innen van az én dicsőségem is! A dicsőséges Krisztustestnek vagyok egy parányi atomja. Együtt lélekzem a testtel. Lélekzetem a Test minden tagjának *lélekzete*. Én is szállítom a tiszta vért a tagokba, az én munkámra is számít a Test. Oszthatatlan egységben élek a tagokkal.

Lélekzem, tehát szimultán gondolok a *lélekre*. Zsolozsmázom, szimultán gondolok az imádságra, a *legszentebb* imádságra. Ennek a nem fokozható, szent imádságos lelkületnek és tudatos meggondolásnak ellentétéképp csapódik le az a keserű, közszájon forgó elbeszélés, mely szerint egyik zsolozsmázó testület éppen villámlás és mennydörgés között psallál és az egyik kórustag felkiált: Hagyjuk abba, inkább imádkozzunk!...

Kegyetlen és szarkasztikus paródiája a szent zsolozsmának, ha azt *csak* mondjuk, de nem imádkozzuk. Biztos jele, hogy nem vagyunk életerős sejt a misztikus testben és sejtelmünk sincs, hogy amint a Testet a Lélek, úgy a zsolozsmát is a *lélek* élteti.

Hol ez a lélek a szent zsolozsmában? Kérdezem, hol a lélek a testben?... Áthatja, átjárja minden porcikáját, mindenütt ott van, a beszédes ajakban, az arc mosolyában, a szem ragyogásában, a szív dobogásában, az elme csillogó élességében éppúgy, mint taglejtésünkben. Hol a lélek a szent zsolozsmában?

A zsoldárok, lectiók és himnuszok szent szövegében, az Isten szava szent sugalmazottságában, imádkozó papi lelkületemben, egyházas érzületemben, s mindennekfelett az egyet imádkozó szent közösségben — bárhol az egész földkerekségen. Mindenütt ugyanazt az eget látom, ugyanannak az égboltnak egy darabkája borul fölém; mindenütt ugyanazt a zsoldárt és szöveget mondják az imádkozó Egyház hivatalos megbízottjai az alszerpaptól kezdve egészen a római pápáig. Mind-mind az imádkozó Egyháznak egyazon lelkéből lelkedezett kiadása.

Amennyire igaz ez, annyira csodálatos!

Ha ennek a ténynek tudatos átgondolása nem tudja meggyőzni és áthatni a zsolozsmázó papot, úgy a zsolozsmázó Egyház az ő szemében nem egységes, eleven, hús és vér valóságban élő organizmus. Akkor ő csak pókháló fonadékon keresztül látja összefüggőnek a misztikus Testet a legszentebb Fejjel. Nem látja a közösséget mint szent egységet.

Egyik vidéki gimnáziumban mint szerzetes tanár tanítottam. Profán tárgyakat. Nagyobb diákjaim között volt egy-két érdeklődő, komoly és intelligens fiú. A tárgyhoz illő illedelmes tapintattal nyúltak sokszor hozzá olyan kérdésekhez, amelyekre, mint a paptól vártak tőlem választ. Nem volt ebben részükről semmi bántó vagy célzatos kíváncsiság. Sokszor leplezetlenül örültem okos ténymegállapításaiknak. Egy alkalommal ilyen párbeszéd folyt le köztem és köztük:

— Tanár úr kérem, sokszor gondolkoztam azon, mily roppant erő: 16 szerzetestanár egyazon intézetnél.

— Egységes fellépés. Homogén világnézet.

— Mindnyájan egyforma kiképzést nyertek, ugyanazon hagyományok és falak között.

— Mind felszentelt áldozópap és okleveles tanár.

— Egyforma ruhát hordanak.

— Közös asztalnál étkeznek, ugyanazt eszik, egy fedél alatt laknak, egy elöljáró vezetése mellett élnek...

Hagytam őket. Mind igaz. De nem ez a lényeges. Hát mi?

Az, hogy ez a 16 tagú testület *egy*et imádkozik. Ez az *egy*et imádkozás nem elméleti és külsőséges járulék, hanem a közösségnek legbensőbb, egyenkint a legszemélyesebb, általánosságban a legobjektívebb, lényeges élettartalma, lelke.

S ha ennek megsejtése meglepő már egy kisszámú testületnél is, mily csodálatos és lenyűgöző ez a legnagyobb átmérőjű közösségnél: az Egyháznál. Hisz a tizenhattagú testület szellemi azonossága is csak azért indít bennünket bámulatra, mert egyenkint és összesen a tagok a titokzatos Test eleven, szerves részei. Egy ilyen rész, egészen különállva, sem idegen elem a közösségtől, hisz abból való, ugyanazon életformát élő participálódás. Objektíven tükrözteti a

Közösséget, mégpedig a lélekközösséget. Legjobban pedig akkor, amikor a szent zsoltósmát imádkozza.

Csácsbozsok.

Schnattner Szigfrid O. S. B.

Élő mise.

Naponta végzett lelki dolgaink között kétségtelenül legjelentősebb a szentmise. Sőt valójában nem is lehet egy sorba helyezni más ájtatossági gyakorlattal, mert teljesen egyedülálló a maga nemében. A többi mind nem más, mint közelebbi vagy távolabbi előkészület ezen nagy lelki élményre.

Ha tisztában is van mindegyikünk a szentmise értékével, a gyakorlatban mégsem foglalja el legtöbbször lelki életünkben az őt megillető helyet. A mindennapos megszokás folytán idővel csak egy ájtatossági gyakorlat a többi közt. Ezért szüntelen ügyelnünk kell, hogy a mindenek felett álló lelki ajándékot megóvjuk a hétköznapi-ság porától és számunkra állandó gyümölcstermő fája legyen a megváltásnak. Mert míg egyéb imagyakorlat és elmélkedés a mennyei dolgoknak csupán elképzelése és kívánása, a szentmise az égi csodáknak valóságos megismétlődése. Ügyelnünk kell külön is arra, hogy mindennapi imánk és jócselekedetünk a szentmisére legyen irányítva. Különösen az elmélkedés közben gondoljunk arra, hogy mindaz, amivel most gondolatban foglalkozunk mint valami régmúlt eseménnyel vagy személlyel, az most majd valóra válik és megjelenítődik a szentmisében... Ha ezen megvalósulásra és megjelenítésre nem ügyelünk eléggé s nem fordítunk elég gondot, akkor a misénk mindig halotti ima lesz, ha nem mondják is feketében...

Milyen szomorú látni a miséző papok egyrészét a léleknélküli ceremóniákkal, az elhadart vagy százféle különcséggel szinte komikussá tett színjátékkal... A misén résztvevők egy hányada természetesen osztozik a ceremóniás pap szereplésében s vele együtt unatkozza át a megszokott szertartásokat... Halott pap halottaknak tartott miséje. Az ő számukra semmi nagy nem történik a ceremóniák alatt, hiába csilingel a kis csengő, hogy a világrengető eseményt jelezze. Lehet-e nagyobb veszteséget elképzelni, mint egy keresztyény vagy főképen egy pap esetében, aki gyakran, naponta a legnagyobb közelségbe kerül az élő Istennel, de vele öntudatosan mégsem találkozik soha ez életben. Ez a halott mise tragédiája. Hogy ettől bennünket az Úr kegyelme megőrizzen, kérjük a Szűzanya segítségét, hogy tudatára ébredjünk az élő misével járó mennyei ajándékoknak s belőlük napról-napra bőségesebben meríthessünk. Ave Maria!...

Mindegyikünk lelki életére legjellemzőbb, hogyan veszünk részt a szentmisén. Mennyire élő az én misém? A feleletben benne lesz egyúttal az egész lelki életem képe: mit ér a bűnbánatom; tudok-e igazán elmélkedni; van-e mélyebb imaéletem; hogy állok a szentek tiszteletével stb... egyszerűen üres formáság-e a lelkem élete vagy

természetfölötti lélek és élet... „spiritus et vita”?... Részleges lelki-gyakorlataim nem mások tehát, mint szentmisémnek építőkövei. Gyónások, examenek, elmélkedések, rózsafüzér stb. megannyi apró részletei a nagy épületnek: a misének. A szentmisében válik számomra valósággá az evangélium s azért a mise is mélységes és kimeríthetetlen, mint az evangélium... Vegyünk csak néhány gondolatot... A szentmise az élő „Úr Angyala”.

Azon bizonyára túl vagyunk mindnyájan, hogy az Úrangyalában nemcsak a *megváltás* története van dióhéjban bájosan színre hozva, hanem az *én megváltásom* története is. Amit a Szűzanya oly utolérhetetlen tökéletességgel eljátszott, azt nekem is el kell játszanom, legalább némileg hasonlóan, ha üdvözülni akarok. Legészrevehetőbben ez ismét csak a szentmisében jut kifejezésre... Hiszen mi más az evangélium olvasása minden misében, mint Isten üzenete hozzánk, valóságos angyali üdvözlés. Ha befogadom, jön utána a szívből való felajánlás: „Suscipe Sancta Trinitas... suscipe Domine!”... „Ime, az Úrnak szolgálóleánya.” Ha igazán befogadtam az Igét, akkor majd testté lesz, mint lett a Boldogságos Szűzanyában... Mi más történik most is az Úrfelmutatás pillanatában: „...et Verbum caro factum est... és az Ige testté lőn...” Az élő hittel végzett vagy hallgatott eleven misében így játszhatom el én is mindennap a valóságban az „Úrangyalát”. — Mindennap jobban, mindennap elevenebben...

A szentmise a lelki gyakorlatos igazságok megelevenedése. Nem kell ott félni, hogy feledésbe mennek a csodálatos exercitiumi benyomások és mély lelki gyümölcsök, ahol eleven misét hallgatnak vagy végeznek... Kezdjük csak előlről a legnagyobb, az alapvető igazsággal, amit legkönnyebb belátni, de még könnyebb egy pillanat múlva már elfeledni, — ami legkevésbé ver gyökeret bennünk: Ez semmi-ségünk tudata, az alázatosság örök forrása: „Homo creatus est...” Semmi féreg, egyszerű teremtmény vagyok... Miért feledjük el oly könnyen? Mert hazug világban élünk, minden hazudik nekünk, de leginkább az emberek... Minden az én nagyságomról beszél, mert mindent önkénytelenül is ide irányítok... Én, én, én tanulok, én szerepelek, én írok, én imádkozom, én vagyok önmegtagadó, én mozdítom elő Isten nagyobb dicsőségét... Az emberek is elismernek, dicsérnek, mintha Isten mindent értem teremtett volna, minden idegszálam, minden érütésem csak azt mondja: én... „És ekkor bemegyek az Isten oltárához”, „introibo ad altare Dei...” A teremtmények közül a Teremtő színe elé... A sok kis hamis tükör közül, amikben nézegettem magam s amikben tetszelegtem, be oda a nagy igazmondó tükörhöz, a teremtő Isten elé és kezdem: „Judica me Deus...” ítéld meg engem Istenem... Ne az utcáról valaki, ne is társam vagy tanárom, sőt még az előljárom sem, hanem Te ítéld meg engem szívek és vesék vizsgálója, igazságos Isten... S jól vigyázzunk közben egy mélységes öncsalásra. Mi még a jó Isten elé is bizonyos öntudattal szoktunk állni, még imádság közben is ott bujkál bennünk a gondolat, hogy igen, azt elhiszem, hogy az Isten nagy valaki, de én is vagyok vele szemben egy kis valaki... S ez a beképzeltség meghamisítja egész lelki világunkat s eleve halottá teszi a

szentmisémet, hacsak rá nem ébrednek az igazságra, hogy Ő a minden, a Teremtő; én a semmi, a teremtmény... „Judica me Deus...” „ab homine iniquo et doloso erue me...” Szabadíts meg engem magamtól, a gonosz, csalárd énemtől, mely nélküled akar élni s veled szemben is valakinek képzeletileg hazug önmagát. Azután jön az újszövetség rituális mosakodása: a bűnbánat. Tudjuk, hogy nem lehet áldozaton tisztátalanul jelen lenni, különben Káin áldozata lesz az egész. A mohamedánnak sem szabad előírt mosakodás nélkül a mecsetbe belépni s imába kezdeni. Míg náluk a külső tisztálkodás a lényeg, ha a szív szennyes marad is, nálunk a lélek mosakodása a fő. Ha ez úgy eszünkben volna, mint a fontossága megkívánja, nem lenne oly gyakran valóságos versenyhadarás a lépcsőima pap és ministráns között... Talán egy része sincs annyira megőlvé a szentmisének, mint éppen a lépcsőima, a lélek bűnbánati mosakodása... Világi urak és főképp hölgyek meg egyenesen divattá teszik gyakran, hogy megkésve érnek a szentmisére, hisz evangéliumig úgysem lényeges. Mondjuk csak meg az ilyeneknek, hogy hasonló illetlenséget követnek el az Úr Jézussal szemben, mintha valami előkelőbb mulatságra vagy társas összejövetelre mosdatlanul és fésületlenül rohannának el... A lépcsőimában a „Confiteor” a lélek mosakodása, hogy ne menjen az utca porától szennyesen a Nagykirály és mennyei udvarának lakomájára... Mi is gondoljuk meg jól ezt és a „Confiteor” ne legyen lélek nélküli recitáció, hanem rövid, de mélységes bánatindítás életünk legfájdalmasabb hiányai felett... Így alázatos szívvel s eleven bűntudattal bocsánatot kérve, majd megnyílnak szemeim és füleim, hogy lássak és halljak olyan titkokat, melyek nem e világból valók.

Az eleven miséhez lényegileg hozzátartozik a szentekkel való szorosabb ismeretség, a valóságos élő kapcsolat. Minő csodálatos kifejezése a szentek hatalmas közbenjáró szerepének az, hogy az Úr Jézus a szentmisében leggyakrabban valamelyik szentnek miséjében jön közénk. Az egész misén végigvonul az illető szent mint egy kinevezett égi kalauz. Milyen szépen melléje szegődhetek, ha van eleven szívbeli kapcsolatom a szenttel s nemcsak úgy gondolok rá, mint Homérosra, Julius Caesárra vagy Napóleonra. — „Hiszem a szentek egységét” — mondogatom gyakran, de vajjon életem-e? Az Egyház tudja, milyen gyengék, milyen szórakozottak vagyunk s azért rendel mellénk segítőt az áldozati ténykedésben. Bár mindig jobban ismernők, hogy velük lélekben egyesülve, szinte vezetni engednők kezünket, nyelvünket, szívünket. — Különben a szentlecke is arra figyelmeztet bennünket, hogy először egy szent istenszolgája avasson be némileg bennünket az Úr szavainak mélységeibe s úgy hallgassuk meg magát a Mestert az evangéliumban.

Lehetne-e méltóbb vezetőnk ebben, mint a lánglelkű Szent Pál, az apostolok és a próféták, az Úr előképei vagy hűséges utánozói?... Különösen az evangéliumnál kell törekednünk minden figyelmünkkel arra, hogy az eleven része legyen élő misénknek. Sokszor talán sajnálkozunk, hogy az Úr sohasem szólal meg az Oltáriszentségben, hogy néma Isten van velünk... Nem igaz, — mert megszólal az evangéliumban. Tehát vegyem úgy, mintha az oltárból jönne minden szó

a Krisztus szájából, amikor az evangéliumot olvasom vagy hallgatom. Tudjuk a szentek életéből, hogy nem egy közülük akkor változtatta meg életét teljesen, amikor az evangélium valamelyik mondatát úgy fogadta, mint az élő Krisztusnak egyenesen hozzá intézett szavait... Szent Ágoston maga hozza fel esetét; Asszisi Szent Ferencről is tudjuk, hogy így lett a szegénység titkos vőlegénye, Szent Ignác atyánkról is elképzelhetjük, mit érezhetett, valahányszor az evangéliumban a „Regnum Christi” — az Isten országa szerepelt... „és az Ő országának nem lesz vége”... „Jöjjön el a Te országod!”... „Tetszett Istennek, hogy nektek adja az országot”... „Jöjjetek, Atyám áldottai, bírátok a nektek készített országot!”... „Az én országom nem e világból való”... „Emlékezzél meg rólam, ha országodba térsz!”... és hasonló. Bizonyára nekünk is vannak kedvenc evangéliumi helyeink, amelyek hallatára valami rejtett húr a lelkünk mélyén mindig élénkebben rezonál. Ha élő misére leszünk rendszeresen beállítva, akkor majd gyakrabban fogjuk érezni, hogy a szentmise evangéliumában egyenesen hozzánk szól az Úr, valóságos angyali üzenetben lesz nekünk is részünk az Úrangyal Szűzének példájára.

Egyik francia páter, P. Jousse, aki mint sokszorosan kitüntetett és fontos megbízatásokkal világot járt tüzérkapitány lépett szerzetbe, egy szép napon eredeti ötlettel állott elő. Azt bizonyítgatta, hogy az evangélium egy jelentős része az Úr Jézus szavait olyan szó szerint tartalmazza, mintha valami ügyes gyorsíró vetette volna a Mester tanításait hűségesen papírra. Egyik főérve az, hogy a Szentírás sok helyén feltűnő a ritmikus, egészen versszerű szerkezet, egymást szinte megkívánó ellentétekkel vagy hasonlatokkal. Leginkább észrevehető ez a Hegyibeszédben. Pl. „Hallottátok, hogy mondatott a régieknek: ne ölj!... Én pedig mondom nektek...” Ezen és hasonló helyeken a ritmusos felépítés tagadhatatlan. Másrészt számos példával bizonyítja a szerző, hogy akkoriban ez volt a tanítómesterek módszere általában, hogy a nyelv természetének megfelelő ritmikus versszakokban adták elő tanításukat, amit az azon nyelvet ösztönösen jól ismerő hallgatóság egy-két elmondás után szóról-szóra könnyen megjegyzett. Rám annál nagyobb hatással volt a Páter meggyőző előadása, mert gyermekkoromból hasonló élmény emléke él még élénken a lelkemben. Egy vak öreg koldus járt községünkben házról-házra és énekelve, harmonikán kísérve előadta Rudolf királyfi szomorú történetét talán magaszerkesztette, magyaros versalakban... Azt hiszem, pár házhoz kísértem csak az öreget, de a történetéből még most is több versszakot szóról-szóra tudok. A Páter szerint úgy lehettek az Úr Jézus hallgatói is és így adták tovább szájról-szájra az első katekizmusoktatást a Mester ajkáról... Tudjuk, hogy az illetlen magyarázatnak egyáltalán nem mond ellent a szentíráskutatás sem, mely szerint a három szinoptikus evangélista nem egy részt közös ősforrásból, az első élő katekézis hallgatóitól merített... Mennyire előbbé teszi számunkra is a szentmise evangéliumát, ha rágondolunk, hogy szinte szóról-szóra kapjuk az Úr szavait, mintha hangfűzre vették volna fel — eltekintve a fordítások csekély változataitól...

Az élő evangéliumból, ahogy főntebb céloztunk is rá, megismerjük az égi Királyt s az Ő országát: a Regnum Christit. Már így is mutatkozik be a kis Messiás az angyal által, hogy Atyjának, Dávidnak házában uralkodik mindörökké s az ő országának nem lesz vége... És hogy senki ne kételkedhessék királyi küldetésében, ez volt a feje fölé írva, amikor felmagasztaltatott és földi életét befejezte: „Jézus a zsidók királya”. — Az evangéliumban megismerjük az Istentől jött Királyt, a Credóval pedig mindjárt felesküszünk rá. Hisz mi más a hiszekegy, mint egy férfias, katonás eskü az evangéliumra, a Krisztus Királyra...

Elemi erővel domborodott ez ki főképen Keleten, az iszlám végételen tengerében, ahol milliók és milliók egy emberre esküdnek, aki nemcsak hogy nem volt Messiás, de még Istentől küldött ember sem, mint Keresztelő Szent János... Ott az ember úgy érezte a szentmisében, hogy Mohamed hazug királysága ellenében esküszik az Úr Jézusra, kinek az istenségét a hatalmas vallás hívei felháborodva tagadják... Minő vigasztaló volt hangsúlyozva mondani: „Hiszem a Jézus Krisztust, Istent az Istenből, Világosságot a Világosságból, Igaz Istent az Igaz Istenből”... Ebben a hangulatban a felajánlaskor már önként kívánczik ki belőlünk a „Suscipe”... Hiszen éppen e szóval kezdődik a pap felajánló imája is... Mit is érne a mi részünkről a kenyér és bor pusztá felajánlása, ha nem társulna hozzá szívünk, lelkünk, értelmünk, egész valónk felajánlása. Ha ez elmarad a mi részünkről, a kenyér ugyan Krisztus Testévé, a bor Krisztus Vérévé lesz, de nekünk nem lesz részünk Benne...

Az a csepp víz, amit a borba vegyítünk, juttassa mégegyszer eszünkbe azt, hogy nem borcseppet adunk a borhoz, hanem vízcseppet, tehát mi csak vízcsepp vagyunk az Urat jelképező bor mellett... A víz csak rontja a bort és nem ad hozzá semmi értéket... Tehát én nem úgy aránylok Istenhez, mint egy kis valaki a nagy Valakihez, hanem mint az értéktelen semmi a nagy Valóságához, mint a vízcsepp, az élő Borhoz. Csak legalább arra vigyázzak, hogy ne legyek szennyes vízcsepp, beképzelt vízcsepp, ami egyedül a mélységes alázat útján lehetséges... „Az alázatosság lelkületében és töredelmes szívvel fogadj el ma bennünket”... — mondja röviddel a bor felajánlása után a pap imája is... Az élő misének igazi eleven része még csak most következik, amikor a szükséges tárgyak és a lélek alázatossága elő van készítve... És hogy pillanatra se engedhessünk a képzelet üres játéknak, tartsuk magunkat szorosan a szentmise szövegéhez... A prefációtól kezdve már a lelkek világába kerülünk s csak akkor tudjuk megeleveníteni a szentmisét, ha ismeretségünk van a lelkekkel. S ez a legnehezebb. Mi annyira bennélünk a mindennapi élet apró-cseprő eseményeiben, hogy minden pillanatunk le van kötve, minden porcikánkkal a látható világban vagyunk elmerülve. Az ujsághírek, a mostanában annyira változatos és izgalmas politikai élet, a sportrekordok és mérkőzések, a rengeteg katonai szemle és hadgyakorlat... állandóan megtöltik képes ujságjainkat s vele képzeletünket. A világnézeti harcok is szokatlan hevességgel dűlnak az utcán, a szobákban, a kávéházakban egész a szerzetesi üdülések helyéig s az ellenfél zász-

laja alatt félelmetes tömegek sorakoznak. Hasonlóan érezzük magunkat, mint Elizeus szolgája, — ahogyan a Királyok 4. könyve leírja — aki egy szép reggelen kinézve az ablakon azt látta, hogy a községet rengeteg katonaság veszi körül, melyet a király Elizeus próféta elfogatására küldött ki. A szolga ijedten szalad be urához és kiáltja jajveszékelve: nézz ki, uram, mennyien vannak! — végünk van, elvesztünk... A Próféta a legnagyobb nyugalommal fogadja a vész-hírt és felelet helyett az ég Urához imádkozik e szavakkal: „Nyisd meg, Uram, a szegény ember szemét, hogy lásson”... S erre felmutat a felhők felé s az elámult szolga néma rettegéssel szemléli az égi seregek sokaságát, akik felsorakoztak Elizeus védelmére... „Mivelünk — látod, ugye — sokkal többen vannak s azért ne rettegj!”... Így kell a mi lelki szemünknek is megnyílnia, amikor a prefációt imádkozzuk a szentmisében és szinte szemlélnünk kell, hogyan sorakoznak fel a mennyei seregek, az angyalok, az arkangyalok, kerubok és szeráfok Krisztus földi Egyházának védelmére... Mit féltek, kicsinyhitűek, mondja az Úr, rájuk mutat, nem látjátok, hogy a mi oldalunkon mennyivel többen vannak s mennyivel hatalmasabbak... Tehát a prefáció se legyen soha merő recitáció, hanem az angyalok felsorakozása az oltár körül bámuló lelki szemeink előtt...

Mindez azonban csak úgy fog menni, ha egyébként is törődünk kissé az angyalokkal s gyakran felújítjuk magunkban tiszteletüket... Elgondolhatjuk, milyen eleven lehetett az a jelenet egy Boldog Faber Péter miséjében, aki oly kiváló tisztelője volt az angyaloknak. Mikor így az angyalok felsorakoztak az oltár körül, mintegy betöltve a léget, — bevonul utánuk az oltár díszhelyébe a titokzatos földi Krisztus — a római pápa — és kísérete, a püspökök kara, az igaz hit egyéb művelőivel. — Ők is betöltik a templom látható terét, hátul szerényen mögéjük állítom azokat, akikről meg akarok különösen emlékezni, és szinte látom, hogyan vegyülnek el mindazokkal, akik testben is jelen vannak (s hacsak így vannak jelen, éppen ezek vannak jelen legkevésbé!). De kövessük csak tovább a kánon szavait, ahogy felvonultatja egymásután az utolsó vacsora termék résztvevőit: első sorban is az Isten Anyját, az angyalok és szentek Királynőjét. — Őt lelki örömmel és főhajtással üdvözlöm s közvetlen az Úr Jézus helye melletti díszszékre ültetem... Azután jönnek sorban Szent Péter és Pál... utánuk János, Jakab, András és a többiek a szent vértanúkkal s hitvallókkal. Mély tisztelettel ültetem őket az oltár körüli székekre, mint az Apokalipszis vénjeiről van elbeszélve. — S ekkor készen van minden... Magam szégyenkezve állok közöttük, ha misézek, vagy egy sarokban szerényen meghúzódok, ha misét hallgatok... Minő öröm közöttük s a közelükben lenni... S ne gondoljuk, hogy mindez pusztán képzeletszülte káprázat. Nem, ez a tiszta valóság, mint ahogy élő valóság az is, hogy a következő pillanatban elhangzik: „Ez az én Testem”... s maga az Úr Jézus is megjelenik... „És az Ige testté lőn”... Ahol az Úr, ott a Szentséges Szűz, az Ő apostolai és szentjei... Ahol a Krisztus, ott a mennyország, ott a mennyország lakói... Csak lelki szemek kellenek hozzá, Isten gyermekeinek nyitott, kegyelemtől megvilágosított szemei... Mert „animalis homo non

percipit ea, quae sunt spiritus Dei..." „Az állatias ember nem fogja fel soha Isten lelkének műveit"... Annyira fog sikerülni az utolsó vacsora megjelenítése és megelevenítése, amennyire közeli ismeretségben vagyok a szereplő személyekkel, a Szűzanyával és az apostolokkal. Nincs annak soha élő miséje, aki nem érintkezik gyakran és bensőségesen az Isten Anyjával és a szentekkel, nem mint rég eltűnt regényes alakokkal, hanem az élő Isten naponkint megelevenedő jelen környezetével. Így a naponkint Testté levő Isten körül mindannyiszor kialakul az egész mennyei udvar s a Krisztus titokzatos földi teste, melynek mi is méltatlan sejtje vagyunk...

A szent Vér megjelenése figyelmeztet rögtön arra is bennünket, hogy áldozaton vagyunk jelen... mert nincs vérontás nélkül igazi áldozat. A nyugati Egyházban már csak a pap az, aki a Vér titkában is külön részesül. Vajjon miért? Talán éppen azért, mert ő kell, hogy legyen Isten országának előharcosa, az áldozat fő bemutatója és megcselekvője. Neki kell legjobban hinnie is a szent titokban, hisz ő van legközelebb az oltárhoz, míg a hívők csak tisztos távolságban. Tehát a papnak van szüksége leginkább arra, hogy a földi józanság, a test okossága hitetlenné ne tegye s halott miséknek ne legyen a ceremóniáriusa... Ezért kap külön az Úr véréből, hogy megrészegítse őt és eltompítva testi érzékeit, megnyissa lelki szemét az élő mise s a szentségi áldozatos élet: a tisztaság és alázatosság számára... Ezért mondja Szent Ignác kedvenc kis imája: „Sanguis Christi inebria me” — „Krisztus vére! — részegíts meg engem!”... A hívek számára nem is merték így lefordítani, hogy meg nem értvén, meg ne botránkozzanak... „Krisztus vére, ihless meg engem!”, mondja a magyar fordítás, de mi tudjuk, hogy az eredetiben szent részegséget kérünk a Krisztus Véréből... Emlékszem a világháborúból, hogy egyik borzalmas karszti rohamtámadás előtt minden baka pár deci rumot kapott, hogy megrészegedve, szinte ész nélkül rohanjon az ellenséges ágyúk fergetegében... Így kapjuk mi is papok, Jézus rohamcsapatának katonái a borból vált szent Vért, hogy a Kereszt örületét okoskodás nélkül végigharcolhassuk. De a nem papok se feledjék el, hogy ezt kérjék az Úrfelmutatáskor, amikor a kehely az ég felé emelkedik: „Krisztus vére! — részegíts meg engem!”...

A szent Vér — mondtuk fentebb — főképp arra figyelmeztet mégis bennünket, hogy a szentmise valóságos áldozat. Ez az, amire a legnagyobb figyelmet kell fordítanunk, ha akarjuk, hogy misénk élő legyen; mert éppen ez a körülmény marad legtöbbször figyelmen kívül, mind a bemutató pap, mind pedig a jelenlévő hívek részéről. Azt hiszik, mindent megtettek, ha jelen vannak a szentmisén és nagyjában figyelemmel kísérik a történeteket. Pedig itt éppen az a helyzet, mint a lelkigyakorlatoknál, amikor nem elég meghallgatni az elmélkedési pontokat, hanem mintegy bele kell illeszteniünk azokat saját életünkbe, elmélyíteni a tulajdon lelkünkben. A szentmisén sem használ sokat, ha elvégezzük rendesen a szertartásokat, mint egy automata, vagy figyelmes nézőközönség vagyunk. Nekünk valóságos résztvevőknek, áldozatot bemutatóknak kell lennünk, a papnak éppen úgy, mint a híveknek. Az világos, hogy a főszereplő s az egyedüli érték

az áldozatban az Úr Jézus, és hogy az egész szentmise az Ő kereszthalálának, feltámadásának és megdicsőülésének eleven emlékezete; de nekünk nem lesz igazi részünk az áldozatban, ha nem csatoljuk hozzá a magunk teljes, tökéletes áldozatát... Annyira kiveszett már ezen lényeges kelléknek a tudata a hívek lelkéből, hogy naívan azt hiszik, hogy a részükről való áldozat el van intézve a megjelenéssel, a pár fillérnek a perselybe való bedobásával... Pedig a szentmise szövege elég érthetően figyelmeztet bennünket, hogy miben kell állania a mi saját áldozatunknak, ha méltóképpen akarunk részesülni az Úr Jézus áldozatában.

Az Istenfia áldozata után mindjárt hozzátesszi a szent szöveg: mindezekre kegyes és kedves arccal méltóztassál tekinteni és elfogadni, amint szívesen fogadtad Ábel ajándékát, Ábrahám és Melkizedek áldozatát... Ez utóbbiak Istennek kedves áldozatot mutattak be, és tőlük kell nekünk is megtanulnunk, hogy részünkről mi módon tudunk az Atyának a Krisztuséhoz hasonló kedves áldozatot bemutatni. — Ahol nyájának legszebb juhait áldozta fel, — tehát a teremtményekből a legjavát. Könnyű felismerni, hogy a szegénységről van szó, amellyel a föld javairól lemondunk és ajándéku adjuk azt Istennek... Tehát én a szentmisében akkor mutatom be Ábel áldozatát, ha lélekben lemondok tiszta szívvel a gazdagságról. Áldozatok ruházatban, ételben, italban elevenítenék meg a szentmisében az én Ábel-áldozatomat... Felajánlom ezzel az egész külvilágot, a teremtményeket... Bár ez is elég nehéz néha, de közel sem annyira, mint a következő: Ábrahám áldozata. Itt a tisztaság fogadalma lép előtérbe. Ábrahám egyetlen gyermekét, saját vérét áldozta fel. Míg Ábel áldozatát a szent szöveg csak ajándéknak mondja, itt már áldozatról beszél. „A mi patriarchánknak, Ábrahámnak áldozatát”...

Hogyan és mikor mutatjuk mi azt be? Amikor elfog bennünket a családi tűzhely utáni vágy: szülők, testvérek vagy még bensőbben az én lehetséges családom képe, melyről örökre lemondtam. — Mind egymásután felteszem a szentmisében az Úr oltárára, mint Ábrahám Izsákot: szüleimet, testvéreimet, diákkori ábrándom tárgyát, aki talán még vissza-visszatér lelkembe... kedves, tisztaszemű gyermekeket, amilyenekkel a gárdában találkozom... mind-mind, egy ifjú lélek álmainak tárgyát... Sőt ha napközben is megkísért valaki utcán, képen vagy akárhol, — gondolatban összeszedem mint egy áldozati ajándékot s másnap bemutatom maradék nélkül Krisztusnak az oltáron... Minő kedves, értékes emberáldozatokat tudunk így bemutatni napról-napra, az élő misében, az élő Krisztusnak... És még hátra van a legtisztább, legfenségesebb: a Melchisedek misztikus áldozata. — Ez az emberré lett Krisztus teljes átadása. Itt már nem én adok valamit, mint Ábel és Ábrahám áldozatánál, hanem magamat adom egészen, mint Krisztus is önmagát adja. Ez a keresztény áldozat az igazi papi felajánlás: a szent és makulátlan önátadás. Fogadd, Uram, nemcsak a gyümölcsöt, hanem magát a fát is gyökerestül... universam libertatem, voluntatem, memoriam — mindent...

Ha ezen hármias áldozatot — egy szent, rövid buzdulattal be nem mutatjuk minden szentmisében, akkor mi igazán nem áldozunk,

csak a Krisztus. Hiszen Ő magát adja mindannyiszor, teljesen, — mi sem adhatunk Neki üres ceremóniát... Ha legmélyebb lelki problémáimat nem a szentmisén tárom ki és oldom meg, hanem csak úgy magamban gyötrődöm velük, vagy jó cimborámnak tárom fel némi-
leg, a szentmisén pedig csak ceremóniázom vagy nézőközönség vagyok, akkor számomra nem sokat használ, hogy az Isten Fia emberré lett, mert nem lesz részem Benne még akkor sem, amikor legközelebb jár hozzám a szentmisében... És akkor áldozásaim sem jelentik a szívek kicserélődését Krisztussal; — hiszen Ő mindent ad, én meg becsapom, mert nem adok magamból semmit...

Úgy teljesítsük kötelességeinket, úgy végezzük lelki dolgainkat, úgy tiszteljük, szeressük egymást, hogy minden megelevenedjék a szentmisében s részünk lehessen mindannyiszor Krisztusban.

K. J.

Az Egyház ereje a szerzetesség.

Achim von Arnim „Krisztus és a szerzetesek” c. szép könyvében olvassuk ezeket a szavakat: „Krisztus és a szerzetesek együvé tartoznak, senki sem választhatja őket el egymástól; szent közösségben haladnak a földi téreken át, nyugodt vándorlás, higgadt, ünnepélyes lépkedés a szerzetesség a hajnalpirkadástól az estszürkületig. Hálás örömmel nézik a szerzetesek az őket körülvevő világot, mély részvéttel az embereket, erős bizalommal a jövőt; csendes fájdalom lengi őket körül, de békét terjesztenek, — békét... Így járnak előttünk, mindig az Udvözítő nyomában — és éneklük életük énekét, Eichendorff halhatatlan versét:

Die Welt in ihrem Glanz und Glücke
will ich, ein Pilger, froh bereit
betreten nur als eine Brücke
zu dir, Herr, überm Strom der Zeit.“

Romantikus költő fenséges szavai ezek, de nemcsak költészet van bennük, hanem a legmélyebb valóság intuitív megragadása. Krisztus és a szerzetesek a legszorosabban és elválaszthatatlanul összetartoznak, ezt akarjuk fogalmi síkban megvilágítani.

Azt mondtuk: a szerzetesség az Egyház ereje. Hogy ennek az állításnak pontos értelmét megadhassuk, először körvonalazni kell, mit jelent az Egyház és mit a szerzetesség. Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy az Egyház nem azonosítható egyszerűen a hívek összességével, még kevésbé a választottak összességével. Akkor sem volna helyes az egyházfogalmunk, ha csupán az egyházi intézmények és üdvösségszerző eszközök foglatának tekintenénk. Az *Egyház jelenti a közöttünk tovább élő misztikus Krisztust, azaz Krisztus megváltói tettéből és akaratából fakadó objektív szentségi rendet, mely fokozatosan épül bele a lelkekbe*. Tehát nem azonos a hívek összességével, hanem logikailag mindig előbb van, mint a tagok és azoktól független. Azok a lelkek, akiket Krisztus beleépít saját misztikus testébe, egy magasabb létrendbe lépnek át: lelkükben Krisztus vonásai rajzolódnak ki s arra hivatottak, hogy egyazon lélek, a Szentlélek járja át és kapcsolja össze őket és valamennyien egyazon isteni természet részesei legyenek (*consortium divinae naturae*). Ezzel az *ontológiai* bekapcsolással szemben, mely Krisztusból indul ki (a jelen üdvrendben minden kegyelem Krisztus kegyelme), az egyes híveknek is törekedniük kell, hogy mindig mélyebben kapcsolódjanak bele Krisztusba az *etikai-pszichikai* rendben. Annyit jelent ez, hogy a Krisztus-arcot, melyet az ontológiai-kegyelmi közlés lelkükbe véselt,

tudatos életükön és magatartásukon is ki kell vésniök s abba az isteni természetbe, mely lelküket egy más létrendbe emelte, képességeikkel, készségeikkel és cselekedeteikkel is bele kell kapcsolódnia. Tudatosan is azonosulniuk kell Krisztussal. „*Hoc enim sentite in vobis quod et in Christo Jesu.*” (Phil. 2, 5.) Ennek a bekapcsolódásnak tudatos, rendszeres gyakorlását általában *aszkézis*nek nevezzük. Ha pedig ez intézményesen, magától az Udvözítőtől ajánlott legalkalmasabb eszközökkel történik, akkor eljutottunk a *szerzetesség* fogalmához.

Mi tehát az Egyház? A lelkek beépítése, és pedig minél intenzívebb beépítése a misztikus Krisztusba, az objektív-szentségi rendbe. És mi a *szerzetesség*? A lelkek beépülése a lehető legintenzívebb módon Krisztusba a tudatos erkölcsi rendben. Ezzel a szerzetességet lényegében elkülönítettük a szakramentális rendtől és a hierarchiától s visszautaltuk a hívők, a hallgató Egyház körébe. A teljes képet azonban még nem kaptuk meg; a mondottakból ugyanis az nem világlik ki, miben különbözik a szerzetesség az egyszerű hívőktől s mennyiben jelent különleges erőt az Egyház számára.

A következőkben erre kell feleletet adnunk.

A keresztény lélek tudatos bekapcsolódása Krisztusba a szeretet által történik. Ettől a szeretettől indítva elfogadja Krisztust a maga teljességében, parancsaival, igényeivel együtt s az általa megállapított értékrendre állítja be életét. Ezen az úton éri el tökéletességét: *a misztikus Krisztus objektív szentségével való egyesülés valósítja meg alanyi szentségét.* Mivel pedig e test minden tagja ezzel az egy tárgyi-ontológiai valósággal egyesül és azonos értékekre irányul, valóságos és látható közösség jön létre, melynek minden megnyilvánulásán — legalább elvben — ennek a belső, tárgyi szentségnek kell megcsillannia. Éppen ezért a Krisztusba kapcsolódott hívek valamenynyien s nem csupán a szerzetesség az a közösség, mely az Egyháztól adott és közvetített kegyelmi rendet alanyilag átéli s intézményszerűen kifejezi; az összes hívek s nem csupán a szerzetesség van hivatva arra, hogy az Egyház alanyi szentségének hordozója és közösségi kifejezője, tárgyasulása legyen. Ezért mondja világosan Szent Tamás, hogy a tökéletesség nincs egyetlen állapothoz sem kötve. (II—II, q. 184, a. 4.)

Ezen a vonalon azonban lehet egy lépéssel még tovább is menni. Az egyszerű hívő is kötelezve van, hogy minden cselekedetével kapcsolódjék bele Krisztusba. Ennél sokkal több, ha valaki cselekedeteinek gyökerét, képességeinek és készségeinek forrását is egyszersmindenkorra, véglegesen Krisztusba kapcsolja és Istennek szenteli. Nem a szentségi rendben, ez a megszentelő kegyelem által történik, hanem az erkölcsi, tudatos rendben. Ez a szerzetesi fogadalom, ami által a lélek teljesen kivonja magát a világból, hogy csak Istennek szolgáljon. A szegénység, tisztaság és engedelmesség az egész embert s életének minden vonatkozását átfogja. A fogadalomban egyetlen elhatározással Istennek nyújtja magát a lélek egészen eléggő áldozatul. „*Sunt quidam qui nihil sibimetipsis reservant, sed sensum, linguam, vitam atque substantiam, quam receperunt, omnipotenti Deo immolant.*” (S. Gregorius.) Itt a földön semmit sem tudunk jobban Istennek adni, mintha áldozattá tesszük. Mármost a tudatos, erkölcsi rendben az a legmélyebb

és legintenzívebb beleépülés Krisztusba, azonosulás az ő áldozatával, amikor valaki önkéntesen tulajdon életét adja áldozatul. Ezzel nemcsak külsőleg lesz hasonló a szegény, szűzi és mindhalálíg engedelmes Krisztushoz, hanem főként szeretetének belső aktusa által, mely arra készítette őt, hogy mindent, saját magát egészen elajándékozza.

A szerzetes ezzel kilép az egyszerű hívők soraiból és az *áldozat rendjébe* lép át. A fogadalom által mintegy kultikus tárggyá, konsekrált személlyé válik. Hasonló lesz a fölszentelt oltárhoz, amelyről tömjén száll az Úrhoz, hasonló a konsekrált kehelyhez, amelyből áldozat emelkedik Istenhez. Fogadalma őt is szent kehellyé tette, amelyből a szegénység, tisztaság és engedelmisség aktusai, nemcsak mint erényes cselekedetek, hanem mint istentiszteleti, kultikus tények emelkednek az ég felé. Ezért a fogadalomból származó cselekedetek sokkal érdemszerzőbbek, mint ugyanezek, ha nem fogadalomból erednek. (II—II, q. 88, a. 6.) A szerzetes ezzel mintegy középső helyet foglal el a hívők és a hierarchia, az objektív szentségi rend és a tisztán erkölcsi-pszichikai magatartás között. *Istennek szentelt mivolta kiemeli az egyszerű hívők közül, de ez a konsekráció nem valósít benne újabb létséget, hanem az áldozat állapotába helyezi.* Mennivel mélyebb értelmet kap így a szerzetesség, mintha csak azt a jogi szempontot hangsúlyoznánk, hogy a professzió által kétoldalú szerződés jön létre: a szerzetes kötelezi magát a szerzet sajátos feladatainak elvégzésére, a szerzet pedig ennek fejében eltartásáról gondoskodik.

Ha ezt a gondolatmenetet az egész szerzetességre alkalmazzuk, akkor arra jövünk rá, hogy az ennek az életáldozatnak *intézményes* fönntartása és biztosítása. Igaz, az objektív szakramentális rend és hierarchia mindenkor megóvjá az Egyház szentségét és tévedéstől való mentességét az igazság vonalán. De hogy ennek megfelelően az alanyi oldalon, erkölcsi-pszichikai téren se fogyatkozzék meg az Egyház alanyi szentsége, ennek intézményes biztosítását célozza a szerzetesség, mint „status perfectionis”. Természetesen nem jelenti azt, hogy minden szerzetes tökéletes, vagy ha nem, akkor farizeus, az sem következik belőle, hogy minden szerzet hivatása magaslatán áll, hanem annyit mond, hogy *a szerzetesség lényege szerint állandó és intézményes felszólítás erre az életáldozatra*, egyrészt befelé a szerzetesek, másrészt kifelé a hívek számára. Az egyes szerzetes megrekedhet a tökéletesség felé vezető úton, az egyes szerzetek ellanyhulhatnak és hűtlenné válhatnak saját szellemükhöz, a szerzetesség azonban, mint ilyen, nem szűnik meg folytonosan szítani az életszentség és életáldozat tüzeit a földön. Valóban, azt tapasztaljuk, hogy az Egyház legsivárabb korszakában, amikor a régi szerzetek nagyrésze elvilágiasodott, az önátadás és áldozat szelleme akkor is tisztán él utolsó végváraiban, a karthauzi remeteségekben. (XIV—XV. sz.) Kint a világban pedig hamarosan egymásután támadnak hősiességek s milyen csodálatos, közülük legtöbben kapcsolatot találnak a szerzetesi eszménnyel, kristályosodási középponttá válnak s új, lángoló buzgóságú szerzeteket plántálnak a régiak helyébe.

Igy nézve a dolgot, most már feleletet adhatunk arra a kérdésre, milyen értelemben jelent a szerzetesség erőt az Egyház számára. Három szempontot ragadunk ki csupán.

1. *Misztikus értelemben.* A szerzetesség pusztán létevel néma, de állandó figyelmeztetés arra, hogy a Krisztusba való kapcsolódás nem lehetséges áldozatvállalás nélkül. „Ha valaki utánam akar jönni, vegye föl keresztjét mindennap és kövessen engem.” (Lk. 9, 23.) A szerzetesség ilyenformán intézményes tiltakozás a minden korban lappangó és kísértő keresztény naturalizmussal és esztetizmussal szemben. Az az élet, amelyre vállalkoznak, a világ szemében mindig örültség, botránykozás és nevetség tárgya. Ők az Egyház békés korszakainak vértanúi és a vértanúság szellemének főntartói.

Tekinthetünk azonban még mélyebbre és Szent Pál szavait alkalmazhatjuk rájuk: „Mert örömet szenvedek értetek és kiegészítem testemben azt, ami híja van Krisztus szenvedéseinek, az ő teste, az Egyház javára, amelynek én szolgálja lettem az Istentől kapott tisztiségnél fogva, mely nekem jutott tiértetek, hogy teljesen érvényt szerezzek az Isten ígéjének, a titoknak, mely századok és nemzedékek óta el volt rejtve, most azonban kinyilatkoztatott a szentjeinek, ... mely nem más, mint az, hogy Krisztus bennetek van, ami a dicsőségnek reménye.” (Kol. 1, 24—27.) A szerzetes eme életáldozatánál fogva valóban Istentől kapta azt a hivatást, hogy kiegészítse Krisztus szenvedéseit a hívek javára. Ha ezt a szenvedést Krisztus földi szenvedéseire vonatkoztatjuk, akkor tudnunk kell, hogy azok végtelen értékűek, mi ehhez semmit sem adhatunk hozzá. Azonban ezeket az érdemeket képesek vagyunk saját áldozataink útján a lelkekre alkalmazni. Éppen ebben áll a szerzetesek alapvető apostolkodása, hogy saját önkéntes szenvedéseikkel Krisztus áldozatának végtelen értékét a lelkekre alkalmazzák. Ha pedig a megdicsőült Krisztusra alkalmazzuk e szavakat, aki már nem szenved személy szerint, akkor az az értelme Szent Pál szavainak, hogy Krisztus misztikus testének tovább kell szenvednie itt a földön. Mivel ugyanis, Szent Ágoston szerint, a fej sohasem szakítható el a testtől, a tagok eme szenvedése hozzátartozik Krisztusnak, a főnek szenvedéseéhez. Ennek a szenvedés-kiegészítésnek intézményes biztosítása a szerzetesi életáldozat. A nagy titok pedig, amiről Szent Pál beszél, ami ezáltal láthatóvá válik, az, hogy Krisztus bennünk van s ha vele együtt szenvedünk, akkor vele együtt meg is dicsőítettünk. (Róm. 8, 17.) Ezért lesz a szerzetesi intézmény egyben a *remény záloga* a hívek számára.

2. *Az eszközök vonalán.* A szerzetesség ezt az életáldozatot a hármass fogadalom által valósítja meg. Ezek nem jelentik magát a tökéletességet, de annak legalkalmasabb eszközei. (II—II, q. 184, a. 3.) A cél mindenkor a szeretet marad. Nem is kizárólagos eszközök, ezért a szerzetességen kívül is lehetséges a tökéletesség. De az Úr Jézus maga állapította meg őket, mint az Istenbe való bekapcsolódás és önátadás legmegfelelőbb eszközeit. Hogy miért a legalkalmasabbak, arra egy előző cikkben világítottunk rá, itt nem akarunk ismétlésekbe bocsátkozni. Az emberi szív érzelmei állandóan kísértve vannak, hogy földi dolgok között szóródjanak szét, teremtmények vonzásába kerüljenek s végső fokon mindent az önszeretetnek rendeljenek alá. Vele szemben a három fogadalom az a lencse, mely minden érzelmünket és törekvésünket összegyűjti és Istenre irányítja.

Ebből a szempontból a szerzetesség azért jelent nagy erőt az

Egyház számára, mert az erkölcsi-tudatos rendben a legalkalmasabb eszközöket nyújtja arra, hogy a lelket Krisztusba kapcsolja s így az Egyház alanyi szentségét intézményesen biztosítsa. Ha ehhez még hozzávesszük, hogy a katolikus tanítás szerint az objektív-szakramentális rend hatékonysága állandóan föltételezi az egyéni együttműködést, sőt a hatékonyság foka függ a lélek alanyi fölkészültségétől, vágyaitól, kitárulásától, akkor sejtjük, hogy a szerzetesség nagy ereje abban áll, hogy alanyi oldalról rendelkezik azokkal a lehetőségekkel, melyek az objektív-szentségi rend előtt elhárítják az akadályokat. Így válik a szerzetesség az Egyház ölen s annak tárgyi szentségével kapcsolatban az *életszentség legalkalmasabb iskolájává*. Nagyot tévedne tehát az, aki abban látná a szerzetesség erejét és nagyságát, mert elsőrendű tanárokat, kitűnő szónokokat, nagyszerűen szervezett missziós intézményeket biztosít az Egyház számára. Ezek már mind következők.

3. A működés szempontjából végül itt is alkalmazhatjuk az elvet: *agere sequitur esse*. Tudjuk, hogy a papi szentelés új létséget ír a lélekbe s az ebből fakadó cselekedetek papi cselekedetek lesznek. A megszentelő kegyelem szintén „fölszenteli” a lelket s a belőle fakadó cselekvések is magasabb létsíkba emelkednek. Ilyen értelemben nem beszélhetünk szerzetesi „consecratióról”. Valami hasonlót találunk azonban itt is, nem az ontológiai síkban, mint léttöbbletet, de mégis valami olyan állandó jelleget, mely a cselekvések gyökerét és forrását érinti az erkölcsi-tudatos rendben. A fogadalom, mint egyetlen aktus, elmúlik, de hatása állandósul a lélekben, mint „áldozati állapot”.

Ha aztán az ilyen lélek cselekvésbe lendül, tevékenységei ebből a belső forrásból csordulnak elő. Bármit tesz, nem földi javak gyűjtése vezet, nem hiúságának, érzékiségének vagy saját akaratának kielégítése, érvényesítése vezet, hanem a misztikus Krisztus érdekei. Cselekedeteinek gyökerén működő eme erkölcsi erő arra ösztönzi, hogy mindent Krisztusba kapcsoljon bele s e dolgok, tények és cselekedetek által az Egyház alanyi szentségét bontakoztassa ki. Nem szabad ugyanis engedni azoknak a kísértéseknek, melyek az áldozatban csupán a passzív jelleget látják meg s nem szabad magához az áldozat szóhoz rögtön a lerontás-elméletet társítani. Egy pillanatra se gondoljuk, hogy az „áldozati állapot” téren és időn kívül, mintegy tabu alá, vagy ha tetszik, üvegbura alá helyezi a szerzetest, kinek nincs többé kapcsolata a való élettel. Egyáltalán nem. A szellemi lét mindig tevékenységben s az Istennek szentelt szellemi lét Istennek szentelt tevékenységekben bontakozik ki. A fogadalom nem bénítja meg, hanem ellenkezőleg, fölszabadítja a belső értékeket. Annyit jelent ez, hogy bármely konkrét feladat vagy munkakör medrébe terelődjek is ez a tevékenység, mindig magán viseli a szűzi ember magától elvonatkozó önzetlenségének, a szegény ember eszményekre irányuló igénytelenségének s a szubjektivizmus gátlásaitól megszabadult engedelmes ember közösségszolgálatának bélyegét.

Innen érthető, hogy idők folyamán a szerzetesi eszmény mind tágabb kereteket öltött s igyekezett a keresztény élet minden megnyilvánulását a maga körébe vonni. A lovagi intézmény, betegápoló,

hidépitő, szegénygondozó, majd tanító és missziózó szerzetesi életforma egy-egy újabb állomást jelent ezen az úton. Ezzel a szerzetesség, mely kezdetben a pusztákba vonult, visszatért az emberek közé, s akár köveket farag, akár lelkeket, munkája hasonló a papéhoz, de mégis más. Nem azért közeledik a lelkekhez és dolgokhoz, hogy Isten tárgyi-szakramentális szentségét konszekrálja beléjük, hanem hogy az erkölcsi rendben ezt a munkát Istennek szentelje. Mivel pedig a kettő föltételezi és kiegészíti egymást, ezért alakult ki a *szerzetes* pap eszménye, mely mindkettő tökéletességét egyesíti magában az Egyház és a lelkek mérhetetlen gazdagodására.

Eme alapvető szempontok után nézzük most részleteiben azokat a mozzanatokat, melyek a szerzetességnek mint intézménynak erejét alkotják. Itt főként három dologra gondolunk, a megtérésben, a fogadalmakban és a közösségben rejlő lélektani erőkre.

A megtérés dinamizmusa.

A katolikus tanítás egyik értéke abban jelölhető meg, hogy a lelkek megszentelésének művében végighangsúlyozza mindkét elemnek, az isteni és az emberi tevékenységnek együttműködését. A szentségek tárgyi hatékonyságát követnie kell a lélek tudatos fölzárkózásának. Csodálatos módon tudjuk ezt megfigyelni az ősegyházban a keresztség szentségénél.

A megkeresztelendő hosszabb előkészület után, érett megfontolás birtokában, ünnepélyesen mondott ellene az ördög minden szemfényvesztésének, a *pompa diaboli*-nak. Ma már, sajnos, e kifejezésnek sem ismerjük eredeti értelmét. A *pompa* az istenek ünnepeit jelentette a görög-hellén világban, amikor fényes körmenetek keretében hordozták végig a városon az istenszobrokat. Rómában e fogalom köre kitágult s a hadvezérek győzelmi fölvonulását is ezzel a szóval jelölték. Így a szakrális alapértelmezéshez egy katonai szempont is járult. Az őskeresztény fülben tehát ennek a szónak *szakrális-militarista* jelentése csengett.

A keresztelés döntés elé állította, választania kellett az igaz Isten és a látszatistenek között, Krisztus és ellenfele, a Sátán között. Tudta, hogy Krisztus legyőzte a gonoszt, de azért az továbbra is e világ fejedelme maradt, ha tehát Krisztushoz csatlakozik, akkor kihívja maga ellen ennek a világnak haragját és bosszúját. Amikor ezt az elszánt lépést megtette, elhagyta a Sátán országát és a kereszt országába lépett, elhagyta a *pompa diaboli*t, a látszat triumfusát és Krisztus nyomába szegődött. Ha így gondolunk a keresztségre, egyszerre fájdalmasan érezzük, hová süllyedtünk. Már maga ez a szó is mennyire elerőtlenedett, a *pompa* ma már csupán fényt és csillogást jelöl. Ugyanígy gyöngült el a benne rejlő tartalom is. A keresztség, hajdan férfias elszántság és végleges megtérés jele, ma nagyon sokszor a gyermekkeresztségek hagyományos, de meg sem értett, föl sem fogott ceremóniájává sekélyesedett. A szentség ontológiai hatásának hiányzanak az ellenpontjai a tudatos lelki síkban.

Ezt a tudatos és megfontolt ellentmondást a világnak nyújtja a szerzetesi fogadalom, melynek lényegéhez szinte kezdettől fogva hozzátartozik ez a szakrális-militarista jelleg. A szerzetes saját elhatá-

rozásából, érett fejvel, komoly megfontolás után véglegesen és határozottan szakít a világgal s elvág minden szálát, amelyen keresztül annak szelleme hálózhatná be őt. Ez oly lelki erőforrást jelent, a hitnek és Istenre való hagyatkozásnak olyan izzó lángját, amely szavakkal alig érzékelhető. *A szerzetesség ilyenformán intézményes ellentmondás a pompa diabolinak.* Az Egyház számára ez mérhetetlen erőt jelent, mert tulajdonképpen minden lelki nagyság a világnak való ellentmondásból születik. A jószándékú emberek ezt mindig olyan hamar észreveszik és tódulnak a szerzetesek gyóntatószékei köré. Ha főtebb azt mondtuk, hogy a szerzetesek a keresztény reménység zálogai a hívek szemében, most azt mondhatjuk, ők egyben az *élő hit példaképei*. Életük némán is hirdeti: „*Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum.*” (I Jn. 5, 4.) Mindaz, aki ismeri a világot és szenved miatta, rájuk tekint és hiszi, hogy le lehet győzni annak zsarnoki hatalmát. Ha egyszer őszintén és mélyen tekintünk bele a hívők lelkébe, csodálkozva fogjuk tapasztalni, hogy nem annyira a külső szereplést és sok fáradozást igénylik papjaikban, nem a nagy tudás és szónoki képesség ragadja meg őket, hanem a belső Istenközelség és világfölöttiség vonzza őket. A szerzetest ritkán látják szórakozás közben a világi kultúra helyein, színházban, koncert-termekben, sétatereken s ez mindig csendes tiszteletet ébreszt bennük. Gondoljunk Szent Ferenc esetére. Egyik testvér kérdezte tőle: — Ferenc testvér, te se szép nem vagy, se tudós nem vagy, nagy szónoknak sem lehet nevezni, hát akkor miért fut utánad mégis a világ? — Mert én futok a világ előtt! — volt a Szent egyszerű, de bölcs felelete. A világ szellemétől való éles elkülönülés volt és lesz is mindig a szerzetesség egyik legnagyobb kifelé ható ereje.

A fogadalmak belső ereje.

Bernanos írja szellemesen: „Mindig lesznek szegények köztetek, egyszerűen azért, mert mindig lesznek gazdagok is, vagyis falánk és kegyetlen emberek, akik nem annyira a pénzt keresik, mint inkább a hatalmat. Ilyen emberek a szegények között éppúgy akadnak, mint a gazdagok között, és az a nyomorult, aki az árokban alussza ki részegségét, talán ugyanazt álmodja, mint a bíborfüggönyei alatt alvó Cézár.” Ebből a nézőpontból kap igazi megvilágítást a szerzetesek önkéntes szegénysége, mely gazdagok és szegények felé egyformán hirdeti a földi dolgok relatív értékét. Ők a kérdés gyökerét ragadják meg s életükkel azt tanítják, hogy a gazdagság és szegénység mélyebb értelme nem társadalmi és nem is szociális, hanem természetfölötti távlatokban mozog. Ezért azok a szerzetesek, melyekben a szegénység valóságban és lelkesedéssel valósított program, legalább olyan fontos feladatot töltenek be ezzel az Egyház természetfölötti hivatását illetően, mint azok a szerzetesek, akik tiszteletreméltó küzdelmet folytatnak a szociális igazság diadaláért. S ha egyszer megvalósulna minden szociológus álma és utópiája, a teljes szociális igazság a földön, akkor ők, a szerzetesek lennének azok, akik az idők végezetéig fönntartanák Krisztus ígét: „*Szegények mindig lesznek veletek.*” (Mt. 26, 11.) Erre a tiszta természetfölötti nézésre akkor talán még nagyobb szüksége lesz az egyháziaknak is, akiket olyan sokszor

kisért a mammonizmus, de a világiaknak is, akik mindjobban a szociális vonalon keresik a megváltás értelmét, s ezzel naturalizmussá sekélyesítik az evangéliumot.

Ugyanígy tekinthetünk a tisztasági fogadalomra is. Ameddig a földön élni fog a keresztény házasság eszménye, mindaddig nélkülözhetetlen lesz számára a szerzetesek tiszta életéből folyó tanítás. Mert végeredményben bármennyire bizonyítjuk is a természetjogból ezt az eszményt, a keresztény házasság mégsem természetes, hanem természetfölötti valóság, mely egyedül Krisztus kegyelmével valósítható meg. Az igazi keresztény házasság ugyanis a szeretet állandó áldozata, mely nem a kiélés, hanem a lemondás útján valósítható csak meg. Az érzékek vad burjánzása, a szenvedélyek csapongása, a szív kiszámíthatatlansága közben jelenti a rendületlen hűséget. Ezen a ponton segít az egész életre vállalt szüzesség a keresztény házasságnak azáltal, hogy megmutatja, lehet teljesen lemondani a nemi életről, tehát akkor sokkal inkább lehet korlátozva élni vele Isten iránti szeretetből.

Végül az engedelmesség őrizte meg talán leginkább az elmúlt individualista korokban az Egyház géniusát. Isten Igéje ugyanis akkor is szolgai alakot öltött, amikor a történelmi Krisztusban megtestesült. Bár Krisztuson keresztülcsillant időnkint istensége és szent embersége a büntelenség tisztaságában ragyogott, mégis a hit adományára volt szükség, hogy megláthassák benne az Isten Igéjét. Ez az Ige azóta kevésbé tökéletes emberek ajkán nyilatkozott meg. Emberi bűnök árnyékot vetettek rá, hatalomvágy és gyűlölet kompromittálta, és ennek ellenére is Isten szava maradt. A küldetés és karizma nagy vitájában, a hatalom és szentség tragikus dilemmájában az ember mindig kísértve van, hogy a karizmák és egyéni szentség mellé álljon. Vele szemben az engedelmességi fogadalom határozott állásfoglalás a tekintély mellett. Ez a vonás adja meg a szerzetességnek kezdetétől fogva a katonás, harcos jelleget, mely nem azt keresi, hogy ki parancsol, hanem hogy mit parancsol. Ez véste ki minden szerzetes lelkén a legjellemzőbb szerzetesi vonást, a névtelen szolgálatot Isten országáért. Kifelé talán ebben nyilvánul meg legjobban, milyen erőt jelent a szerzetesség az Egyház számára: minden időkben ők szolgáltatták a legjobban szervezett közkatonákat.

Ha főtebb a fogadalmak áldozati jellegére mutattunk rá, itt e fogadalmakból áradó közösségi és lélektani erő világlik ki. Nem az a feladatuk, hogy a hit tisztasága fölött őrködjének, hanem hogy az evangéliumok szellemét sugározzák ki az idők végezetéig: *„Ki életét elveszti, megtalálja azt.”*

A közösségi erő.

Szinte fölösleges bővebben részletezni ezt a szempontot. Ma már tisztában vagyunk a közösség nagy értékeivel. De alkalmaznunk kell a hitéletre is. Az egyéni átélés, a belső lelkesedés nagy erőket lobbant lánggra, lehatol a lélek mélyére s azt is mozgásba hozza. Eddig ismeretlen teremtmények szabadulnak föl, indítások és ösztönzések sodród-
nak a lélek fölszínére. Kifelé egy-egy teremtmény szellem hatalmas moz-

galmakat támaszt. Mindaddig azonban, amíg ezek az erők csak lángolások, lelkes, önfeledt elragadtatások, csillogjon bár rajtuk a friss ifjú erő harmata, a szabadság és egyéniség szépsége, a Gondviselésre való ráhagyatkozás szentferenci bája, mindaddig a kisiklás vagy legalábbis a fokozatos elsekélyesedés veszélye fenyegeti. Szükség van a külső keretre, a határozottan körvonalazott szervezetre s az egyéni erők intézményes megszervezésére. Ha viszont a másik pólusról indulunk ki, azt kell mondanunk, hogy a legszentebb intézményből és a legtiszteletreméltóbb formákból is zörgő, kihűlt csontváz lesz, ha nem áramlik bennük a személyes átélés és belső ihletettség melege. *Anyag és forma, intézmény és belső átélés, szervezet és szabadság egyensúlya biztosítja mindenkor az Egyház tökéletességét.*

Ezt az egyensúlyt s ezzel a gazdag, belső katolikus életet legmegfelelőbben a szerzetesi életforma biztosítja. Hiszen minden intézménye erre a belső élményre, tudatos Krisztusba-épülésre irányul mint állandó fölszólítás, serkentés, állandósítás. Ha a lélek bizonytalan, konkrét tanácsot ad, ha tétovázik, szilárd korlátot állít, ha lanyhul, figyelmeztet és nyugtalanítja az elszunnyadó lelkiismeretet. Isten akaratát minden percben hallhatja előljárója ajkáról, az erények gyakorlatát folytonosan leolvashatja a vele együtt élők példájáról. Ezek a közösségi erők a közepes lelket megóvják az elkallódástól, a kivételes lelkeket pedig rásegítik belső világuk és egyéniségük értékeinek kibontására. Innen van az, hogy az Egyház legnagyobb szentjei, tudósai, püspökei és pápái szerzetesházak falai között nevelődtek.

Amikor pedig külső feladatok megoldására indulnak, akkor ez a közösségi szellem páratlan arányokban fokozza föl munkaképességüket. Betegápoló, karitatív és missziós munkát ma már el sem tudunk képzelni szerzetesség nélkül. A közös munka és vállvetett fáradozás olyan látványt jelent, mely állandóan a természetfölötti szeretet vízióját vetíti a hívek elé s a szentek egyességének nagy titkát jeleníti meg a látható világban.

A nagy felelősség.

Az eddig mondottak belső logikával sodornak a végső következtetéshez. Azt mondtuk, hogy a szerzetesség olyan intézmény, mely Krisztus misztikus testének alanyi szentségét van hivatva biztosítani. Mivel ez az erkölcsi rendben mozog, csakis tudatos áldozatvállalással lehet megvalósítani. Neki kell lennie az áldozat oltárán izzó paráznak, lobogó lángnak. Ha azonban az egész intézményből csupán nyárspolgári keret, bizonyos foglalkozások mesterségszerű lebonyolítása lesz, akkor úgy áll előttünk, mint Krisztus áldozatának kigúnyolása. Olyankor következik ez be, amikor egyes szerzetesek lanyhulása egész szerzetesi közösségek ellanyhulását vonja maga után.

P. Lallemand írja nagyértékű művében (La doctrine spirituelle), hogy mindenütt megtalálhatjuk a szerzetesek négy típusát. Vannak *tökéletesek*. Azután *erényes szerzetesek* következnek, akik komolyan törekszenek a tökéletességre. A harmadik csoportba sorolhatók a *lanyhák*, akiket már nem fűt a belső buzgóság. Végül jönnek a *romlott szerzetesek*, akik tele vannak göggel, hiúsággal és érzékiséggel. Ezt

a négyfajta típust éppúgy megtaláljuk a legszentebb szerzetekben, mint azokban a közösségekben, ahol a szellem már lehanyatlott. Mégis nagyon nagy különbség található a kettő között. Az ilyen elvilágiasodott szerzetekben a nagy többség a lanyhákból tevődik össze. A megmaradt kisebb rész aztán néhány romlott szerzetesből, egy-két törekvőből és egészen kevés tökéletesből áll. Ezzel szemben a buzgó s a rendi szellemet hűségesen ápoló szerzetekben a közösség legnagyobb részét azok alkotják, akik komolyan törekszenek a tökéletességre, a fennmaradó kis rész pedig néhány tökéletesből, egy-két lanyhából és egészen kevés romlott szerzetesből alakul ki.

A szerzet ellanyhulása ott kezdődik, amikor a lanyha szerzetesek száma kezd egyenlővé válni a buzgókéval. A buzgósághoz ugyanis nem elégséges, ha csak a halálos bűnöket akarja valaki elkerülni. Amikor egy lélek nem törekszik már napról-napra előrehaladni az imádságban, összeszedettségben, önmegtagadásokban és alázatosságban, a lanyhák közé kell számítani. Ezek abba a veszélybe kerültek, hogy belső sötétség és kihülés szakad rájuk, kifelé pedig rossz példájukkal nagy ártalmára vannak a zárt közösségnek.

Ilyenkor nem kis felelősség hárul az előljáróra, aki alatt a lanyhulás megindul vagy nem szűnik meg. Példájával, imádságával és személyes beszélgetéseivel mindent meg kell tennie, hogy a reá bízott lelkeket a buzgóságban megtartsa vagy oda visszavezesse. Mert ha egyszer a lélek lanyhaságba süllyedt, alig van nehezebb feladat, mint abban újra fölszítani a buzgóság lángját. Gondoljunk csak *Szent Bernát* szavaira: „Hamarabb fogod tapasztalni, hogy a világiak nagy csapata lemond a bűnös szokásokról és az erények gyakorlására adja magát, mint hogy egyetlen szerzetes elhagyja lagymatag állapotát és buzgó életet kezdjen.”

Azok a szerzetek, amelyek a lanyhaság fészkei lettek, *P. Lalle-mant* szerint a következő szomorú jegyeket viselik magukon: többre becsülik a tisztán természetes képességeket a lelki értékeknél, nagy gondot fordítanak a földi kapcsolatok ápolására és sokat adnak az emberi tekintetekre. Intézkedéseikben, eljárásaikban sok helyet kap az emberi okosság, mely annyira ellentétben áll az evangéliumi egyszerűséggel. Mind nagyobb tért nyer a fölösleges üdülés, ahol a lélek tisztán természetes igényeit elégíti ki. Az ilyen szerzetek legfeljebb a világi kultúra szolgálói lesznek, de az Egyház számára nem jelentenek többé erőt.

Ha azonban egyes szerzetek hűtlenné is válnak belső szellemük-höz, maga a szerzetesi eszmény soha meg nem fakul az Egyház égboltozatán. És csodálatos módon minden szellemi megújulás ezekből a félreeső, magános monastorokból indul ki. Korfordulók viharai közben mindig egy-egy szerzetes mondja ki, helyesebben éli át azt a jelszót, amire a lelkek sóvárogva várnak. Amit eddig elmondottunk, annak a történelem adja csattanós igazolását. Csupán egy-két mozzanatot idézünk föl.

Az első évtizedek kereszténysége nem ismeri a szerzetesi intézményt, mert a két fogalom szinte egybevágó. Az állandó vértanúi szellem, a szegénység, birtokközösség és engedelmesség oly nagyfokú, hogy lelki írók joggal vezetik le a szerzetesi életeszmenyt az

őskeresztények életéből. (Pl. G. Morin: *L'idéal monastique et la vie chrétienne des premiers jours*. Magyarul is megjelent *Kétezeréves életstílus* címen.) Az üldözések elmúltával a hősi szellem is alábbhagy. Tömegek nyomulnak be az Egyházba s ezzel a szakramentális Krisztusba-épülés elválik az alanyi bekapcsolódástól. Az ősi, tiszta életeszmény ekkor Egyiptom és Szíria pusztáiba menekül, hogy onnan szerzetességgé kristályosodva térjen vissza az Egyház erősítésére.

A népvándorlások és pusztuló római kultúra dekadenciájából menekül ismét Szent Benedek a magányba. Nem kultúrát akar építeni, nem is az új népek térítésén akar munkálkodni. Jövő nagy hivatásából nem sejt még semmit. Csupán az ősegyház tiszta szellemét menti a magányba. S ez a szellem már néhány évtized múlva Nagy Szent Gergellyel a pápai trónra hág. Európa népeinek megtérítése és civilizálása *Montecassinóról* indult el. Az újabb reform ismét szerzetesi falak közül, *Clunyból* emelkedett a pápai székbe VII. Gergely személyében. Amikor a kultúra veszélyeztetni kezdi a kultuszt, az ősi szellem megint a pusztába menekül s néhány évtized múlva *Cîteauxból* indul útjára az Egyház reformja s III. Jenő pápát emeli a pápai méltóságba. A XIII. században *Alverna* magányából indul egy szegény koldus és fiaival megtámogatja az Egyház roskadozó falait. A XVI. század rettenetes elesettségéből *Manréza* magányán keresztül vezet a reform és *Avila* kis celláiban mélyül el az újkori Egyház lelke. A XIX. század *Torinóból* és *Steilből* küldi fekete seregét a szegény feketék közé.

Minden nagy vállalkozás és megújulás mögött Krisztus áll ott egy-egy szerzetes ruhájában. Ó, mennyire igaza van *Achim von Arnim*nak: „Krisztus és a szerzetesek, ez a kettő nyugodtan és céltudatosan vonul fel a régmúlt korokból, az időkön és korokon keresztül az örökkévalóság felé, amely mindig oly közel áll hozzájuk. Krisztus és a remeték, a rendalapítók, a lelkipásztorok, a reformátorok, a nagy kiáltók és harcosok, a csendben imádkozók: ők a föld sava, a világ világossága. El kell mélyednünk lelkükbe, mert Krisztus szereti őket, és akkor ezekben a szerzetesekben újra megtaláljuk keresztény lelkünket, melyet elvesztettünk.”

Halász Pius S. O. Cist.

A ferences szellem forrásainál.

A ferences szellemet csak részben vezethetjük le Szent Ferenc atyánk egyéniségéből. A ferences szellem többet jelent a történelmi forrásokból kihámozott Szent Ferencnél. A nagy rendalapító kétségtelenül gyökere a ferences szellemnek, de teljes képet csak akkor kapunk erről a szellemről, ha bele vesszük Szent Ferenc egyéniségének érvényesülését is a korszaklemben, az egyénekben, a faji, nemzeti és művelődési sajátságokban, a történelemben, egyszóval az életben. A ferences szellem a történelemben testesült Szent Ferenc. Nem hűtlen az évszázadok folyamán atyjához. Arra törekszik, hogy a történelem különböző feladatainak színe előtt hűségesen jelentse meg Ferencet.

Úgy tegyen, amint ma tenne az Isten Szegénykéje. Az elvek ugyanazok, csak a megjelenésben van némi eltérés. Ugyanaz a szellem a követelményeknek megfelelőleg hol az egyik, hol a másik sajátságot alakítja ki jellegzetesebben. Ha aztán sorravesszük ezeket a jellegzetességeket, kereszteződésükben meg is kapjuk a teljes ferences szellemet.

A jellemlátásnak különben is ez a törvénye. A jellemet egyetlen értelmi látásban, az intuícióban ragadjuk meg. Ez a látás azonban inkább élmény, mint szabatos tudás. Értelmi feldolgozásában nem elégedhetünk meg ennek a teljesen egyéni értékű és jelentőségű meg-látásnak a tényével, hanem fogalmaink segítségével kell részletesen megvilágítanunk, a maga teljességében és egységében megjelenő tartalmat részleteiben is feldolgoznunk. A jellemet tehát több oldalról kell megközelítenünk. Olyan szempontokból vizsgálunk, amelyek eredményeképp felvillan a jellemlátásban megragadott lényeg, a megvilágított szempontok keresztfényében megjelenik a ferences szellem.

Ha mégis történelmi forrásokra támaszkodunk, ezek közül is azt vesszük alapul, amely talán a legkevésbé törekszik történelmi hitelességre, a *Fioretti*-t. A *Fioretti* az első munka, amely Szent Ferencet már nem magában, hanem az élet fejlődésének sodrában mutatja be. Már Szent Ferenc-szemléletet nyújt. Arról tanúskodik, hogyan értelmezték a ferences szellemet az első testvérek. Miben látták a szentferenci egyéniség lényegét, mely sajátságokban tükrözött a legpompásabban Szent Ferenc jelleme? A *Fioretti* írója nem is akart történelmi hűségre törekedni. Ezekben a legendákban a jellemlátás zsenije szedte csokorba azokat a „virágszálakat”, amelyek egybekötve Szent Ferencet lehelik. Épp ilyen munkára van szükségünk, amilyenben Ferenc már szellem és élet, élő történelem. Nem járunk rossz úton, ha a ferences szellemet a *Fioretti* egyszerűségében, közvetlenségében, naív élet-szemléletében, tudatos primitívségében, gazdag érzelmi világában és csodálatos Isten-közelségében keressük fel. A ferences egyéniség *alapvonásai, eszményei és hangulatai* nagyszerű összhangban jelentkeznek már az első Szent Ferenc-szemléletben. Azóta is a *Fioretti*-nyomokon alakul minden század ferencesének arca, legfeljebb egyes vonások határozottabbak vagy a kor egészen sajátos eszméinek valamelyikében bontakoznak ki, vagy pedig a nemzeti és faji feladatok szerint öltönek más és más arcot. Ennek a *történelembe állított Szent Ferencnek* a lelke tehát a mi kutatásunk tárgya.

I. A ferences szellem alapvonásai.

Azt a néhány kategóriát vesszük itt szemügyre, amelyben a ferences szellem él. A jellemtudomány módszerének megfelelőleg, rá kell találnunk a ferences jellem magvára, arra a központi tulajdonságra, amelyből az összes többi tulajdonságokat kifejtethetjük, s amely valamennyi tulajdonságra rányomja a maga bélyegét, amelynek virága a többi sajátság. Nem mindig sikerül ezt a központi sajátságot oly határozottan megtalálnunk, mint Szent Ferenc egyéniségében uralkodik. S ha megtaláltuk, a többi csak *lélektani, értékelési, gyakorlati, össze-*

hasonlító és dinamikus szempontból világítja meg az alapvető jellegzetességet.

Az egyszerűség

ez a központi jegy. Szent Ferenc életének titkát általában más erényekben keresik. Egyesek a szegénységben, mások a bűnbánatban, ismét mások az alázatosságban vagy az Isten-szeretetben jelölték meg Szent Ferenc alaperényét. A mai jellemvizsgálatok azonban nem annyira erényekben keresik az egyéniség magvát, mint valamely minden erényt, s általában az egész lelki életet és egyéniséget meghatározó határozmányban, alapvető és minden más vonást megbélyegző jegyben. Ilyen Ferenc testvérben az egyszerűség. Ebben az egy szóban megjelöltem az egész ferences szellemet. Azért tud oly mélyen és akadálytalanul Istenbe kapaszkodni és Istenbe temetkezni, mert egyszerű. Azért fakad ajkán oly könnyen és oly természetesen a dal, s ragyog arcáról, lelkéről a derű, mert egyszerű. Azért tud annyira megválni ennek a világnak minden gazdagságától, s képes koldus lenni, mert egyszerű. Azért ragadja maga után a tömeget, s kivált az egyszerű népet, mert ő maga is egyszerű. S azért feledkezik meg magáról, amikor felebarátairól van szó, amikor másokért áldozatot kell hozni, amikor másokat menteni s üdvözíteni kell, mert egyszerű. Az egyszerű ember u. i. ment minden összetételtől, nem vegyül lelkébe a bűn, amely Istentől elválaszthatná, nem a megosztottság, amely hiánytalan odaadásában gátolná, nem a szomorúság, amely örömét zavarná, nem a nagyizálás és a gőg, amely az emberektől elriasztaná, s nem az egyéni érdek, amely a másokért vállalt munkában befolyásolná. Bármely oldalról közelítsük meg tehát Szent Ferenc egyéniségét, minden oldaláról az egyszerűség kapuján kell áthaladnunk s a szentferenci lélek lényegéhez jutnunk. A következő tulajdonságok nem is egyebek, mint ennek az egyszerűségnek más szempont szerint való megfogalmazásai.

A ferences szellem egész beállítottsága nem annyira az értelmi életre helyezi a súlyt, mint az akarati, a tevékeny, a gyakorlati állásfoglalásra. Amint valamihez kapcsolata támad, azonnal az élet szempontjából mérlegeli, magáévá tenni iparkodik, élménnyé avatja a dolgokat.

Az átélés

tehát lelkének legtermészetesebb magatartása a valóság iránt. A ferences szellem rendületlenül vallja, hogy az élet több, mint a gondolat. Már Szent Bonaventúra és B. Duns Scotus, a ferences tudományosság két vezércsillaga ezt a gondolatot építette bele rendszerének alapjaiba, s a bölcsélet és hittudomány nyelvén szövegezte meg Szent Ferenc híres jelmondatát: tanto sa, quanto fa, annyi tudsz, amennyit cselekszel. Vagy a mi esetünkben: annyi érsz, amennyit a valóságból magadévá teszel, életté válsz. Hát ez a maradék nélküli önátadás jellemzi a ferences szellemet az eszmények iránt. Persze csak egyszerűségéből érthetjük meg ezt az önfeladást és teljes átadást a gondolat hatalmának. Csak fenntartás nélküli lélek tud hiánytalanul másé lenni. Vagyis az egyszerű, amelyben semmi gátja sincs a gondolat átélésének. Ha például akarjuk látni ezt a vonást, gondoljunk csak arra a nevezetes éjtszakára, amelyet Bernát testvér házában töltött. Hatalmas

áradatban szabadul fel lelkéből az éjtszaka leple alatt Isten iránt való szerelme. Amikor már azt hiszi, hogy Bernát alszik, feltérdel, s egész éjjel ebben a két szóban sóhajtja el mondanivalóját Istennek: Istenem és mindenem! Egyszerű szavak, de hogy az átélés micsoda elevensége és melegsége lehelte, ki tudná megmondani? Szilveszter testvér a legbensőségesebb barátság hangján beszélget Istennel. Bernát testvér pedig oly gyönyörűen tudott Istenről beszélni, hogy hallgatói megfedlekkeztek magukról, világról, s úgy csüngtek ajkán, mint a gyermek anyja keblén. S valamennyien páratlanul gazdag érzelmi életet élnek, az elme okoskodását félredobva, egyetlen tudományuk a szeretet. S ha már a tudománnyal hozzuk párhuzamba őket, ki tudná megmondani, nem nekik volt-e igazuk, amikor a szív zsenialitását a lángelme elé helyezték? Egy biztos: boldogabbak voltak, mintha a világ minden tudománya a fejükből pattant volna ki.

Ennek a legnagyobb bizonyítéka az a derű, az a béke, az a mosoly, amellyel a világ minden bántalmára és megaláztatására feleltek.

Az „igazi öröm”

ugyanis az egyszerű léleknek abból az értékeléséből fakad, amely semmire sem értékeli a földet, ezt a világot, az anyagiakat, hanem minden szálával abba a világba kapaszkodik, amelyben a lemondás jutalmat kap, ahonnan nagyobb boldogság reménye integet felénk. Többre „vetemedtek” ennek a boldogságnak a megszerzéséért: nemcsak szelíden tűrték a világ bántalmait, gúnyolódását, lenézését, hanem egyenest keresték az alkalmat, hogy mennél több megaláztatásban legyen részük. Ismerjük Szent Ferenc és Leó testvér híres beszélgetését az igazi örömről. Bernát testvér naponta kimegy Bologna piacára, hogy annál könnyebben kifigurázhassák, csuklyáját rángathassák, port szórjanak rája és kövel hajigálják. Fráter Juniperusz Róma terein hintázik, hogy idiótának tartsák. Szent Ferenc híres vecsernyéje a megalázódás keresésének és kultikus feldolgozásának egyik legbájosabb és legmeghatóbb jelene, amelyet a szentek élete valaha is felmutatott. Vagy amikor Masszeusz szemére veti Ferencnek, hogy az gész világ utána szalad: Miért éppen téged? — kiáltja, s felsorolja Szentünk testi fogyatékoságait, Ferenc „lelke nagyon megvidámodék, tekintetét az égre emelte és sokáig állott Istenen csüngő elmével”. Felborított értékelés jellemzi ezeket az embereket: ezek örültek, ha bántalmazták, szomorkodtak, ha magasztalták őket!

A szegénység

már gyakorlati és jogi fogalmazása a szentferenci egyszerűségnek. Hogy foglalja törvénybe másképp az egyszerűséget? Külső jogi vonatkozásában az anyagi dolgokról való lemondás, a vagyontalanság, vagy szerzetesi nyelven, a szegénység marad csak meg a számára. S ebben nem elégedett meg a lelki szegénységnek minden keresztény ember számára oly fontos erényével, amelyről az Üdvözítő a Boldogsághegyén beszélt. Keveselte az akkori szerzetesség szegénységi eszméjét, amely csak az egyént kötelezte vagyontalanságra, a szerzetet azonban már nem. Ferenc még a szerzetnek sem engedett meg semmiféle

vagyont, hanem alamiznagyűjtéssel akarta biztosítani a kisebb testvérek mindennapi kenyerét. S hogy a testvérek lelki függetlenségét még az arany látása se zavarja, a pénz kezelését is megtiltja rendszabályában. A pénz kezelésére világi embereket, u. n. apostoli szindikusokat kell felkérniök, akik aztán a pápa nevében kezelik és kamatoztatják a kisebb testvérek megélhetéséhez összegyűlt pénzt és alamizsnát. Érdemes idejegyezni a szerzetszabálynak idevágó sorait: „Ne legyen a testvéreknek semmi tulajdonuk, se házuk, se fekvőségük, sem egyéb birtokuk, hanem e világ idegenjeinek és jövevényeinek módjára szegénységben és alázatosságban szolgáljanak Istennek. S ne szegyeljék magukat, mert az Úr miérettünk lett szegénnyé ezen a földön. Ez a tökéletes szegénység fönsege, amely titeket, drága testvéreim, a mennyország örököseivé és királyaivá rendelt, a földiekben ugyan szegénnyé, de az erényekben gazdaggá tett. Ez legyen a ti öröksétek, amely elvezet az élők földjére. Ragaszkodjatok hozzá szívvel-leléssel, drága testvéreim, s az Úr Jézus Krisztus nevére kérlek beneteket, ne legyen soha semmi tulajdonotok e világon.” Az egyébként kimért stílus egyszerre szárnyakat kap, mintha nem is törvénykönyvet, hanem költői művet olvasnánk. A „Domina Paupertas” lovagjának szerelme lángol fel ezekben a sorokban.

A népiesség

szempontjából az egyszerűségnek az a primitívsége, a természethez oly rokonszenvvel húzódo naívsága, a „mélykultúrában” élő emberekhez leereszkedni tudó és kendőzetlen közvetlensége, a nép bizalmának hét pecséttel zárt ajtaját oly egyszerre megnyitni képes hatalma nyílik meg a ferences szellem tárházából, amely általában a nép gyermekeinek sajátja. Tagadhatatlan, hogy Szent Ferenc szellemének egyik alapvonása ez a népiesség. Csak ebből az összehasonlításból világlik ki a ferencesek nagy hatása a népre. Szent Ferenc különben is a nép között végezte a maga munkáját a legnagyobb hatással, tömegmozgalommá a nép körében vált kezdeményezése. Már ifjú korában a nép oldalán harcolt Perugia nemesei ellen, működésében a nép szociális feszültségét vezette le és a nép megszentelésén fáradozott, apostolkodásának eszközei is népiesek. Úgy érezte, hogy az Úr Jézust kell utánoznia ebben is. „Intem és buzdítom a testvéreket, — írja regulájában — szónoklataikban tisztán és értelmesen beszéljenek, hogy a nép lelki hasznára váljanak. A bűnről és az erényről, a büntetésről és a jutalomról röviden prédikáljanak, mert az Úr is röviden beszélt itt a földön.” S csakugyan ez a ferences prédikálás varázsa mai napig. Nem annyira az elmére hat, mint a szívre, nem annyira a tudóst akarja megragyogtatni, mint a népet szerető, a nép lelkéért aggódó és a néppel minden bajban együttérző „barátot” megtestesíteni. Talán sehol sem sikerült úgy történelmi arányokba fejleszteni és nemzetnevelő értéké csiszolni ezt a tulajdonságot, mint nálunk Magyarországon. A ferencesek népi küldetésének legragyogóbb lapjai a török megszállás alatt sínylődő magyarság megmentéséről és vigasztalásáról kerültek a történelembe. Itt lett a ferences testvér a magyar nép barátjává. A magyar barát Szent Ferenc szellemének hazai virága, a Ferenc-rend történelmének eszményi alakja. A népi áhítat nagy központjai

ma is ferences kézben vannak, a népi vallásosság táplálói és új eszmékkal s formákkal gazdagító nevelői ma is Szent Ferenc fiai. A nagyzoló világ talán megmosolyogja őket ezért, a nép ellenben ma is Fioretti népéhez híven boldog, ha láthatja vagy kezével illetheti ruhája szegélyét.

Az apostolság

pedig az egyszerűséget a maga dinamikus hatásában mutatja meg. Aki ily közvetlenül nyílik meg az eszményeknek, ily gyökeresen szakad el ettől a világtól s tud gyermeket a nép lelkéhez találni, azt épp ez a kötetlensége hangolja arra, hogy mindenkinek mindene legyen, vagyis apostoli lélekkel forgolódjék embertársai között. A ferences szellemnek csakugyan egyik lényeges velejárója a tevékeny élet, Márta szerepe az Isten országában. Nem mintha elhanyagolná a szemlélődő életet s kevesebbet szentelne az imádságnak és a lélek nevelésének, hanem az egész életszemléletet valami sajátos tettrekészség hatja át, mindent a cselekvés szempontjából értékeli, mindenben és mindenhol azt látja, mit lehetne tenni, hogy Krisztus uralkodjék a szívekben. Különben az a teljes önátadás, amellyel az eszmék felé fordul s a nagy gondolatokat átéli, nem is hagyja nyugodni, hódító vállalkozásokba úzi s csodálatos következetességgel meríti ki életerejét, akárhányszor a vértanúságig. Csak így értjük meg Szent Ferenc mozgalmas életét. Mintha csak éjjel élt volna a szemlélődésnek, nappal csupa tett, élő prédikáció volt. Úton-útfélen megállította a haladó és dolgozó embereket, akár arattak, akár a szőlőhegyeken dolgoztak, s már néhány embernek prédikált, hirdette a bűnbánatot, az evangéliumi életnek ezt az alapvető erényét. Nem ütközött meg rajta senki, mert oly fanatizmussal kötött le mindenkit már a pusztaság megjelenése, hogy az embereknek eszükbe sem jutott, hogy tiltakozzanak vagy érdektelenül továbbmenjenek. Ez a nyugtalanság és apostoli láz jellemzi az egész Ferenc-rendet. Voluntarizmusa nem egyéb, mint ennek a tevékeny szellemnek az elméleti megfogalmazása. Nagy jellemi vannak, de nincsenek rendszerezői ennek az apostoli munkának. Nincsenek lelkigyakorlatos és missziós rendszereink, de vannak páratlan hatású lelkigyakorlatvezetőink, szónokaink és misszionáriusaink. A szabályokba merevített fegyelem nem kenyerünk, már a Fioretti ferencesei sem bírják a sémákat, örökösen reformálásra szorulunk, egyik újíto a másikat követi, de 'sohasem a züllés miatt, hanem a tevékeny élet lázában mindig a tett javára döntő magatartás miatt. Hiába keresnek nálunk konzervatívizmust, minden század új arcot alakít, csak az elv marad örök: a tett több, mint a gondolat; az apostolság több, mint a zárdai keretekben megszorult élet; az eszme nagyobb erő, semhogy a cella négy fala közé lehetne hatékonyságát szorítani! Egy azonban biztos: a ferences mindig ott állt, ahol Krisztus ügyéért dolgozni, szenvedni és vérezni kellett! Végeredményben ez az apostolság lényege! Mindent Krisztusért és a lelkekért!

S ha valaki a magyar ferencesek reformját veti szemünkre, annak is a történelem válaszol: csak azért engedtünk hatalmi beavatkozást életünkbe, hogy helyt állhassunk, hogy az iskolák és plébániák, a ma-

gyar katolikus élet őrhelyei magyar pap nélkül ne maradjanak! Másfél százada nagyobb ellenséget láttak a barátok a felvilágosodásban és a hatalmi elnyomatásban, mint a török hódoltságban!

A ferences lélek alapvonásait ebben a hat szempontban világítottuk meg. Nem fontos, hogy kimerítse a ferences szellem lényegét, csak segítsen azon az úton, amelynek végén a teljes ferences szellem felragyog!

II. A ferences lélek eszményei.

Most a ferences szellem gyakorlati eszméit vesszük szemügyre. Itt sem akarjuk a ferences tevékenység minden területét bemutatni, hanem azokat a jellegzetes eszményeket említjük, amelyeknek a szolgálatában a ferencesek különösen kiválnak, vagy amely életüket döntően befolyásolja.

Evangéliumi élet!

Ez az első, amit a ferences eszmények magvaként meg kell említenünk. Nem jönnek különleges tervekkel, nem új kultuszokkal, ájtatosságokkal, nem új életmóddal. Szent Ferenc csak egyet akart: mindenben a szent Evangélium útmutatása szerint éljünk! Legfeljebb egyet nyomatékoztató különösebb hangsúllyal: minden magyarázat, enyhítés, kibúvó és felmentés nélkül kövessük az evangéliumi tanácsokat. Sine glossa, sine glossa! Ezt harsogta felette az ég, amikor a testvérek a regula szigorúságának enyhítését kérték a Szeráfi Pátriárkától. S ebben a gondolatában annyira következetes volt, hogy nemcsak férfi- és női szerzeteseitől kívánta meg a leghívebb evangéliumi elveket szó szerint, hanem a világi hivatásban élő hívektől is. Az, amit az ú. n. Harmadik Rendnek elsősorban alapul vetett, szintén nem volt egyéb, mint a szorosan vett evangéliumi élet a családi és a világi hivatás keretei között. Tehát nem a kolostor az Evangélium szoros megtartásának feltétele, hanem a tanácsok szerint berendezett élet. Ezzel a programmal vette elejét annak a sok túlzásnak, amely a szegénység értelmezése körül a szegény nép körében felütötte a fejét s helytelen szociális elveknek volt melegágya, sőt forradalomnak tűzfészke. Másrészt ebben az egyszerű követelésben talált utat a hatalmasok és a gazdagok közé, tudta a lelki függetlenség és szent szegénység eszméjét oly hódító erőnné tenni, hogy királyok és hercegek tették koronájukat a Szegénység Úrnő lábához, s egy Magyarországi vagy Portugáliai Szent Erzsébet, egy Szent Lajos s vele a hatalmasok ezrei vallották és élték az asszisi életideált. XIII. Leó jó nyomon járt, amikor a kereszténység megújulását Szent Ferenc evangéliumi értelmezésétől várta s a Harmadik Rendet annyira sürgette. Az evangéliumi élet nekizsendülését várta, a XIII. század csodájának megismétlődését. XI. Pius is ezért választotta Szent Ferencet az Actio Catholica védőszentjévé: a világi apostolság és a társadalomújítás zsenijének áldásától vár tavaszt a mai eszméktől elalélt katolikus életnek.

Krisztus

ennek a programnak megtestesülése. Szent Ferenc életének legnagyobb alakító tényezője a Krisztus-ideál. Krisztus szól hozzá pályája elején a San Damiano keresztjéről, s Krisztus jelenik meg élete végén Alverna éjtszakáján. Maga az a tény, hogy Krisztus szent sebhelyeivel bélyegezte meg Szent Ferencet, olyan bensőséges és szoros kapcsolatra, misztikai egységre vall, amelyből bátran következtethetünk. Itt Krisztus oly központi szerepet tölt be, amelyhez hasonló alig akad a szentek életében. A Fioretti is megemlíti, hogy erdei magányában Krisztussal és a szentekkel beszélgetett. A kisded Jézus, a szenvedő Krisztus és a szentségi Üdvözítő oly következetesen szövi át életét, hogy nem csodálkozhatunk azon, ha az Alverna ezt az egész életen át melengetett Krisztus-eszményt a „szentséges” sebrózsákban virágoztatta ki. Különben a ferences szellem eszményei között is elsőhelyen Krisztust találjuk. Az, amit B. Duns Scotus Krisztus egyetemes királyságának zseniális megoldásában kifejezésre juttat, vagy ami a ferencesek Betlehem-, Kálvária- és Eucharisztia-kultuszában megjelenik, nem egyéb, mint ennek a szentferenci Krisztus-misztikának és központiségnek kidomborítása, Szent Ferenc lelkének kivirágzása a ferences szellemben. Ha más nem, maga Szent Paszkál oly kifinomult és következetes krisztocentrizmusban éli a ferences szellemet, hogy azóta Szent Ferenc fiai a köztünk állandósult Betlehemnek és Kálváriának, az Eucharishtiának meghitt és első imádói. Egészen gyakorlati megnyilatkozása és kultikus feldolgozása ennek a Krisztus-barátságnak Jézus szentséges Nevének tisztelete, amelyben már az engesztelés motívumai jelentkeznek, a megkövetés szelleme azért a sok megbánásért, amellyel Jézus Nevét a káromló ember illeti. Vagy ha Kapisztrán Szent János gondolataival egészítjük ki, Jézus Neve a jelszava annak a tábornak, amely Krisztus oldalán a sátán ellen harcol. Harci program Krisztus győzelméért a Jézusért lelkendező ferences szellem értelmében.

A „Szeplőtelen”

a ferencesek Krisztus-tanának legszebb hajtása. Szent Ferenc Mária-tiszteletéről megható sorokat találunk azokban a fejezetekben, amelyekben az Angyalos Boldogasszony, a Porciunkula és a Szeráfi Atya imái szerepelnek. Különös jelleget azonban akkor kapott ez a szeretet, amikor a ferences teológusok rendszerében felcsillan az „Immaculata” felséges alakja s tételeik közé kerül a szeplőtelen fogantatás titka. Egyszerre új értelmet kap a Titkos Jelenések könyvének látomása: „egy asszony, akinek öltözete volt a nap, és lába adott a hold, és fején tizenkét csillagból álló korona” (Jel. 12, 1.). A szeplőtelen fogantatás már előbb is szörványos tisztelet tárgya, Duns Scotus óta azonban szinte kisajátítják maguknak a titok hirdetését, vitatkoznak, érveket sorakoztatnak fel, míg a katolikus áhitat és hittudomány közös kincsévé nem teszik. Kapisztránói Szent János, Sziénai Szent Bernardin, Temesvári Pelbárt írása és prédikálása nyomán az egész Egyház uralkodó kultusza, a magyar téreken pedig a török megszállta magyarság és a kereszténység hitének és állhatatosságának szimboluma. A török

elnézte s határozottan szívesen vette a holdon álló és uralkodó Boldogasszony képét. Ennek a titoknak a címén ünneplik Szent Ferenc fiai védőasszonyuknak a Boldogságos Szűzet. A Szent Szűz egyetemes királynői méltósága és kegyelemkövetítő szerepe csak természetes következménye az „Immaculata” tanának és elmélyítése üdvörténeti jelentőségének. A ferencesek az Ige megtestesülésének föltétlen, vagyis a bűnbeeséstől független bekövetkezésével hozzák kapcsolatba a Szent Szűzet is, s ennek a maga nemében lenyűgöző teológiai gondolatnak virága a „Szeplőtelen”, a mindenség Királynője és a Kegyelem Követítője. Jellegzetesen ferences stílus uralja tehát az egész eszmekört, a ferences hagyományok sajátos tartalmat emelnek ki Krisztus és a Szent Szűz titkából is.

Gyakorlati vallásosság

Különben a ferencesek nagy mesterei az egyes hittitkok átültetésének a gyakorlati hitéletbe. Legyen a titok még oly elvont, megtalálják a módját a népszerűsítésnek. A Szentháromság ünnepének és kultikus tiszteletének ők az apostolai. Krisztus Urunk keresztútját valósággal dramatizálják a kereszútjárás ájtatosságában. A betlehemes gondolatához fűződő kapcsolataik sokkal ismertebbek, semhogy részleteznünk kellene. Jézus Nevének a tiszteletében is figyelemre méltó megoldást láthatunk Sziénai Szent Bernardin táblácskájában és a házakra kiszegezett Jézus Neve-védőjegyen. Nagy szerepük volt a védőszentek rendkívül változatos kultuszának terjesztésében. Tehát a kereszténység szemléltetésének művészei. Ezért áll hozzájuk mindig oly közel a népi vallásosság ügye, új eszmékkel való gazdagítása. Amit mi csak néprajzi tanulmányok alapján végzünk több-kevesebb sikerrel, századok óta végzik ösztönös beleérzéssel és tehetséggel Szent Ferenc fiai. A magyar nép de sokat beszélhetne arról, mit jelentett hitének megszilárdításában és tisztántartásában egy-egy megkedvelt ájtatosság a török hódoltság és — bátran mondhatjuk — a liberalizmus idején.

Szegények — betegek

Ez sem a ferencesek sajátja csupán, bár egyik legfontosabb jellemvonásuknak tekintik. A Ferencrend szociális beállítottsága épp gyakorlati magatartásából következik. A kezdetleges szociális állapotok idején természetesen a betegek és a szegények a felebaráti szeretet első kedvencei. Szent Ferenc második és harmadik rendje legfőbb kötelességének tartotta a szegények gondozását és a betegápolást. Kolostoraik mellett kórházak és szegényházak emelkedtek, a világban élő terciáriusoknak pedig külön gondjuk volt szegény társaikra és betegeikre. Ma is nagyon kevesen gondolnak arra, hogy a Szent Ferenc nevét viselő női szerzetek mellett ferences eredetűek az orsolyiták, keresztesnővérek, annunciáták, Erzsébet-apácák, szegénygondozó nővérek stb. Ezek közül pedig csaknem mind a betegek és a szegények vigasztalásának él. Feltrei B. Bernardin pedig az uzsorászkodás ellen hadakozott, s az átmenetileg megszorult emberek vagyonának megmentésére létesítette az első zálogházat. Mi magyarok pedig a Magyar Normában ünnepelhetjük a ferences szociális rátermettség

legújabb bizonyosságát, az egész országot behálózó szegénygondozás szervezetét. Már ezekből is láthatjuk, hogy az utódok szelleme hűséges maradt a Szeráfi Atya belpoklosokat ápoló s csókolgató, szegényekkel gúnyát cserélő lelkületéhez s parancsához: „Valahányszor szegényt látsz magad előtt, mindig arra kell gondolnod, akinek nevében közelít hozzád, vagyis Krisztusra, aki magára vette a mi szegénységünket és gyengeségünket. Ennek a koldúsnak szegénysége és betegsége tehát tükör a mi számunkra, amelyben Urunk Jézus Krisztusnak szegénységét, gyengeségét kell mélységes részvétellel szemlélünk és fontolóra vennünk.”

Természetszeretet

Sokkal jobban beletartozik Szent Ferenc egyéniségének szerkezetébe, mint a felületes leírások sejtetnék. Nem merő természetkedvelésről van itt szó. A természet Szent Ferencnek legmélyebb élményeiből való. A természetben rokonát, testvérét, bátyját, néniét, húgát látja, s teremtményi voltának közösségét érzi. Az a misztikus világ-érzés jelentkezik a Naphimnusz elragadtatásában, amelyről napjaink nagy jellemei között Prohászkanál beszélünk. S hogy mekkora hatással sugározta ezt a rokonságot, arra megkapó példa a farkastestvér megszelídítése, vagy a hálóját szövögető pók oly lenyűgöző hatása, hogy a „pápa úr” halálos ágyához igyekvő Szent Ferencet meg tudja állítani útjában. A madarakkal versenyez Isten dicséretében, hosszan gyönyörködik a csobogó forrás vizében. Isten hatalmát dicséri a szélben és az éghéberűben, jóságát a föld termésében, szépségét a virágok színében. Szent Ferenc érez itt mélységes közösséget a természettel, s nem a természetet azonosítja Istennel, amint Szent Ferencet a modernnek sajnálatosan félreértették. Naphimnuszában is minden teremtményt, az embert, sőt a halált is Isten, a Teremtő dicséretére hívja fel! A teremtmények háladala ez az ének! „Dicsérjétek Istent minden teremtmények, hálaszóval hódoljatok szerelmének, szolgáljátok, ahogy kell, s alázatos szívekkel szeressétek!” Hol itt a panteizmus?!

Az ilyen tulajdonságokat nem lehet szentferenci arányokban örökölni. Valljuk csak meg: világszemléletünkben mégis benne él, tudatosan iparkodunk szeretni a természetet, s valamivel többet érzünk meg a nagy mindenségben, mint mások! A természet minden ferencesnek élő kótáskönyv: Isten dicsőségének szimfóniája!

III. A ferences lélek hangulatai.

Nem lenne teljes a jellemzésünk, ha nem vennők tudomásul a rendkívül széles érzelmi skálában alakuló ferences szellem hangulatait. Épp ebben tűnik ki, mennyire egyesíti a ferences élet mindazt, ami nemesen emberi bennünk, s hogyan hidalja át a könnyes bánatot és szenvedő vértanúságot a csapongó jókedvvel.

A bűnbánat

Szent Ferencnél tágabb értelmet kap, mint általában az erények között tartalmaz. Szentünk szerint u. i. a szent Evangélium egész programja ebbe a pár szóba sűrűsödik: Tartsatok bűnbánatot! Híva-

tásának felismerését bűnbánó élete kezdetének tartja, a kezdetleges szerzetesi kereteket is a bűnbánó élet formájának tekinti, társait bűnbánóknak, rendjét a bűnbánók rendjének nevezi. Amikor a világiaknak is megadja a lehetőséget arra, hogy életmódját követhessék, a „bűnbánók harmadik rendjét” alapítja meg, már a nevében jelzi, hogy az evangéliumi élet nem egyéb, mint bűnbánat. Nemcsak abban az értelemben, hogy bűneinket állandóan siratnunk, folyton bánnunk, s vezekelnünk kell, hanem teremtményi gyarlóságunk tudatával párosul, a magunk érdemtelenységének és állhatatlanságának az érzésével, végeredményben az Isten irgalmába vetett bizalommal s alázattal, hisz egyedül Isten irgalmának köszönjük, hogy „megbocsáttattak bűneink”, hogy kegyelemben vagyunk, hogy nem esünk vissza bűneinkbe bármely pillanatban. Nem elégedett meg az alázatosság általános hangsúlyozásával, hanem azonnal az elevenünkre tapint, amikor bűnösségünk tudatát állítja az önteltség és a góg ellenébe. Népszerűségének és a körülötte lelkendező rajongásnak mindannyiszor azt vetette ellenébe: mennyivel tökéletesebb és szentebb lenne bármelyik rablóvezér, ha annyi kegyelmet kapott volna az Úrtól, mint ő! S annyira siratta bűneit és az Üdvözítő szenvedését, hogy élete végén szeme világát vesztette a sok könnyezéstől. A bűnbánatnak és vezeklésnek egészen magasztosult formája az, amikor nemcsak az bántja már, hogy saját bűneivel sértette meg az Istent, hanem mások bűnéért is bátor engesztelést nyújtani, s akár a sziklákat felhívni a sírásra, mert „a Szeretet nem szerettetik!” Szent Ferenc fiaiban sem halványult el a bűnbánatnak ez a logikája. Nem hiába került a népmissziók, a tízévenként ismétlődő bűnbánati hetek mozgalmának élére védőszentnek a ferences Portomauriziói Szent Lénárd. A bűnbánat maradt ma is az Evangélium ferences értelmezésének vezéreszméje és foglalatja.

A vidámság

csak látszólag van ellentétben a bűnbánó szellemmel. Szent Ferencnek sem eszményképei a „szomorú szentek”, hiszen épp a bűnbánatban megtisztult léleknek van igazán oka a mosolyra és jókedvre. Ha pedig az egyszerűséget és a szegénységet vesszük tekintetbe, nem is marad egyéb kincse Szent Ferenc fiának ebben a világban, mint a derű és vidámság. Nem kell aggódnia a holnap miatt, elszakadt a világtól s minden gondjától, s ennek a szent függetlenségnek jutalma, hogy gyermeki gondtalansággal nevet bele a kacagó természetbe és a jószágos, szerető, gondviselő Atya szemébe. Ebből a zavartalan lélekből dalba kellett csendülnie a harmóniának és a lelki békének. Nem véletlen, hogy Szent Ferenc Isten énekesének csapott fel, szentbeszédei előtt és után énekelt, versenyt dalolt az erdővel, a madarakkal és a viharral, s amint mondják, hangszer híján két fadarabot vett kezébe, s úgy „hegedült” vele, hogy csaknem belehasadt a szíve a boldogságba és az örömbe. Ő is azt vallotta, amit 700 év múlva Prohászka, Szent Ferenc nagy lelki rokona így mondott: Krisztus énekelni tanította az emberiséget! Van is fiaiban valami csapongó természetesség és nyíltság, kötetlen közvetlenség beszédben, arckifejezésben, fellépésben. Ez ebből a vidámságból csordul a jellemünkbe.

Optimizmus

is lehetne ennek a derűs életszemléletnek a neve. Már a világ képe is Isten jóságáról és szépségéről beszél a Naphimnusz költőjének. Tehát az élet szép, az élet jó, kíváncsús valami. Érdemes élni! A sok szenvedés és kellemetlenség leperreg a ferences lélekről. Nem változtat szép világa képén semmit sem. A kudarc nem kedvetleníti, mert azonnal talpra áll, s kezdi vállalkozását előlről, mintha csak most fogna bele először. Csak az eszmét látja, a tennivalót, az akadályokat azonban nem mérlegeli kellő súllyal. De nincs is rá annyira szüksége, mert nem is veszi fel úgy a nehézségeket és akadályokat, a lelkesedés lázában észre sem veszi, mekkora munkát végzett, míg célját elérte. Ebben a lélektanban fogantak a nagy ferences jellemek, ezek a páratlanul álló csodák, akik nem tudtak maguk után nevelni utódot, mert annyira az egyéniségükhöz volt szabva minden vállalkozásuk, hogy azt folytatni lehetetlen volt. Eszményekért rajongó, lelkes, szenvedélyes emberek a ferencesek, ezért oly társztalanok a maguk munkájában. Csaknem minden vállalkozásuk egy ember vállán nyugszik. Ritkán sikerül, s akkor is nehezen, rendi üggyé tenni egy eszmét.

Az optimizmus lélektana nagyszerű elméleti tápot is kap a ferences teológia már említett krisztológiai tételében: jónak kell lennie a világnak, hiszen Krisztusért van, azért, hogy az Ige emberré lehessen. Nem lehet rossz az a világ s az az élet, amelynek koronája az Istenember.

Szenvedő vértanúság

Ez is a ferences szellem lényegéhez tartozik. Az optimista különben is legtöbbet szenved. Csak az áthidalást végzi könnyebben, nem akad meg miatta, sebei azonban annál tartósabbak. Hozzá maga az élet is számos alakban lepi meg a halandót s rakja vállunkra a keresztet. Szent Ferenc Atyánk a szenvedő Krisztus iránt való szeretettel vállalta a földi élet kellemetlenségeit. A keresztfeszített Krisztus állt misztikai élményeinek központjában, a megfeszített Udvözítőben látta a legkézzelfoghatóbban Isten szeretetét irántunk, s a Krisztus-követés ideálja is a szenvedő Jézus volt. Alverna ezt a stílust koszorúzta meg, amikor Krisztus hatszárnyú szeráf alakjában megjelent Szent Ferencnek és a „szentséges sebhelyekkel” szegte át Szeráfi Atyánk testét. Ferenc élete végéig láthatólag hordozta a stigmákat, s a vele járó fájdalomban ízlelte meg közelebből a szenvedés titokzatos kelyhét. A szenvedés szösz szerint Krisztus utánzását jelentette: az Udvözítő a maga sebeinek átadásával szenvedéseiben is részesítette Ferencet. Most alkalma volt bebizonyítani, hogy többre tartja a szenvedést, mint a világ gyönyöreit, s megtanulta az „igazi öröm” leckéjét.

Fiai sohasem feledték az alvernai titkot, s atyai örökségüknek vették a szenvedést. Már maga a szerzetesi élet állandó áldozatot követel tőlünk, a közösségi keretekben elkerülhetetlen a mellőzés, vélt sérelem, érzékenykedés, nehezebb természetű emberek modor- és jellemhibája, szöglezetessége, általában a közösségi érdekekbe való illeszkedés. S csak most jönnek a testi nyavalyák, a betegség, öregség. Az áldozat Szent Ferenc misztikai keresztfeszítetttségéhez híven részesedés Krisztus szenvedésében, hatásosabb vezeklés a magunk és a

mások bűnéért. Ehhez a lelki vértanúsághoz méltó hősiességgel vágyakoztak testvéreink a testi vértanúság pálmája után. A Ferencrend a vértanúk rendje. Egyetlen szerzet sem hullatta vérért Krisztusért oly arányokban, mint a Ferencrend. Maga a Szentföld Szent Ferenc fiainak vérével írott 700 éves történelem. A missziók pedig a legújabb időkig egyet jelentettek a vértanúsággal. A keresztrefeszített Krisztus stigmáját így veszik Szent Ferenc példájára a ferencesek ezrei s tűzik a Ferencrend címerébe megváltásunk drága szent sebeit. A ferences szellem legnagyobb betűvel vésett jelszava mégis csak ez: Stigmata enim Domini nostri Jesu Christi in corpore meo porto!

•

Csak azokat a vonásokat emeltem ki, amelyek jelzett karakterológiai céloknak megfeleltek: amelyeknek a gyújtópontjában felragyog és élményünk lesz a ferences életstílus lényege. Lehet, hogy mások különben tüntetik fel a ferences szellem titkába vezető utakat, de utóvégre az is egyéni meglátás marad. Senki sem mondhat róla különbet, mint amilyet maga is megélt, a jellemlátás világánál megragadott. Hisz épp ezért élet ma is Szent Ferenc szelleme: bennesodródik a történelem árájában, s ölt testet a kor a közösség és a megélésére vállalkozó egyéniség igényei szerint.

P. dr. Dám Ince O. F. M.

Van-e a mai magyar papnak nemzetmentő feladata? II.

Megállapítottuk (l. Papi Lelkiség 5. száma 140—147. ll.) a magyar pap feladatát: a magyar nép ideiglenes és örök boldogítása. Ez a végső feladat. Közvetlen feladata a magyar papnak a magyar nép képességeinek kibontása vallásosan, tehát örök érvénnyel és maradandósággal; a nép ráébresztése élethivatására.

A mai dolgozatunkban a magyar pap külső feladatait vázoljuk, melyekre a megváltozott korszellem és az új Európa hívja a papot. (Utolsó cikke dolgozatunknak a magyar pap belső reformjáról fog szólni, vagyis arról, hogy mikép tegye a pap magát alkalmassá a magyar feladatok eredményes megoldására.)

Míg az előző korok a részletkérdésekkel bibelődtek, — a felfedezések és materiális gazdagodási lehetőségek egész tömegeket tébolyítottak meg s állítottak az eddig soha nem ismert materiális javak rabszolgaságába — addig a mi időnk a nagy egységes embert keresi, — a boldog embert — aki él ugyan minden materiális jóval, de föléje építi a szellemi ember igényeit, a sok széthúzó anyagot egységesíti, eklektikus, válogatva szedegeti az anyagi jólét, kulturális lehetőség és világnézeti traktamentumból, ami az ő kis világát emberivé, egységessé, harmónikussá teszi. Ha a színek világából akarnék hasonlatot venni, azt mondanám, hogy míg az előző korok festették az egymástól elváló, szétűtő színeket — hiszen minden irányzat, felfedezés, sajátos világnézet egy-egy színt jelentett, — addig a mai ember összevon, átgondol, harmonizál. Ez a törekvés természetesen a tökéletesség egy magasabb foka, túllátás a rapszodikus iránykultuszokon és pártkicsinyességeken. A mai ember nem eszméket, hanem világnézetet keres, — valami nagy létmegoldást, létmegnyugvást. Amint a háborúk is totalitásért folynak, világnézetek és ellentétes elgondolások teljes érvényhez juttatásáért, — úgy az egyén is, kiábrándulva a részlet-törekvések és maholnapai célok kicsinyes macska-egér harcából: egész emberi létének és boldogulásának megoldása és beállítása felé sóvárog, totális megoldást akar.

Totális megoldás? Teljes emberi harmónia? Van-e, létezik-e ilyen háborgó földünkön? A papság szíve kell, hogy megmozduljon a mai ember szintétikus igényeinek kielégítésére. Teljes emberi megnyugvást és kielégülést egyedül a katolikus Anyaszentegyház világnézete jelent, — hisz nem adatott más alap, melyben üdvözlünk lehetne... *Inquietum est cor nostrum, donec requiescat in Te.* Van-e művészei a Szentléleknek, akik a sóvárgó új ember vágyának

szolgálni tudnak, az egyetlen egész embert betöltő szent kielégüléssel, — keresztény mámorral, — mely koldusbottal vagy királyi trónnal, — kórházi betegágygal és sportversennyel (Kaszap István) egyaránt össze tudja egyeztetni a keresztény világnézet egyedül boldogító igazát; általános, teljes, harmonikus kielégülést nyújt a földi élet harcában és örök életben egyaránt; — mely egységes, könnyű, emberileg is legajánlatosabb világnézet (... az én igám édes, és az én teremh könnyű ...) Ide művészek kellenek, a felvilágosító és megerősítő Szentlélek művészei, az ég antennái, melyek felfogják Isten titkos, de nagyenergiájú adásait, mai követeléseit, — s aztán hanggá dolgozzák fel és kiáltják szerte a tudtukon kívül is rájuk éhes embervilágnak: Uzen az Isten! ... A nép pedig megsejtené, — megtérve mai tömegaposztáziájából: — „Most vagyok a boldogság forrásánál!” (Chopin.)

Ebben a nagy világfeladatban: a népeket a boldogság forrásaihoz segíteni akkor, amikor végre minden emberi igény ide csúcsosodik ki, — különleges feladata van a magyar papnak saját népe boldogításában. Mondhatnók, hogy ez a feladat annyira nagyszabású és sürgős, hogy iskolai vagy szakirodalmi megnevelés csekély és nevetéses már ehhez, — ide Isten felé és pusztuló magyar népe felé ösztönösen kitért nagy papi szív kell, — sajátos hajlam megérezni a napok soron kívüli, élet-halál felett harcoló feladatát. Kell bizonyos szent nyugtalanság, önvád saját kényelmi állásfoglalásunkkal szemben, — szinte ideges pótlása mindannak, amivel eddig lelkiismeretünk vádol, a szorgalmas munkánál valamivel több: lázas munka; hiszen nem titok előttünk, hogy az új papságnak nagy árkot kell betöltenie ... Mennyire kell nekünk papoknak ilyen egységes, modern célkitűzés, — hiszen hasznunkra és javunkra és becsületünkre is válnék ez a súlyos papi kaszt-tudat a mai papiatlan és magyartalan társadalomban. Ma még komolyabb elemek is, világnézetünk keretein belül is szende mosollyal tekintenek többször, — nyilvánosan is — igehirdetésünkre, fellépésünkre, s azt mondják, — „Jézuskás beszédek-nél többet ér a tetti!” Hogy élünk és létezőnk és boldogítunk, — ennek köztudata kell! Szent papok, komoly, nagyszabású papi egyéniségek kellenek, — nem „jézuskás beszédű” édes-kedves papi emberek! A népek evangéliumi boldogító!

E külső és belső általános indítékok látása után részletezzük a magyar papság külső feladatát:

Napok kérdése és új Európa és új világ születik. A nagy idők egészen új energiákat váltanak ki az emberekből, mert mindenben, egyénben, nemzetben egyaránt honol valami rejtett, csodás erő, mely nyomásra, préselésre szinte felülmúlja magát. A megáradt titokzatos erők világa elsöpréssel fenyegeti a régi világrend bázisait, természetesen csak akkor, hogy ha azok nem életképesek és megalapozottak. Feladata a papnak, hogy tudjon oszlopként beállni a sodró energiák új áradatába, tudja az új embert Krisztus felé fékezni vagy lendíteni. Tudja megmutatni az evangéliumi Krisztust mint az egyetlen és szükséges alapját az új világnak, melyen áll vagy dől a nemzeti és egyéni boldogulás. Tud-e vértanúja lenni krisztusiságának, vagy en-

gedi zavartalan békében lábrakelni a suttogó propagandát: Krisztus lejárt, kenyér és kalács az új evangélium. Tudja-e magán akkor „ki-mutatni az Isten erejét?” Hozta e magával a „virtus ex alto”-t a szemináriumból s őrizte-e azt a szentséglátogatások napi odaszenteléseiben, hangtalan megajánlásaiban, — vagy maga is sodródik az árral, esetleg tehetetlenül kesereg?

Elsőrangú feladata: kegyelem-eszközlés és közvetítés inaszakadt-hitű magyar népe számára: egy magyar pap derék és áldozatos élete által. Ha ez keresztekkel és szenvedéssel jár, eddigi önzése letiprásával, úgy még értékesebb és elragadóbb a megtért magyar pap élete. Nagy feladat: térjen meg a pásztor s megtér a nyáj! Ha egyszer kora reggel kimegy plébániája határára és imádkozva szétnéz nyája felett, az ő népe felett, mely tőle várja boldogságát, — mind, mind, nemcsak a kebelbarátok és szent-egyesületesek, hanem az elrugaszkodott faluvégi kovács is és az ezer más hasonló . . . végignéz, most az egyszer más tekintettel, mint eddig tette, — megrendül talán a lelke és sír, mint Jézus Jeruzsálem veszte felett . . . végignéz nagy, tiszta, halászó tekintettel, — kihagyva számításaiból az önző ént és annak úri igényeit és szórakozási lehetőségeit: látni fog népeket, mellüket verőket, titkos estéken, faluvégi házban összegyülekezőket, síró, exaltált férfiakat, amint Jehova tanuként, vagy nazarénusként legmagasabb vallási igényekkel úzik az istenimádást, — mert kell nekik Isten és vallás, nagy-imádkozás, — de magni passus extra viam! — Ezeket visszaédesgetni a keresztény bűnvallomás nagy bűnbánatos útjaira, az egyedül boldogító Egyház szent gyakorlataira, ahol ha igényük tartja, sírhatnak bűneik felett, ujjonghatnak szent gyertyás szentségi körmeneteken, romantikázhatnak szent Máriás-búcsúhelyeken . . . Ha kimegy tiszta, szenvedélytelen tekintettel és végignéz plébániája hitetlenjein, — kell hogy fájjon elégtelensége, hogy hiába fény-szórója ő Istennek, — plébániája tövében már örök homályban ülnek az örök élet árvái . . . S már üt lelkében a hívó hangzat: — megyek, imámmal, vezeklésemmel visszahívom, meggyőzésemmel életre kelem, — megmagyarázom nekik, magam életén kimutatom, hogy „a test törekvései ellenségeskedés az Isten ellen, mert nem veti magát alá az Isten törvényének, hiszen (magától) nem is képes rá . . . ti nem testi, hanem lelki emberek vagytok. . .” Gondolkodik már hétfőn reggel a vasárnapi prédikáción, hogy mikép fogja rádöbbszteni egykéző és mozizó híveit: Nem vagytok a magatokéi, Krisztuséi vagytok! Őt is körülömlí a nagy kozmikus odaszenteltség Istennek, — példájával inkább, mint szavaival tanúsítja: Per quem omnia . . .

Csakhamar belátja, minden baj forrása: megsorvadt az ősi hit. Nem is annyira a belátás, mint a vallási gyakorlatok hiánya miatt! Már törí is fejét, mikép tudná sűrű, kedves, érzelmileg is lefoglaló vallási gyakorlatokra ránevelni népét, mert vallási gyakorlatban van a praktikus hit! Non auditores, sed factores verbi Dei kellenek! A magyar szívben sok nemes melegség és tisztességtudat húzódik meg, Krisztusra építve szent generáció is sarjadhat belőle . . . A magyar hajlamos az életszentségre, — kellőleg hangolva és nevelve, — mert tud forrón lángolni és szeretni, — „innen van, hogy egy bűnökbe

merült szívet, mely forrón tud szeretni, sokkal könnyebb átkapcsolni az életszentségre, mint az egyébként erkölcsös, vallásos, de hideg és számító embert". (Papi Lelkiség 3. sz. 145.) A derék Bársony Istvánok példát igéznek, akik azt állítják, hogy az egész világot bejárták, de vasárnapi szentmisét sohasem mulasztottak. Francia szentek életrajzában olvas az ember nem egy kiemelt erénygyakorlatot, testvéri segítséget, mely minden magyar papnak mindennapos és kötelező feladata, — néha egynapi küszködő és nemes munkája egész szenttéavatási pör anyagát tenné ki. A néma és áldozatos szeretet hány derék hőst mutatja fel sok katolikus plébánia élete, újkori története. Egy-egy imádságos és művelt magyar papi szívből oly meggyőző erejű és tűzzel átégető prédikációs elevenség árad, hogy mellette száraznak, hiányosnak tűnik fel az idegen nyelvű szentbeszéd, külföldi szakirodalom. Kis életű, alig ismert szentek hatása lenyűgözi szinte az egész magyar közvéleményt, — Kaszap Istvánnak és Bogner Margitnak országos kultusza rádöbrent, hogy a gyermekded hit és istenesség alapérzelmei mennyire benne vannak még köznépünkben. — Csak egy az amit vár: *Ostensis virtutis Dei!* Mutassa meg Kaszap István is, — Bogner Mária Margit is, a magyar pap is, hogy van Istennek ereje, — mely fogható és tapasztalható valóság, boldogító élettartalom.

De felvethetné valaki a kérdést: vajjon nemzetmentő feladat-e a magyar népet ráeszméltetni Istentől való függésére, erős, gyakorlatokban megnyilvánuló katolikus hitre? Nemde elsősorban gazdasági megoldásokról, munkáskérdésekről kellene a papnak és a magyar papságnak intézményesen gondoskodnia, — hiszen ez menti meg a nemzet sorsát, ez orvosolja a gyilkos magyar társadalmi tagoltságot. — Erre és hasonló ellenvetésekre szentírási sorokkal felelünk: Keresések először az Isten országát és az ő igazságait és a többi mind hozzáadatik nektek. Bizonyos az, hogy először gyökérbajokat kell orvosolni, csak azután kerülhet mód arra, hogy távolabbi megoldásokkal is intézményesen foglalkozzunk. El kell ugyan komolyan itélnünk azt a papot, aki bevonul templomába és imazsámolyán éledelegve szinte visszaborzad a külső strapa és szaladgálás nehézségeitől, melyeket hívei nyomora és tehetetlensége akasztott nyakába; ismerősnek kell lennie a szociális megoldásokban, magasabb összeköttetéseket kell létesítenie, tudnia kell a gazdaságos termelés titkait, — azonban az is bizonyos, hogy a papnak elsősorban papnak kell maradnia, szent papnak kell maradnia, aki imádkozik, vezekel a népért, s bemutatja érette élete jóillatú áldozatát. Kibérelni a parlamentet bármily magasztos hangú szociális felszólalásokra vagy a gazdasági iskola termét az értékes termelés titkairól szóló előadásokra: a „cselekvések eretnoksége” lenne a pap számára ((Mermillod bíboros). Egy ember erői nagyon is fogyatékosak! Ha külső segítő munkálkodásban, szervezésekben, gazdasági lefoglaltságokban elforgácsolódnak, nem marad sok Krisztus papsága számára, mely maga is egész embert kíván. Persze néha a külső aktivitás, ennek sikerei és kielégülő érzései sokkal olcsóbb terület, mint igazán papnak lenni, Szent Bernátok szellemében komolyan élni az Istenbe öltözött, népét életével, példájával tanító, érte sokat imádkozó és vezeklő pap életét, — mely

komoly áldozatoktól soha nem irtózik — viszont *a külső aktivitásoknak inkább motora, mint végrehajtója*. A Mermillodtól emlegetett „cselekedetek eretnksége” miatt hány, szinte testi erejét idegesen és gyorsan felőrölő pap sem végez Istentől óhajtott congeniális magyar papi munkát, — szívesebben éjtszakázva, fejét törve anyagi megoldásokon, külső, — mellékes munkákon, mint hosszabb templomi papi esdekléseken, kissé vezeklő kegyelemre hagyatkozásokon — mely katexochen papi és lelki tevékenység! Hány pap tartja igazán derekas munkavállalásai közben és izzadságos papi munkái közben is a kegyelem világát, főként pedig a papos sokat imádkozást és vezeklést: másodrangú feladatnak, — a maga személyes tehetségétől és ügyességétől várva a megoldásokat? Vajjon nem tagadja-e bizonyos fokban maga is a kegyelem működését? — Sokan öszültek már bele papi munkájukba, sokan mentek már tönkre idegzetileg, — nem az Istennek áldozott nagy strapa és önfeláldozás miatt, hanem a vak önkultusz miatt, a „cselekedetek eretnksége” miatt, — hiszen épp az alázat és az Istenre hagyatkozás mentette volna meg őket az egészségi lerongyolódástól — mely a maguk kapkodása, túl emberies láza és önkeresése miatt történt. Sokat dolgoztak a szentek is, de tudták saját hatásuk nagyon is szűk területét — azért megtévén munkájukat, alázattal Arra bíztak mindent, Qui dat incrementum. Tehát igazság az, hogy a magyar papság százszázalékos papi étellel, elsősorban áldozatos és sokimádságos papi lelkülettel — de minden lehetséges külső apáskodó papi szeretettel is, nemzete legnagyobb nevelője, fenntartója, megmentője.

Ha valaki nagyot tett a népért, életre kiáltotta a népet, úgy szoktuk mondani: papja, prófétája volt a népnek! Petőfi Sándort és Ady Endrét is ilyen értelemben szokták a magyar nép papjának, prófétájának nevezni. — Ebben az általános megállapításban óriási felkiáltójel meredez minden magyar pap felé: megfogalmazása annak, hogy a pap hivatása szerint, neve szerint a népnek legigazabb vezére, vátese, megváltója! Minden cselekedet eszmei belátáson és megszeretésen alapszik, mert nagy realizáló ereje van a gondolatnak! Milyen üdvös lenne a mai magyar papnak teljesen ilyen eszmevilágban élnie: eszményi embernek kellennem, vezérnek, a magyar sors irányítójának, népem papjának, megváltójának! Az ilyen gondolatvilág lassan új életet alakítana a magyar papban, megszokná élete teljes, *személytelen odaáldozását* a köz szolgálatára, nem gyötrődne egy-két pengő váratlan kiadásán, — szinte egész életét, testi egészségét, kis berendezkedését, pénzét, mindenét csak úgy kezelné, mint a köz tulajdonát; okosan, józanul gondolkodna a megoldások és problémák felett: hogy kívánja a közérdek — nem szűkös, kicsinyes önkultusza vagy egyéni kudarca. A bensejében józan és okos magyar nép bizonyára tömegesen és kritika nélkül menne ilyen derék papi irányítás után, mely nem keresi a magáét, hanem ami Krisztusé — hiszen egy meggyőzött magyar: igazi lángoló élet és erő Krisztus szolgálatában. Kemény ugyan a magyar szív burka, de ha egyszer megtörött, ott nyílik a ritkán látott népi nemesség csodás világa. Ugyanis: „természete a magyarnak, hogy a jussát nem hagyja, de ha szépen bánnak

vele, az ingét is odaadja". Főként sorsváltozásokban, nehézségek, próbaállások idején tudja a magyar önmagát felülmúlni! A ténfergő, álmatag turáni magyar szinte a dühödt oroszlan erejét tudja felmutatni: ha kurázi kell, ha lehet nyálcsordító szép álmokat valóra váltani. A harcok-oroszlánja-magyar szintén ebből az elgondolásból magyarázható.

Gerincfeladata a magyar papságnak újra megkeresztelni a pogánykodó magyart. Itt minden szón hangsúly van. Hogy ma egy-egy plébánia területén 50—100 ember él megszentelő malasztban, s ezek Isten átkában — ez nem kielégítő helyzetkép. Hogy egész néptömegek gondolkodását a kétes mozidarabok, szórakozóhelyek, Istentől hideg Magazinok irányítják, — s legfeljebb pár vasárnapos perc lesz az Isten szolgálata — ez nem Istennek tetsző közállapot. Hogy éppen az újkor harmonizáló és szellemies törekvéseiből oly kicsiny darabot kapjon a templom és a keresztény vallásgyakorlat, — holott mindenkinek mindene az Isten, tudtán és akaratú törekvésén kívül is — ez nem a keresztény magyarság élete. Nagy feladata a magyar papnak mindezeket a visszasságokat belátva egész munkaerejét latbavetni a látszat-katolikusok megtérítésére, *valóságos újra-keresztelésére*; sajnos a félhit, a fahit, a műkedvelő katolicizmus, mely súlyos halálos bűneiben és szokásaiban üldögélve kérkedik katolikus nevével, megtérítésre nézve sokkal keményebb terület, mint a pogányság. Hol vannak a régi hűséges, istenszerető magyarok, Eszterházy Miklóso, akik a nap egész részeit töltik imában, s bevallják, hogy hosszú és nehéz harcaikhoz imából merítik az erőt. — „Ezt az olvasót születésed napjától fogva mindennap elimádkoztam, most elküldöm, hogy te imádkozz rajta...”; az országnagy, aki így ír serdülő gyermekének, bizonyára nem játssza el nemzete sorsát szeszély vagy önzés miatt. Hol vannak a Koháry Istvánok, akik Szűz Mária ünnepei előtt két nappal böjttel, gyónással, áldozással készülnek kedves Nagyasszonyunk ünnepére, akinek segítségét életnek és valóságnak tartják, nyilvánosan megvallják. Ma nemhogy a közvélemény húzódozik vallásgyakorlatok „túlzásaitól”, — de nem egyszer maguk a papok is röstelkednek, ha buzgalmuk és rendszeres vallásgyakorlatuk miatt paptársaik „jámbor”-nak bélyegzik őket. Államférfiaink, nemzeti neveleink ajkán pedig a vallásra célzás nem egyszer ünnepélyesség, megszokott sablon, minden gyakorlati útmutatástól távol álló! Sajnos majdnem szöszerint lehet venni Krisztus panaszát a mi mai nagyhangú kereszténykedésünkről: Ez a nép ajkával tisztel engem, szívével pedig távol van tőlem. Bizony keserves, pogány kép ma a magyar parlag, — nagyon is tévedünk, ha a „katolikus statisztikákat” nézegetjük — s hogy mennyit tévedünk, vésszen állítaná élénk egy özön-jólétet ígérő magyar keresztényüldözés. Az új megkeresztelésnél sem tudunk jobbat ajánlani, mint sűrű vallási gyakorlatok meghirdetését, megkedveltetését, — hiszen ezekkel magának Krisztusnak adjuk át a rideg-hideg magyar szíveket, Aki lassan maga veszi birtokába azt és köti le magának mindörökre.

Kinek van több joga is a magyar nemzet nevelésére, mint a papságnak?

Persze a „pap” alatt a szó ideális jelentményét vesszük. Pap: minden részlettúlzáson áttekintő, skolasztikusan iskolázott ismeret; pap: Istentől eredő tiszta morális cselekvés; pap: aszkétikus, coelebs életmód; pap: szentszerű élet, áldozati beállítottság; pap: 2000 éves, minden időt kiálló, minden népet tökéletes földi és örök jólétre vezérlő intézménynek, az Egyháznak fia, vezérkari tisztje; pap: a Szentlélek Úristen élő eszköze, akit koráramlatok és hic-et-nunc irányzatok közepette az emberi boldogság Ősi Lelke inspirál és irányít, — pap: igazi, örök életbe nyúló hazafiság megszemélyesítője, — neki, első-sorban neki van feladata népe nevelésében és boldogításában. Nagytudású, de teljes moralitást, erkölcsi áttekintést nélkülöző társadalomtudósok, egymással vitatkozó önérzetes rajongók természetesen tudnak hozzászólni a nemzeti feladatok és nemzetmentés kérdéseihöz (l. a nagytudású Trócsányi: A magyar nemzeti karakter c. tanulmányában. Társadalomtudomány, 1940. 3. sz.), nevezhetik a magyar karaktert és törekvési irányt: „magyar büszkeségnek”, mások: „önzésnek”, „földéhségnek”, „passzivitásnak”, — illetve ezek kezelésének és javításának — azonban egész világos az, hogy *örökérvénnyel helytálló kezelést, útírányt, nyesegetést, szentségi kezelgetést legintézményesebben és legeredményesebben a „halhatatlanság orvos-ságá”-nak birtokában lévő tisztalátású és önzetlen munkájú papság adhat, legalábbis irányítólag!* Alkalmi írók nem nevelhetik a nemzetet, akiknek moralitása és tudása a műkedvelő, tapogató rajongót alig múlják felül, akik a káromkodást olyan derék magyar virtusnak tartják, mely ellen kár volna a magyar nép között küzdelmet indítani. Elemi tudást is nélkülöző találgatások, bűnös kacérkodások ezek, — hiszen tudvalevő, hogy a káromkodás sohasem volt magyar szokás és virtus; a szennyos török kormányzat és balkáni török gyalázkodás csak pár évszázada inficiálta vele a tisztaszájú, legfeljebb esküdözéshez hozzászórt (Pázmány tanúságtétele szerint ez a rossz szokása megvolt a magyarnak a török előtt is . . .) magyar népet. Igen, a magyar papnak joga van népe nevelésére, s ez a jog a legsúlyosabb és legszentebb kötelesség is egyúttal.

Az imádkozó és Istenre figyelő magyar pap alázattal kérdi: Domine, quid me vis facere? Mutasd meg, Uram, mi lehet az én munkálkodási irányom, hatásom titka? Gyöngé, erőtlén alkotmányod vagyok, — adj értelmes szívet, hogy tudjam megítélni és vezetni a te népedet. — S az imádkozó és főként prudenciáért esdeklő papnak ad is Isten tüneményes megoldásokat, hatási és működési gócpontokat, ahonnan központilag, gyökeresen dolgozhatik népe boldogításán. Szinte csodát is művelhet kis területén. Ilyen hatási gócpont: Népi értékek nemesítése, kiteljesítése, népi hajlandóságok kiművelése, — ezzel egy síkon mozog: népi hibák nyesegetése, irtogatása. A természetfeletti világ és krisztusi élet természetes alapokon nyugszik és teljesül ki. E téren versenyen felül áll a pap: gyóntatószékével és áldoztatórácsával a népi hibák, illetve erények frontharcosa, legszak-szerűbb megoldója! Hiába a doktrinális tudás, az eszmei harc, ha a kegyelem tüzes energiái nem ragadják ki a magyart hibáiból és nem

lendítik a krisztusi élet síkjára, — más teremtetten erő bizony nem segíthet rajta!

Gócpontra ragadt meg a magyar pap, ha rájött mai magyar hívei gyökérbajára és annak gyógyítási módjára. Ilyen gyökérbaj: önzés, élvezetvágy, kényelemszeretet! Ordítóan önző a magyar! Ez gyökérbaja, haladása gátja a kegyelem felé. Ezt a csomót vérében csak a kegyelem tudja eloszlatni, — csak a magyar pap áldozatra nevelése. Kitágítaná a magyar szívet: huzamos, állandó áldozatos életre, felebaráti szeretetre, mások acceptálására, — csak a „magasabb erő” képes. Az egyke is önzésen alapszik: félsz, húzódozás az áldozatvállalástól. A túlzott élvezetvágy, italozási hajlam, mámor-keresés, negatív, bárgyú beállítottság a kollektív és szociális gondolatokkal szemben, szintén az önzés, az egyénieskedés, egoizmus bűnéből magyarázhatók. Az újabb törekvések nyugdíjas állások, állami állások felé, szabadpályáktól való irtózások, külszínes művelődési irányzat uralma szintén a rokkant, félős, önző világ szimptomái; magyaros íróink panaszkodnak, hogy őket nem tisztelik, nem becsülik; okkal-bottal szabdalkoznak egymás ellen, hogy ki a nagyobb és hivatottabb; azt hinni, hogy ma a megoldás az egyéni tekintély kiépítésében, nem pedig a közösségnek szinte önmagáról lemondó lábmossó szolgálatában van, — magyar hiba. Hol van Szent Pál kiáltványának keresztény igaza: „Senki se keresse, ami a magáé, hanem ami a másé...” (I Kor. 10, 24.) Kis tömegek verik maguk körül a dobot és itt mindenki csak kapni akar! Az igazi szolgálat pedig inkább adás, — adás, usque ad exinanitionem sui. Ez persze az egyén számára inkább negatív szerep, ősi katolikus szóval élve: mártírszerep! Míg Istent elhagyogató kis paprikás-mérgű magyarok szóval-tollal csatognak egymás ellen: lépjen ki a pap szent áldozatossággal, fossa ki magát, mondjon le emberi magabecsüléséről, oktassa híveit, hogy megoldás csak az áldozatos élet vállalásában van, különben elvesztünk! Collectivum, sociale, bár ezt tanulná meg a pap és ezt tanítaná híveivel, ellesve a körülöttünk felépülő nagy államok kultúrnépeitől. Alatta lenni a pillanat zsarnokságának! Milyen keserves magyar hiba! Káromlások, dühös népi verekedések, mind innen erednek! Másnap már nehéz megérteni a tegnapi vérontást és pokolgyalázatot, — de mégis megtörtént — a pillanat zsarnoksága rabbá tette a józan észt! Mérsékeljük, szelídítsük a magyar tempót; tanítsuk valójában mérlegelni a holnapot, amelyért ma még csak dolgozunk és imádkozunk, — a másvilágot is, amelyért ma még csak küzdünk, még semmi édesége nincs, sőt néha kiábrándítóan nehéz és keserű a munka érte, *de igaz és biztos*; mily nagy papi feladat kihozni a magyart a rajta úrrá levő pillanat zsarnoksága alól, józan, okos, kegyelemre igényt tartó néppé tenni. Nagy rúgója lesz ennek a lemondásokra és áldozatokra nevelés, melyre XII. Pius pápa az egész emberiség figyelmét felhívja. Aki önzésének, önmagába süppedésének, fegyelmetlenségének kemény dióhéjából törögeti ki a magyart: vallásos áldozathozatalok, gyakorlatok vállalására vagy a felebaráti szeretet műveire: gócpontra talált a gyógyításra és nemesítésre.

Jó helyen tapogat, aki fegyelemre, elvhűsögre, állandó, huza-

mos, kitartó munkálkodásra neveli a magyart. Zrínyi panasza ma is aktuális a magyar közöny, összetartás és fegyelemhiány leírásában: „Megbocsássatok magyarok, igazat kell mondanom: Nem különben, mint a ménes avagy a barom járása... senki sem néz rendtartást, senki sem kívánja, sőt gyűlöli. Nemcsak ebben vagyunk rendetlenek, de rendetlenek vagyunk mindenben...” (Sik: Zrínyi M. 96—97. o.) Militaris disciplina, — ez a mi nagy hiányunk és gyengeségünk. Ismerje meg a magyar pap népe hibáit és tanulja kezelni azokat.

Oszlopfeladata a magyar papnak felébreszteni a hitet a magyar erőiben és a magyar sorshivatásban. Hirdetnie kell, hogy a keresztény magyarság élete nem bárgyú védekezés az ellenségtől, hanem dúsan termő élet, európai hivatás, van a magyar géniusznak ősi termelő ereje, testvértelenül is, de Istenre hagyatkozva, szentistváni gyökerekből táplálkozva, szorgalmasan dolgozva: nemcsak hogy meg tudja állani a helyét, de tud más népek segítője és boldogítója lenni, főképp a jóízű kereszténységnek megtestesítője és terjesztőjeként. Tud világnagyságokat teremni, tud nemzetközi hírességre szert tenni, — tud más nagyobb népek gyámolításától függetlenül boldog és önálló népi életet élni. Ha kicsiny is, de értékes és ízes, mint a csurgatott méz. — Pozitív motívumok ébresztésével, nemes munkavállalással kell nevelni a magyarságot; sajnos, ez irányban is visszaesés tapasztalható élvezethajhászó korunkban. A világ kattogó gépkultúrája, özön élvezete enerválta igen sokban a mai ifjút; ha fejleszti is magasabb szellemi igényeit, inkább teatrális, külsőséges, látszatoművelésre törekszik. Mennyire távol van a komoly, tudományos búvárkodástól, belevezéstől eszmékbe, tudományos kísérletekbe. Sokszor a teológiai képzés is mennyire quoad minimum épít, inkább kis praktikumokban, mint komoly, szent hittudományi beágyazásokban építi módszereit. Mennyire hozzászoktunk a felületes gondolkodáshoz, — hízeglő, túlzó, simogató liberális konvenciókhoz; — egy-egy március 15-i papbeszédből mennyi irreális, nemzetsimogatás, hamis pátosz zeng még. Igazi alkotó, nagystílusú munkára nevelés, kegyelemre támaszkodás, önismeretre nevelés magyar papi feladat! Izleljük meg és ízelítsük nagy magyar gondolkodók, Széchenyiek, Zrínyiek kosztjából az önmagával is bizalmatlan magyar népet; tegyük úrrá, de dolgozó szolgává is saját ügyei intézésében. Mert van virtus, egyedülálló virtus a magyarban sorsa intézésében. Zrínyi virrasztó gonddal így ír erről: „Mindazonáltal (több hibáját és bűnét írta le eddig a magyarnak) ha kérded, kit kívánok és micsoda nemzetet akarok oltalmamra, azt mondom, *a magyart kívánom. Miért? Azért, mert ez a legalkalmasabb, legerősebb, leggyorsabb és ha akarja: legvittezebb nemzetség.* Csak jobbítsuk meg magunkat, szabjuk más rendbe dolgainkat, tegyük régi helyére és méltóságára militarem disciplinam; *egy nemzetenél sem vagyunk alább valók!*”... Másutt: „Ne féltsük a fegyelemtől szabadságunkat sem.” (Sik fent id. könyve.)

Magyar papi feladatok tömkelege áll a mai pap előtt. Nagyok és egész élet rááldozását megérők. Vegyünk csak belőlük mozaikszzerűen egy-két további részletfeladatot. A lényeg természetesen mindenütt a munkára és áldozatra elszánt papi szív, — a cor docile

majd meg fogja látni, hogy környezetében mi a lehetőség, melyik feladatra szánja rá egész életét.

Válogassunk hát a feladatok tömkelegéből:

Magyar papi feladat az *istenesség szégyenérzetét lerántani a magyar arcáról! Szégyeli a magyar az istenességet, nem tartja szalonképesnek. A zsidó-liberális kor annyira megfertőzte a közgondolkodást, hogy Istent bevinni társalgásba, egyéni, megvallott tervekbe, célkitűzésekbe, szinte mosolyt vált ki nem egy emberből. Pogányosan, óvatosan bánni az Isten fogalmával, — feledni, hogy benne élünk, mozgunk és vagyunk — mennyire közkeletű. A köznépnél nem lesz nehéz ez a munka, hiszen szinte másodtermészete a józan magyar népnek Istennel mérni, Istennel gondolkodni; annál nagyobb a félművelt vagy alig intelligens tömegnél, mely teljesen a mozis, színház, egykés, rádiós jólét csöpp önző váraiban bástyázta el magát minden eredményesebb lelki nevelhetőségtől. Magyar pap! Állítsd be Istent híved lelkébe szégyenérzet nélkül a jövő nagy és egyetlen fixumaként; vésd szívükbe: „...kik azt mondják: Ma vagy holnap abba a városba megyünk s ott töltünk egy esztendőt, kereskedünk és nyeréskedünk, kik azt nem tudjátok, mi lesz holnap. Mert mi a ti életetek? Pára, mely kevés ideig látszik, s azután elenyészik. A helyett, hogy azt mondanátok: Ha az Úr akarja... — ezt vagy azt fogjuk tenni.” (Jak. 4, 13. 14. 15.) „Ha valaki beszél, mintegy Isten szavaival beszéljen; ha valaki szolgálatot tesz, mintha azon erővel tenné, melyet Isten osztott ki; hogy mindenben Isten tiszteltessék Jézus Krisztus által, kinek dicsőség és hatalom mindörökké. Amen.” (I Pét. 5, 11.) Ne keressünk kapkodva más megoldásokat, míg a hitelenség, hitközöny vagy félhit férgei rágnak a gyökereken!*

Ha a magyar pap otthon van hívei ismeretében, s kissé már többről is beszélhet híveinek a hibák nyesegetése után, meglepően fogja tapasztalni, hogy magyar népe mennyire fanatizálható a vallás és erkölcs gyakorlataiban, nehéz, szinte vértanúi hősiesség, áldozatosság vállalásaiban. Ráébred, hogy lehet, sőt kell is fanatizálni a magyarságot Isten felé! Hősi példák szem elé állításával, imádságos hangolással szinte csodákat láttunk már kisebb területeken. A magyar fiú, aki eddig egyáltalán elhanyagolta az imát, egy jó életrajz olvasása és szívébe állítása után esténként térdenállva végez hosszú szent imákat, sokkal többre, — szinte szentszerű életre is képes a mi köznépünk kellő papi példa, ima, vezeklés és nevelgetés után. Rodriguez biztat, hogy erényes törekvéseknél, mint a lövésnél *célozzunk jóval feljebb*, úgyis fog a golyó röpte közben esni. Viszont ha a kitűzött cél is alacsony — ugyan kevésre megyünk. „Lehetetlen dolgok felé törekedve, elérhetünk olyan lehetséges dolgokat, amelyekhez más-kép sohasem jutottunk volna.” (Sainte-Beuve.) Szent fanatizmus legyen hát mindennapi kenyeré az igaz törekvésű magyar papnak, — s Isten keze csodás dolgokat művel általa. Nehogy érje őt is a vád híveivel együtt: Mivel sem hideg, sem meleg nem vagy, kezdelek kivetni szájamból.

Magyar papi feladat: felkarolni minden pozitív irányt, mely Szent István népének hasznára válhatik. Ha adnak helyet levente-

nevelésben, rádióban (májusi Mária-énekek, engesztelő percek), szent-
istváni törvényhozásban stb. — azonnal megragadni, fejleszteni,
intézményesíteni befolyásunkat. Az a mesébe illő kényelmi és hatási
tér, amit a magyar papság még élvez népe befolyásolhatóságában, —
nem szabad, hogy ily keserű és éretlen gyümölcsöket teremjen, mint
a mai magyar katolicizmus! Őrtálló helyén éberén álljon a magyar
pap! Vártán!

Nagy magyar papi feladat: kritikára nevelni a népet élvezeti,
szellemi táplálékai megválasztásában. Minden templomi jó szót le-
rombol egy ízléstelen és szabados film kritikátlan végigélvezése.
Lelkeket öl meg egyetlen pornográf könyv. Milyen lelkesítő papi
feladat: katolikus szemüveggel felszerelni a népet. Ki nem mehetünk
a világból, kísértés, rossz könyv, film, társaság mindig reánk törhet,
de tudja a hívó megítélni, kifejezve rosszallását: elítélni az erkölcsét,
hitét sértő téveszméket. Mennyit tudna e téren segíteni a helybeli
katolikus tudósító, beszervezett intelligencia munkája, egyesületi meg-
beszélések, éles lelkipásztori pásztortekintet! Katolikus szemüveget,
kritikát, mely agyonégeti az ellenséget!

Magyar papi feladat: komoly vallási tudáshoz segíteni intelligen-
ciánkat és köznépünket is. Ignoti nulla cupido. Intelligenciánk sokszor
még gyermekesebb fogalmazásban ismeri a hitet, mint nagymiséket,
tehát prédikációkat szorgalmasabban látogató egyszerű népünk.
Liturgikus tudása, dogmatikai tudása szinte inbecillis, infantilis. Nem
csoda, hogy színes filmek, test-mennyországot hazudó teatrálisak job-
ban lekötik akkor, amikor nem is tud és nem is érdeklődik hitünk
lenyűgöző szépségei iránt, külső majesztásában és a szív megnyeré-
sében is szinte páratlanul magasztos liturgiánk iránt. Bacon mondotta:
Féltudás élvezet Istentől, egész tudás Istenhez vezet. Érzékenyen
tapasztalhatjuk ezen megállapítás igazát üresen tátongó templomaink
predikáló székeiről, — s a zsúfolásig megtelt színházak, mulatók bár-
sonyszékeiről. — Ne moralizáljunk annyit, — adjunk vallási ismere-
tet, szépen, meggyőző erővel — hiszen a megszeretett gondolatnak
nagy realizáló ereje van; Krisztus hódít és nem mi. Persze ez nagyobb
készületet és lelkiismeretesebb tanulmányt igényel, mint az örökös
moralizálás.

Feladatunk ébresztgetni erőteljes papi hivatásokat, pótlást. Bi-
zony itt sokat vét a magyar papság. Majdnem teljesen Istenre hagyja
a hívást. Isten hív ugyan, de a mi közreműködésünkre épít. Tóth
Tihamér közreműködése egész gárda fiatal papot termelt, — Isten
általa hívott és működött. Az opus vocationis intézményes felkarolása,
nemcsak eszmében, de áldozatban is, a papok-szombatja ájtatosságok
lelkes megszervezése lényeges változásokat eszközölhet e tekintet-
ben. Főként a mi időnk oktat ki a felől, hogy eszméket, fanatikus élet-
áldozatokat programok mellett csak az a gárda tud felmutatni, mely
már gyermekkorban kapja az intézményes ráhatást és szellemoltást.
(Hitlerjugend, Balillák.)

Propagandát kifejteni a nagy család, sok gyermek, egészséges
magyar jövő mellett. Sajnos, az egykéző és semmikéző népréteg még
viszonylagosan mindig több előnyt élvez hazánkban, mint a sok

gyermekkel küszködő család. Főként kis intelligenciánk (tanítóság, tanárság) van gátolva a nagycsalád-alapítás lehetőségeiben. Tollal, közhangulat keltésével, egyházközségi támogatással, családi ünnepek terjesztésével, nagycsaládok kitüntető felkarolásával kell terjesztetni a „multiplicamini” elvét, s megakadályozni a nemzetpusztítás nagyon is közismert, de alig kezelhető vétjét.

Első helyen kellett volna hoznunk a Nagyboldogasszony tiszteletének terjesztését, a máriás magyar kultusz kiművelését, — fanatizálást a Nagyasszony tiszteletében. Boldogasszony! — Mit is kellene Rólad mondanunk! Hiszen egyéni és nemzeti életünk égbenyúló élménye vagy! Nemzetünk fenntartója, megmentője vagy. Úgy hozád fűződött a sorsunk, mint a gyermeké édesanyjához. Valóban a Nagyasszonyt a Gondviselés adta nekünk mint népi érdeklődésünk és vallásos tiszteletünk prototípusát. Mennyire illik, de be is tölti a szépségre, érzelmességre, romantikára, tisztaságra hajlamos magyar népi lelket. Visszahozni a Nagyasszonyt régi megérdemelt helyére! Máriás lángokat a magyar ember szívébe, lovagi máriás hódolatot, rajongást a magyar ifjú szívébe! Jól jegyezze meg a magyar pap, hogy Mária virágos, erős tisztelete nemcsak egy ősi népi igény és kitöltöttség, hanem az életszentségnek, Isten-hitnek legigazibb oszlopa és biztosítéka. „Máriával egy hónap alatt előbbre jutunk Jézus szeretetében (tehát az Istentől követelt magyar vallásosságban), mint amennyire évek alatt juthatunk e jó Anya nélkül.” (B. Grig. de Montf.) Mária nélkül Szent Bernát lelke is „terra arida”, — de száraz és terméketlen a Mária szép szeretetével megkeresztelt magyar nép lelke is. Itt minden korlátjából és kötöttségéből kiléphet a papi szív és szó, — éljen, százszor éljen minden igaz magyar szívben honalapító Asszonyunk, szép Szűz Mária! Búcsújárások, Mária-ünnepek nagy készülletei, szent liliomos hangulatai, — zsúfolt, litániázó templomok, Nagyasszonyoltárok, szombati áldozó női tömegek termik-e majd az új Magyarországnak új szellemét? Magyar pap! Tőled függ! Ha minden fáradságod hiábavalónak bizonyult, próbáld előlről kezdeni a Nagyasszonnyal, de egész szíveddel és hódoló csodálatoddal, biztosabb, kedvesebb és gyorsabb lélekújulást még nem láttál, mint amelyet Hozzá visszatért nyájadnak a Nagyasszony nyujt. Igen, a magyar pap hatásának nagy titka: egyéni és apostolkodó lángbuzgalma a Nagyasszony iránt. „Felajánlva Fölségednek Urunk, a szeplőtelen Bárányt, kérünk, hogy a szeplőtelen, *kegyes Szűz közbenjárása által híveid atyáink ősi hitében megerősödjének*, az elveszett juhok pedig, visszatérve az igazság egységéhez, ezzel az üdvös eledellel táplálkozzanak. Amen.” Magyar pap! Napi szentmisédben milyen síró esdekléssel udvarolod körül híveidért, — s egységre nehezen jutó honfitársaidért a Nagyboldogasszonyt? Talán éppen az a mi nemzetünk apostoli hivatása kifelé, hogy Mária palástja alatt erőteljesen élve megmutassa a körülvevő szakadár és protestáns országoknak, hogy így védi Mária a neki szentelt népet. Legyen a magyar nép világterjesztője a Mária-kultusznak! Létezésével és szavával egyaránt!

Van-e tehát a magyar papnak nemzetmentő feladata?

Ha a lélek az, ami élte, akkor nem kétséges, hogy a magyar

néplélek éltetőjének és táplálójának: a magyar papnak nemzetmentő feladata van! Hogy nemzetünk él és létezik, nem gazdagságának, vitézségének, néptömegének, — hanem a magyar népléleknek köszönheti. Népünk ellenséges népek és idegen eszmeáramlatok gyilkos gyűrűjében él, élteti a keresztény máriás lelke, szentistváni dús gyökérzete. Élni azonban csak addig él, míg gyökerében él, míg utódja a szent magyarságnak, birtokosa a kegyelemnek és népe Máriának! Más létalapja a magyar nemzetnek nincsen. Aki más evangéliumot hirdet, nemzetét gyilkolja.

A magyar papság pedig, mint a keresztény világnézet életerős vezérkara, virrasztó, imádságos tekintettel őrködik népe fölött, Szent István ivadékaira vigyáz. Jól tudja, hogy a nemzet ideiglenes és örök boldogítása kezében van! S tudnia kell, hogy minden pillanata felelősségterhes és vérpárás kötelességteljesítés! Becsületes és áldozatos munkáján áll vagy dől népe boldogsága és jövőndője. Tudja, hogy boldog és hatékony az a nép, melynek jó pásztorai vannak. *S a magyar pap vállalja kötelességét.*

V. J.
(Folytatjuk.)

Merjünk nagyot Krisztusért!

„Hasonló mennyeknek országa a zsendülő vetéshez.” Aki kietartóan végzi a lelki élet gyakorlatait, aki őszintén gyónik, aki kietartóan harcol a szenvedélyei és kísértései ellen, aki szereti a szegénységet, megvettetés és a pontos, lelkiismeretes munkát: ez az, akit az Úr nagy alkotásokra és nagy áldozatokra is hívott. „Aki a kicsinyben hív, a nagyban is hív.”

A legnagyobb alkotás, amit földi ember létesíthet, az *éleltszent-ség*, melyre hivatásunknál fogva kötelezve vagyunk. Miért van az, hogy kevesen jutunk valódi éleltszentségre? Hiányzik a lelkivezető, aki imájával, példájával, szeretetével és utasításaival a tökéletesség magaslataira vezessen. Még ezt a hiányt sem tartom sorsdöntőnek: Isten kegyelme minden hiányt pótol, csak a mi részünkről találja meg az őszinte és teljes önátadást a Szentlélek vezetésére. Az éleltszentségnek igazi akadály a bennünk van: vagy a lanyhaság, mely beéri azzal, hogy valahogyan elkerüli a halálos bünt és kitér minden komoly törekvés és áldozat elől vagy egy szenvedély, melyet soha le nem győztünk. És látnunk kell, hogy mennyi munkánk, mennyi anyagi áldozat és mennyi öserő megy veszendőbe, míg azoknál, akik komolyan törekszenek éleltszentségre, kevesebb munka, kevesebb anyagi lehetőség és kevesebb tehetség mellett is nyilvánvaló Isten különös áldása. Az éleltszentséget nem pótolja semmi.

A külső nagy alkotásokhoz *kormányzó rátermettség* szükséges: sokoldalú tudás, világoslátás, mely az egész feladatot legegyszerűbb képleteiben látja, nagyvonalúság és reális érzék, mely emberekkel,

lehetőségekkel és problémákkal számol és elpusztíthatatlan akaraterő, mely a kitűzött célt megvalósítja. Valóságos államférfi azon a helyen, ahová Isten állította.

Minden emberi alkotás állandó javításra és kiegészítésre szorul. Veszedelmes dolog a szellemi elöregedés és megmerevedés, mert a változatlanság csak Istennek és isteni intézményeknek sajátja. A szükséges és helyes reformok visszautasítása az egész alkotás létét kockáztatja.

A legvégzetesebb eljárás kitérni az újabb és újabb kérdések elől. A megoldatlan kérdések egymásután felhalmozódnak és legnagyobb értékeinket is rombadöntik.

Minden emberi erő korlátolt és így a kormányzói bölcsesség is csak bizonyos fokig nagyság: egyik életművét egyszerűen megoldja, a többi kérdéseket pedig fel sem ismeri. Ezen a nehézségen az alázatosság és az élet rövidsége segít. Az alázatos ember szívesen meghallgatja tanácsosainak véleményét és munkába állítja azokat, akik a felmerült kérdéseket szakszerűen megoldják. Aztán jön az őrsváltás: „Beatissime Pater, sic transit gloria mundi.”

A nagy alkotásoknak aranyalapja a *tudomány*. A tudósok kutatásainak eredményeit a lekipásztori munkában és a kormányzásban tevékenykedő papság hasznosítja.

Van egy másik „arany”-alap: a *gazdasági rátermettség*. Minden alkotáshoz pénz kell. A legegyszerűbbtől a legnagyobbig. A magas lelkeséghez a gazdasági érzék.

A gyalogság mellett szükség van *gyors- és szabadcsapatokra*, akik missziókon és lelkigyakorlatokon vagy mint sajtóapostolok megtérítik a bűnösöket, felrázzák a lelkeket és Krisztus zászlaja alá szervezik a mozdulatlan vagy félrevezetett tömeget.

A nagy alkotásokkal párhuzamosan járnak a *nagy áldozatok*. Minden anyagi erőnket igénybe veszi, lelkes barátokat és kemény ellenfeleket szerez, ez még a legkisebb áldozat. A felelősség hordozása a lelkekért, értékekért, intézményekért, egzisztenciákért valóságos kereszthordozás, sőt keresztrefeszítettetés. Meghal az önző én és diadal-maskodik Krisztus.

Fortia agere et fortia pati Christianum est.

Lajos Balázs

A kispapi önnevelés eredményei.

1. Igények és várankozások.

a) Jogossága.

Ha van kegyelmi intézmény, akkor a papnevelő intézet az, ahol a kegyelmi világ Istentől rendelt sáfárai képződnek. (I Kor. 4, 1; Pét. 4, 10.)

Ha tehát valamilyen nevelésnek eredményesnek kell lennie, akkor első helyen a papnevelésnek. Hiszen az emberiség nevelése, életértékei, üdvössége, örök sorsa van ehhez kapcsolva.

Ha van önnevelés, amelynek sikerét, egészértékűségét méltán elvárhatjuk, az a papnövendéki, papi önnevelés. Hiszen a papságra normális észjárású embereknek szemelnek ki. Rendes ésszel pedig nem nehéz átlátni, hogy a papi rend szabad választás tárgya, s csak olyan személynek lehet vállalkoznia rá, aki hajlandó egyéni képességei teljes latbavetésével szolgálni a papi küldetés roppant ügyeit és hajlandó Isten előtt felelni szédítően nagy vállalkozásáért.

Ilyen alapon valóban jogosan támaszthatók igények és ápolhatók várankozások a kispapi önnevelés eredményeivel szemben.

b) Az igények és várankozások tárgya.

Tárgyuk szerint milyenek ezek az igények és várankozások? Vagyis akik jogosan támaszthatnak igényt, milyen igényeket támasztanak a kispapi önneveléssel szemben?

Nincs erre nézve valami hivatalos erénygyűjtemény vagy személyi értékösszegezés.

Vannak azonban csálhatatlan források, amelyekből pontosan kivehető, mit vár el Krisztus, Egyház, előljáró a kispapi önnevelés eredményeképen.

Ilyen források:

Krisztus evangéliuma — főleg azokban a részekben, ahol az apostolok nevelésével foglalkozik.

A papszentelés szövege. Vegye át gyakran az ifjú levita, gondosan, elmélkedve, lehetőleg az Eucharisztia előtt, hogy szívébe-lelkébe vésődjék, mit akar Krisztus és Egyháza tőle lelkiesség szerint is. Mert azok a szövegek oktatások és könyörgések alakjában nagyon világosan megmondják, milyennek kívánja látni Krisztus és Egyháza azt, akit fölszentel.

Az egyházatyák és római pápák idevágó kifejtései. Legfontosabb: Szent Ambrus írása „Isten szolgáinak kötelességeiről”. (Rövid

kivonatát lásd dr. Babura László: Szent Ambrus élete 30—34. ll. Eredetiben lásd Migne PL. 16. 25—187.) — Aranyzájú Szent János értekezése „A papi méltóságról”. (Magyar fordítása Bölcskey Lajostól, Szeged. Eredetiben lásd Migne PG. 48. 621—700.) — Nagy Szent Gergely műve: „A lelkipásztorkodás szabályai.” (Rövid kivonatát lásd dr. Babura László: Nagy Szent Gergely élete, 139—142. ll. Eredetiben lásd Migne PL. 77. 12—127.) Ez utóbbinak olvasását különféle zsinatok kötelezővé tették a főlshentelendőkre nézve. — X. Pius: „Haerent animo” kezdetű körlevele a papság lelki életéről. — Egyházjog: De obligationibus Clericorum. — XI. Pius: „Ad catholici sacerdotii” kezdetű körlevél a papi hivatásról. (Magyarul Szent István-Társulat kiadásában.)

Elmélyedő tanulmánnyal figyeljük meg, micsoda lelkiség árama csapja meg lelkünket ezekből a forrásokból! Hamisítatlan papi lelkiség!

A *hivatalos papnevelők magyarázatai*. Őket Isten rendelte az Egyház által a papnevelés élére. Amikor ebben a minőségben szólnak, kormányoznak, ők Krisztus szócsövei.

Sensus catholicus. Van a katolikus lélekben valami sajátos megérzés arra nézve, hogy milyennek kell lennie a valódi papnak. Ez a megérzés, amint általánosságban az Egyházban kifejeződik, nem téved. Ez a megérzés a papnövendéket fokozottan gondolja bele azokba az erényekbe, személyi értékekbe, amelyek a pap lelkiségét alkotják. Mert ez a megérzés főképen a lelkiségre vonatkozik, nem pedig a szentelés érvényességére vagy megengedettségére.

Nincs ebben valami logikai hiba? Talán mégis fordítva igaz: az öreg papban érik meg az erény, nem a kezdő levitában? — Ez igaz, de legalább olyan igaz az is, hogy a kezdő levita harmatos lélek, most sarjadt lélek, az ifjú eszmény tűzében és tavaszában zsendülő lélek. Mint a tavaszi virág. Igaz, más az érett gyümölcs! De mintha annak a gyümölcsnek virágzásában több báj, stílus, kellem, illat, látnivaló volna. Hát valahogy így van a papnövendékekkel is a hívek serege. Ezt a virágzást várja és kémleli rajta. S ha nem látja, nem sokat remél. Nincs igaza? „Lesz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága?” Vagy: lesz-e fejlett gyümölcs azon a fán, amelynek satnya a virága?

Mivel most itt a kispapi önnevelés *eredményeit* tekintjük, azért a jogos igényeket is ezekre vonatkoztassuk. Így nézve azt kell mondanunk, hogy a szemináriumi élet végén nem lehet azokat az eredményeket várnunk, amelyeket a későbbi buzgó papi élet fejleszt ki. Csakis szemináriumi eredményekről lehet szó. Ez pedig szükségképen valami középjelenség a kezdő lelkület és a beérett papi lelkület között.

Vajjon mit várnak el tehát a teológia végén Krisztus, az Egyház és az előljárók a papnövendéktől?

Felkészültséget!

Felkészültséget: közvetlenül a papszentelésre, közvetve pedig az apostoli életre.

Felkészültséget tudásban, fegyelemben, gyakorlatiásban és mindenekfölött lelkiségben, mert ebből kell áradnia a papi hatékonyságnak minden külső működésre.

Felkészültséget abban a mértékben, amelyben a szeminárium egyáltalán adhat. S mást nem adhat, mint *alapvető felkészültséget*.

Ennek az alapvetésnek befejezettnek kell lennie. Nemcsak időben, de minőségben is.

Ez az a nagy eredmény, amelyért érdemes a szemináriumnak minden személyi és dologi áldozatot meghoznia. Ez az a nagy eredmény, amelyért érdemes volt a papnövendéknek teljes és állandó buzgósággal dolgoznia. Ezt az eredményt soha többé behoznia nem lehet, ha valamiképpen hiányos. Ez az eredmény a gyümölcsökben gazdag papi élet biztos alapja.

Milyen ez az eredmény közelebbről meghatározva?

Nem térek most ki (mert elvonna a tárgytól) a tudás, a fegyelem, a gyakorlat eredményeire. Csakis a *lelkiség eredményeire*. Ez különben is kulcsa a többi eredménynek is.

Lelkiség dolgában a szemináriumi önnevelésnek és fejlődésnek el kell jutnia arra a magaslatra, ahol a szentelendő

világosan látja — hivatását, papi életre való vállalkozása lényegét, a papi mivolt áldozati jellegét, a papi rend kizárólag közjóra irányuló természetét és a nagy felelősséget;

szabadon és teljes határozottsággal vállalja a papi jövőt, a papi sorsot úgy, amint a körülmények szerint alakul majd, s ebben a jövőben és sorsban a vigaszok mellett a keresztek;

a papi rend szentségét egészen úgy fogadja, amint azt az Egyház adja Krisztus szándékai szerint — minden kikötés, képzelgő megszorítás nélkül. Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum! Kész vagyok mindarra, amit a papi rend szentsége számomra tartogat.

A szemináriumi fejlettség legfontosabb eleme pedig a papszenteléshez odaálló papnövendék *egyéniisége, jelleme, amely értékadottságaival biztosítékot nyújt* a nemesveretű, hűséges, köteles munkában tevékeny, áldozatos papi életre.

Lehet sokféle változatban fogalmazni, mit várunk a szeminárium végén az ifjú levitától. Mindazok a változatok azonban az előbbieket nevezőjén találkoznak.

2. Aggodalmak.

Nem túlságosan nagy dolgok azok, amiket elvárnak a papnövendéktől, mint fejlődési eredményt. És mégis aggodalmak vegyülnek a várakozásba. Miért?

Főképen a tapasztalatok miatt.

Nem kell hosszú életet adni ahhoz, hogy meggyőződjünk sok jólinduló szemináriumi fejlődés csődjéről kint a papi élet területén.

A papnövendék élénk képzelete elé még úgy rajzolódik az általa észlelt gyarló papi élet, mint amely már a szemináriumban sem volt rendes, már ott is látszott rajta a férgesség.

Vannak ilyen esetek is. De sok esetben a lecsúszott papi élet nem mutatható ki a szemináriumi viselkedés tényeiből. Legalábbis az átlagos nevelő nem tudja kimutatni.

Azért meg kell tapasztalnunk saját társaink későbbi életét, aki-

ket ismertünk növendékségük idején, hogy összemérjük a két élet-szakaszt.

Ez az összemérés döbrent meg és fejleszt ki bennünk az aggodalmat.

S itt még az előljáró avatott szeme sem oldja meg a problémát. Különbösen az ilyen szem ritka látásával sem ért mindig egyet az egész nevelői kar. S még ha egyetértene is, nem lehet ma még minden fogyatékos növendéket elküldeni, mert bizonyos létszámú szentelést mégis akar az egyházmegye, ha nem is éppen java-egyedek a szentelendők. Ma még nem lehet teljes szelekciót végezni.

Természetes tehát, hogy emiatt a szemináriumi közszellem is fogyatékos lesz, s az Úr szállójának munkásai is jelentős részben fogyatékosak lesznek.

Igy lesz egészen otthonos a szemináriumi előljárók aggodalma.

Ennek az aggodalomnak *legbelső indokoltága* mégis visszavezethető valami egyszerű képletre: *az egész munka hiányára.*

Lehet, hogy hiányzott az egész munka a nevelőkben is. De most nem ezen van a hangsúly. Jelen kérdésünkben a növendék fejlettségét illetőleg *döntő az, hogy ő nem végzett egész munkát.*

Az egész munka problémáját is lényegében kell megfogunk. S a lényeg a szabadakaratához vezet. *Az egész munka szándékában, elszántságában, akaratában* dől el a teljes eredmény kérdése.

De még így fogalmazva is könnyen a külsőségen siklik el vagy akad fönn tekintetünk. Pedig az előbb fogalmazott egész munka elsősorban nem külső foglalkozásokra vonatkozik, hanem a belsőkre.

Nekünk legelsősorban egyéniségünk, jellemünk szerint, tehát belső magatartásunkban kell megigazulnunk, egyenesbe jönnünk, kidolgozódnunk. E nélkül minden más erőlködés levegőverdesés; papi kibontakozáshoz soha el nem vezet.

Egész munka önnevelésünk lényeges belső síkján! Ezen fordul meg fejlődésünk kérdése és jövőnk minden garanciája. — Sokat lehet fejlődni ilyen munkával még rosszul indult egyéniségnek is! És nagyon el lehet satnyulni ilyen munka hiányában mégannyira jól indult egyéniségnek is. Bő tapasztalat erre a bizonyíték.

Ezt a munkát a legtöbb papnövendék nem végzi el. Lehet, hogy azért is nem, mert a nevelők maguk sem elég tájékozottak ebben a leglényegesebb kérdésben. De mégis inkább azért, mert maguk a növendékek nem fogják meg Isten nevelő, készítő, serkentő kezét. Nem adják oda, nem adják meg magukat Isten nevelésének. A belső ütközések (szabadakarat, kegyelem, szenvedély...), csatavesztések mindinkább és véglegesen kettőssé teszik a papot is: vállalja azt, hogy Isten embere lesz — és mégsem akar valóban az lenni!

Mélységesen mély és biztos indokoltáguk van a papnevelői aggodalmaknak.

3. A teljes eredmény egyszerű feltétele.

A legfőbb feltételről van szó, amely ugyanakkor a legegyszerűbb is. Ez: *a készség.* A teljes készség.

Nagy dolog ez ott, ahol nincs. De Isten minden lélekben teremtett

ebből jóadagot. Gondoljunk a gyermekre. Alig sarjad öntudata, máris fogékony, hajlékony, vagyis készsége. Aztán csak kapjon kicsit is rendes nevelést, mily szépen fejlődik benne ez a jóra való hajlékonyság. Olyan, mint az engedelem! mondja a nép az ilyen gyermekre. Még a rossz gyermek is tud ilyen lenni olykor.

Természetesen a készség fejlődési útja nem sima. Gyorsan bontakoznak az ösztönök. S ezek „készsége” erősebb, mert nyersebb, erőszakosabb.

A nagy emberi hivatás és feladat: a jóra való készséget megmenteni az ösztönök rohamában, sőt érvényesíteni az ösztönök fölött — Isten kegyelmei erejében.

Ez az egészséges pedagógia lényege.

Akit papságra hív az Isten, annak lelkébe ebből a készségből az átlagnál többet adott. Kell is neki — ha valakinek kell . . .

A szeminárium legfőbb teendője tehát: a készség kibontakoztatása. A kispapi önnevelés legelső és legutolsó, legkisebb és legnagyobb ténye: a készség. Ezzel kell kezdeni és befejezni a szemináriumi életet. A különbség a kezdés és befejezés között a készség fejlettségében van. A befejezett készség rugalmas és szilárd, mint a damaszkuszi penge, biztos és életerős, mint a tavaszi kikelet, ütemes, mint a szívdobogás, meleg, mint a vér, szolgálatkész, mint a jóság.

A fejlett készség lelkülete körülbelül ilyen:

„Csupa készség vagyok! Jézusnak és a Szűzanyának mintájára. Készségesebb, mint a jó gyermek, készségesebb, mint a melegszívű jegyes, készségesebb, mint a szerető édesanya.

Csupa készség vagyok! Szinte semmi más! Minden tettemben, minden munkámban, minden bajomban.

Ez a készség mosolyog Jézusra könnyeimen keresztül is, ez a készség dobog szívem verésében és lüktet minden csöpp vérem mozgásában.

Tudom, hogy a mennyei Atyának és Jézusnak csak ez kell igazán és nagyon belőlem, csak ennek örülnek Ők. Ez a földi élet csodálatos titka. Ez az életszentség bűvös kulcsa. Ez a kegyelmek vonzó mágnesa. Ez mások üdvösségének forrása is.

De jó is így élni! Érdemes volt születni, meghalni és e kettő közt akármit kiállni. Akármit! Mert a jó Isten kipróbálja e készséget. Készség ugyanis sok van a világon. Még a bűnnek is van készsége, a szenvedélynek is, éspedig mekkora! De az igaz készséget a próba mutatja meg.

Megpróbálta Isten az első emberpárt tiltott almafával, Ábrahámot Izsák feláldozásával, a Szűzanyát sok mindennel, szinte egész anyai életén át. Jézust pedig a halálig, mégpedig a kereszthalálig. S aztán a szentek ezreit . . .

Meg akarom érteni, szívembe írni és örökre hűen megtartani e legfontosabb szent igazságot, hogy annyira szeretem Istent, amennyire készséges vagyok iránta, és annyira vagyok készséges, amennyire bátran kiállom a készség próbáit, melyekben részesít. — E próbák, minél jobban ütköznek belém, annál inkább tesznek izzóvá. Ez az izzás

a szeretet izzása lesz. Az igaz készség előbb-utóbb izzóvá lesz a szeretetben. S csakis ez lesz izzóvá a szeretetben.

Isten-Atyám! Jézusom! Szűzanyám! Én csupa készségemmel izzó szeretetté akarok válni!"

Tehát a készség sorsa és fejlettsége a próbákon dől el.

A Papi Lelkiség mult számában volt szó a kispap keresztútjáról. Nagyon meg kell azt értenie annak, aki igazi kispap akar lenni. A készségnek kereszt az útja, kereszt a fémjelzése.

Ez csak addig zavar és nyugtalanít, amíg félek. Félek a kereszttől s mögötte Istentől, Jézustól.

A félelem elernyeszti a készséget, aztán elsorvasztja s végül leállítja.

Itt van a szemináriumi élet és fejlődés mélységes problémája: félni a külső-belső nehézségektől s gyáván elhajolni az áldozatok elől. Az igazi kispap nem félénk nyúl és nem hajladozó nádszál. Vállalja a készség küzdelmeit. Ez nem rózságyon megy végbe. De gyümölcssei minden rózsánál szebbek és értékesebbek.

„Uram, add, hogy lássak!" e kérdésben. Mert adott esetekben nem egyszerű a világos látás. Ha sokat kérem, majd egyszerű is lesz.

4. Közösségi segítség.

Hosszú évek foglalkozása kispapokkal azt mutatja, hogy ez a készségelmélet biztosan helyes, de a mai növendékek lelke, ideglete túl sokat vett fel a világ szelleméből és ettől erősen mótelyezett. E mótelyt nehéz kidolgozni. Lélektani ütközések verejtéke és hősiek küzdelme az ellenméreg. De ehhez már nagyobbfokú készség kell. — Mintha circulus vitiosus volna ez...

Ezen a nehézségen a kegyelem is igyekszik átsegíteni. Az átlagos kegyelem azonban nem elég a mai ifjúnak.

Honnan vegyük a rendkívüli kegyelmeket?

Sokat foglalkoztatott ez a kérdés.

A kegyelem Istentől rendelt eszköze az ima. De az ilyen lelkek imája is többnyire erőtlen és nem elég kitartó.

Mások, kiváló lelkek imája segít majd — gondoltam.

Aztán jött az Eucharisztikus Világkongresszus. Akkor vezették be nálunk a kispapok saját jószántukból a heti egyórás imádásokat kitett Oltáriszentség előtt. Úgy láttam, hogy az előbbi mellett ez lesz a megoldás.

Végül pedig jött egy újabb világosság: a két előbbi mellett nagyon kell az *összefogás*, a lelkek egybecsendülő könyörgése. Jézus ennek nagy szerepet és nagy erőt adott.

Egyik este bizonyos elmélkedési anyag született meg. Ideiktatom. Folyománya volt ez az előző esti elmélkedési anyagnak, a megértéshez azonban arra nincs szükségünk.

„Jézusunk, adj nekünk igazán nagystílú szemináriumi életet, melynek Te vagy az éltető központja!

Mivel járulhatnék én hozzá a nagystílú szemináriumi élet egyetemes kibontakozásához? S minthogy ennek a kulcsa a kegyelmi bőség, vagyis a természetfölötti erőteljesség, azért az előbbi kérdésnek a

veleje az, hogy mivel járulhatnék hozzá a szemináriumi közösség kegyelmi bőségéhez, illetve természetfölötti erőteljességéhez?

Ez okosság és nagylelkűség dolga.

1. *Okosság.* — Éppen azért a sok kis okosságot össze lehetne tenni, hogy legyen belőle valami nagyobbfajta okosság. Értem ezen azt, hogy meg lehetne e dolgot közösen tárgyalni és valamely eredményben megállapodni. A sikeres tárgyalás folyamányaképpen ez az újszerű gyakorlat a szemináriumi kegyelmiségnek új lendületet és erősebb irányt adna, vagyis a szeminárium krisztusi élete több lenne. A közös tárgyalás és megállapodás mellett aztán mindenkinek módjában áll saját egyéni okossága szerint is hozzájárulni a közös kincstárhoz.

Azonban ez az új kegyelmi bőség talán nem is annyira az okosság dolga, hanem sokkal inkább a

2. *nagylelkűségé.* — *Fac, quod potes.* És legyünk meggyőződve, hogy amit így befektetünk, az nem vész el, hanem ellenkezőleg: mesés hatvánnyal térül vissza. Sőt ennek a nagylelkűségnek koronájaként megnyerjük a nagystílű, önzetlen, áldozatos apostoliság kegyelmét.

Aki önmagát kiüresítő, igazán krisztusi stílusú és a mai korhoz jól hozzászabott apostol akar lenni, az gyakorolja fontolgtatás nélkül ezt a nagylelkűséget.

Minél többen lesznek ezek az igazán nagylelkűek, annál csodálatosabb Isten-áldása nyugszik majd az egész közösségen. Sajnálhatjuk, hogy előbb nem jöttünk rá erre.

Gyakorlati szempont:

1. A kölcsönös kegyelmi támogatás nagy igazságát és szükségességét feltétlenül értessem meg magammal. Ha nem akarnám érteni, akkor valósággal verjem a fejembe. Ha sikerül ezt a mélységes meggyőződést kiérlelnem, akkor ez könnyedén hordozza majd egész életemben azt a segítő szellemet, amelyről itt szó van.

2. Fejezzem ki magamban Jézus színe előtt a teljes készséget arra nézve, hogy Jézusnak legfőbb parancsát, a testvéri szeretetet, éspedig elsősorban paptestvéreim iránt, hajlandó vagyok a legteljesebben gyakorolni, úgy, amint Jézus kívánja tőlem. Mondjam is el ezt Jézusnak sokszor az Oltáriszentségben.

3. Ennek a készségnek a gyakorlatban kell bemutatkoznia. E gyakorlatához néhány útmutatás:

a) Nincs annak semmi nehézsége, hogy bizonyos napközi cselekedeteimet felajánljam a szeminárium oltárán kispaptestvéreim közös javára. Hogy mennyit ajánlok így fel, az egészen az én dolgom. Jó azonban, ha biztosan megállapítom.

b) Másik módja a kegyelmi segítségnek az, hogy vezeklést vállalkozunk a szemináriumi hibákért és bűnökért. Tudjuk ugyanis, hogy annak a bizonyos kegyelmi bőségnek akadálya nem Istennél van, hanem nálunk: hibáinkban és bűneinkben. Ez a vezeklés történhetik általánosságban és történhetik egyes észrevett hibákkal vagy bűnökkel kapcsolatban. Kissé fejlettebb megjelenési formája, ha valaki engesztelésül és áldozatul ajánlja fel magát a szemináriumi bűnökért bizonyos időn át.

A gyakorlatnak

c) harmadik, de már rendkívüli, egészen nagystílus módja az, ha valaki egész szemináriumi életét, minden munkájával és keresztjével — sőt talán még a szemináriumon túli életét is felajánlja a szemináriumért." Eddig az elmélkedési anyag.

Az elmélkedésből pedig megbeszélések és megállapodások és bizonyos közös imák is sarjadtak. Egy általános felajánló, egy a napot elindító, egy pedig a napot befejező ima. Az elsőt a hónap első csütörtökén szoktuk végezni, a másodikat minden reggel a szentáldozási gratiarum actio végén, a harmadikat az esti lelkiismeretvizsgálat elején.

Teljesség kedvéért legyenek ezek is itt, hátha valaki még hasznát veszi.

I. Urunk, Királyunk, Főpap-eszményünk, Jézus Krisztus!

Hívtál és idehoztál minket a szemináriumba, hogy itt Hozzád méltó papi lelkületet és életet fejlesszünk ki kegyelmeiddel.

Mi jöttünk teli szívvel és Érted mindenre elszánt készséggel.

S most benne állunk az ötéves munkában. A nagy cél vonz, de gyarlóságunk megremegtet.

Jézusunk! Mi eltökélt szándékkal akarunk maradéktalanul becsületesek lenni, hűek lenni, szorgalmasak lenni, minden szándékodat teljesíteni fejlődésünkre nézve! De ismerjük a másik embert bennünk, aki Tőled elhúz, fejlődésünket bénítja és lefokoz.

Ez ellen szervezkedünk. Uram, hallgass meg minket!

Azt mondtad, hogy ahol ketten-hárman együtt vannak a Te nevedben, Te biztosan velük vagy.

Íme, mi együtt vagyunk mindnyájan a Te Nevedben! Miattad, mert hívtál, Érted, mert örökre Neked akarunk élni, Veled, mert csak Általad és Benned akarunk célt érni.

Add meg nekünk azt a kegyelmet, Szíved szeretetére kérünk, hogy egyetlen nagy papi célunk felé úgy tehessük össze erőinket, úgy lehessünk egyek, úgy segítsük egymást, úgy végezzük minden munkánkat és úgy hozzuk meg minden áldozatunkat, amint azt Te elvárod tőlünk s amire biztosan ráteszed a siker koronáját.

Áldd meg szemináriumunkat, segítsd nevelőinket, jutalmazd meg mindazokat, kik bennünket segítenek! Késztesd őket tovább is olyan munkára, mely bennünk százszoros termést hoz a Te dicsőségedre!

Ne nézd kicsinyes és hibás lelkünket, hanem Szíved nagy szeretetét és Főpapságod szentséges hivatását — és ezekért forrassz össze bennünket egymással és Onmagaddal! Amen.

Szeplőtelenül fogantatott Szűz Mária, Főpapunk Édesanyja, a mi hivatásunk és alakuló papiságunk jóságos Anyja, légy kegyes irántunk és néped iránt, melynek papjai leszünk. Amen.

....., szemináriumunk védőszentje, könyörögj érettünk!

Szent Alajos, a növendékpapok védőszentje, könyörögj érettünk!

II. Királyunk, Főpapunk, Eszményünk, Jézus Krisztus!

Arra a szeretetre, mellyel Szívedbe írtál minket, nagyot gondoltál rólunk, hívtál és folyton nevelsz, kérünk buzgó könyörgéssel Téged: valóítsd bennünk, amit kezdettől, erős kegyelmeiddel tégy egészen magadévá minket és vezess megállás nélkül a papi hivatás teljes kibontakozása felé!

Tied e szeminárium. Érted vagyunk itt. Érted, Neked, Veled dolgozunk.

Áldj meg minket!

Tied e napunk egészen. Foglald le és ne hagyj eltékozolnunk belőle semmit!

Áldj meg minket!

Buzgón gyarapítjuk közös kegyelmi kincstárunkat, melyből egymást segítjük azzal a szeretettel, melyet Te kívánsz tőlünk.

Áldj meg minket!

Jézusunk, Neked a Főpapnak élünk, Neked a Főpapnak dolgozunk, Neked a Főpapnak halunk! Élve-halva Tieid vagyunk! Szentséges Szíved erejében. Amen.
Szűz Mária, a papság királynője, könyörögj érettünk!

III. Jézus Krisztus! Minden hatalom és örök dicsőség Királya!

Az egész emberiség Főpapja!

Nagyra hívtál és hívsz naponta minket Főpapságod munkájában.

Ítéld meg minket, úgy éltünk-e ma, amint e nagy hivatáshoz illik. Közös kegyelmi munkánk méltó-e Hozzád?

De azért ne légy szigorú bíránk, hanem irgalmas Udvözítőnk és biztató Vezérünk.

Segíts, hogy magunk ítéljük meg szigorúan, amiben hibáztunk s úgy javuljunk, hogy tisztaságos szemed örömmel pihenjen meg rajtunk! Amen.

Ma sok próbálgatás és tájékozódás után nincs kétségem, hogy az a hármasság, amelyet fentebb említettem (buzgó lelkek imái és áldozatai, gondosan végzett eucharisztikus adorációk és őszinte testvéri összefogás) teremti meg a készséges kispapi lelkületet — ha maguk a kispapok maradéktalanul állnak legalább becsületességi alapon a szemináriumban. (A nagylelkűségi alap majd így lassan érlelődik.)

Maradéktalan becsületességi alap nélkül ugyanis semmi hatalom nem teremti meg a kispapi fejlődés eredményeit.

Igenis azonban és könnyen teremti meg a kispapi fejlődés eredményeit a jelzett segítségekkel erősített készséges kispapi lelkület.

Mert ez minden ígéretet magában foglal és be is váltja azokat.

Reményünk csodálatos színben bontakozik előttünk, ha sikerül országosan is összefogniuk a kispapoknak valódi krisztusi testvérszeretettel.

Hunya Dániel S. J.

A lelkivezetésből meríthető papi erő.

(Útravalóul is a testvéreknek.)

1. Lelkivezetés.

Ahogy most látom. Van. Ajánlják. Mint a lelki élet alfáját. Lelki hatalommal rendelkezők vezetnek laikusokat. Szerzetesek világiakat. Van sok lelkivezető a világi papok között is. Körülvesz egy-egy papi egyéniséget a lelki gyermekek serege. Sok vigasztalás és erő fakad ebből a viszonyból is a papi lélek számára. De nem erről az erőről van itt szó.

Lelkivezetés, melynek a pap az alanya, anima directa-ja. Erre sincs parancs.

2. „Sanctorum prae laicis vita.”

Az Egyházi Törvénykönyv 124. kánonja szerint: „Clerici debent sanctiorem prae laicis vitam interiorem et exteriorem ducere...” Debitum. Kötelesség. Világos. Természetes.

E „*sanctior vita*” összetevői is meg vannak határozva. Az Ordináriusok gondjára van bízva azok ellenőrzése. Gyakori gyónás, mindennapi elmélkedő imádság, mindennapi szentséglátogatás, a szentolvasó naponkinti imádkozása, mindennapi lelkiismeretvizsgálás, legalább háromévenként lelkigyakorlat (cn. 125—126.).

A reverentia és obedientia gyakorlása az Ordináriussal szemben. Minden körülmények között. *Studia sacra*. *Coelibatus*, *obligatio castitatis*. A 133. kánon: részletes utasítást tartalmaz a pap helyes magatartására vonatkozólag *erga mulieres* (*feminas*). *Laudanda*, *suadenda*, *servanda vita communis inter clericos* (cn 134.). A breviárium naponkinti elimádkozása. *Decens habitus ecclesiasticus* és hajkorona viselése. *Capillorum simplex cultus*. Részletes utasítások a papi rendhez méltatlan foglalkozásokra vonatkozólag. Tartózkodás a saját egyházmegyében.

Pozitív és negatív normák. Tárgyi irányelvek. Benne az Anyaszentegyház körütekintő gondossága. Figyelme mindenre kiterjed.

3. A „*sanctior vita*” irányelveinek alkalmazása.

Megteszi az Ordinarius is. Inkább külső hatalomgyakorlás. Viszsaélések, szembetűnő kinövések orvoslásában merül ki.

Alkalmazom magam is. Elfogadom az Egyház irányítását.

Összes lelki tényeimet az adott elvek szerint rendezem. Majd ellenőriztetem.

A „*sanctior vita*” saját életemre alkalmazott irányelveinek ellenőrzése tulajdonképen a lelkivezetés.

4. Milyen lelkivezetésről van szó?

a) Rövid története.

Gyermekkorom hajnalán a „*vita sanctior*” vágyát csókolta belém az Úr. Nem tudom elválasztani a *vocatio sacerdotalis*tól. A kettő együtt jelenik meg. Ontudat nélküli hordozója lettem a kettőnek. A papi élet keretében élni a *vita sanctior*t.

Első hitoktatóm személyében ezt csodáltam. A templom, szertartások hatása játékaimra. Oltárszolgálat. Házioltárkészítés. Senki nem szólt. Nagy titkot őriztem. Átmentettem a kamaszkor válságos szakaszán.

Ifjúkor. A titok kipattan. Dönteni kell. Nem okoz nehézséget. Kisebb papnevelő intézet. Spirituális úr. Szent férfiú. Felügyelet alatt gyakorlom a külső tényeket. Mindennap szentmisehallgatás, lelkiolvasás, rendszeres reggeli-, esti-ima, esti lelkiismeretvizsgálás, ebéd- és vacsora után szentséglátogatás; hetenkint szentgyónás, exhortáció. Lelki napló. Exhortációk tartalmának jegyzetése, imák. Szentgyónáson kívül alárendelt viszony. Lelkiismereti nyugtalanságokra másutt keresek orvosságot. Valakit kerestem; aki egyik szentgyónásom alkalmával megfogta a lelkem. Jezsuita páter. Sokszor kerestem. Mindig megértett, felemelt, gyógyított. Vissza-visszajártam.

Nagyszeminárium. A lelki kibontakozás ideális lehetősége. A studiumterem és a kápolna ajtaján kívül van még egy. Mindig nyitva.

A bejárás szabad. A páter spirituális ajtaja. Egy-két várakozó mindig akad. Futólagos bemutatkozás nem elég. Lélekzetviasszafojtva kopogtatok. Bizonytalanul. Szívszorongva lesem a bebocsátó jelt. Múlnak a percek, negyedóra, félóra. Megkönnyebbülve engedem át a helyet az utánam következőnek. Nem végeztem. Talán még meg sem kezdtem. Szavát mindennap hallom a kápolnában. Világos, határozott, tömör, félreérthetetlen. Elmélkedések. Konferenciák. Krisztus táborában egész akarati odaadás járja. Egész szív. Egész lélek. Maradék nélkül! Biztos a győzelem.

„Akinek problémája van, jöhet...” Mentem. Úgy, mint akinek nincs problémája. Tudatára ébredtem: itt dől el, életrevaló-e világra-hozott hivatásmagzatom. Nehezen indultam. Félénken, félszegen, akadozva. Segített. Megértett. Biztatott, bátorított. A felém nyújtott kézbe fogódzkodtam. Barátom helyett barát. Atyám helyett atya. Heuréka. Iskolájába jártam. Fogalmaim tisztázódtak. Megtanultam, miért leszek pappá. „Non propter titulum, non propter vitulum, non propter esum, sed p r o p t e r J e s u m.” Erőteltjesen rajzolódott lelkembe az Apostol fogalmazásában minden apostoli működés szándékának tisztasága: „Si hominibus placerem, Christi servus non essem.” Megtaláltam minden energiának Ősforrását: „Omnia possum in Eo, qui me confortat.”

Öt esztendő elmúlt. De sok erőlködés! De sok nekilendülés és újrakezdés! „Jam non dicam vos servos, sed amicos meos...” Első dispositio. Cum timore et tremore... Szava most is bátorít. Elkísér az egyházmegye legtávolabbi csücskébe: „Nolite timere pusillus grex...”

Belevetődöm a munkába. Sokat „dolgozom”. „Vos estis sal terrae, lux mundi...” A „sanctior vita” fényét kell sugároznom. Erényekkel, jótettekkel excellere. A sóvárgó lelkek kereszttüzeiben égek. Mindenki les, vár, remél nagyot. A kísértés nagy. Rátenni a mécsre fizikai erőm, kegyelmi energiám utolsó cseppjét. Hogy csak lobogjon a fény... Gyűjteni? Töltekezni? Erősíteni? Utánpótolni? „Nincs idő!” „Elsők a hívek!” „Majd pótolja a jó Isten!”

Napról-napra fáradtabban ébredek. Estére maradt breviáriumba belealszom. Lelki energiafejlesztő gyakorlataim estére maradnak. Kimerült elemek ezek, melyekből többé már nem regenerálódok. Érzem: nem mehet így tovább! Újból kezdeni! De nincs erő! Szégyenlem magam befelé. Csak befelé. Mert a külső látszathoz még nem lehet belső tehetetlenségre következtetni. Látszólag minden rendben van. Pedig nem megy. Egyszer csak jön a segítség. Isten kegyelme üstökön ragad. Visz, vezet. El innen! In desertum. A vonat kerekeinek ütemes zaka-tolása közben magamra találok. Kínzó lázálomból ébredek. Fáradtan törölöm meg verejtékes homlokom. Eszmélek. Daedalos és Ikaros sor-sára jutottam. Kifulladásig, mint tapasztalatlan ifjú daru az élen.

b) *Papi gyakorlatom.*

Öt esztendő előtt is ezen az ajtón kopogtattam. Most is szom-jasan várom bentről a „Tessék”-et. A Páter meglát az ajtóban. Mindent nyomban abbahagy. Odaadással siet felém. Szeméből ugyanazt az egész érdeklődést olvasom, mint régen. Megcsókolom kezét, mely annyiszor felemelt. Most is felelem. Áldásával erősít, továbblendít az Isten útjain. Leültet. Aggódó szeretettel, szorongva szakítja meg a pillanatnyi csendet: „Hogy van, fiam?” De sokszor szólított már ez a kedves hang.

Most is ugyanúgy válaszolok: „Köszönöm, jól.” Azután — mint nem is olyan régen — kinyitom füzetemet. Beszámolok. Minden lelki beszámolóim élén a figyelmeztetés: „Divino Cordi laboro!” Most is. Szemináriumi praxisomat veszem elő. A kérdéseket már mind megválaszoltam.

A) Megtettem-e kötelességemet?

a) Lelkiek terén?

Breviárium, rozárium, elmélkedés, szentséglátogatás, szentgyónás, lelkiismeretvizsgálás, examen particulare, lelkioltásvásás, szentírás, szentmise bemutatása, készület és hálaadás, napirend megtartása.

b) Tanulmányok terén?

Studium ecclesiasticum.

Pasztorális munkában?

Templom: istentiszteletek pontos kezdete, liturgia, szószék, gyóntatószék.

Iskola: hitoktatás, fegyelem, rend.

Iroda: a hívek kezelése.

Egyesületi munka.

c) Testi egészségem érdekében?

Torna, séta, pihenés, üdülés.

d) Felebarátaimmal szemben?

Paptársak, házbeliak, hívek.

e) Anyagiak terén?

B) Élménygörbe: élmények, melyek előző beszámolásom óta nagyobb hatással voltak rám. Naplóból ezeket felolvasom úgy, ahogy azokat az élmény hatása alatt röviden lejegyeztem. Fény- és árnyoldalak. Erények és hibák, bűnök. Kísértések. Győzelmek. Balradöntések. Bukások.

Sarkproblémám.

Levelezésem.

Közvetlenebb személyi kapcsolataim.

C) Egy-egy aktuális problémám részletesebb kifejtése. Pl.

Imaéletem.

Hogyan elmélkedem?

Jézus Szíve-tiszteletem.

Szűz Mária-tiszteletem.

Papi hivatásom.

Celibátus.

Alkohol kérdése.

Kártyajáték.

Társaság.

A szentségi Jézushoz való viszonyom.

c) Egyik lelki feljegyzésemből.

„Divino Cordi laboro!

X, 1943. máj. 14.

Sarkproblémám jelenleg: obedientia.

Bár vakon, ész nélkül engedelmeskedtem. Mégis okoskodtam is.

Kritizáltam. Tiltakoztam bensőleg. Fájt a konzolációk elvesztése. Rosszul esett a názáreti élet magányát, ismeretlenségét újra vállalni. A Táborhoz akartam kötni életemet.

Nehéz kereszt.

Memóriám cserbenhagyott. Pedig hányszor oktattam, buzdítottam másokat: „Ne azt kérje, hogy a jó Isten vegye el a keresztet, hanem csak adjon erőt az elviseléséhez.”

Képzeletemalkotta lelki életem szentélye összeomlott. Vékony vigasztalások szívérványaiból épült. Bálványozott istensége leleplezve, megszégyenülve. „Én”-em. A nagy kommunista. Nincs már, ki tömjént hintsen áldozati tűzébe. Senki sem zengi már dicsérete himnuszát. Dicstelenül siratja gyászos kivonulását a képzelt paradicsomból.

Mi lesz velem?!

Töprengek a damaszkuszi út vakságában. Elesetten. Porig alázva.

Szól az Úr: „Megállj!” Ananiához küld. Az megnyitja szemem. Eljöttem. Azóta látok. Istenemet áldom.

Pap vagyok. Nem lehetek kereszttek nélkül!

A jó Isten gondoskodik róla, hogy mindig kereszttem legyen, hogy a legegyszerűbb dolog is keresztté alakuljon.

Felbonthatatlan szövetségre léptem a kereszttel. Ezt a szövetséget sokszor megújítom. Hű maradok hozzá, amíg csak élek.

Ez lesz mindennap reggeli imám. Keresztproblémám idején feltétlenül:

1. *Hiszem*, hogy kereszttem Krisztus keresztjének valóságos részecskéje. Mint Krisztus vállára, úgy az enyémre is, Krisztus paputódjáéra is végtelen szeretettel teszi a mennyei Atya.

2. *Elfogadom* ezt az én keresztemet a mennyei Atyától. Megadom magam ennek az isteni akaratnak. Krisztussal együtt elviszem a keresztúton végig!

Papi küzdelmet akarok!

Papi győzelmet akarok!

Erről le nem mondok!

Ennek érdekében vállalom a teljes küzdelmet. (Előbbi gondolatok és elhatározások P. Hunya Dániel S. J.: A papi fejlődés küzdelmei c. fejtegetéseiből merítve. Papi Lelkiség, 1942/43. év, 3. szám.)

Sokan imádkoznak értem.

Tevékenyen beleállok a jó Isten irgalmas kegyelmi gyűrűjébe. A hála érzelmével. Mint boldogemlékű Suso Henrik. Foglalkozik velem az Úr. Deo gratias! Nem fogadkozom. Csak alázatosan könyörgök: „A Te nunquam separari permittas!”

Szentélyem falai újra kinőnek a földből. Mintha időállóbbak lennének, mint voltak. Ivei alatt zeng már a Gloria és Hosanna és Benedictus. De felhangzik a Credo is... Crucifixus... passus et sepultus est... Ezek nélkül, ezek kizárásával nem keresem többé a Resurrectio-t, Pax-ot és Alleluja-t.

Elhatározások:

1. Nem tartogatom tenyeremet a jó Isten felé vigaszért, zsoldért egyes jótetteim után.

2. Vállalom egészen a zsoldok nélkülözését.

3. A további küzdelemben alárendelem magam feltétel nélkül Fővezéremnek: Krisztusnak.
 Helyettese: lelkivezetőm.
 Tudom, hogy az egész vonalon sikeres hadmozdulataimnak titka a pontos, őszinte jelentés minden, még jelentéktelennek látszó harci eseményekről is.
 Tettem ezt eddig. Teszem ezentúl még inkább!
 Kérdem, van-e ezen a téren kívánnivaló?
 Ha igen, azt is vállalom, megteszem."

5. Milyen lelkiező származik az ilyen lelkivezetésből.

a) *Lelki stabilitás.* Lelki biztonságérzet. Az őszinte feltárás nyomán. Feci, quod potui. Cetera dabít Dominus. Komolyan erőlködtem. Engedelmes lélekkel fogadom az ítéletet. Megóv az önámítástól. Visz-szaránt „a magnis passibus extra viam”. Erre különösen csábítanak a papi élet lehetőségei. A „pluvmunkák” veszélye. Specializálódás. Rendetlen vonzalmak ösztönös érvényesülési törekvése.

b) Reményteljes újakezdések. Kitartás a régi elvek mellett. Reális propositumok megfogalmazása. Lendület. Derűlátás. Vigasztalás. „Harcikedv.” Onbizalom.

c) Nehézségek, támadások összeomlása az őszinteség tükre előtt. Szinte játszi könnyedséggel, magától megoldódik minden probléma.

6. Néhány gyakorlati szempont: ilyen lelkivezetésre vonatkozólag.

a) Igénylése.

Parancs erre nem kötelez. Csak a „sanctior vita” vágya sürgethet, hogy igényeljem. A szemináriumi praxis után rajtam áll, hogy főnn-tartsam. Olyan mértékben kapom a vezetést, amilyen mértékben igény-lem. Az első lépést mindig nekem kell megtennem. A gratia movens adva van.

b) Alapja és feltétele.

1. A vezetett részéről: Őszinteség, bizalom a lelkivezető iránt. Odaadó átkarolása a kegyelem világosságánál megismert isteni aka-ratnak.

2. A lelkivezető részéről: Lelki. A lelket szereti. Van szíve. A ve-zetett minden ügye érdekli. Tőle nem sajnálja az időt. Mindenáron segíteni akar. Onzetlenül. Fáradozásának, áldozatainak jutalmát a jó Istenre bízza. Előtte minden eltörpül, csak a reábízott lelkek üdvössége a fontos. Nem saját lelki, szellemi adottságaiban bízik, hanem hisz a kegyelem mindenhatóságában. „Quis est hic, et laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua.” (Eccl. 31, 9.)

c) Lelki napló.

Jóbarátom. Segítőtársam. Kísérőm. Megbízható. Őszinte. Lelki fényképemet féltékenyen őrzi. Lelkivezetőm számára. Ennek alapján tudok komolyan beszámolni mindenről, ami lelkemet jobbra vagy balra húzta.

Ambicourt plébánosa a naplóírással kapcsolatban így nyilatko-zik: „Nem hiszem, hogy bármilyen rosszat követek el azzal, hogy itt napról-

napra kifejezem, teljes nyíltsággal, egy máskülönben rejtély nélküli élet nagyon szegényes, jelentéktelen titkait... Amikor először ültem le ez elé az iskolásfüzet elé, igyekeztem összpontosítani figyelmemet, mintha lelkiismeretvizsgálásról lenne szó. De nem a lelkiismeretet láttam meg azzal a rendszerint oly nyugodt, oly mélyreható tekintettel, mely nem törődik a részlettel, egy csapásra a lényegesre tapint. Az volt az érzésem, hogy figyelmem egy másik — ezideig ismeretlen — lelkiismeret, egy homályos tükör felszínére siklik, s hirtelen attól féltem, hogy megpillantok egy arcot — milyen arcot, talán az enyémet? ... Egy újra megtalált, elfeledett arcot.

Az embernek könyörtelen szigorúsággal kellene beszélnie önmagáról. És mégis, amikor meg akarja magát ragadni, honnan jön az a szájalom, az a gyengédség, a lélek összes rostjainak az az elernyédése és az a sírnívágyás?" (Georges Bernanos: Egy falusi plébános naplója. 12. lap.)

Azért legyen rövid, határozott. Kizárólag eszköz. Számodra talán nem is nélkülözhetetlen.

d) *Kapcsolat fenntartása.*

Legyen személyes. Beszélgetés formájában. Általános gyakorlat havonként. Legyen imádságos lélekkel előkészítve. Feljegyzések segítenek. Biztosítják a lényegét. Fél óra, egy óra keretébe feltétlen beleszorítható. Nem felejtsem el azt sem, hogy nem filozófiai vagy teológiai vitatkozásról van itt szó. Tanulékony lélekkel, fiúi érzülettel lesem a vezető szavaiból, elejtett megjegyzéseiből, olykor csak gesztusaiból a felém sugárzó kegyelmi indítást. Lelkembe szívom.

A személyes kapcsolatot levél pótolhatja. Általában nem ajánlják. Nehézkesebb mondják az aszkétikus írók. Igaz. Nagyobb körületekintésre van itt szükség, prudenciára. Kétségtelen, sok kegyelem fűződik hozzá. Ismeretlen személyek között a lelki kapcsolatot megteremteni így sohasem lesz ajánlatos. De a már meglévő lelki kapcsolat fenntartása ezúton mindenkor üdvös lesz, amikor a személyes megbeszélés nem lehetséges. A lelkivezetőnek sorai ilyenkor nem nélkülözik a kegyelemközlő erőt.

e) *Motívumok.*

Van ezekből sok a lelkivezetés megteremtésére és fenntartására vonatkozólag. A már burkoltan felhozott indítóokok mellett lesz talán, akit egyik-másik aszkétikus író buzdítása indít. Van, akit a szentek nyilatkozata buzdít. Van, akit a Szentatya példája sarkall.

Lelki nyomorúságom és tehetetlenségem sürgetett mindig újra és újra kopogtatni a megértő szív ajtaján. Olykor áldozatok árán is. De szégyenkezniem kell, hogyha már 1—200 kilométeremmel is tetszelgek. Hol maradok Charles de Foucauld misszionárius atya áldozatától, akinek életrajzában azt olvastam, hogy Jeruzsálemből Párizsba ment lelkivezetésért.

Fac hoc, et vives!

A kispapegység felé.

Igazán nagyot csak a kegyelem alkothat.

A szemináriumi év utolsó heteinek lázas munkájában vakációjáról tervezgető kispaplélek előtt, ki egész évben komolyan és szeretettel foglalkozott a kispapegység és a papi egység nagy gondolatával, s aki átérzi a nagy felelősséget, amellyel Annak tartozik, Akit a szemináriumban egy egész éven át szeretni tanult, Akitől annyi ember közül való kiválasztását s meghívását kapta, okvetlenül fel kell mérnie a kérdésnek, mivel juthatna közelebb Hozzá, mit tehetne a nagy cél érdekében a vakációban is.

Mert szünetelni — érzi — nincs időnk.

Isten, Krisztus, a Szűzanyának dicsősége, az emberek által napjainkban való szeretése függ tőlünk.

Ellenséges hatalmak, a Sátán szövetségesei szervezkednek; nem késtünk-e máris el? Vagy ha ma várunk, holnap nem lesz-e már késő? És ha ki kell állnunk, leszünk-e Krisztusért és magyar népünkért olyan őserő, olyan szilárd, áttörhetetlen egység, hogy vészes idők pusztító árját, a gonoszság csatlósainak támadását meg tudjuk állítani? Vagy ha nem, tudunk-e majd olyan keményen és hősieken helytállni, hogy a gonoszság csak rajtunk, vérünkön s vértanúhalálunkon keresztül győzhessen...?! (De kihulló vérünkől akkor is majd új, győzelmes krisztusi vetés fakad.)

A feladatok nagyságát most is látjuk; ha kikerülünk az emberek közé, még döbbenetesebben fogjuk megélni gyöngeségünket. Ide erő kell! Szent, erős papi egyéniségek kellene! S kell egység, kell összefogás! De ha kicsit is világosan látunk s komolyan törekedtünk eddig is szent papi egyéniségekké válni s egységet teremteni, tudjuk, hogy mindehhez kegyelem, sok erős kegyelem kell.

Ez a kis írás arra szeretne röviden rámutatni, hogy mit tehetnénk a nyári vakációban a kegyelmiségért, a kegyelem gyarapodásáért

- a) saját lelki életünk terén;
- b) szemináriumok kispapjai egymásért;
- c) az egész kispapi és papi egységért.

a) *Saját lelki életünk terén:*

Azzal az erős elhatározással menjünk ki a szemináriumból, hogy legalább hitványabban nem akarunk visszajönni ősszel. Határozzuk meg előre, mik lesznek eszközeink és ezekből ne engedjünk. Különösen fontos valamilyen examen particulare és minden este komoly s alapos számadás Örök Főpapunknak napi munkánkról. Lelki telítettségünk kifelé való hatásunk titka is.

De ne elégedjünk meg azzal, hogy lejjebb nem csúszunk, legyen valami pozitív eredmény is. Dolgozzunk ki, dolgozzunk bele valami nagy gondolatot a lelkünkbe a nyári vakáció alatt. Pl.: Apostolus Jesu Christi, Sacerdos secundum Cor Jesu, — secundum Cor Mariae, hivatásunk nagy szeretése s másokban való megbecsülése, vagy különösen alkalmas volna a nyári vakáció az Úr Jézus szeretetprogramjának

átelmélkedésére. Nem tudom, hányan elmélkedtük már át komolyan az evangéliumokból és az apostolok leveleiből Urunk szeretet-programját, a Corpus Christi Mysticum tanát?... Mennyire él már lelkünkben a főparancs törvénye, erről ismernek-e már meg minket az emberek? Ha még nem, tegyünk érte a nyári vakációban valamit; ezzel közelebb jutunk a papi egységhez is, mert ha magunkon el nem végezzük ezt az átalakító munkát, hiába minden beszéd és lelkesedés. De ha elvégezzük, jövő ősszel egy fokkal már közelebb állunk a nagy cél gyakorlati megvalósításához.

b) Egyes szemináriumok kispapjai egymásért:

Kilenc hónapon vagy már éveken keresztül kispaptestvérek voltunk, ugyanarra a szent apostoli munkára készültünk, egyet imádkoztunk, ugyanazon Örök Főpap táplált és alakított szent testével és vérével mindnyájunkat... hogyan tudnánk akkor egymástól három hónapra úgy elszakadni s a vérségi kapcsolatok által annyira lebilincselve lenni, hogy még kegyelmi szálak se kössenek össze bennünket a vakációban?

Ha napunknak egyes részeit vagy napi imádságunk bizonyos részeit (rózsafüzér, keresztút, litánia, adoratio) vagy minden héten egy meghatározott napot egészen — esetleg még a szemináriumban megállapított beosztás szerint — egymásért ajánlanánk fel, mily erőt jelentene az a tudat minden testvérnek, bárhol jár, hogy valaki ezen a napon is vagy éppen most, bizonyára imádkozik érte.

Ha talán már évközben úgyis csináltuk, a vakációban is mily kedves volna testvéri szeretetünk kimutatására a testvéreknek néhány sort írni névnapjukra. Hiszen őket évközben nem köszönthettük s nekik nem adhattuk át szentképre írva közös imáink csokrát. Kevés kis áldozat, de megérné, hisz egymásról is írhatnánk ezeken a lapokon testvéreinknek és így egymás példája és szeretete lelkesítene és erősítene a vakációban is.

A Jézus Szívét vagy a Szűzanyát különösen tisztelő és szerető kispapok mindennap tehetnének valamit a két legdrágább Szív dicsőségére egymásért, hogy e két legjóságosabb Szív védje és óvja őket.

c) Az egész kispapegységért:

Ne feledkezzünk meg róla! Célunk ez és szívügyünk!

Kettős területen is dolgozhatunk érte:

1. Saját magunkban:

Legyen nyáron is egy meghatározott napunk, mint évközben volt, vagy mindennap egy meghatározott szolgálatunk (esetleg szenvedésünk vagy áldozatunk), amit egészen a kispapegységért ajánlunk fel.

Bizonyára többen fogunk egyes napokon — különösen városhelyeken, hol alkalom lesz erre — esetleg két szentmisét is hallgatni: hozzuk meg néha ezt az áldozatot és ajánljuk fel a kispapegység céljairal Mennyi kegyelem árad a szentmiséből!

Azt hiszem, lesz több időnk imádkozni, adorálni, mint a szemináriumban volt: ajánljunk fel néha egy-egy tized vagy egész rózsafüzért, keresztutat vagy adorációt a kispapegységért. Különösen adorációnkat használhatnánk ki; nyáron nyugodtabban és alkalmasabban

elbeszélgethetünk az Úr Jézussal; beszéljük meg Vele ezt a nagy kérdést is: a papi egység kérdését; mit szól hozzá, fontosnak tartja-e, mit ajánl, mit tegyünk? Ajánljuk fel Neki törekvésünket és kérjük áldását. Mennyi eszmét, mennyi tervet, szent elhatározást hozhatnának ezek a szentségi Úr Jézus előtt ilyen szellemben eltöltött negyedórák!

2. A hívek között:

Ez a gondolat sem új már. Az eszmét már a Papi Lelkiség lapjain is felvetették. A híveknek szükségük van jó papokra: imádkozzák hát ki vagy ajánlják fel szenvedéseiket ők is erre a nagy célra. De előbb nekünk kell elmennünk hozzájuk és megmondanunk, hogy mit tehetnek!

Ha beszélnének nekik látogatásaink alkalmával Krisztus Egyházának nagy küzdelméről, a missziókról, a papi hivatásokról, arról, hogy imáikkal, áldozataikkal ők is dolgozhatnak Krisztus országa győzelméért, a hívek megértenének bennünket, örülnének, hogy ők is fontosak, tehetnek valamit. Beszélgetésünk is milyen papias jelleget kapna! S ha a végén, mikor eljövünk tőlük, még egy kis szentképet is hagy-nánk ott náluk, amelynek hátlapján a papokért való imádság van (v. ö. a Papok szombatját propagáló szentképet, vagy az esztergomi kiadású Borromei Szent Károly-féle szentképet hátlapján a hivatásokért való imával), mennyi kegyelmi tőkét hozhatnának ezek a beszélgetések!

S ha megpróbálnánk a Papok szombatját terjeszteni, vagy éleszteni, ahol tudjuk, a Szűzanyának tiszteletét, nem lenne-e hálás a Szűzanya és szent Fia ezért?

Mindegyikünknek vannak falun vagy a városban jó ismerősei, akik szeretnek imádkozni, vagy tudunk betegekről, akik talán már hosszú idő óta szenvednek; ha többször meglátogatnánk őket és beszélnének nekik a szenvedés értékéről, vonakodnának-e ők is imáikat, szenvedéseiket, keresztségeiket néha-néha a mi céljainkra felajánlani? Lelkesítő esetekről, a hívek megható áldozatáról kispaplapunkban is írhatnánk.

Ismerjük már Hunya páternak mostanában megjelent könyvét: „A nyáj a pásztorért.” Nehéz volna ezt plébániákon a hívek között terjeszteni akár magunk, akár a plébános vagy más alkalmas segítők által? S ha a hívek elvégeznék ebből a megfelelő imádságokat, nem mi nyernénk-e megint ezzel?

Ha fontos nekünk a nagy cél, akkor nem sokalljuk, szívesen hozunk áldozatot és keresünk fel minden alkalmat, ahol csak kegyelmi tőkét gyűjthetünk.

*

Ezek a sorok csak néhány módra akartak rámutatni, de legfontosabb az akarat és a szív! Az Örök Főpap, Krisztus Király, a Szent Szív győzelméért lelkesedő szívünk majd megtalálja azt az alkalmas módot, amelyen legtöbbet tehet.

Mi hiszünk a kegyelem erejében és győzelmében!

Tudjuk, hogy emberi tettek — nagy emberek, lángelmék alkotásai is — messze mögötte maradnak a kegyelem, az Isten erejével együtt dolgozó emberek alkotásainak. S emberéleteket, történelmet ez utóbbiak fognak átformálni és átalakítani, ha nemcsak kevesen,

ha mindnyájan ezt akarjuk. Ehhez bőséges kegyelem kell! S a bőséges kegyelem imából, szenvedésből, áldozatból fakad!

Kispaptestvér! Te, aki tudod ezt, használd hát ki a magad erőit, gyűjtsd össze mások erőit és imáit is s meglásd nagyot alkot még velünk a kegyelem!

Csatár István
veszprémi teológus

Püspökök, elöljárók mozgalmunkról.

Amikor „Magyar Kispapegység” című kiadványunkat útnak indítottuk, külön-külön megküldtük az összes egyházmegyei Főpásztoroknak és szemináriumi Elöljáróknak, hogy így ezúttal is tudomást szerezzenek mozgalmunkról. Választ mindegyik Főpásztortól, Elöljárótól kaptunk. Ezekből szeretnénk néhány gondolatot kiragadni a „Kispapegység”-re vonatkozólag.

Ha végignézzük a magyar kispapság eddigi életén, láthatjuk, hogy a „Kispapegység” mozgalom nem is olyan újkeletű, nemcsak most néhány évvel ezelőtt vetődött fel a kispapok agyában. Ha kutatni kezdjük a kispapság történetét, sok mindenre rájövünk. Az egység gondolata már az elődeinket is foglalkoztatta. Rájöttek ők is arra a nagy igazságra: Egységben az erő! Néhány bizonyítékot szeretnék e mellett az állítás mellett felhozni. Rektor Atyánk az egyik „Kispapegység” megbeszélésen említette, hogy valamikor 1929-ben Mödlingben egy missziós kongresszuson, melyen a magyar kispapok számosan vettek részt az összes szemináriumokból, felvetették a magyar „Kispapegység” gondolatát. A terv azonban dugába dőlt, megakadt. Sőt mi több az Egység gondolata néhány Elöljárót is foglalkoztatott már. Közülük valaki így ír: „Én már tíz évvel ezelőtt Glattfelder Püspök Úr társaságában felvettem a szemináriumok lelki közösségének gondolatát. Mindjárt kijelentettem, hogy annak megvalósítására a legalkalmasabb személy az akkori Püspök Úr volna. Megismételtem hivatalos körökben is ezt a gondolatomat, de Glattfelder Érsek Urat kivéve nem talált megértésre. Meg vagyok arról győződve, hogy az önök kezdeményezése sikerrel fog járni.”

Püspökeinknek, Elöljáróinknak a „Magyar Kispapegység” című kiadványukra válaszul hozzánk intézett leveleiből szeretném kimutatni azt, hogy nem nézik rossz szemmel egyesülésünket, hanem örülnek neki és segítségüket, támogatásukat ígérk, sőt jótanácsokkal is iparkodnak segítségünkre lenni.

„Megkaptam a Magyar Kispapegységet és azonnal végig is lapoztam! És megtelt a lelkem szent örömmel, boldog reménységgel!”

„Azt hiszem, Egyházunknak és hazánkunknak csak javára válhatik, ha egymást lelkesítve és támogatva készülnek szent hivatásuk minél méltóbb betöltésére!”

„Adja Isten, hogy ezek ne csak szép és múló emlékek legyenek, hanem a lelkek javára egész papi életükön át gyümölcsöző élmények!”

„Mi idősebb nemzedék csak megnyugvással és szent bizakodás-

sal nézhetjük az utódok életrevaló, lelkes kezdeményezését; ha a terv megvalósul, csak nyerhet az Egyház és nyerhet a Hazai!"

"Örömmel üdvözlöm célkitűzéseiket és a magam részéről is megteszek mindent, hogy az intézetünkben is valóra váltsuk. Ha valamikor, akkor ma, a világnézetek totális harcában szükséges, hogy „acies bene ordinata”-ként egy szívvel, egy lélekkel álljunk Krisztus Urunk zászlója alatt és önfeláldozó lélekkel küzdjünk Isten országának, a szeretet és igazságosság országának eljöveteleért."

"Mindíg nagy öröm számomra az, ha látom, hogy kispapjaink nemcsak tudományokban, hanem elsősorban a lelkiekben óhajtanak elmélyülni. Úgy érzem, hogy ezt a felette nemes célt szolgálja a „Magyar Kispapegység” megteremtése, mely hiszem, hogy mind nagyobb és nagyobb körben sorakoztatja majd maga mellé Hazánk munkára váró és a munkától nem félő teológusait!"

"Nagyon helyeslem a gondolatot. Alkosson is a magyar kispapság egy lelki közösséget, ismerjék meg, szeressék meg és majd kinn az életben is becsüljék meg tagjai egymást. A jó öreg Csiszarik János választott püspöktől hallottam: Megy Pesten az utcán, három-négy kispappal találkozott, persze nem üdvözölték az Oregurat. Visszaszólította őket: Tisztelendő urak, mondok egy viccet. Tudják-e, mi különbség van a papok és a mozdonyok között? Nem tudjuk, válaszolták a kispapok. Semmi, mondta az Oregúr. Mind a kettő fűtүүл egymásra, ha összetalálkoznak. Kedves tisztelendő urak azon működjenek, hogy a papok ne csak fűtүүлjenek egymásra, hanem ellenkezőleg, testvérek legyenek."

"Örömmel értesülök arról, hogy az Úr Jézus szeretetében és hivatások szolgálatában keresitek az elmélyülés új eszközeit! Áldja meg a szentséges Szív nemes fáradozásokat és adjon buzgó törekvéseknek sok sikert!"

Ezekén kívül még más levelekből is idézhetnék, de feleslegesnek tartom. Nekünk ennyi is elég! Főpásztoraink, Elöljáróink jóindulatát megnyertük, a további siker a jó Isten segítségével kívül rajtunk és a mi munkánkon múlik.

Bakos Ottó
kalocsai teológus

Nem is gondoltunk rá . . .

A kispapegység a testvérszeminárium mozgalommal kétségtelen erős lendületet vett. A legtávolabbi szemináriumok kapcsolatba kerültek egymással, érdeklődtek egymás ügyei felől és kölcsönösen imádkoztak egymásért. Ha nézzük a kicserélt sok közvetlen és megleghangú levelet, azt kell mondanunk, hogy valóban közelebb kerültünk egymáshoz. Azonban ahogy az arany nemességét úgy állapítják meg, hogy tűzpróbának vetik alá, a levelezés útján kifejlődött meleg kapcsolat is próbára lesz téve mindenütt, ahol több kispap személyesen találkozik s nemessége, értéke is ott fog megnyilvánulni. Csak aztán ne

csalódjunk! Éppen ezért gondoljunk rá előre s vizsgáljunk meg egyet-mást ezzel kapcsolatban.

Először is: félre az előítélettel, a lemondó kézlegyintéssel. Ne nagyon tekintsük a multat, hiszen olyat akarunk életrehívni, ami eddig nem volt. Őszintén bevalljuk, hogy a nyári lelkeszi tanfolyamon sok mindent elmulasztottunk. Bár a testvéri együttlét sok szép és kedves megnyilvánulására gondolhatunk vissza, bár egyesek között bensőséges és tartós barátság fejlődött ki, mégis általánosságban nem tudunk összeforralni, a szemináriumok zártan egymás között maradtak meg. Ez nem is fog csak úgy magától megszűnni, annak ellenére sem, hogy a testvérszeminárium mozgalom révén már közelebb állunk egymáshoz. Itt mindegyikünknek egyénileg kellene feltennie, hogy adott esetben tudatosan fogja keresni a más szemináriumbelinek társaságát és barátságát.

Mi bizony nem így jártunk el. Inkább magától értetődőnek tartottuk, hogy a másik próbál közeledni hozzánk. Sőt mintha ezt se nagyon kívántuk volna, egy hálóba, egy asztalhoz siettünk és általában, ahol csak lehetett, egyházmegyések együtt, egy csoportba tömörültünk. Persze, egészen természetes, hogy különösen az első napokban, amikor a többiekkel csak futólag ismertük, egymáshoz húztunk. Ez magábanvéve nem is lett volna még oly nagy baj, ha nem adtunk volna sok mindennel nyomatékot ennek az egyházmegyés különállásnak, ha nem kívántunk volna a többség vagy esetleg más címen hangadók lenni. Mindezzel természetesen már eleve kizártuk annak lehetőségét, hogy tényleg szívvel-lélekkel egyek lehessünk.

A jövőben tegyünk másképp! Ne várjuk el, hogy a másik jöjjön felénk, ő legyen közvetlen és figyelmes, hanem kölcsönösen, mintegy igyekezzünk egymás szívét megnyerni. A közvetlen természetűeknek ez úgysem fog nehézséget jelenteni, aki pedig közülünk úgy gondolja, hogy ez számára külön gond, vegyen erőt természetén. S ha erre mindnyájan ügyelünk, akkor fog a gyakorlatban kialakulni az igazi kispaptestvéri viszony és csakis akkor, ha ezt tudatosan, szinte lépésről-lépésre kíséreljük kiépíteni. Viszont éppen mert lelkesedéssel, egyéni munkával, némi fáradsággal alakul ki, annál inkább beszélünk róla és értékeljük is.

Voltak természetesen más nehézségek is és mivel több szem többet lát, szerte az országban sok kispaptestvér más gyakorlati szempontokat is tudna felvetni, melyet nekünk az ügy érdekében megtenni vagy elhagyni kellene. De talán nem is szükséges, hogy ezeket mind megismerjük, hiszen a nyáron valószínűleg más körülmények, más adottságok lesznek. Azonban feltétlenül megértésre kell hogy találjon nálunk a gondolat: a testvériességből a gyakorlatban annyi lesz meg, amennyit belőle mindegyikünk egyénileg megvalósít.

É ezért akár a katonasághoz, akár más kispapi összejövetelre indulunk, ne felejtjük el ezt a gondolatot is magunkkal vinni. De ne csak vigyük, hanem ott érvényesítsük is. Így ősszel majd örömmel állapíthatjuk meg, hogy az Úr Jézus kívánsága: ut omnes unum sint — a mi közreműködésünkkel a nyári együttlét folyamán valóra vált.

Rudasi Henrik
pécsi teológus

Egyedül vagyok?

A hivatásukat szerető kispapoknak — különösen a mai megfoghatkozott létszám mellett — nagyon fáj, ha valaki kilép a szemináriumból. A gyengébbek, határozatlanabbak megszedülnek és talán tartósabb érzelmi lombhullás áll be életükben. Az erősebbek, akikben igazi szeretet lobog, lelkiismeretvizsgálatot tartanak. Legyen bármilyen alaptermészetünk, bármilyenek jellemvonásaink, arra az alapvető megállapításra juthatunk: a helytelen életigénylés az, amellyel a gonoszlélek elködösíti előttünk a lelki világot. Ezért nem tudjuk megismerni, hogy az élet istenszolgálat, nem tengődés, ezért mennek el sokan kielégületlen, egyensúlyvesztett lélekkel.

Talán nem tévedek azonban, ha azt mondom, sokat kihúz a világ szelleme, mert kispaptestvérei részéről nem tapasztalta azt a megértésben, kölcsönös megbecsülésben, szeretetben, összetartásban, segítésben megnyilvánuló lelkiületet, amely minden temperamentum, neveltetésbeli stb. különbséggel, nehézséggel meg tud harcolni, mert Krisztusból táplálkozik. Pedig manapság erre lenne a legnagyobb szükség! Odáig jutottunk, hogy még szegény és egyébként vallásos szülők sem örülnek nagyon, ha fiuk papnak megy. Ha azután mégis kitartóan ragaszkodik hivatásához, ennek még jó, ha csak múló érzelmi eltávolodás az eredménye. Aki azután így kerül a szemináriumba — pedig mind többen lesznek az ilyenek — természetesen többet szenved, ha kispaptestvérei nem tudják feltörni a gőg- és önzéskapuikat, túlradnak rajta a nélkül, hogy közelükbe engedték volna. „Mi közöm hozzá?” — „Elég a magam baja!”

Pedig! Elég lehet-e, ha egy kispap csak önmagát hordozza szívében, ha szívének zárt kapui mögé nem jut más? Ott él-e Isten? Hogyan tud majd az ilyen a papi élet félelmetes horizontjai elé állni, nemesedni, gazdagodni, azután pedig kitárolni, mert a pap „pro hominibus constituitur in iis, quae sunt ad Deum”. (Hebr. 5, 1.)

Bátran nevezhetjük kispapi életünk egyik veszedelmének, hogy számunkra az életnek csaknem összes feltételeit minden közreműködésünk nélkül megteremti a szeminárium. Ha nem állunk résen hamar, olyan kiskaliberű, nyárspolgári életszemlélet szemüvegén keresztül nézzük a világot, amely az erényreszületett kispapi szívet és lelket az élnetlenség és alacsonyabbrendűség színvonalára sodorja. Ilyenformán azután lelki életünk művirág, nem törölmetszett élet. Ezért nem tudjuk megtalálni a helyes beilleszkedést a kispapi, sokszor még a családi és baráti környezetbe sem.

Mármost mik azok a gyakorlati következtetések, amiket a fentiekből le kell vonnunk, hogy ebben az esztendőben értékes szünidőnk legyen?

Sok kispap nem keveredett volna neki nem való társaságokba, s nem veszítette volna el hivatását, ha határozott programmal indult volna a szünidőre, amely változatossá, hasznossá teszi a pihenést.

Jöendő papi életünk, felelősségünk milyen silány tudatára és értésére mutat, ha egy kispap nyáron csak szórakozni akar, otthon

tétlenkedni, képzelődni, szeretett énjével foglalkozni és szinte undorral fordul el minden komolyabb nyári program elől.

A győri kispapok a kispapegység egyik legfontosabb feladatát abban látják, hogy az egyházmegyék által széttagolt kispapságot nyaranta összegyűjtse és egységes program keretében nevelje, hogy fokozottabb életkedvvel, erővel és bátorsággal készüljön a jövő feladataira. Itt olyan táborokra gondolunk, mint amilyenben idén is július hóban P. Kerkai és a KALOT jóvoltából részünk lehet.

Valakitől azt hallottam a kispapegységre vonatkozóan: először legyen egység a szemináriumban, azután a szemináriumok között! Helyes!

Igen jó szokás nálunk, hogy az évfolyamtársak és az egymáshoz közelebb lakók egy-két napra meglátogatják egymást, megismerik a szülőket, a családi környezetet és a tapasztalat azt mutatja, hogy a közvetlen testvéri szeretet kialakulásának ez a leghatékonyabb és könnyen megvalósítható módja. Hiába, az értelem önmagában meddő, de a szívvel együtt termő...! Mennyi új színt hozhat egy ilyen látogatás a szemináriumi életbe, több megértést mások iránt, tapasztalatot, emberismeretet!

Tehát: egyedül vagyok-e? Igen, ha elkényeztetett énembe burkolódva húzódozom minden áldozattól és komoly erőfeszítéstől. A mai kor kényesigényű embereinek olyan papok kellenek, akiknek az ész és szív mellett megvan az alkotó képzeletük, rugalmas jóakaratom, akik a szebb, mélyebb papi élet vágyával használják fel a vakációt is.

Magam is érzem, hogy nem sok újat és gyakorlatit mondtam ebben az irányban. Azt hiszem, a probléma lényege nem is abban van, hogy mennyi újat tudunk mondani, hanem hogy a meglevő lehetőségeket minél öntudatosabb kispapi lélekkel használjuk ki és két kézzel kapjunk minden után, ami közösen, egységes erő kifejtéssel akarja bennünk minél tökéletesebben kibontani hivatásunk kegyelmeit.

Varga Imre
győri teológus

A kispap és a népzenegyűjtés.

Kitáruult az „Alma Mater” kapuja és tíz hónap után kibocsátotta az ország minden részébe a kispapokat — vakációra. Két és fél hónap áll mindegyikünk rendelkezésére, hogy pihenjünk, élményekkel gazdagodjunk, hogy a gyakorlati életben járva öntudatosítsuk a Theologia speculativa tractatus-ait.

De nemcsak erre jut idő! A ma katolikus kispapjának nyitott szemmel kell járnia az életet! Neki is látnia kell, hogy amikor a dispositio rövidebb vagy hosszabb idő múltán lelkeket menteni küldi, ne idegen világba kerüljön, ne akkor kapkodjon, mikor már tennie kellene.

Ma rengeteget beszélnek és írnak a magyarságról. Izeke szedik történelmét, életét, szokásait s nem utolsó sorban művészetét. Ezen a téren is akad egy kis elfoglaltsága a vakációzó kispapnak.

Ebből a sokféleségből csak egyre szeretném kispaptestvéreim

figyelmét felhívni: a népdal és népének gyűjtésére. Tudjuk azt, hogy a protestáns teológusok már évek óta beálltak ebbe a munkába és legációjuk alkalmával erre is gondolnak, igyekeznek minél több adatot, dalt és népi szokást összegyűjteni. Miért maradnánk le mi katolikusok, miért engednénk át őseink pusztulásnak indult kincseit, ezeknek megőrzését másoknak?! És nem is kerül nagy fáradságunkba! Egy kis érdeklődés, figyelem és szeretet kell, hogy felébredjen lelkünkben és akkor ezen a téren is megteesszük azt, amit magyar népünkért mindnyájunknak meg kell tennünk.

Mit is tegyünk?

1. Falunkban, ahol a nyári vakációt töltjük, nézzünk fel a kórusra és a kántor segítségével nézzük át a régi kéziratos és nyomtatott énekes könyveket. Biztosan találunk bennük olyan énekeket, melyeket énekelni már nem hallottunk, mert az öregek, akik tudták, meghaltak, a fiatalok pedig nem ismerik őket. Ezeket írjuk le a beszerezhető szövegi adatokkal együtt.

2. A falu népe többször rendez zárandoklatot a közeli kegyhelyre. Vegyünk annyi fáradságot magunknak, hogy elmegyünk velük mi is. Az úton sok érdekes és értékes búcsús éneket fogunk hallani. Rend szerint néhány öregember és asszony vezeti az énekeket és alkalmassint érdeklődjük meg tőlük: kitől tanulták, mióta ismerik. Sokszor az öreg csattos imakönyvben kéziratos szövegre találunk, a dallamot pedig egy kis figyelemmel könnyen megtanulhatjuk. Mindig akad a faluban olyan zeneértő ember (kántor, plébános stb.), aki azután hallás után le is kottázza nekünk.

3. Legyünk jó, beszélő viszonyban a falu legöregebb embereivel. Ezeknek ajkán sok olyan népdal, egyházi ének él, mely nagy kincsünk nekünk magyaroknak. Igyekezzünk bizalmukba férközni és egy-egy csendes este kérjük meg őket, tanítsanak meg bennünket néhány szép nótára. Érdeklődjünk utána, kitől tanulták, hol hallották. Tanuljuk meg tőlük ezeket a dalokat, melyeknek ismerete velük talán el is múlik és magyar értékeink füzéréből megint elpusztult egy talán pótolhatatlan drágakő.

4. Ugyanígy járjunk el a falu népszokásaival szemben is. Figyeljük meg, hogy egyes szentekhez milyen népi babona fűződik. Írjuk le ezeket ügyesen! Nézzünk utána az egyes helyi ünnepek történetének, kérdezzük ki róluk az öregeket, a plébánosunk engedélyével nézzük meg, mit találunk esetleg a plébániai levéltárban ezekre vonatkozólag.

Mindezekkel nemcsak az időnket töltjük ki, hanem nagy lépéssel közelebb jutunk népünk lelkületének megismeréséhez és fajtánk megszeretéséhez. Nem idegenek közé küld majd a főpásztor diszpozíciója, hanem olyanok közé, akiknek a lelke nyitott könyv előttünk, mert ismerjük őket. A kispapegység céljai közé kell hogy tartozzék a magyarságtudomány felkarolása és művelése is!

A gyűjtött anyagra vonatkozólag pedig azt közlöm, hogy legkésőbb 1943 december 1-ig küldjétek el Kalocsára a Szent Ágoston

Egylet elnökének, hogy aztán mint a magyar kispapok munkájának eredményét az illetékes helyre továbbíthassuk.

A jószívű Jézus segítségével kezdjünk neki a nagy, de értékes és nemes munkának. Jó munkát a vakációra!

iff. Faddy József
kalocsai szerpap

„Ut omnes unum sint . . .”

„A Gondviselés törvényei elől nincs kitérés, csak az a választásunk, hogy cselekvő vagy szenvedő alanyai legyünk” — mondotta karácsonykor a magyarság egyik leghivatottabb vezére.

A cselekvés idejének elérkezését érezzük akkor, amikor a Gondviselés az új magyar világ megszületésének folyamatába beledobta az úniós gondolatot. Hogy a gondolat nálunk honnan indult el és mikor, nehéz lenne megmondani. De ne is keressük, hanem hálás fiúi lélekkel fogadjuk a Mindenható e nekünk szánt ajándékát. E protestáns és katolikus szívekbe öntött vágy az Evangéliumban gyökerezik: „Könyörögök, hogy mindnyájan egyek legyenek . . .” (Jn. 17, 20. 21.)

Krisztus főpapi imáját kell minden egységre irányuló ima és munka alapjává tennünk. Kell, hogy Krisztus szava először a kispaplelkékben találjon visszhangra, mert ezt a szót leginkább a szemináriumok és kolostorok csendes otthonaiban lehet meghallani. A készületi évek után is nagyrészt reánkvaró feladat lesz — kinek-kinek a maga hivatásában — e szent ügynek a szolgálata.

De e krisztusi feladat vállalását kívánja nemzetünk is. Szentistváni magyarságunkat sohasem fenyegette több veszély, mint ma. Annyiban leszünk csak szereplői a következő évezrednek, amennyiben azt magunknak kiharcoljuk. Szentistváni magyarságunk történelmi hivatását csak akkor tudja betölteni, ha rendíthetetlen hűséggel kitartunk Krisztus mellett, ha egyek leszünk Krisztus szeretetében, ha kéz a kézbe téve, élő bátyaként állunk szembe a létünket fenyegető lelki, szellemi és anyagi veszedelmekkel.

A magyar kispapság szerepét az egységretörekvés apostoli munkájában röviden a következőkben foglalhatjuk össze: 1. Krisztusban mindinkább elmélyülő lelki élet. 2. A tanulmányokban az idők követelményeihez mért fokozott elmélyülés. 3. Az eszmék következetes életreváltása.

Hivatásunk jelenlegi megélése három körben játszódik le: Szeminárium, apátság vagy kolostor, — év közben — vakáció és katonai szolgálat. Az utóbbi lehetőség nem állandó, azonban az itt tárgyalt szempontból csaknem a legnagyobb jelentőségű.

A szemináriumokban a feladatok közt a minden mást megelőző imádságot kövesse a protestáns testvérekhez való közeledést előmozdító tanulmányokkal való foglalkozás. Ahhoz, hogy mi valóban mint Krisztusban testvéreinket szeressük őket, szükséges tanulmányoznunk, megismernünk azokat a körülményeket, hatásokat, amelyek mint láthatatlan, de mindig mint alakító szálak szövődnek bele mindenegyes

lélek történetébe. Itt elsősorban az egyháztörténelemmel való foglalkozásra gondolhatunk.

Ha magunk előtt látjuk a hanyatló középkor világának sok-sok problémáját, meg nem oldott vagy rosszul megoldott kérdéseknek egész tömegét, akkor az elmúlt évtizedek mindig csak egymástól elválasztó, ú. n. „apologétikus” hangja gyengülni fog. A protestantizmusnak történelmi távlatokban való szemlélete tárgyilagos képet nyújt számunkra. A tények tárgyilagos ismerete az az út, mely a közömbösség veszedelme nélkül közelebb vihet bennünket egymáshoz.

A történelmi tájékozódás mellett kíváncsi a liturgia fokozottabb megismerése. Amikor ugyanis „lelki egységre” való törekvésről beszélünk, fel kell venni valami objektív normát, amely felé közeledünk. Ennek egyedül az Egyház örök, szent lelkét sugárzó liturgia lehet az alapja. Paradoxonnak hangozhatik a protestantizmussal kapcsolatban, de bizonyos, hogy a lelki egység útja az Egyház objektív lelkiségéhez való visszatérésben van adva. A visszatérést természetesen alányilag értem, mivel attól maga az Egyház soha el nem szakadt! Kell, hogy ismét átadjuk magunkat egészen Édesanyánk, az Egyház vezetésének. Az Egyház pedig hol nevelhetne inkább bennünket, mint a Szentlélek-szötte liturgiáján keresztül.

Vakációban: A tanulmányi évek nagyrészt receptív munkája közben igen jó alkalom a vakáció, hogy jövőre vágyainkat, terveinket megvalósítsuk lelki és szellemi felkészültségünk arányában. Bármily kis helyen töltsük is a vakációt, a szeretet mindig meg fogja találni az apostolkodás módját. Az eddigi vakációs terveinkhez vegyük hozzá a protestáns testvéreink iránti fokozottabb érdeklődést. Ebben a törekvésünkben is első helyen álljon életünk példája! — Egy tőlünk világnézetileg igen távol álló ú. n. „polgár” író szerint is a fiatal pap élete nemcsak az oltárnál szolgálat, hanem még sokkal inkább az, amikor a templom falain kívül van, az Élet ezer veszélyében.

Allandó vakációt nem ismerő Krisztus-szolgálatunkban keressük az alkalmat jóakarató protestáns testvéreinkkel való találkozásra. Találkozásaink milyenségét mindenkor az evangéliumi szeretetparancs határozza meg. Tegyük magunkévá egy ciszterci szerzetes mondását: „Aki tisztel, az mindig felfedez!” Beszélgetéseinkben, főleg az első alkalmakkor érdeklődünk az ő életük felől. Majd ha megfelelő képet kaptunk az illető tájékozottságáról, képzettségéről, felfogásáról, vegyünk elő oly témaköröket, ahol remélhető, hogy felfogásunk meg egyezik vagy legalábbis közel áll egymáshoz. — Ha pedig mások érdeklődnek nálunk, mindig az az őszinte meggyőződés hasson át bennünket, hogy egyedül az Úristen irgalmasságából, kegyelméből tartozom a katolikus Egyházba. Ezt a felfogást magunkévá téve megővjük magunkat az esetleg ignorantia invincibilisben élő testvéreink könnyelmű megítélésétől, avagy ú. n. „apologétikus” módon való elintézésétől.

Katonaság: Első itt is az imádságos lelkület, christocentrikus mindennapi élet! Ez jellemezze egész katonai szolgálatunkat. Az itteni magatartásunk társaink iránt ne merüljön ki a „Szolgálati szabályzatok” előírta udvarias keretek között. Ne legyünk mi a lélek emberei,

a mi áldatlan, lélektelen, neobarokk társadalmi szellemünknek továbbhordozói, még kevésbé erősségei!

A vakációi alkalmak mellett a protestáns lelkészjelöltekkel való találkozásokkor két oly témakör van, mely minden bizonnal elősegíti az egység kibontakozását. Szellemi téren való találkozásunk szinte kézzelfoghatólag adva van magyarságszeretetünkben és az ebből közvetlenül folyó szociális kérdés iránti érdeklődésünkben. — Az alig egy-két évtizedes multa visszatekintő magyarságtudomány terén ma már mi katolikusok egyenrangúak vagyunk a protestáns magyarságtudomány lelkes gárdájával. A magyarságszeretet gyakorlati megnyilatkozása terén pedig virágzó népi mozgalmainkkal példát adhatunk minden jószándékú magyar testvérünknek.

Magyarságszeretetünkben közvetlenül folyó szociális kérdés iránti érdeklődést joggal tarthatjuk találkozásunk másik jelentős zálogának. E téren sohase féljünk a „mit szólnak hozzá” gondolatától. Legyünk XIII. Leó és XI. Pius lángoló lelkű fiai ezen a téren is. Mutassuk ki szóval és cselekedettel körülményeink szerint, hogy a magyar élet újjászületésének egyedüli irányítójával a krisztusi evangéliumot tartjuk, bármily kemény következményekkel járjon is! Remélhető, hogy ez a közös alap megteremti a lelkibb természetű kérdések megbeszéléséhez szükséges légkört.

Ha lelki dolgokról beszélgetünk, mindig tartsuk szem előtt Egyházunk ama tanítását, ami szerint olyan személy is lehet az igazság birtokosa, aki az Egyház testéhez nem tartozik: „... az Egyház feje, Krisztus az Ő Szentlelkét messze az Egyház testén túl is sugározhatja. Ennek következtében a krisztusi kegyelem és igazság részese lehet olyasvalaki is, aki az Egyház testéhez nem tartozik hozzá. Itt mindazokra kell gondolnunk, akik centripetális irányban haladnak a teljes egyházi közösség felé, tehát a komoly, őszinte igazságkeresőkre is. Mindezekre azt lehet és kell mondani, hogy lélekben és vágyban tagjai az Egyháznak.” (Schütz: Dogmatika II. 291. 1.)

Ennek alapján a testvéri megértés lesz elindítója beszélgetésünknek. Keressük azt, ami összeköt, lelki téren is, és ne azt, ami szétválaszt. Adott esetekben mindig a szeretet fogja megmondani, hogy itt és most mit kell tenni.

A protestáns testvérek részéről történt megnyilatkozások alapján méltán mondhatjuk, hogy az egység útjának munkálásában csaknem első helyen állnak a katonai szolgálat adta találkozásaink.

Pár hónapja egy igen mély lelkű, gondolkodó protestáns mérnök a következőket mondta nekem: „Tisztelendő Uram! A mi jövőnk, tudnillik a magyarságé, azon dől vagy áll, hogy a mai szörnyűségeken nehéz és felelősségteljes időnkben megteszi-e mindenki a kötelességét ott, ahová őt az Isten rendelése állította.” — Dől... vagy áll... Hiszük, hogy a magyar jövő állni fog! Állni Krisztus parancsainak megdönthetetlen alapján!

A reánkvaró feladat súlya szinte önkénytelenül is az Isten felé irányítja tekintetünket, hogy az Ő irgalmas, végtelen szeretetében való gyermeki ragaszkodással lássunk munkához. — Teljes lélekkel történő munkábaállásunkkal tegyünk mindnyájan hitvallást Krisztusnak, az Örök Főpapnak és a szentistváni magyarság hitvallóinak, az

örök kereszthordozóknak, hogy a Golgotán és a harcmezőkön ontott szent és drága vér nem folyt hiába! Sohasem tettünk nagyobb szolgálatot Krisztusnak és krisztusi magyarságunknak, mint mikor Benne, Vele és Átala akarjuk boldoggá tenni Édesanyánkat, Hungáriát!

fr. Hölvényi Olaf S. O. Cist.

Lehetetlen ötletek — vagy zelus apostolicus?

Természetes, hogy a leendő gépészmérnök a nyári vakációban valami hivatásának megfelelő munkahelyen dolgozik. Ez nem szokatlan és nem is ismeretlen. A vegyészmérnök-hallgató nyáron „hadi-gyárba” jár. Tapasztal és fizetést kap... Az állatorvos-jelölt mint „asszisztens” jár a járási állatorvossal és működik helyette mint doktor úr... Az orvostan-hallgató még karácsonyi vakációjában a szentestét is képes egy vakbéloperációnál való segédkezéssel átdolgozni, nem áthangulatoskodni... Pedig...?

De... A kispapnak még korán van apostoli, külső munkát végezni nyári vakációjában! Hisz neki pihenni kell! Nyárspolgáriás kényelemmel kifekdni ebéd után a hús eperfa alá és a napi hírekről nagy ásitások közepette öt-hat órakeri felébredéssel kell neki tájékozódást szerezni. Azután vendégeskedni (helyesebben „komázni”), kirándulni is kell... Így állja a nyári próbáját, s közben észre sem veszi, hogy halomszámra csinálja magának a kérdőjeleket problémákból. S néha az egyedüllét kínos érzésébe belesajog a szíve, hogy szörnyű nehéz az élet!

„A kispap-vakáció próbája a papi életnek.” Valóban így egyszerű előgyakorlat a vakáció arra, hogyan lehet átunatkozni „papi stílusban (!?)” majd egy papi (?) életet!

A szemináriumi idő egész évben a magamé, de a vakációban már próbálnom kell apostoli zelusom szárnyait is. Akinek ég a lelke, akiben van egy csepp „szent papi vér”, aki később nagyot akar tenni, annak ahol *legelső* alkalom adódik, — márpedig a vakációban tér, alkalom bőven van — két kézzel kell megragadnia és előgyakorlatot vennie. Aki az „*ignis nunquam dicit sufficit*” zelussal tervezi és építi *tervszerű munkával* papi jövőjét, — és a ma kispapjának ezt kell csinálnia — annak — hogy ezzel a profán szóval éljek — a vakációban „tréningeznie” kell a külső apostoli munkára is. Egy biztos! *Test-vér: ha félsz, semmi sem lesz! Ha kezdesz, abba ne hagyd, — ha folytatod, magad csodálkozol az eredmény nagyszerűségén!* „Örök aggodalmaskodó” rettegéssel, egy pipogya „nem lehet”-tel talán (?) már most áthúzod egész apostoli életedet.

Gondolkodjunk!... Láss! Itélj! Cselekedj! Nagyszerű axióma alapján indulhatunk a nyári vakációra. Ha a „szentpáli” „*omnia possum in eo*”-val, ha „Don Boscó”-s leleményességgel, ha KALOT-apostolok Gondviselésbe vetett bizalma példáján a lehetetlenbe is belekezdés elhatározásával készülsz az életre, akkor valamelyik „lehetetlen ötlet” neked is vág és a vakáció *próba lesz az apostoli életre és egyszerűsmind egységi megmozdulás is.*

1. Egy szentéletű paptól hallottam, hogy a kispap: családja plé-

bánosa. Közel van hozzá. Szava döntő. S ha itt sem vagyunk képesek fogható eredményt elérni, mi lesz később a hívek közt...? Miért ne lehetne édesapánk is nagykilenced-végző, rózsafüzéres magyar ember? (Regnum Marianumra gondolok.) Miért nincs öcsémben vagy bátyámban mozgalmi tűz? Leánytestvérem nem lehetne igazi Jézus Szíve-leány? S rokonságunkban mit el nem tudnánk érni, ha... A szent kényszer (okosan!), ima és példa csodálatos erejű! — Ez valóban próba a kispapnak.

2. Gyermekek közé! Vezettél már szívgyárdát? Folytasd! Nem? Kezdd el! Kirándulás, játékdélután közben egy-két szó Jézuskáról is érdekli a szomjaslelkű kis magyart. Vasárnap, mise előtt énekelni velük, s még kis, öt-tízperces prédikációt is mondhatunk. Két tábort szervezek: „főszeg” — „őszeg” (azaz egyik utca — másik utca) és nemes küzdelem egész nyáron. Mese (magyar népmesék is), apostolkodás és próbal

3. Állandóan nyugtalanított a gondolat, hogy az elhagyottakkal (elhanyagoltakkal), az elemiből kinőtt 12—16 éves fiúkkal kezdeni kellene valamit? Most kész tervvel megyek a vakációra. Szervezést (sejtmódszerrel) két alkalmas KALOT-legény végzi. — (Motivum: ti elhanyagoltak vagytok, pedig érték feszül bennetek.) Első közös találkozó este a falun kívül. Az egész keret romantikus. Lesz játék és magyar nóta. Lesz tábortűz, de tűzbenéző elmélkedés is. Lesz vita és kézimunka a mezőn, amelyet értékesíteni fogunk és külön könyvtárat csinálunk. Sikerül? Deus scit! Én imádkozom és akarok is. S a nyár végén azt mondom... próbáltam és apostolkodtam.

4. A KALOT élettér és kész pálya minderre. Beszélünk egy nép-főiskolát végzett legénnyel s ő fog minket lelkesíteni. Hát álljunk közibük, hisz velük nőttünk fel és adnak a szavunkra. Megtanulnak komoly lelki életet élni tőlünk és velünk, reggeli imába vett jószándékkal, esti lelkiismeretvizsgálattal, sőt még szentséglátogatásra is képesek. Példák már vannak... Jön a saját problémáival. Kész képet szerzünk a legényéletről. Szóba kerül a falu élete, mély, súlyos, szép és rettenetes dolgokat hallunk tőlük. Igény ébred lelkükben a „műveltebb magyarra”, áldozatot hoz, takarít, hogy a télen főiskolára mehessen. S amikor már azt elértük, hogy másról még napszámos-társaival sem tud beszélni, mint KALOT-elvekről, akkor... többet már nem tehetünk, ez már nem is próba, hanem apostoli munka. S mindez *egyéni beszélgetéssel*. Van kispap, aki már ezt elérte s még hozzá hogyan! Elsőpénteki áldozók, harangszóra cövekként megáll ez a pár legény a cséplőgép mellett... stb....

KALOT-legényekkel együttesen könyvnapot csinálni! Könyvtárat alapítani vagy növelni... (Minden házhoz sorbajárunk — legények vagy én is — felíratjuk, mennyit ajánl meg a könyvtáralapra s jön tíz-öt-kettő pengő, 25—50 fillér... Ekkor jönnek a könyvek. Elvisszük minden családhoz, kérjük a megajánlott összeget és egy, az összegnek megfelelő értékű könyvbe beleírom: X. Y. ajándéka.)

Sajtóapostolkodás. Egy másodéves kispap húsz mutatóvényszám Magyar Vetés-t kért a kiadóhivataltól. Két legény járta a falut azzal a kikötéssel: „Legalább tíz rendelés legyen!” Első este nem megy. Másnap: „Hű, tisztelendő úr, még ölig se’ lesz!” — mondták s ma

már abba a faluba (600 katolikus) 56 Magyar Vetés jár. (Pedig a plébános azt mondta, hogy nem lehet itt, úgysem rendeli meg senki sem.)

Szomszéd faluk egyleteit meglátogatni vasárnap délután. Nagyszerű hatás! Ezerféle tervet kipróbálhatunk, ha van bennünk zelus.

S miért ne mehetnénk el leventetáborokba, hogy leventeképesítésünk alapján közvetlen beleszólásunk, sőt egyedüli irányításunk legyen?

5. Van még? ... Még mindig „non sufficit” ...? Hadikórházban mit tehet egy kispap? — Ha van a közelében vagy éppen katona lesz. Sajtót bevinni közéjük. Tavaly a szombathelyiek a Szívgárda... stb. újságközpontoktól kértek és 30—40 példányt ingyen kaptak a kórház részére.

EMSzO, KIOE... stb. mind nyílt tér az apostoli próbára.

A falu embereivel beszélgetés. Beteglátogatás. Otthagyni a családban egy-egy „Papok Szombatja” röplapot, Jézus Szíve-röplapot... stb. Megszervezni a bevonultak családtagjai részére a közmunkát. Kérvényeket írni nevükben, stb... Missziós napot csinálni a különösen a missziós sajtót terjeszteni! Miért ne lehetne egy sorsolást csinálni a missziók javára? (Kőszegi missziósok, Korda... stb. küld bizományba tárgyakat.)

S még mindig nem elég? „Ignis nunquam dicit...” Volt kispap, aki búcsújárást vezetett. Volt, aki szindarabot rendezett. Volt, aki bár két hónapig katona volt, mégis egy díszgyűlést rendezett utolsó vasárnap, mielőtt a szemináriumba ismét bevonult. Pedig csak öt legény akarta ezt vele. Ezek közül is az egyik két nappal az ünnepély előtt adta vissza a szerepet és még a nevét is kivágta a plakátokból. S mégis megtett a díszgyűlés és az a falu ilyen még nem látott. Hihetetlen siker!

Kell még...? Ott a plébániai iroda, bár nem apostoli, de gyakorlati.

Ötletek...? Lehetetlen, bolond ötletek. Lehetetlen is, bolond is, de attól függ, ki?... Ötlet is, de már megvalósított tény is. Igazi készület az apostoli életre. Természetesen mindezt „cum grano salis” és „tantum-quantum”. A prudentiával ékes zelus diktáljon! *Mindennek kezdete, alapja és vége lélekmélyítés kell hogy legyen! Imádkozni és cselekedni: ez a helyes sorrend.*

„Quidquid agis prudenter agas et respice finem!”

S a cél itt: közvetlen és legfőbb a *saját fejlődésünk!* De falunk is megérzi ezt. A másik célunk: *az egység ebben is.* Nehéz ebből az egységre következtetni? A legkönnyebb, mert 1. a „*lelkület*”, amely mindezt magába foglalja, építi az egységet; 2. *tett-egysége* is, mert ha „két magyar összefog, az semmi, ha tíz magyar összefog, az semmi, ha ezer magyar összefog, az...?” Ha két kispap összefog, az semmi, ha tíz kispap összefog, az semmi, de ha minden kispap így gondolkodik, akkor a *tettek*ből *összekovácsolódott lélekkel* teremtünk mi itt akár izzadva, akár örömmel elvérezve — hogy a következő nemzedéknek könnyebb legyen — egy igazi szent papságot, amely magunk leszünk, és ezzel a papsággal megcsináljuk az igazi „Regnum Marianum”-ot.

Dávid Lajos szegedi papnövendék

Pályázati eredmény.

A Papi Lelkiség 6. száma 175. lapján kiírt pályázatra 10 dolgozat érkezett be. A dolgozatok a legkomolyabb érdeklődésről tanúskodnak. Némelyike egészen elmélyedő tanulmány gyümölcse.

Bírálok voltak: Szunyogh Xav. Ferenc O. S. B., a magyar liturgikus mozgalom tekintélye és Izay Géza S. J., aki a mai liturgikus szellemnek és mozgalomnak gondos tanulmányozója. — Igen komoly és részletes bírálatot készítettek.

A bírálók egymásról nem tudtak, mégis szinte teljesen megegyeztek véleményükben.

A bírálatot Szunyogh Xav. Ferenc O. S. B. fogalmazásában közöljük:

Legjobbnek ítélem az „Offerimus Tibi, Domine” és a „Sacrificium volui” jeligéjű dolgozatokat. Magam nem is tudok dönteni, hogy melyik érdemli meg inkább az első díjat. Talán meg lehetne felezní.

Második díjra érdemes a „Sanctificetur nomen tuum” jeligéjű dolgozat.

Dicséretet érdemelnek még a „Per ipsum etc. . .” és az „Egyek legyetek” című dolgozatok.

A jeligés levelek hivatalos felbontása után a következő szerzőket ismertük meg:

Az „Offerimus Tibi, Domine” jeligés dolgozat szerzői: Nagy Tibor és Holló István csanádi teológusok.

A „Sacrificium volui” című dolgozat szerzője: Besenyői Zoltán O. S. B., V. é. teol., Pannonhalma.

A „Sanctificetur nomen tuum” című dolgozat szerzője: Márton Antal IV. é. teol., Veszprém.

A „Per Ipsum, et cum Ipso, et in Ipso . . .” című dolgozat szerzői: Hvisztány Erik, Füz Balázs, Hölvényi Olaf S. O. Cist. teológusok, Zirc.

Az „Egyek legyetek” című dolgozat szerzője: Pócza Árpád O. F. M. V. é. teol., Szombathely.

Az első díj megosztása úgy látszott célszerűnek, hogy bizonyos fölemelésben részesüljenek, hogy így különbözzenek a második díjtól. A felemelést 25—25 P-vel Lakos Endre (30 P) és Nagy János (20 P) káplánok adományából fedeztük.

Pályázati tanulságok:

Összefoglalóként a következőket emelhetjük ki:

1. A legtöbb pályázó még mindig Parsch Pius népliturgikus apostolságának gondolatkörében él. Nem tudjuk egészen helyeselní ezt két okból sem.

a) Ha széttekintenének a még ma is élő magyar hagyományok között (mint Bálint Sándor teszi), vagy belemélyednének a magyar múltba (mint Radó Polikárp teszi), akkor nem kellene a magyar lélektől idegen osztrák-német mintát szolgálai módon másolni.

b) A másik pedig, hogy a népliturgikus mozgalom általában megfelelkezik a liturgia misztériumos jellegéről. Másszóval ez azt

jelenti, hogy nem a szakramentum benső erejét ismerteti meg és élteti át, hanem e helyett didaktikus célzatú és nem egyszer az orosz kommunista meg a német hitlerista szavalókórusokra emlékeztető ajtatosságokat talál ki. Ez néha, és magán a liturgián kívül — mint pl. az Eucharisztikus Kongresszuson a férfiak szentségimádása előtt — hatásos lehet, de gyakran alkalmazva és magába a liturgiába olvasztva idegenszerű, sőt nem egyszer helytelen.

2. Pozitív irányelvként megint kettőt lehetne kiemelni.

Az egyik: a népliturgikus mozgalom másolása helyett próbáljunk közeledni — főleg kispapok — a római liturgikus szellem felé. Kik éljenek a latin nyelvvel, ha nem a jövőendő papok? Csendes szentmisén tehát a legegyszerűbb részvételi mód, ha mindnyájan mondják a ministránsnak megengedett feleleteket és közösen mondják a kórusnak fenntartott énekeket. A miséző pap pedig az oratio, lectio, evangélium stb. szavait olvassa olyan hangosan, hogy abban a kis kápolnában, melyben a növendékpapok kapcsolódnak a szentmisébe, mindenhol hallható legyen. Ez nemcsak hogy nem rubrikaellenes, hanem ez felel meg az utasításoknak.

A másik: mentől több alkalommal legyen a kispapok számára teljes énekes szentmise, vagy ami még helyesebb lenne, minden vasárnap és ünnepnap vennének részt a székesegyházban magában a szentmisében, a rubrikáknak megfelelő módon. Így a hívők is láthatnák, — úgy, mint pl. Beuronban — hogy miként kell viselkedni a szentmisén.

3. Alapelvszerűen kellene azonban hangoztatnunk azt is, hogy figyelemmel kell lennünk a sajátos magyar viszonyokra is. Nálunk a szentmise két részre tagolódik: a papok szertartására és a hívők bekapcsolódására. A papok azonban, mert maguk végzik a szentmisét, lassan úgy elszakadnak a hívőktől, hogy nem tudják magukat beleélni azok helyzetébe. Próbáljuk meg mi is, hogy ne breviáriumot végezzünk, amikor közösen veszünk részt szentmisén, hanem váljunk hívekké és így kapcsolódjunk be az áldozatba.

Különösen figyelembe kellene vennünk a külső testtartásnál és mozgásnál a magyar szokásokat. Ennek lényege az, hogy a szentmise legnagyobb részében ülnek a hívők, közben csak a két evangéliumra állnak fel és néha térdelnek. Ez utóbbit nem ártana szabályozni, de csak annyiban, hogy térdelünk a lényeges részek alatt, de túlzásba nem megyünk.

Ha ezen változtatni akarnának valahol, akkor annak módja nem az, hogy ötletszerűen ezt vagy azt megváltoztatja egy buzgó káplán, hanem hogy a liturgia utasításait teljes egészében átvegyük és megvalósítsuk.

Dr. Szunyogh Xav. Ferenc O. S. B.

Pályázatot

hirdet a „Pál Mátyás” Missziós Központ, Kalocsa, 2 különböző tárgy-
körű — a pápai Missziós Műveket propagáló — színdarabra. 1. díj:
100—100 P; 2. díj: 50—50 P; 3. díj: 30—30 P.

I. A *Hitterjesztés Művével* foglalkozó színdarab domborítsa ki
annak fontosságát, hogy a híveknek kötelessége a Szentséges Atya
által előírt módon és úton támogatni az Egyház legfontosabb ügyét:
a világmissziót. — Határidő: 1943 augusztus 15.

II. A *Szent Péter Apostol Művét* propagáló emelje ki a benn-
szülött papság nevelésének fontosságát és azokat a nagy előnyöket,
melyeket egy bennszülött pap munkája az európai misszionárius mun-
kájával szemben jelent. — Határidő: 1943 szeptember 30.

Ugyanaz a Missziós Központ (Kalocsa)

50 P-vel pályázatot hirdet verses missziós miseének szövegére, mely a
mise változó részeit a hitterjesztés votívmiséjéből veszi és a mise
állandó részeibe is missziós elemeket sző. A versforma az állandó és
változó részek szerint lehet különböző. — Határidő: 1943 augusztus 1.

A pályázók nevét jelíges borítékban a pályamunkával együtt
kérjük. — A komoly érdeklődőknek bármilyen felvilágosítással szíve-
sen szolgál a pályázatot hirdető Missziós Központ.

Fr. Takács M. Tibor O. S. M.

Május 17-én hunyt el példás türelemmel viselt szenvedések
után. Mindannyiunk kedves halottja, hiszen testvérünk volt. Fiatalon,
III. éves teológus korában ragadta ki közülünk a Gondviselés. Huszon-
négyéves volt mindössze. „Rövid életet élt, de hosszú időt töltött bel!”
(Bölcs. 4, 13.) Imádkozzunk érte, Testvérek!

R. I. P.

T A R T A L O M:

- A katolikus pap: a Szentlélek erejének férfja. — Dr. Pakocs Károly (1)
A pap egészen Krisztusból van. — Dr. Erdős Mátyás (6)
A papi erők színvonala. — Oslay Oswald (12)
A magyar papság átütő ereje. — Hunya Dániel (18)

Lelki élet:

- A Jézus Szíve-tisztelet lelke. — Páter Ernő (30)
Az Oltáriszentség lelki életünkben. — K. J. (35)
Kanter Károly, a modern pap eszményképe. — Dr. Tiefenthaler József (42)
Lélekerősítés. — Timaffy Endre (48)

Jópásztori szellem:

- Anglikán közeledések. — Dr. Vécsey József Aurél (51)
Iskolában Jézus Szívénél. — Schnattner Szigfrid (61)

Onképzés:

- Legjobb barátunk. — Dr. Erdey Ferenc (66)
Szentírásos papi lelkeség. IV. — Berkes László (70)

Egység:

- Cluny titka. II. — Kerkay György (76)

Confiteor:

- Magánosság. — Dr. Zemplén György (87)
A tisztulási folyamat. — Ernő Atya (97)
A papi lélek erőcsökkenése. — Lantos-Kiss Antal (102)

Liturgia:

- A zsolozsma lelke. — Schnattner Szigfrid (106)
Élő mise. — K. J. (113)

Szerzetespap:

- Az Egyház ereje a szerzetesség. — Halász Pius (122)
A ferences szellem forrásainál. — Dr. Dám Ince (132)

Magyar népünk papja:

Van-e a mai magyar papnak nemzetmentő feladata? II. — V. J. (145)

Merjünk nagyot Krisztusért! — Lajos Balázs (157)

Szeminárium:

A kispapi önnevelés eredményei. — Hunya Dániel (159)

A lelkipozításból meríthető papi erő (167)

A kispapegység felé:

Igazán nagyot csak a kegyelem alkothat. — Csatár István (174)

Püspökök, Elöljárók mozgalmunkról. — Bakos Ottó (177)

Nem is gondoltunk rá... — Rudasi Henrik (178)

Egyedül vagyok? — Varga Imre (180)

Kispap és a népzene-gyűjtés. — Faddy József (181)

„Ut omnes unum sint...” — Hölvényi Olaf (183)

Lehetetlen ötletek — vagy zelus apostolicus? — Dávid Lajos (186)

Pályázati eredmény. (189)

Pályázati tanulságok. — Szunyogh Xav. Ferenc. (189)

Kalocsai missziós pályázat. (191)

SPIRITUALITAS SACERDOTALIS.

S U M M A R I U M:

fasciculus iste agit potissimum *de viribus evolutis sacerdotalibus.*

Articuli fundamentales:

- Sacerdos catholicus: vir roboris Spiritus Sancti. (1)
- Sacerdos totus ex Christo. (6)
- Perfectio virium sacerdotalium. (12)
- Robur validum sacerdotum Hungaricorum. (18)

Vita spiritualis:

- Anima cultus Sacratissimi Cordis Jesu. (30)
- SS. Altaris Sacramentum in vita nostra spirituali. (35)
- Carolus Kanter, exemplar sacerdotis hodierni. (42)
- Roboratio spiritualis. (48)

Spiritus boni pastoris:

- Tentamina unionis Anglicana. (51)
- In schola Cordis Jesu. (61)

Studium:

- Amicus noster optimus. (66)
- Spiritualitas sacerdotalis Sacris Scripturis fovenda. IV. (70)

Unitas:

- Quaestio Cluniacensis. II. (76)

Confiteor:

- Solitudo. (87)
- Catharsis. (97)
- Diminutio roboris animae sacerdotalis. (102)

Liturgia:

- Anima Breviarii. (106)
- Vivum Missae sacrificium. (113)

Sacerdos regularis:

Religiosi sunt robur Ecclesiae. (122)

Apud fontes spiritus Franciscani. (132)

Sacerdos populi Hungarici:

Habetne sacerdos Hungaricus munus salvandae gentis? II. (145)

Fortia agere pro Christo! (157)

Seminarium:

Fructus educationis propriae levitarum. (159)

Virtus, quae ex directione spirituali hauriri potest. (167)

Versus unionem levitarum:

Solum gratia efficit maiora. (174)

Episcopi, Superiores de unione levitarum. (177)

Nec attendimus... (178)

Ego solus? (180)

Clericus colligens carmina popularia. (181)

„Ut omnes unum sint..." (183)

Facetiae — vel zelus apostolicus? (186)

De effectibus concursus. (189)

Quaedam notatu digna ex effectibus concursus. (189)

A MAGYAR PAPSÁG,

FŐLEG A MAGYAR VILÁGI PAPSÁG

SZERETETE

adta az indítást „A nyáj a pásztorért” c. kettős könyvecskére, amelyek egyike, a nagyobb, annak kifejtését és példákkal való megvilágítását adja, miért és hogyan kell a híveknek segíteniök a papokat lelkiileg is; a másik, a kisebb könyvecske pedig a papokért való imákat és áhítatgyakorlatokat tartalmazza.

Ha kellett valamikor hatalmas, erős, fogyhatatlan jóságú, türelmű és áldozatú papi lélek — ma kell. Márpedig a világi pap élete erre a fogyhatatlan lelki erőtartálékra nincs kellően berendezve. Ezért van igazán nagy szükség arra, hogy a buzgó hívek seregét mozgósítsuk, mintegy imahadjáratra a papok lelke javára. Ezzel olyan segítséghez jutunk, amelynek folytán Isten bővebb kegyelmeivel a magyar papság lélek szerint való izmosodása valóra válik.

Azzal a szeretettel és tiszta szándékkal, amellyel ez a léleksegítő tett elindult, legyen szabad kérni a Főtisztelendő Papságot, támogassa ezt a mozgalmat — legalább egy-egy buzgó és ügyes hívó megbízásával, akik aztán ott helyben meg tudnák indítani ezt az imamozgalmat.

A nagyobbik könyvecske, amely képeket is tartalmaz, 3.— P; a kisebb (imakönyv) szintén izléses kiállításban 1.— P.

Rendelni lehet a Papi Lelkiség csekkjén: 51,576.

Egy-egy csoportból legalább 10 db. rendelése esetén 20 % kedvezmény.

